

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Hydra Prophanarum Novitatum, Sive Descriptio
Historico-Theologica causarum principalium omnium
irrepentium Hæreseon ac Schismatum: unàque Generalis
earundem prophanarum Novitatum confutatio**

Alexander <a Sancta Theresia>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

urn:nbn:de:hbz:466:1-35361

Th. 1422.

6. 11

29.

H Y D R A
PROPHANARUM NOVITATUM,
SIVE
DESCRIPTIO HISTORICO-THEO-
logica causarum principalium omnium irre-
pentium Hæreseon ac Schismatum: unàque Ge-
neralis earundem prophanarum Novitatum
confutatio.

Cum requisitis præludiis de Hæreseos ac Schismatium
essentia, varia divisione ac gradibus: de Novatoribus
manifestis & occultis: de delictis Hæreseos suspi-
cionem ingerentibus. Deque aliis non-
nullis eò spectantibus.

OPUS NOVATURIENTE HAC
tempestate apprimè necessarium.

*O Timothee! depositum custodi: devitans prophanas vo-
cum novitates, & oppositiones falsi nominis scientia, quam
quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Tim. 6.
cap. Scient errantes spiritu intellectum, mus-
sitatores discant legem. Isa. 29. cap.*

A U T H O R E

R. P. ALEXANDRO à S. Terefia Ordinis FF. B. V.
Mariæ de monte Carmelo S. Theol. Lovanii Professore,

COLONIA AGRIPPINÆ
Imprimebat **PETRUS ALSTORFF,**
Permissu Superiorum, & approbationibus Theologorum.
ANNO M. DC. LXXXIII.

*Allegii Sociis Jesu Paderborna 1697.
Dono P. H. Loppinburg*

S. Hieron. ad Ruffin. tom. 2.

In uno tibi consentire non potero, ut paream Hereticis, & me Catholicum non probem: si ista est causa discordia, mori possum, tacere non possum.

Idem Epist. 252.

Si quis contraria factionis immurmurat, quare eorum explanationes legam, quorum dogmatibus non acquiesco, sciat me illud Apostoli libenter audire: Omnia probate, quod bonum est tenete: & Salvatoris verba dicentis: Estote probati nummularii, ut si quis nimirum adulter est, & figuram Caesaris non habet, nec signatus est monetâ publicâ, reprobetur. Qui autem Christi faciem claro præfert lumine, in cordis nostri marsupium recondatur. Et infra. Cur me lacerant amici mei, & adversus silentem crassæ suæ gruniunt, quarum omne studium est, imò scientia supercilium, aliena carpere, & sic veterum defendere perfidiam, ut perdant fidem suam. Meum propositum est antiquos legere, probare singula, retinere quæ bona sunt, & à fide Catholica Ecclesiæ non recedere.

Idem ad Nepotian.

Nemo specialiter sermo meus pulsavit: generaliter de virtus disputatio est. Qui igitur mihi irasci voluerit, prius ipse de se quod talis sit, confitebitur.

FACUL-

FACULTAS

R.^{mi} P. Generalis.

Fr. ANGELUS MONSIGNANUS

S. T. Magister & Ordinis Fratrum Bmæ Virginis &
Dei Genitricis Mariæ de Monte Carmelo
humilis Prior Generalis.

Permittimus R.^{do} P. ALEXANDRO à S. THE-
RESIA S. Th. Professori in Studio nostro Lova-
nienfi ut Typis evulget Librum à se compositum, cui
Titulus est: HYDRA PROPHANARUM
NOVITATUM à duobus Theologis Provinciæ
nostræ Flandro-Belgiæ examinatum & probatum, si
aliorum, ad quos spectat, consensus etiam accedet: Da-
tum Romæ 20. Septembris 1683.

Fr. ANGELUS MONSIGNANUS

Generalis Carmelitarum.

Locus † Sigilli.

Fr. ANTONIUS MARIA TUSCHI

Provincialis Scotiæ, & Secretarius Ordinis.

LICEN-

LICENTIA REVER. ADM.
P. PROVINCIALIS.

F. SEBASTIANUS à S. Paulo Humilis
Prior Provincialis Fratrum Ordinis
B. V. Mariæ de monte Carmelo
Provinciae Flandro-
Belgicae.

Auctoritate, quâ fungimur, tenore præ-
sentium facultatem concedimus R. P.
ALEXANDRO à S. Theresia Ordinis nostri S.
Theologiae Professori Lovanii, Typis man-
dandi Librum à se compositum, cui Titulus:
HYDRA PROPHANARUM NOVI-
TATUM: dummodo à duobus è nostris S.
Theologiae Professoribus examinatus, & ap-
probatus fuerit, aliorumque ad quos, ex ju-
re, usu, & consuetudine spectat, consensus
accesserit. Datum in Carmelo nostro Bruxel-
lensi die 1. Julii 1683.

(L. S.)

Fr. SEBASTIANUS à S. Paulo
Provincialis.

APPOBATIONES

Theologorum Ordinis.

Cujusvis haresis (addo & PROPHANARUM NOVITATUM) sectatores ex divina scriptura haresis suae (nec non PROPHANARUM NOVITATUM SUARUM) causas colligere, & quae bene sunt à Spiritu sancto dicta, pravis suis opinionibus corrumpere, atque ita in sua ipsorum capita inextinguibilem flammam excitare, dilecto Fratri & comministro suo, olim scribebat S. N. Cyrillus Archiepiscopus Alexandrinus. Causam hujus tam execrabilis defectus idem S. Pater insinuaturs alibi, sic eam veris ac vivis exprimit coloribus: quod valde arrogantes sunt ac putant, quod possint sapere & loqui abstrusius quiddam quam alii, adornareque verborum pugnas, unde videantur in bonis artibus enutriti esse, & posse suarum cogitationum versutius in omnia valide trahere eos, qui simpliciter vivere voluerint, dum arundineum quodammodo suis animabus subdunt baculum, mundanam sapientiam, & adulterinorum sensuum paleas colligunt, quod à rectitudine dogmatum non aberrare, opinor, existimentur. Non enim animadvertunt, quod sanctus Chorus filiorum Aaron igne exustus est, quia Sacerdotium vi invaserat, & adulterinum altari ignem attulerat, neque obtemperarat legi clamanti: & non inferes abominationem in domum tuam, & anathema eris, quemadmodum

S. Cyrill.
Epist. 28.
in fin.

Idē Dia-
log. de
Trinit.
lib. 2. pag
mihī 248
col. 1. C.
To. 2.

Idem

*Dialog.
de Trinit
lib.1. pag.
mihi 239.
col.2.B.*

*Idem S.
Cyrill.*

dum & hoc offendiculo graviter ostendes , &
abominatione abominabilis eris , quia ana-
thema est. *Verè enim alienus Deoque non
dignus est, fervidus mentis impetus , diabolicâ
sapientiâ plenus, & non sacrâ scripturâ accensus.*
Videor mihi ad hæc audire HIEREMIAM
apud eundem S.Cyrillum replicantem : *Rectè
dixisti, sed non persuadebis , ut eadem quæ tu,
sentiant & adversarij: Nam sicut vituli abar-
mentati & dispersi, eunt rectè ad id quod sibi ar-
ridet, & prætercursis optimis & verè pulcherri-
mis pascuis, ad tribulos festinant & spinas , dum
pascuntur imprudentium quorundam falso-
rum doctorum sermonibus, & sapientiæ sermo
eos deploravit. O vos, inquit, qui reliquistis vi-
as rectas , ut iretis in vias tenebrarum. Qui
le tamini in malis, & gaudetis in iniquitate
prava, quorum semita perversa & flexuosa via
eorum. Non abnuitt quidem S. Cyrillus;
quin imo annuit omninò , ibidem sub-
dens: bene dicis, deplorare eos etiam dece-
cum Propheta Hieremia, qui inquit: quis da-
bit capiti meo aquam, & oculis meis fontem
lachrimarum, & plorabo populum meum
die ac nocte. Nam qui insipienter neglectâ
veritatis via declinant ad imposturas & sub-
versiones, & ad PROPHANA MENDA-
CIA ; quomodo non erunt digni luctu ? & ex
nobis quidam exierunt, ut sanctus quidam disci-
pulus scripsit, sed non fuerunt ex nobis. Si enim
fuissent ex nobis , utique mansissent nobiscum.
Hæc quidem in disseminandis suis perversis
doctrinis ac PROPHANIS NOVITATI-
BUS Diabolica utuntur versutiâ ut sagaci-
ter observavit idem Sanctus Cyrillus, ut signi-
dens*

dem quis simplicium illorum reperit sermones
 (ac PROPHANAS NOVITATES) existi-
 mabit quod verisimile est, & recta & vera di-
 cent, quæ à veritatis dogmatibus non ablu-
 dant. At si quis voluerit in vestigare dili-
 genter, & examinare dicta (& PROPHA-
 NAS NOVITATES) eorum, non simplicia in-
 veniet. Mosenim hæreticorum (seu PRO-
 PHANARUM NOVITATUM Magistro-
 rum) est, inquit idem Sanctus Doctor alio lo-
 co, etiam ea, quæ rectè dicta sunt, in adulteri-
 num sensum pervertere. Abducimus autem
 nullo modo intelligentes quod errarint, & ipsas
 divinas scripturas corruerint. Proinde no-
 strum fuerit, digna & sententia congrua proferre
 verba. Et si isti non rectè intelligunt, nihil ad
 nos. Ipsi audient Prophetam dicentem: Væ
 his, qui dicunt malum bonum, & bonum
 malum. Atqui nulla communio est lucis &
 tenebrarum, nulla conspiratio Christi & Belial.
 Nam nos ingrediemur viam rectam, & nihil ad-
 ulterini habentem, hoc est semitam regiam, &
 non obliquam, sive ut explicat alibi, nec in dex-
 tram, nec in sinistram, declinantem. Regiam
 hanc semitam sublati offendiculis, ac valido
 ense resectis HYDRÆ-PROPHANARUM
 NOVITATUM Capitibus doctè & solidè in
 hoc opere sternit R. P. ALEXANDER à S.
 THERESIA, Sac. Theol. Professor Ord. Fra-
 trum B. V. Maria de Monte Carmelo: In
 quo præterea cum nihil contra fidem ortho-
 doxam, nihil sacræ Matris Ecclesiæ deter-
 minationibus, nihil supremorum Christi in
 terris vicariorum, summorum Pontificum,

de recta
 fide ad
 Reginas.
 pag. mi-
 hi 687
 col. 2. D.

Idem S.
 Cyrill. ser-
 de incar-
 nat. uni-
 genit. pag
 mihi 125
 col. 2. F.

Idem
 Cyrill.
 Dini. d.
 Tral. lib
 1. p. 4 41
 col. 1. F.

Sanctionibus adversum, aut bonis moribus
dissonum offenderim, illud quantum in me
est, cum non incerta, nec dubia publicæ utili-
tatis spe prælo dignum esse, sensi ac censui.
Lovanii ad S. Catharinæ 25. Junii. 1683.

F. Jacobus à S. Antonio Exprovin-
cialis, olim Sac. Theol. nunc vero
Sacr. Litterarum Professor Ejus-
dem Ord.

Quam

Quā rectè ad Patres Trident. Joannes Baptista de Burgos: *in explicandis & inquirendis initiis novitatum, quam primum insurgunt summa & prompta diligentia adhibeatur. Non est, Patres, non est Pastoribus Ecclesia, non Regibus, non Magistratibus, non Principibus, nec Doctoribus ac Theologis, segnitè dormiendum. Aliis enim cura, aliis vero protectio, & conservatio Ecclesie sacrosanctæ committitur.* Nam ex NOVITATE, cupiditatis sociā non rarò, imò semper Religionis, inde Reip. regni, & orbis malum. Testis est ipsa in tot sectas scissa Europa. Novitas Hæresim parit, Hæresis animorum disidia, & hæ animarum simul & Regnorum interitum. NOVITATIS ardor Angelis ruinam, Protoparentibus exilium dedit. Eoque ipso periculosior hisce Novitas erat, quo specioso scientiæ boni & mali titulo occultabatur. Quod hodiè sint, etiam mulierculæ, NOVITATE sciendi bonum & malum adductæ, sub specioso sacrosè sacris litteris fructus carpendi titulo seductæ, non ignoramus. Seducuntur à propriā ad NOVITATEM pronā inclinatione, seducuntur ab iis, qui *Humiliter irrepunt, blandè capiunt, molliter ligant, latenter occidunt*: Non nisi puri Evangelii veritatem, non nisi Christi humilitatem buccinantes, quia non possent veras & simplices oves fallere, nisi Christi nomine tegerent rabiem bestialem. Hinc non importuna, etiam modo, S. Leonis,

S. Leo.
serm. 15.

* s

quæ

quæ & omnium deberet esse Pastorum , ad-
hortatio. Hos itaque homines (hæreticos di-
lectissimi per omnia execrabiles atque pestiferos,
quos aliarum regionum (nobis vicinarum)
perturbatio nobis intulit crebriores, ab amicitia
vestra penitus abdicare; vosq; præcipue mulieres
à tali notitia & colloquiis abstinete: ne dñ fabu-
losis narrationibus incautus delectatur auditus in
Diaboli laqueos incidatis. illud quoque vos, di-
lectissimi, obsecrans moneo, ut si cui ve-
strum innotuerit, ubi habitent, ubi doceant,
quos frequentent, & in quorum Societate re-
quiescant, nostra sollicitudini fideliter indicetis:
quia parum prodest unicuique, quod protegente
Spiritu sancto ab istis iste non capitur. si cum ali-
os capi intelligit, non movetur. Contra com-
munes hostes, pro salute communi una omnium
debet esse vigilantia: ne de alicuius membri
vulnere etiam alia possint membra corrumpi: &
qui tales non prodendos putant, in iudicio Christi
inveniantur rei de silentio, etiam si non contami-
nantur assensu. De silentio reus non argua-
tu Rev. P. Alexander à S. Theresia Ord. FF.
B. V. Mariæ de Monte Carmelo S. Theol.
Professor, ut verus quippe Anti-novator si-
lentium rupit in suo Religionis Clypeo, in
suo Præcone Mariano &c. ac modo debita
contra communes hostes vigilantia rumpit in
suâ profanarum Novitatum hydra, in quâ
NOVITATEM periculofam hæreseos
matrem, hæresim omnium malorum origi-
nem demonstrat: ejus radices, licet altas ege-
rit deregat, latebras prodat, ac cōstanti SS. Patrū
doctrinā, Traditionum ac SS. Litterarum in
fallibili

fallibili authoritate ipsum in eo, cui heretici
serviunt, diabolus debellat. Unde cum ali-
undè nil heterodoxum aut bonis moribus
contrarium contineat, cum summo Catholi-
corum fructu imprimetur, ac per Belgii par-
tes hæresi infectas dispergetur. Dabam Lo-
vanii 11. Augusti 1683. in Conventu nostro
ad S. Catharinæ.

F. Eliseus à S. Cyrillo Ord. FF. B.V.

Mariæ de Monte Carmelo S.

Theol. Professor.

* 6
Sapien-

Sapientissimus vates & profundissimus secretorum cordis interpret Daniel crassam correcturus Darii regis & Babyloniorum, Belii inanimem statuum pro Numine adorantium, ignorantiam, prudenti consilio subdolum Sacrificulorum Beli, eundem pro vivo & ventripotentè Deo, ut suo tantum suorumque abdomini ac genio, eo pinguius & largius litarent, venditantium, detexit nequitiam, cribratis per pavementum templi cineribus, quibus incauta helluantium falleret vestigia: hoc enim Stratagemate istorum detectâ fraude absq; ullis aliis argumentis Regi omnem facile abstergit errorem.

*a in lib
cont. Re-
gē Angl.
b teste
Bolzeo.
c Tract.
18. in loa.*

*d Com-
ment. ad
Tit. 3.*

Hæreses qui fingunt, idola fabricant, quæ ab omnibus divinâ fide venerari volunt, inania cerebri sui figmenta pro veris oraculis ubique proclamantes: Ego inquit Lutherus. a scio me mea dogmata habere de cælo. Et Calvinus (b) se Prophetam Dei professus est. Unde S. Augustinus (c) ait: Non aliunde nata sunt hæreses, & quedam dogmata perversitatis illaqueantia animas, quam dum scripturæ bonæ intelliguntur non bene, & quod in eis non bene intelligitur, etiam temerè & audacter asseritur: cui consonat S. Ambrosius: (d) hæreticos vocans, qui per verba legis, legem impugnant, ut perversitatem mentis suæ legis auctoritate commendent. Quâ arte multos illi fallunt: purum enim verbum Dei, est Belus ille & fictum simulacrum; sub cuius specie falsitatem tanquam vivi Dei progeniem maximâ nunc pars Septentrionis adorat.

Sed non melius confunditur imperitiæ multitudinis inscitia, quàm si novi Evangelii Præconum detegatur nequitia, juxta Salvatoris

ris

ris nostri (a) Saluberrimum consilium: *Attendite à falsis Prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: à fructibus eorum cognoscetis eos: ac si diceret: attendite vobis à novis Evangelii seminatoribus, qui sub verbis Apostolorum & Prophetarum gerunt vestimenta ovium, intus autem in ipso sensu verborum sunt lupi rapaces & animarum prædones. Ita enim hunc locum ante nos interpretatus est Vincentius Lyrin. inquit. (b) Quid est vestitus ovium, nisi Apostolorum & Prophetarum prologia: qui sunt lupi rapaces, nisi sensus hæreticorum feri & rabidi? Sed ut fallacius incantis ovibus obrepant, manente luporum feritate deponunt lupinam speciem, & sese divina legis sententiis, velut quibusdam velleribus obvolvunt. Istis ergo exterior pellis ovina detrahenda est ut aliis appareat lupina eorundem intus latens ferocia: facile enim omnes cessabunt admirari fictas voces ovium, cum adverterint sub istarum vellerum naturam luporum.*

Hoc autem ingeniosè & perdoctè præstitit in sua profanarum novitatum Hydra R. A. P. Alexander à S. Theresia S. Theologiæ in conventu Carmelitarum Lovanii Ordinarius Professor, in qua hæreseos capita, quibus Cerastræ instar in terra occultatur, ut eo periculosius pictis suis cornibus advolantes fallat avicolas, tam aptè scivit ex purissimis sacræ Scripturæ, Traditionum & Sanctorum Patrum fontibus eruere, ut nemo sit, qui dolum latentis Hydræ advertere & sibi ab ejusdem malitia præcavere nequeat. Gloriosus author non minus in hoc opere, quam aliàs in Clypeo Reli-

a Matt. 7

b Lib.

cont. profan. hæres. novit.

Religionis, & Præcone Mariano: nec ullibi
devians à recta fidei aut morum regula: quare
& ipsum istud opus dignum censeo, quod ad
utilitatem plurimorum publicam lucem aspi-
ciat. Ex Carmelo nostro Colonienfi 14. Octo-
bris Anno 1683.

F. Ambrosius à S. Godefrido Ordinis
Carmelitarum Sacro-sanctæ Theo-
logiæ Licentiatus & Lector Ordini-
narius.

APPROBATIO CENSORIS Ordinarii.

Hydra profanarum novitatum Authore R.
P. F. Alexandro à S. Tereſia S. Theol. Le-
ctore Carmelitâ continens descriptionem
Historico - Theologicam causarum prin-
cipalium hærefium, & à me cum voluptate
lecta, utiliter luci publicæ exponetur. Da-
tum Lovanii 1. Aprilis 1683.

Nicolaus Du Bois Sacrarum Littera-
rum Primarius Professor Libro-
rum Censor &c.

INDEX

INDEX CAPITUM

Hydræ prophanarum Novitatum.

- P**roludium I. Quid sit hæresis ac Schisma:
quisque dicendus sit hæreticus ac Schis-
maticus, pag. 1
- P**roludium II. Quam horrendorum propa-
na Novitas ac Schisma sint causæ malo-
rum, pag. 20
- P**roludium III. Quare Deus persæpe magnos
viros sinat fieri prophanarum novitatum
in Ecclesia authores, pag. 38
- P**roludium IV. De prophanæ Novitatis, five
Hæreseos gradibus: deque Novatoribus a-
pertis, & occultis, pag. 74
- Caput I.** Philautia ac superbia sunt Schisma-
tis ac prophanæ Novitatis, seu irrepentis
hæresis causæ pag. 91
- Caput II.** Effrænata avaritia est schismatis, ac
prophanæ novitatis seu irrepentis hæresis
causa pag. 121
- Caput III.** Odium fraternum, ac invidia, sunt
schismatis ac prophanæ novitatis causæ.
pag. 138.
- Caput IV.** Pertinax & obstinatum contentio-
nis studium, nec non discordia circa Reli-
gionem, sunt schismatis, prophanæq; novi-
tatis seu hæreseos causæ pag. 150
- Caput V.** Zelus indiscretus, seu præten-
sa Ecclesiæ, quasi in doctrina & moribus defici-
entis

Index Capitum.

- entis reformatio, est prophanæ novitatis,
seu hæreseos causa pag. 182
- Caput VI. Zelus indiscretus reformandi Sa-
cramentum Pœnitentiæ, est prophanæ no-
vitatæ seu hæreseos causa. Agiturque de ab-
solutione recidivantium: satisfactionis ta-
xatione: ex Ven. Thoma Waldēsi Carmeli-
ta Tom. 2. de Sacramento Pœnitentiæ ca-
pite 149. 150. & seq. pag. 205
- Caput VII. Indomita Religionem innovandi
libido, est schismatis & hæreseos causa ac
nota pag. 251
- Caput VIII. Unam sacram scripturam, id est,
ejusdem perversas hominum privatorum
interpretationes, omnium prophanarum
Novitatum, seu hæreseon esse fundamen-
tum præensum pag. 311
- Cap. IX. Lectio incauta Sacrarum Litterarum
in vulgarem linguam translatarum, est
causa prophanæ novitatæ. Et Motiva Le-
ctionem illam dissuadentia pag. 357
- Cap. X. Auditio sermonum, ac lectio librorum
hæreticorum est causa prophanæ Novita-
tis, seu hæreseos. pag. 414
- Cap. XI. Negligentia Prælatorum Ecclesiæ, ac
Concionatorum, nec non civilis potestatis
ad incurve, est causa prophanæ novitatæ,
hæreseos. pag. 423
- Caput XII. Peccata populi sunt causa pro-
phanæ novitatæ, sive hæreseos. pag. 440

OPERIS RATIO

Ad Lectorem.

IN ipso operis limine, Lector benevole, Tituli ejusdem fortè expolces expositionem: accipe eam paucis. *Hydra* serpens fuisse fingitur multorum capitum, cui si unum recidebatur, mox plura suppullulabant: totamque, in qua erat, regionem devastabat: adeò quoque pestiferum emittebat odorem, ut nec Hercules eum perferre potuerit; qui tandem fœdum ferumque monstrum solitis suis conditum antris congesta lignorum strue igne consumpsit. An non hujusmodi horrendum monstrum est *prophana novitas*, seu hæresis, ac schisma? Cui totidem velut sunt capita, quot vitia pravique affectus, quibus carnales homines impulsæ, ac exagitati hæreses ac schismata procidunt, ac in lucem protrudunt: quorum si aliquis gladiò spirituali fuerit excisus, plures statim enascuntur: quot enim centeni ab exordio nascentis Ecclesiæ non fuere per Ecclesiam Catholicam extincti? Sed quot etiam in eorum locum postmodum non suppullularunt? Quorum novissimos hæc nostra fert, sus-

A 2 fertque

Ad Lectorem.

fertque ætas, qui tot tantasque infecerunt
ac devastarunt regiones; quod futurum non
fuiſſet, ſi, cùm adhuc ſuis continebantur in
clauſulariis conuenticulis, ſeu cavernis, velut
infernalis *Hydra*, fuiſſent ſuppreſſi, ac igne
quo ter digniſſimi ſunt, combuſti. Cùm
igitur propoſitum mihi ſit, in præſenti Tra-
ctatu exhibere ac deſcribere prophanas no-
vitates, *Hydrâ* qualibet deteriores, atque
capitalia illa vitia, velut totidem *Hydræ* ca-
pita, quibus homines perverſi adacti hæ-
reſes ac ſchiſmata adinveniunt ac diſſemi-
nant; nec non generalem earundem novi-
tatum admiscere confutationem, iſtorum-
que vitiorum redargutionem; hinc placuit
opusculum iſtud appellare *Hydræ prophana-
rum novitatum* à ſuo principali objecto,
& ſumpta à Poëtica illa *Hydra* analogia.
Habes Tituli, & ferè operis rationem, quam
paucis complebo.

Conſideranti itaque mihi confuſiſſimum
horridiſſimumque hæreſeon chaos, & mil-
lies ſuccisſis, velut *Hydræ* capitibus, in-
dies ſuccedere novas, & ruruſum illis alias ſi-
ne fine, ſine intermiſſione ſuccreſcere, lu-
bet cum mellifluo Doctore (a) præ-lamen-
tari, ac præ-lachrymari potiùs quàm præfari.
„Innovatus eſt dolor, non exterminatus.
„Lachrymæ inundaverunt, quia invaluerunt
„mala, & expertis pruina, irruit ſuper
„eos nix. Ante faciem frigoris huius quis
ſuſti-

Epist.
189.

Ad Lectorem.

sustinebit? Hoc frigore refrigescit chari-
tas, ut abundet iniquitas. Leonem evasi-
mus, sed incidimus in Draconem, qui non
minus forsan noceat sedens in insidiis, quam
ille rugiens de excelsis. Quanquam non
jam in insidiis, cujus virulenta folia, uti-
nam adhuc laterent in scriniis, & non in-
triviis legerentur. Volant libri: & qui o-
derant lucem quoniam mali sunt, impege-
runt in lucem, putantes lucem tenebras.
Urbibus & castellis ingeruntur pro luce,
tenebræ, pro melle vel potius in melle,
venenum passim omnibus propinatur.
Transierunt de Gente in Gentem, & de
regno ad populum alterum. *Novum cu-*
ditur populis & Gentibus Evangelium, no-
va proponitur fides, fundamentum aliud po-
nitur præter id quod positum est. De vir-
tutibus & vitiis non moraliter, de Sacra-
mentis Ecclesiæ non fideliter, de arcano
Sanctæ Trinitatis non simpliciter nec so-
briè disputatur: sed cuncta nobis in per-
versum, cuncta præter solitum & præter-
quam accepimus ministrantur... Siqui-
dem sibilavit apis quæ erat in Francia, api-
de Italia: & venerunt in unum adversus
Dominum, & adversus Christum ejus.
Intenderunt arcum, paraverunt sagittas
suas in pharetra, ut sagittent in obscuro
rectos corde. In victu autem & habitu
habentes formam pietatis, sed virtutem,

Ad Lectorem.

„ejus abnegantes, eò decipiunt plurimos,
 „quò transfigurant se in Angelos lucis, cùm
 „sint Satanæ. Hæc S. Doct̃or de vaferri-
 mis illis sui ævi Novatoribus: cujus lamenta
 utinam! nostra non cogeretur resumere æ-
 ras, quæ seductoribus illis similes, aut etiam
 peiores, fert suffertque novos Evangelistas;
 mox datura progeniem vitiosorem; Apo-
 stolo enim docente (a) effrænes Novatores
multum proficiunt ad impietatem; Et sermo
eorum ut cancer serpit: nec aliud facit omi-
 nari novandi ille pruritus, ardensque stu-
 dium quod sciolorum quorundam ac per-
 versè Zelosorum occupavit animos, qui
 nihil, quantumvis sacrum, vetustum ac fir-
 mum relinquunt inconcussam, inviolatum
 ac intemeratum: hujusmodi enim turbulen-
 tus præsumptuosusque reformandi, diffor-
 mandi dixerim, æstus, quid, nisi horrida
 schismata ac hæreses excludat? *Novitas* nam-
 que, laudato S. Bernardo (b) docente, *ma-*
ter est temeritatis, temeritas autem hæresis ac
 schismatis, cùm totius Ecclesiæ spretâ au-
 thoritate, Sanctorumque Patrum veneran-
 dâ postpositâ antiquitate, propria inanum
 hominum phantasmata pro Orthodoxa do-
 ctrina, Christi que Evangelio obtruduntur,
 ac venditantur. Quorum impiis conatibus
 sistendis, fraudibus ac dolis detegendis, sum-
 misque animarum discriminibus, per eos in-
 ducendis, avertendis, *prophanis*, inquam,
novita-

a 2. Tim.
3.

b Epist.
174.

Ad Lectorem.

novitatibus impediendis ac extirpandis præ-
sens noster qualiscumque defudat labor ac in-
dustria. Quia verò cognitis, sublatisque cau-
sis ac radicibus, necessario pendentes ex eis
intereunt fructus & effectus; sic ex medico-
rum doctrina, ac ipsa rerum magistra expe-
rientia, facilis morbi est curatio, si morbi cau-
sa investigata fuerit ac deprehensa. Nec com-
modius extirpatur virgultum, quàm si om-
nes ejus fibræ ac radices diligenter fuerint in-
quisitæ, stirpitus evulsæ ac eradicatæ: Hæc, in-
quam, de causa studiosè investigavi, graphi-
cè descripsi, ac radieitus evulsi radices, seu
causas ac origines *prophanarum novitatum*,
sive hæresum ac schismatum; ut cognitis
sublatisque fœdis causis, tollantur fugian-
turque effectus, *non enim potest arbor mala bo-
nos fructus facere*, inquit veritas. (a) Et hæc ^{a Matth.}
fugiendarum ac fugandarum prophanarum ^{12.}
novitatum ratio est sufficiens, quia pessimis
oriuntur ex causis: ideoque S. docet Hiero-
nymus: *Hæreses ad suas reduxisse origines,
esse refutasse.*

Ut verò feliciter meum scopum ac finem
assequi valeam, fundabo me super divinas
Scripturas, Apostolicas Traditiones, infal-
libilem S. Matris Ecclesiæ petram, ac sum-
morum Pontificum & Conciliorum, San-
ctorumq; Patrum autoritatem. Innixus etiam
Illustrium Doctorum testimoniis, qui feli-
citer adversus hæreses decertarunt, ut anti-

Ad Lectorem.

quus Vincentius Livinensis, Conradus Brunus, Floremundus Remundus, Illustrissimus Noguera, Prateolus, Eximius D. Nicolaus du Bois, Primarius sacrarum Litterarum Professor, ac Primarius, strenuus, ac indefessus avitæ Religionis Propugnator. Michael Medina, Alphonsus à Castro, ambo Minoritæ, & alii, quorum nomina datâ pando occasione. Quibus cum primâ laude adnumerandi Carmelitæ, Illustrissimus D. Guido de Perpiniano, & Venerabilis Thomas Waldensis; prior enim præclarum scripsit Volumen inscriptum, *summæ de hæresibus, & earum confutationibus*. Alter Hæresiarcham Witclef, grassantium hodie Novatorum prodromum, cum grege suo tribus validissimis Tomis obruit ac protrivit: quò factum, ut eorum quilibet fons quidam effectus sit, ex quo postea universi, qui contra novas hæresiarchas scripserunt, hauserunt, quod de Thoma Waldensi disertis asserit verbis Andreas Roga Minorita, & Laudatus Alphonsus à Castro, qui etiam passim in Guidonis nostri arat vitula. Tam validis fultus adminiculis, tam strenuis adjutus Ecclesiæ pugilibus, tam fidis ac fortibus assistentibus Fratribus, intrepidus descendo in arenam adversus *Hydram prophanarum novitatum*, & trader eam Dominus in manus nostras. *In manus nostras dico*, inquit Waldensis, *(a) non meas: & Dei est bellum, non meum, ejus supple ejus est doctrina, quâ*

a Tom. I.
in præf.

Ad Lectorem.

quâ dimico : qui docet manus meas ad praelium,
 & digitos ad bellum. (a) Novit Christus, qui me a Ps. 102.
 redemit, quod non movit me superbus nisi san-
 cta, nec cordis mei nequitia in praelio delectata,
 quasi confisa temere de victoria: sed spero in Do-
 mino Jesu meo, quod ille suscitabit spiritum
 meum, qui suscitavit spiritum Danielis pueri
 junioris, ne Susannam filiam Helchiae pulcher-
 rimam Christi sponsam, Ecclesiam Sacrosan-
 ctam, injuste morti traditam, videam sub ini-
 quo binario iudicium (Calvini ac Lutheri) in-
 terire sub infami numero Sacerdotum. Hæc
 cum Waldensi,

Adversus obtrectatores huius mei qualis-
 cumque operis, ejusdem Doctoris (b) me b Tom. i.
in precat.
 munia armis. Ego, qui pauper Religiosus sum,
 & infimus Carmelita, edificare propono opus
 prægrande mihi, & nisi Christo fundamento
 sustinente, & aspirante, viribus inæquale. Et
 quid mihi, si detrahant mihi inimici mei, quod
 iam scribere velim, & Doctoris tingere calamum
 vilis cornicula. Respondebo saltem illud Rabani
 super Matth. in Prol. Fraterne charitati solum-
 modò cessi, detrahentium, atque insultantium
 non curans vaniloquium: qui magis præsum-
 ptioni quàm pietati nostrum forsitan deputant
 laborem: & non mirum, cùm magis parati sint
 aliena lacerare, quàm propria opuscula condere.
 Quorum quia nemo potest calumniam & in vi-
 dos morsus devitare, nisi qui omnino nihil scribit,
 magis eligo vanam surdâ aure pertransire que-

Ad Lectorem.

rimoniam, quàm otiosè torpens, Christi negligere gratiam: cui soli placere optantes, vanos hominum rumusculos nihili ducimus. Hec ille. Et benè dixit Rabanus, quorum invidos morsus devitare non poterit, nisi qui omninò nihil scribit: ipsorum enim quidam qui nihil scribunt, quia omninò vacant, norunt insidiari scribentibus. Sicut unus fortè mihi dixit: prolixas facis & scriptas Homilias: & cur contrariò non illud illi dixerim Martialis:

*Scribere me queres velox epigrammata longa:
Ipse nihil scribis, tu breviora facis.*

Lector vale, Calumniator
emendare.

PRO.

PROLUDIUM I.

*Quid sit Hæresis ac Schisma : quis-
que dicendus sit Hæreticus ,
ac Schismaticus.*

Prophanarum novitatum ,
seu hæreseon origines , ac remedia
inquisiturus , ab etymologia , ac de-
finitione reor exordicdum , uti in alijs tractati-
bus , in quibus à ratione sumitur disputatio ,
fieri consuevit. Unde igitur hæresis nominis
sumat appellationem , ita Divus explanat Hie-
ronymus : *(a) Hæresis græcè ab electione dicitur ,*
quod scilicet eam sibi unusquisque eligat discipli-
nam , quam putat esse meliorem. Quicumque
igitur aliter scripturam intelligit , quam sensus
Spiritus sancti flagitat , quò scripta est , licet de
Ecclesia non recesserit , tamen hæreticus appellari
potest , & de carnis operibus est , quæ peiora sunt.
Latinè verò hæresim sectam aut divisionem
possumus appellare : nam hæretici erroneam
pravamque doctrinam eligendo , vel sectam
instituunt , vel suscipiunt , suò arbitrio ab Ec-
clesia recedentes : eligunt enim non quod Spi-
ritus sanctus , sed quod suggerit spiritus priva-
tus ac malignus. Catholicus autem nihil de
suo

*a In cap. 3.
ad Galat.
cap. hære-
sis 24. q. 3.*

a *Epist. ad
Ademda-
tum.*

b *Exod.
20.*

suo eligit arbitrio, sed duces sequitur Scripturam, Ecclesiam, ejusque Rectorem Spiritum sanctum ac visibile Ecclesiae Caput, Vicarium Christi, S. Petri successorem. Est autem haeresis, *error contra fidem Catholicam, ab eo, qui fidem Christianam profitetur, pertinaciter assertus, vel in dubium revocatus.* Dicitur primò, error: sine errore enim haeresis esse non potest; unde sanctus Augustinus ait: (a) *Omnis haeresis error est*, nimirum actus positivus intellectus, quò verum existimatur falsum, aut falsum verum: quemadmodum enim veritas fidei existit formaliter in actu intellectus, sic & haeresis, seu error ac falsitas contra fidem, cum opposita nata sint esse circa idem. Unde factum pravum licet sit, contra scripturam prohibentem, v.g. furtum, contra scripturam; (b) *non furtum facies*, absolute non constituit haereticum; alioquin omnis peccator foret haereticus. Ut ergo aliquis sit haereticus, requiritur quod habeat falsam opinionem, & erroneam credulitatem, quâ credat exempli gr. furtum esse licitum: sic enim sentiens & credens, sentit ac credit contra veritatem sacrae Scripturae ac divinae legis. Qualiter, & quæ facta reddant agentem de haeresi suspectum, dicemus *Prolud. V.* Dicitur secundò, *contra fidem Catholicam*: nam propria materia haeresis est propositio contraria fidei Catholicae, non contraria alicui scientiae, aut atti. Per *fidem Catholicam* intelliguntur articuli fidei, qui à Deo

Deo nobis sunt revelati salutis consequendæ causâ, sive vivâ voce ac traditione Christi & Apostolorum, sive per sacram Scripturam, & Catholicæ Ecclesiæ, Romanique Pontificis, Vicarii Christi in terris, definitiones. Ejusmodi sunt fides Nicæna, symbolum Apostolorum, dogmata de sacramentis, & articuli omnes in sacris litteris contenti, aut ab Ecclesia Catholica summoque Pontifice definiti. Hæc enim omnia divina firmanur auctoritate: aut enim sunt verbum ex ore Dei prolatum, quod fallere non potest: aut divina oracula per Prophetas & Apostolos proposita, quæ & ipsa falsa esse non possunt: juxta illud Zachariæ apud Lucam: (a) *Locutus est Dominus per os sanctorum, qui à seculo sunt, Prophetarum ejus.* Consonat Apostolus: (b) *Multifariam, multisque modis olim loquens Deus patribus in Prophetis.* Et Petrus Apostolus: (c) *Non enim voluntate humanâ allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirante, locuti sunt sancti Dei homines.* Apostolis autem dictum est: (d) *Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.* Et rursum (e) *Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Ecclesiam porro infallibilem esse in pertinentibus ad fidem & mores, evidentibus comprobatur scripturis: Apostolus namque scribit Timotheo: (f) *Ecclesia Dei vivi, quæ est columna & firmamentum veritatis.* Cui etiam Christus indefectibilem

a Luc. i.

b Hebr. i.

c 1. Petr. i.

d Mat. 10.

e Ioan. 16.

f 1. Tim. 3.

bilem

^a *Matth.* bilem promisit assistentiam : (a) *Ecce ego vo-*
^{ult.} *biscum sum omnibus diebus usque ad consumma-*
^b *Matth. 7.* *tionem seculi. Unde (b) dicitur edificata supra fir-*
^c *1. Cor. 10* *nam petram. Petra autem erat Christus (c) : Eta-*
^d *Ephes. 2.* *libi inquit Apostolus (d) quod fideles sint su-*
per edificati super fundamentum Apostolorum, &
Prophetarum : ipso summo angulari lapide Chri-
sto Iesu. Denique determinatio emergentium
dubiorum circa fidem maximè pertinet ad
summum Pontificem, Vicarium Christi, Pe-
tri Apostoli successorem, cui pro se & succes-
^e *Luc. 22.* *soribus Dominus ait : (e) Rogavi pro te Petre,*
ut non deficiat fides tua : & tu autem aliquando
conversus confirma fratres tuos. Insuper à Chri-
^f *Mat. 16.* *sto (f) audire meruit : Tu es Petrus, & super*
hanc petram edificabo Ecclesiam meam : & porta
infernì, hoc est, inquit noster Illustrissimus
^g *De Ha-* *Guido, (g) hæreticorum infestantium tene-*
^{ref. ge-} *brofæ importunitates, non prævalebunt adver-*
^{nerat.} *suseam, ut à firmitate veræ fidei labatur. Un-*
^{cap. 3.} *de in Jure Canonico : (h) Sancta Romana Ec-*
^h *Cap. hac* *clesia, quæ semper immaculata permansit, Do-*
^{est 24 q. 1} *mino providente, & beato Petro opem ferente, in*
futuro permanebit, sine hæreticorum ulla insulta-
tione, scilicet prævalente, firma atque immobi-
lis persistit.

Dicitur tertio : ab eo, qui fidem Christianam
 profitetur : Non enim omnes qui fidei Catho-
 licæ adversantur sunt hæretici, sed ii tantum,
 qui nomen semel Christo in sacro Baptisma-
 te dederunt, & membra facti Ecclesiæ, per
 falsam

falsam doctrinam ab eadem se diviserunt : de
 quibus Joannes (a) ait : *Ex nobis prodierunt ,*
sed ex nobis non erant. Qui autem Christianus
 non est , & fidei adversatur , non est hæreti-
 cus , sed simpliciter infidelis , Paganus , aut
 Judæus. Dicitur quartò : *pertinaciter* : pertina-
 cia enim est de intrinseca hæresis ratione ; juxta
 illud S. Augustini : (b) *Qui ergo sub vocabulo*
Christiano in Ecclesia Christi aliquid morbidum
pravumque sapiunt , correpti , ut sanum rectum-
que sapiant , resistunt contumaciter , suaque pesti-
fera mortiferaque dogmata emendare nolunt , sed
defensare persistunt , hæretici fiunt. Et alio loco :
 (c) *tam diu , inquit , error cujuslibet sustinetur ,*
donec accusatorem inveniat , aut pravam opinio-
nem pertinaci animositate defendat. Et in epi-
 stola ad Glorium , (d) Sebeusium , & alios , a-
 pertè docet , errantes contra fidem sine per-
 tinacia , non esse hæreticos : *Qui sententiam*
suam , ait , quamvis falsam & perversam non
pertinaci animositate defendunt , præsertim quam
non audaciâ presumptionis pepererunt , sed à sedu-
ctis atque in errorem lapsis parentibus accepe-
runt , querunt autem tota sollicitudine veritatem ,
corrigi parati cum invenerint , nequaquam sunt
inter hæreticos deputandi. Hinc idem sanctus
 Doctor : (e) *Hæreticus est , qui conceptam novi*
erroris perfidiam pertinaciter defendit. Consistit
 autem pertinacia , non in permanentia , aut
 perseverantia physica in errore ; cum in mo-
 mento temporis , possit esse hæresis , sed in
 morali

a 1. Ioan. 2

b 18. de Ci-
vit. Dei
cap. 5.c De vera
Relig. cap.
7.
d Ep. 162,e Lib. de
doctrinis.

De ha-
er. gener.
cap. 3.

b 2. Tim.
4.

morali, sive in hoc, quod quis sciens & pruden-
dens Ecclesiam Catholicam aliquid docere,
ipse nihilominus contrarium iudicet. Circa
hoc tamen est diligenter advertendum, ut
monet sapienter noster Illustrissimus Guido,
,, (a) quod non solum est iudicandus pertinax
,, qui errorem suum verbis despuit, & scriptis
,, defendit: Verum etiam ille videtur perti-
,, nax, qui contra apertam & praedicatam Ca-
,, tholicam veritatem in Ecclesia latenter per-
,, sistit in errore, qui non potest excusare se
,, quin noverit se scire talem errorem per Ec-
,, clesiam esse damnatum, talis non videtur per
,, ignorantiam, sed per obstinatam malitiam
,, persistere in tali errore: propter quod Ec-
,, clesia illos quos reperit usque ad mortem
,, contra Catholicam veritatem in errore per-
,, severasse, haereticos praesumit, iudicat &
,, punit. Praeterea post tam apertam & praedi-
,, catam verbo & facto per ecclesiasticam pro-
,, hibitionem, ne quis receperet vel audiat eos,
,, vel faveat eis, vel communicet in errore
,, cum eis, non videtur absque pertinacia velle
,, discipulus fieri pestiferæ doctrinae & haereti-
,, calis, qui ad eos accedit, maxime, qui eos
,, ut Sanctos, vel sanctæ doctrinae magistros
,, adorando veneratur. Et de talibus dicit A-
,, postolus: (b) *Erit enim tempus cum sanam*
,, *doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria*
,, *coacervabunt sibi magistros prurientes auribus,*
,, *& à veritate quidem auditum avertent, ad*
fabri-

fabulas autem convertentur. Quod expo-
 nens Augustinus, dicit (a) : Hos magistros a Tract. 5.
 Salomon vult intelligi per mulierem, de qua in Ioan.
 ait Proverb. 9. quod mulier insipiens & au-
 dax, inops panis convocat pratercuntes dicens:
 Panes occultos libenter tangite, & aquæ fur-
 tivæ dulciores sunt. Hæc enim mulier est va-
 nitas impiorum hæreticorum, quæ cum sit in-
 ops paucis promittit panes, id est, cum sit ignara
 veritatis, quam ipsa per occultationem com-
 mendat, & quasi condit, ut libentius audia-
 tur. Cujus prohibitam furantur seducti audien-
 tiam. Hæc enim occultatio facit pruritus in
 auribus spiritualiter fornicantibus, sicut pruri-
 tu libidinis corrumpitur in carne integritas ca-
 stitatis. Nefarii verò Doctores, ipsam occulta-
 tione condunt suæ venena curiosis, ut ideò existi-
 ment eos dicere aliquid magnum, quia habent
 secretum, & suavius hauriunt insipientiam
 quam putant scientiam, dulciusque audiunt
 quam quæ palam in Ecclesia dici credique per-
 hibentur. Mulier illa propter illicita atque pu-
 nienda secreta non solum insipiens, verum etiam
 audax nuncupatur; sub Christiano enim voca-
 bulo multas scelestas hæreses condidit, & ne-
 fandas fabulas finxit. Et utinam tales quales in
 theatris cantantur sine minima scurrilitate vi-
 dentur, & non tales, quales adversus Deum
 fingere potuisse illam dolemus insipientiam, &
 miramur audaciam. Igitur rationabiliter ta-
 les ad hæreticos confugientes, vel à veritate
 auditum avertentes, ut ad fabulas hæreticorum

„se convertentes, tanquam hæreticos & su-
 „spectos de fide damnat Ecclesia. Hactenus
 noster Episcopus: cujus doctrina meritò an-
 xios reddit frigidos quosdam Catholicos, qui,
 quamvis sinceri haberi velint Orthodoxi,
 multis modis Novatoribus, dogmata per Ec-
 clesiam apertè, & iteratò damnata, spargen-
 tibus, favent, eosdem ut sanæ doctrinæ ma-
 gistros venerando, avidè eos audiendo, laudan-
 do, receptando, ac defendendo: qui, fermen-
 tatis doctrinis seducti, cum novissimis pseudo-
 Reformatoribus summum Pontificem nihili,
 aut parvi faciunt, Religiosos contemnunt,
 Confraternitates sacras exhibilant, sacrarum
 Imaginum apparatus, Monachorum officina-
 nas, quæstus causâ erectas, appellitant, alia-
 que à genuinis Catholicis alienissima ebucci-
 nant, factitantque; hi, inquam, non videntur
 absque pertinacia velle fieri discipuli hæretica-
 lis ac pestiferæ doctrinæ, juxta sanctum Tho-
 mam (a) hæreticum definientem: *Hæreticus
 censetur, qui pertinaciter repugnat determina-
 tis auctoritatibus universalis Ecclesie;* (cujusmodi
 sunt, suprema auctoritas Romani Pontificis,
 status Religiosus, sacra sodalitia ut pia & uti-
 lia, cultus Sanctorum, atque sacrarum imagi-
 num favor erga hæreticos, ac libros hæreses
 continentes, ut fugiendus.) *qua quidem au-
 thoritas principaliter residet in summo Pontifice.
 Contra cujus auctoritatem nec Hieronymus, nec
 Augustinus, nec aliquis sacrarum Doctorum
 suam sententiam defendit.*

Dici-

222 q. II.
 art. 2.

Dicitur deniq; in Hæresis definitione; *assertus vel in dubium revocatus*. Afferunt Hæresim, qui cum pertinacia falsam doctrinam, ut veram tenent, docent, affirmant ac defendunt: in dubium revocant, qui aut articulis fidei non firmiter assentiuntur, sed judicant esse incertos: aut ambigunt Hæreses esse falsas, ita ut post Ecclesiæ determinationem, nec fidei articulis præbeant assensum, nec damnatis erroribus dissensum. Et hos communis sententia Doctorum jure censeat Hæreticos: nam, *dubius in fide*, inquit Pontifex, (a) *infidelis est*, & consequenter Hæreticus si sit baptizatus. Sed & Christus Thomam dubitantem appellavit *incredulum*. Ratio verò est evidens: quia voluntariè, & deliberatè dubitans de aliqua re, habet eam pro dubia & incerta; si enim existimaret habere certitudinem, non dubitaret de ea; cum nemo dubitet de re quam habet pro certa: sed habere res fidei pro dubiis, & incertis, est hæreticum, quia ipsa divina fides docet esse certas, & infallibiles: Ergò de illis pertinaciter dubitans est Hæreticus, cum supponat divinum Testimonium, cui fides innitur, posse esse fallax, & Ecclesiam posse errare in doctrina, quàm ut fide divinâ credendam proponit. Ab hac tamen doctrina excipendi sunt illi, qui inter Hæreticos nati ac nutriti, fidem Catholicam, sive Religionem Orthodoxam ignorant; his enim absque Hæreseos nota permissum est dubitare, quousque

a Cap. i. de
Hæreticis.
IOAN. 20.

argumenta credibilitatis Catholicæ fidei sufficienter apprehendant. Ratio exceptionis est: quia de ratione hæresis, ex dictis, est pertinacia, hoc est, ut quis sciens, & prudens neget quod ab Ecclesia Catholica credendum est propositum: qui autem Religionem Orthodoxam ignorat, non potest sciens & prudens sentire contra Ecclesiam: igitur Hæresi formali non est insertus.

Ex dictis evidens evadit, potuisse Patres, in obscuris controversiis, salvâ fide, ante determinationem Ecclesiæ, discordare: nam sine pertinaciâ veritatem indagando materiales solum docuerunt errores, semper parati Ecclesiæ acquiescere, suumque iudicium Capitis Ecclesiæ, summi Pontificis subicere sententiæ: De quibus ita Divus scribit Augustinus:

a *Tom. 7.
lib. 1. cap.
2. cont.
Julian.*

(a) *Alia sunt, in quibus inter se aliquando etiam doctissimi, atque optimi Regule Catholicae defensores salva fidei compage non consonant, ut alius alio de una re melius aliquid dicit ut verius. Cur autem sic quidam Doctores errent sine hæresi declarat, dicens: (b) Sanctas pacis hoc facit, ut cum diutius aliqua obscuriora quaeruntur, & propter inveniendi difficultatem, diversas exarunt in fraterna disceptatione sententias, donec ad verum liquidum perveniatur, vinculum permaneat unitatis, ne in parte praecisa remaneat insanabile vulnus erroris. Et ideo plerumque Doctoribus minus aliquid revelatur, et eorum patiens & humilis charitas, in qua*

b *Contra
Donat.
sist. lib. 2.
cap. 4.*

fructus

fructus major est, comprobatur, vel quomodo teneant unitatem, cum in rebus obscurioribus diversa sentiunt, vel quomodo accipiant unitatem, cum contra id, quod sentiebant, declaratum esse cognoscunt. Quibus ultimis verbis significat S. Doctor, post declaratam ab Ecclesia veritatem, cognosci animum contrarium ante sentientis, si enim simpliciter humiliterque stet Ecclesiae determinatione, indicium est animi obedientis, atque fidelis, e contra, pertinacis & Hæretici, si declaratam unitatem reuocat recipere, seque iudicio Ecclesiae, eiusque Capiti, Summi Pontificis submittere. Sequitur S. Augustinum discipulus fidelissimus, noster Venerabilis Thomas Waldensis, (a) Hæc, ad intentum, expendens S. Doctoris verba, de Doctoribus sine hæresi errantibus. *Cogitationes suas carnales non dogmatizant, quia non obdurant contentiosis defensionibus in manendo, sed quodammodo ambulando, id est, proficiendo desudant intelligentiæ perspicuitatem impetrantes per fidei puritatem.* Hæc Augustinus. Subdit Waldensis: Ecce regulæ unitatem quam supra diximus cunctis fidelibus esse communem. Et ecce Societatis Ecclesiae tantam potestatem, ut secundum eam solam Ecclesia claudat, vel excludat, ut omnis ejus individuatio ab ea sola, primò dependet. Unde iste qui per ignorantiam titubat in fide, ante extremum, diem divinitus doctrinam rectam consequetur,

a To. i. lib.
2. art. 2.
cap. 16.
Epist. ad
Dardan.

„tur, qui Unitatem quam dimisit in fide, no-
 „luit dividere in communione Ecclesiæ. Sed
 „& audeo dicere aliquid majus, quod vir
 „doctus, si aliter sapiat quàm fides recta de-
 „cernat, si tamen propter hoc ab Ecclesiæ so-
 „cietate non abstinet, quod malè credit, quia
 „non habet proterviam, merebitur veniam.
 „Hòc enim modò Doctores in materia fidei
 „opinantur opposita, constituuntur relativis,
 „quidam quòd proprietatibus absolutis, do-
 „nec Ecclesia determinatam doceat verita-
 „tem. Hòc etiam modo Cyprian. Agrippinus,
 „& multi clari Patres Africanæ Ecclesiæ fir-
 „miter docuerunt, scripserunt libris, decre-
 „verunt in Conciliis, rebaptizationem Hæ-
 „reticorum ante determinationem scilicet u-
 „niversalis Ecclesiæ, cujus societatem tamen
 „nec ullo momento temporis amiserunt. Un-
 „de in lib. de unico Baptismo AUGUSTI-
 „*a Tom. 7.* NUS. (a) Nec nos (inquit) quia Baptismi
 „veritatem etiam in Hæreticorum iniquitate
 „agnoscimus potius quàm negamus, ideò me-
 „liores Cypriano sumus, sicut nec Petro, qui
 „*b Galat. 2.* Gentes judaizare non cogimus. (b) Hæc
 „de Agrippino, aliisque Episcopis, qui illa
 „Concilia fecisse perhibentur, responderim,
 „qui sic diversa senserunt, ut cùm eis, contra
 „quos de hac quæstione sentiebant, in unitate
 „persisterent, ubi charitas cooperit multitu-
 „*c 1. Pet. 4.* dinem peccatorum. (c) Sic namque ambu-
 „lantibus in Ecclesiæ unitate, in quam perve-
 „nerant,

nerant, potuit Deus, sicut Apostolus dicit, „
 (a) revelare illis quod aliter sapiebant : No- „ a Philip. 3.
 va enim quæstio fuit tunc, quemadmodum „
 suscipiendi essent Hæretici : quæ nonnul- „
 los Fratres hæreticam perniciem vehementer „
 meritò detestantes, ipsâ novitate turbavit, „
 ut crederent ; & hoc in eis esse improban- „
 dum, quod malo suo tenebant bonum. Hæc „
 ille. *Auctor.* Ecce Cyprianus & Agrippinus, „
 & alii veniam consequuntur erroris ; quia „
 res nova fuit, & indigesta crudebat in Pa- „
 tribus : sed quia Sanctorum stomachus à cor- „
 poris unitate non cecidit, decoqui potuit, & „
 sine nota infamiæ reparari. Verè ergo do- „
 lorosè fregit hanc unitatem Ecclesiæ, noster „
 Wicleff, quando tam sæpè hortabatur fide- „
 les, ut se à cæteris Christianis indilatè secer- „
 nerent : & quod utique deterius est, à Præla- „
 tis Ecclesiæ, separarent. „ Hactenus Wal-
 densis ; qui luculenter docuit cum S. Augu-
 stino, errorem non reddere hæreticum, si er-
 rans, per obedientiam ac charitatem persistat
 in Ecclesiæ unitate & communione, à qua suâ
 rebellionem, odio, ac pertinaciâ se separant Hæ-
 retici. Ex hisce constare arbitror, quis sit
 dicendus Hæreticus.

Quis porro sit dicendus hæresiarcha, de-
 clarat Pontifex Urbanus (b) *Qui aliorum, in-* b 24. q. 3.
quit, defendit errorem, multò amplius damna- cap. qui
biliior est illis, qui errant : quia non solum errat, aliorum,
sed etiam aliis offendicula erroris preparat, &

confirmat. Unde quia magister erroris est, non tantum Hereticus, sed etiam hæresiarcha dicens est. Quâ sententia meritò percelluntur illi, qui damnata ab Ecclesia dogmata defendere ausu temerario non desistunt, quos supra cum Guidone nostro etiam perstrinximus. Discrimen denique Hæreticorum ac Schismaticorum,

^a Tom. 3.^m
de fide, &
Symb. cap.
10.

Divus edocet Augustinus: Credis, inquit, & sanctam Ecclesiam utique Catholicam; nam & Hæretici & Schismatici Congregationes suas, Ecclesias vocant. Hæretici de Deo falsa sentiendo ipsam fidem violant: Schismatici autem discissionibus iniquis à fraterna charitate defiliunt, quamvis ea credunt quæ credimus. Quapropter nec Hæreticus pertinet ad Ecclesiam Catholicam, quoniam non diligit Deum: nec Schismaticus, quoniam non diligit proximum. Cæterum, hæresim semper schismati esse admixtam, docet S. Hieronymus (a) Inter hæresim & schisma, ait, hoc in-

^b In Epist.
ad Titum
cap. 3.

teresse arbitrantur, quod hæresis perversum dogma habeat, schisma propter Episcopalem discissionem ab Ecclesia pariter separat. Quod quidam in principio aliqua ex parte intelligi potest, cæterum nullum schisma non aliquam sibi coniungit hæresim, ut rectè ab Ecclesia recessisse videatur. Nam etiamsi prima ab Ecclesia separatio fiat aliquando absque discrimine hæreseos, cum, docente S. Augustino, Schismaticos non fides diversa faciat, sed communionis disrupta societas: inde Donatistis loquens, ait:

a Inter

(a) Internos, quibus idem Christus natus, mortuus & resurgens, una Religio, eadem Sacramenta, nihil in Christiana observatione diversum, schisma factum, non hæresis dicitur; Si nihilominus ea separatio pertinaciter persistat, superbiâque tandem depositâ ad unitatem non reddatur, nascetur ex schismate adulterina doctrina, ac hæresis, quâ separatio palliatur: exempl. gr. Summum Pontificem non esse caput Ecclesiæ, adeoque ipsi non fore obediendum, licetque ab ipsius Communione posse recedi. Unde S. Augustinus ait, quod *Hæresis sit schisma inveteratum*.

Est igitur schisma Ecclesiasticæ unitatis divisio. Potest autem Ecclesiastica unitas multis dirumpi modis, adeoque multiplex distingui schisma. Primò: Schisma aliud est simplex, aliud mixtum, de quibus jam loqui cœpimus. *Schisma simplex* contingit, quando rumpitur Ecclesiastica unitas, sed fidei servatur integritas, de quo intelligenda sunt hæc S. Augustini supra adducta verba: *Schismatici autem dissensionibus iniquis à fraterna charitate dissiliunt, quamvis ea credunt, quæ credimus*. Ejusmodi plura sæpè extiterunt; ut illud Chore, Datan, & Abyron. (b) Et illud Ozii Regis, (c) atque Saulis (d), qui Sacerdotalia sibi munera tantum arrogabant, nulla verò falsa dogmata tenebant. Sic in Ecclesia Christi nova contra Damasum Ursinus Diaconus, contra Symmachum Laurentinus Presbyter,

B 5

schif-

a Tom. 4.
quest. ex
Matth. 9
11.

b Num.
16.
c 2. Paralip.
26.
d 1. Reg.
15.

a *Giovan.
de schism.
cap. 4.*

b *Theodo-
ret. lib. 3.
cap. 4.*

c *August.
de Hæres.
69.*

d *In cap.
1. Amos.*

schismaticè ordinatus est, absque ulla hæreseos nota aut labe teste Giovano (a) ex Platina in *vita Damas. & Symmach.* Sic & Eustachiani & Meletiani seorsum colligebantur, & inter se diffidebant per discordiam schismatis, cum utrique Catholicæ fidei renaciter adhærerent. Erat (b), inquit Theodoretus, *utriusque partis una eademque fidei confessio, quod amba propugnarent Nicenam doctrinam: sola autem contentione & Presulum studis disjungebantur, neque alterius sanè morte dissidium extinguipotuit.* Similiter & Donatistæ (c) primò propter Cæcilianum, Carthaginensi contra suam voluntatem ordinatum Episcopum, causerunt schisma, falsa eidem crimina objicientes: eidem tamen sua pertinaci dissidio schisma in hæresim mutarunt. De hoc simplici schismate præclare scribit D. Hieronymus (d): *In filius Ammon, inquit, qui interpretatur populus mœroris, vel populus meus, schismaticos accipimus, qui separant quidem deceptam multitudinem ab Ecclesia Dei, & rudes animas, quæ nuper Christi concepere sermonem, abrumpunt & dividunt; tamen hoc non faciunt crudelitate, quâ Heretici deceptos quosque trucidant; sed in eadē regula fidei permanentes, dilatare cupiunt terminos suos, & nomen gloriæ in posteros mittere.* Simplex itaque schisma est, quo per dissensiones ac simultates discinditur fidelium unitas, ast nulla docetur adversus fidem Catholicam falsitas.

Schisma

Schisma mixtum dicitur, quoniam nedum unitas, pax & concordia Ecclesiastica dilaceratur, sed & impia ac pestifera errorum dogmata disseminantur. Hujusmodi fuit impii Regis Hieroboam à populo Israëlítico divisio, (a) ^{23. Reg.} ^{12. & 13.} non enim solum seducebat populum à cultu divino, ac ab eo loco, in quo Dominus præceperat se invocari; sed diversam quoque Religionis formam excogitavit, excelsa extruxit, aliud Sacerdotium exiis, qui non erant de filiis Aaron, instituit, vitulos aureos erexit, ac nefandam idololatriam stabilivit. Talis quoque fuit Saducæorum, carnis resurrectionem negantium, divisio. In nova verò lege Simon Magus primus omnium non tantum unitatem Ecclesiasticam dirupit; verum etiam plures impias & absurdissimas Hæreses confinxit; asserens promiscuum faminarum usum esse licitum, carnis resurrectionem negans, & alias. Hunc impietatis Ducem copiosa subsequuta est turba hominum nefariorum, qui sathanæ suavitati ac impulsu inconfutilem tunicam Ecclesiæ Sponsæ Christi in mille partes disseccuerunt. Hujus *mixti schismatis* planè exitiosi auctores fuere, ut de nostris loquar temporibus, Martinus Lutherus, Joannes Calvinus, horumq; Symmista, qui Ecclesiam confusissimâ illâ hæresum lernâ, quam hodie dum cernimus, perturbaverunt.

Utraque illa scismatis species *simplex*, ac *mixta*, in tria subsecari potest membra. Primum

mum est, quando caput adulterinum rebel-
lando separatur à vero Capite Ecclesiæ; ut
dum duo de Pontificatu contendunt ac liti-
gant, quorum uterque, cum Ecclesiæ Caput
esse prætendit, Ecclesiæ unitas, quæ ex uno
pender Capite, discinditur. Verum de hoc
schismatis genere non statui tractare. Secun-
dum igitur membrum est; cum Episcopi, ac
alii inferiores Romano Pontifici tamquam
Capiti Ecclesiæ pertinaciter renuunt obedire.
De quibus S. Cypr. ita scribit: (a) *Nec enim hæ-
reses aliundè orta sunt, aut nata schismata, quàm
indè, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur, nec
unus in Ecclesia ad tempus Sacerdos, & ad tem-
pus Iudex Christi vico cogitatur. Cui si secundum
magisteria divina obtemperet fraternitas uni-
versa, nemo adversum Sacerdotum Collegia
quicquam moveret: nemo post divinum indici-
um, post populi suffragium, post Co-Episcoporum
consensum, Iudicem non se iam Episcopi, sed Dei
faceret.* Et alio loco: (b) *Inde, inquit, schisma-
ta oriuntur, dum Episcopus, qui unus est, &
præst. superbè quorundam præsumptione contem-
nitur.* Rursum alibi: (c) *Hoc enim, ait, sunt
initia Hæreticorum, & ortus & conatus Schis-
maticorum malè cogitantium, ut si placeat, præ-
positum superbo timore contemnant. Sic de Ec-
clesia creditur, sic altare prophanum foris collo-
catur, sic contra pacem Christi & ordinationem
atque unitatem rebellatur.* Hujusmodi schis-
matici sunt nostri temporis Hæretici, qui, ut
libe-

a Lib. 1.
Epistolar.
epist. 3.

b Lib. 4.
Epist. 9.

c Lib. 3.
Epist. 9.

liberius hæreses suas queant propagare, Primatum ac authoritatem Romani Pontificis, ut qui hætenus ut Caput Ecclesiæ, hæreses omnes extirpavit, ante omnia adoriuntur.

Tertium schismatis, seu *simplicis*, seu *mixti* membrum est, dum ipsa inter se membra Ecclesiæ colliduntur: non enim solum schisma gignitur, quando Caput falsum cum vero ac legitimo digladiatur; aut quando membra à Capite divelluntur; sed & quando ipsa membra odiis, diffidiisque sese dilacerant, atque in factiones distrahuntur; ut dum quidam inferiorum Episcoporum sedes contra Ecclesiasticos Canones invadunt, alienam potestatem usurpantes, aut dum Clerus inter se variis diffidet opinionibus circa Religionem, usque ad charitatis rupturam, aut dum Clerici infestant Regulares, eosque suis Privilegiis ac iuribus, quibus ex Apostolica gaudent concessione, private moluntur, eos diffamant, famam eorum doctrinam ceu scandalosam damnant, atque aliis iniquis machinationibus se, alioque ab eorum communione segregant. Hi omnes, ex doctrina Bruni, (a) ac Giovani, (b) schismatici sunt, etiamsi in fide non errent. De his scribit S. Augustinus: (c) *Concordes nos scit (Diabolus) quod possidere non possit: unum Deum nobis dividere non potest, falsos Deos nobis supponere non potest. Sentit vitam nostram esse charitatem, mortem dissensionem. Lites immisit inter Christianos: quia*

a Lib. 1. de
Hæret.
cap. 16.

b Lib. de
schism.
cap. 4.
c Ser. 61.
de divers.

quia multos Deos non potuit fabricare, Christianis sectas (seu schismata) multiplicavit.

PROLUDIUM II.

Quàm horrendorum prophana Novitas ac schisma sint causæ malorum.

INter plurima ac varia scelera quæ humanum invadunt ac perdunt genus, schisma ac prophana novitas potissima sunt ac nocentissima; quis enim explicare valeat, quanta truculentis hisce criminibus inducatur Religionis deformatio, quanta calamitas stragesque corporum ac animarum? Quæ vis eloquentiæ, quod orationis flumen adeò atrociam ac tetra mala aptè depingat, ac verbis sic efferre queat, ut rei indignitati sermonis respondeat acerbitas? Tentandum tamen, & formidanda malorum lerna pandenda, ut nota extirpetur ac devitetur. Malorum ergò omnium auctor, ac perpetuus invocatusque humanæ salutis hostis, serpens infernalis, ob superbiam, quâ Altissimo similis esse impiè percipi-

cupivit, è cœlesti folio in imum tartari aby-
 sum detrusus, mille artibus ac fraudibus hu-
 manum genus à felicitate, quàm justo Dei ju-
 dicio amisit, machinatus est seducere, iisdem-
 que secum perpetuis miseriis involvere. Hinc
 pro concepta invidia à tempore conditi terra-
 rum orbis *circuit indefinenter quærens quem*
devoret: (a) Ille quippè serpentinâ calliditate,
 morfu venefico pomi vetiti (b) primos paren-
 tes divini mandati prævaricatores effecit, eosq;
 cum sua posteritate de paradisi amœnitate in
 vallem detruxit miseriarum, ejusque astutâ
 malitiâ ac *invidiâ mors intravit in orbem ter-*
rarum. (c) Ille primus ac novissimus homi-
 cida, in fratrem à primo fratre homicidium
 excitavit. (d) Ille tentationum suarum la-
 queis homines fœdæ libidinis servos effecit (e)
 (*omnis quippè caro corruerat viam suam*)
 quos Deus justâ vindictâ ultrici diluvio dele-
 vit. Ille ad varia deinceps scelera miseros se-
 duxit mortales: at verò tribus potissimum, iis-
 que perniciosissimis eos est adoratus; idolola-
 tria, nimirum, hæresi, ac schismate. Idololatriâ
 verò id est assecutus, ut cultus veri Dei, inani-
 bus creaturis, ipsique diabo fuerit impensus.
 Videns tandem idola deferri, ac unum verumq;
 Deum adorari, ac devotis mentibus serviri;
 fraudem aliam excogitavit versipellis, & oc-
 cultis cuniculis, ac secretissimis insultibus Ec-
 clesiam est adoratus: Hæreticos, inquam, ac
 schismaticos excitavit, qui, cùm sint lupi ra-
 paces

a 1. Pet. 5.

b Genes. 2.

c Sap. 2.

d Genes. 4.

e Genes. 6.

paces, daemonisque satellites, se in Angelos lucis transformant, & imperitos incautosque mortalium animos, qui à veri Dei cultu avocari non poterant, falsis dogmatibus, impiisque erroribus circumveniunt: quod jam dudum observavit, ac hisce verbis expressit S.

a Lib. 18. de
civit. Dei
cap. 51.

Augustinus: (a) *Videns Diabolus templa demonum deferi, & in nomen liberantis Mediatoris currere genus humanum, Hereticos movit, qui sub vocabulo Christiano, doctrinae resisterent Christianæ.* Quæ omnia latius ac luculentius

b Lib. de
simpl.
Prolat.

exponit D. Cyprianus, dicens: (b) *Hæreses in Ecclesiam invexit Diabolus, qui per pacis & pietatis imaginem fallens occultis accessibus serpit. Unde & nomen serpentis accepit. Quemadmodum ab initio statim mundi fefellit, & verbis mendacibus incautâ credulitate decepit: sic Dominum ipsum tentare conatus, quasi obreperet rursus, & falleret, latenter accessit. Intellectus tamen est, & reclusus. At post adventum Domini eadem astutiâ semper usus est: postquam enim vidit idola relictâ, & per nimium credentium populum sedes suas ac templa deserta, excogitavit artem novam, ut sub ipso Christiani nominis titulo fallat incantos: Hæreses invenit & schismata, quibus subverteret fidem, veritatem corrumpere, scinderet unitatem. Quâ arte & astutiâ primum Hereticos excitat, deinde per ipsos tanquam satellites & ministros suos, multos ex Ecclesia rapit, quorum ita mentem & animum fascinat, ut Christianos se vocent, & ambulantes*

tes in terrenis, lumen se habere existiment, blandiente Diabolo, atque fallente. Qui & sæpe Christum se esse mentitur, ipso Domino promouente, & dicente: (a) multi venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus. Secundum Apostoli vocem (b) transfigurat se velut Angelum lucis, & ministros subornat suos, velut ministros iustitiæ: afferentes noctem pro die, (c) interitum pro salute, desperationem sub obtentu spei, perfidiam sub prætectu fidei, Antichristum sub vocabulo Christi, ut dum verisimilia mentiuntur, veritatem subtilitate frustrentur. Hæc inclytus Martyr ac Præsul Cyprianus, quibus graphicè hæreseos mala, Hæreticorumque astus depinxit. Quid igitur hoc crimine deterius, quid exitiosius queat excogitari? Quid fraudulentius, quid ab omni humanitate alienius, quàm oves Christi errore redemptas objici lupis rapacibus, ovillis vestimentis indutis, eoque ab eis abduci, ut falsa impiaque dogmata amplectentes, se veram arbitrentur tenere fidem, & cum in densissimis ambulent tenebris, se meridianâ credant gaudere luce, cumque Christianam legem pessumdent, Christianos se, Evangelicos, Illuminatos, ac Christi discipulos gloriantur. Hic hæreseos fructus, fidem, inquam, sine qua docente Apostolo, (d) impossibile est placere Deo, tollere, adeoque basim ac fundamentum super quod velut super firmissimam petram Deus ædificavit, subvertere. Sublato verò

C hoc

a Matth.

24.

b 2. Cori

11.

c Isa. 5.

d Heb. 11.

hoc Religionis salutisque fundamento, cheu
 quā terra, quā tragica exoritur in Ecclesia
 domo Dei confusio! quā horrenda, quā
 truculenta exundant mala tum corporalia
 tum spiritualia! Sacrosancta Sacramenta, gra
 tiæ divinæ vasa, proculcantur: Sacra cæremon
 iæ, Ecclesiastici ritus, quos ad divini cultus
 augmentum frequentat Ecclesia, velut Paga
 nismi aut Judaismi superstitiones abjiciuntur
 Ecclesiæ salutaria statuta convelluntur: pro
 Religione blasphemiam in Deum, Divosque in
 ducuntur: Religiosi, cæteræque Deo dedica
 tæ personæ neci traduntur, aut vitam morti
 ipsa amariorē ducere coguntur: Monaste
 ria ac Ecclesiæ solo adæquantur: Regna, Pro
 vinciæ vastantur, ac sæpè transeunt ad infide
 les. Hæc ac consimilia, aut etiam immaniora
 per prophanas novitates inducuntur mala
 quæ si singulatim velim recensere, proluxa ni
 mis ac lutuosa foret oratio: quia tamen sanio
 ra ac sordida ulceris putredo est penitus rete
 genda, ut maturior ac salubrior queat adhibe
 ri medicina, nec ullatenus dissimulanda pestis
 illa, quæ homines spiritualiter enecat, à Chri
 sti corpore præscindit, diaboli laqueis impli
 cat, cœlestibus donis spoliatur, Regno cœlorum
 extorres, & gehennæ incendio obnoxios red
 dit; quæque cæca quadam colluvie universa
 subvertit; quia, inquam, tot, tantorumque
 malorum *prophana novitas* est scaturigo, ea
 dem incommoda ex Patribus juvabit aut at
 texere,

texere, aut retexere, ut eorundem causa omnibus viretur modis, ac publico omnium persequatur odio.

Primum audiatur Vincentius Lirinensis, *a Lib. contra prophan. novit. cap. 61*
 (a) prophanarum novitatum profligator strenuus, antiquus, ac perdoctus, loquens de horrendissima Arianæ novitatis malorum lerna: *Cujus quidem temporis (grassantis Arianismi) periculo satis superque monstratum est, quantum invehatur calamitatis, novelli dogmatis inductione. Tunc siquidem non parvæ res, sed etiam maximæ labefactæ sunt. Nec enim tantum affinitates, cognationes, amicitie, Domus; verum etiam urbes, populi, Provinciæ, Nationes, universum postremo Romanum Imperium funditus concussum & emotum est. Namque cum prophana ipsa Arianorum novitas, velut Bellona quædam aut Furia, capto prius omnium Imperatore, cuncta deinde palatii culmina legibus novis subjugasset, nequaquam deinceps destitit, universa miscere atque vexare, privata ac publica, sacra prophanaque omnia, nullum boni & veri gerere discrimen, sed quoscumque collibuisse, tanquam de loco superiore percutere. Tunc temerata conjuges, depopulata viduæ, prophanata virgines, Monasteria demolita, diristurbati Clerici, verberati Levitæ, acti in exilium Sacerdotes, oppleta Sanctis ergastula, carceres, metalla; quorum pars maxima interdictis urbibus profusi atque atroces, inter deserta, speluncas, feras, saxa, nuditate, fame, siti affecti,*

attriti, & tabefacti sunt. Atqui hæc omnia
numquid ullam aliam ob causam, nisi utique
dum pro cœlesti dogmate humana superstitione
introducuntur, dum benè fundata antiqua
scelestâ novitate subruitur, dum Superiorum
instituta violantur, dum rescinduntur scita Pa-
trum, dum convelluntur definita Majorum
dum sese intra sacrata atque incorrupta vetusta-
tis castissimos limites prophana atque novella
curiositatis libido non continet? Ecce fructus
prophanæ novitatis paucis depictos, quibus
haud absimiles ætatis nostræ novissimos No-
vatores & videmus, & audimus, & experiri
proficere, quos clarissimus Floremundus Re-
mundus, (a) aliisq; præsentium Hæreticorum
mores describentes, manifestant.

Non gravabor autem generaliter dicta
duorum insignium Novatorum, ac fraudu-
lentorum grassatorum adstruere exemplis,
Doctore Mellifluo mutuatis, (b) Arnaldi ni-
mirum de Brixia, ac Petri Aylardi, Arnaldum
loquor (inquit S. Doctor) de Brixia, qui uti-
„nam tam sanæ esset doctrinæ, quàm discre-
„tæ est vitæ. Et si vultis scire, homo est ne-
„que manducans, neque bibens, solo cum
„Diabolo eturiens & sitiens sanguinem ani-
„marum. Unus de numero illorum, quos A-
„postolica vigilantia notat, (c) habentes for-
„mam pietatis, virtutem illius penitus abne-
„gantes. Et ipse Dominus: (d) venient
„(inquiens) ad vos in vestimentis ovium, in-

a Lib. de
ort. &
prog. Ha-
res. hac
xvi.

b S. Ber-
nard. E-
pist. 195.

c 2. Tim.
3.
d Matth.
7.

trinsecus autem sunt lupi rapaces. Is ergò us-
 que ad hanc ætatem ubicumque conversatus,
 est, tam fœda post se, & tam læva reliquit ve-
 stigia, ut ubi semel fixerit pedem, illuc ultrà,
 redire omninò non audeat. Denique ipsam,
 in qua natus est, valdè atrociter commovit,
 terram, & conturbavit eam. Unde & accusa-
 tus apud Dominū Papam schismate pessimo,
 natali solo pulsus est, etiam & abjurare com-
 pulsus reversionem, nisi ad ipsius Aposto-
 lici permissionem. Pro simili deinde causa,
 & à regno Francorum exturbatus est schis-
 maticus insignis. Execratus quippe à Petro,
 Apostolo, adhæsit Petro Abarlardo, cujus
 omnes errores ab Ecclesia jam deprehensos,
 atque damnatos, cū illo etiam & pro illo
 defendere acriter & pertinaciter conabatur.
 Et in his omnibus non est averſus furor ejus,
 sed adhuc manus ejus extenta. Nam etiam,
 ita vagus & profugus super terram, quod
 jam non licet inter suos, non cessat apud alie-
 nos, tanquam Leo rugiens, circuiens & quæ-
 rens quem devoret. Et nunc apud vos, sicut,
 accepimus, operatur iniquitatem, & devorat
 plebem vestrā sicut escam panis. Cujus ma-
 ledictione & amaritudine os plenum est, ve-
 loces pedes ejus ad effundendum sanguinem.
 Contritio & infelicitas in viis ejus, & viam pa-
 cis non cognovit. Inimicus crucis Christi, se-
 minator discordiæ, fabricator schismatū, tur-
 bator pacis, unitatis divisor. Cujus dentis at-

Psalm. 9.

„ma & sagittæ, & lingua ejus gladius acutus
 „Molliti sunt sermones ejus super oleum,
 „ipsi sunt jacula. Unde & sibi solet allicere
 „blandis sermonibus, & simulatione virtutis
 „divites & potentes, juxta illud: (a) Sedet
 „in fidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat
 „innocentem. Demum cum fuerit de illorum
 „rum captata benevolentia & familiaritate
 „curus; videbitis hominem apertè insurgere
 „in Clerum, fretum tyrannide militari, insurge-
 „gere in ipsos Episcopos, & in omnem passim
 „Ecclesiasticum Ordinem desævire. Et insuper
 „vocat eum lupum magnum & ferum ut Chri-
 „sti irrumpat ovilia, oves mactet & perdat.

Videas hic in leone expressos catulos, in unum
 inquam Arnaldo, prophano Novatore, cæterorum
 genium, astus, crudelitatem, impietatem
 delineatam, quod si amplius, quantum malum
 invehat schisma, velimus perspicere, bona ex
 unitate, pace, ac concordia manantia perpende-
 mus; tantò enim malum quodvis est pejus
 quantò meliori opponitur bono. Si igitur tam
 desiderabilis, tam grata sit pacis unitatisq; pub-
 licitudo, ut à cunctis exoptetur; si concordie
 res parvæ crescunt, si universa floreat, ubi flo-
 ret illa; si tam splendida sit publicæ pacis tran-
 quillitatisq; majestas, ut vix comperias quod
 cum ea compares: profectò ingens ac horrendum
 schisma existit malum; quippè quod con-
 concordiam rumpit, pacem dissipat, lites ac dis-
 fidia inducit; quod unitatem Fidelium Deo
 gratis

gratissimam, ac mortalibus fructuosissimam dilacerat. Unde Ecclesiæ deformatio, totiusq; penè Religionis consequitur devastatio, ac omnis pietatis, meriti, ac sanctitatis ruina: nō enim potest gratiæ ac sanctitatis à Christo particeps fieri, qui pestifero schismate à Christo probatur separari. Hinc S. Augustinus: [a] *Mundantur*, inquit, *homines & verbo veritatis ab illo, qui ait: (b) Jam vos mundi estis propter verbum quod locutus sum vobis. Mundantur & sacrificio contriti cordis ab illo, de quo dictum est: (c) Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non spernit. Mundantur & Eleemosynis ab eo qui ait: (d) Date Eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. Mundantur ipsa, quæ supereminet omnibus, charitate ab illo, qui per Apostolū Petrū dixit: (e) charitas cooperit multitudinem peccatorum. Quæ una si adsit, omnia illa rectè fiunt: si autem desit illa, omnia frusta sunt. Schismatici autem carent charitate; Non enim potest (ait idem magnus Doctor) esse particeps divinæ charitatis, qui est hostis unitatis. Audiant ergo, loquantur, jaectent purum Verbum Dei, prædicent contritionem perfectam (quæ unicè consulo, & commendo) aut etiam eam se habere simulent, distribuant omnes suas substantias in pauperes, tradant etiam corpora sua, ita, ut ardeant, cum unitatem & pacem non habeant, nihil ipsis omnia proderunt; quæ enim in unitate fuissent utilia, in schismate redduntur infructuosa: Et quod concordibus valet ad re-*

a Lib. 2.

contra

Cresco.

cap. 13.

b Ioan. 15.

c Psal. 50.

d 1. Luc. 11.

e 1. Petr. 4.

a L. 1 con-
tra Cresco.
cap. 28.

b Ioan. 15.

c L. 2 con-
tra Donat.
cap. 6.

d Ibid.

e Exod. 32.

f Hier. 36.

gnum, schismaticis valet ad iudicium, ut idem S. August. de Schismaticorum loquitur baptis-
mo. (a) Nec enim solū efficit schisma, ne quid salubriter à dissidentibus agatur; verum etiam ut membris à reliquo corpore resectis vita eripiat: Hæc enim veritatis vox est: (b) *Si qui in me non manserit, mittetur foras sicut palmet, & arefcet, & colliget eum, & in ignem mittent, & ardet.* In Christo autem non manet, qui Ecclesiam, corpus Christi, schismate divellit: unde sicut hic ab ovibus Christi divisus est, ita in extremo die ab eisdem separatus cum hædis æternis gehennæ incendiis adjudicabitur. Nihil itaque, inquit idem August. (c) *prodest homini vel sana fides, vel sanum fortasse solum fidei Sacramentum, ubi lethali vulnere schismatis perempta est sanitas charitatis, per cuius solius peremptionem etiam quæ integra sunt, trahunt ad mortem.* Imò non veretur S. Doctor asseverare, graviora esse crimina schismaticorum, quàm Idololatrarum: Tempore illo, inquit, (d) *qui Dominus priora delicta recentibus pœnarum exemplis cavenda demonstravit, & idolum fabricatum atque adoratum est, (e) & Propheticus liber ira Regis contemptoris incensus, & schisma tentatum. & idololatria gladio punita est, exustio libri bellicæ cæde & peregrinæ captivitate (f) schisma hiatu terre sepultis Authoribus vivis, & carioris celestis igne consumptis: Quis jam dubitaverit hoc esse sceleratius commissum, quod est gravius vindicatum?* Quibus aperte asserit Augusti-

gustinus funestum schismatis crimen idololatriâ esse atrocius, eò quod illud sit hoc à Deo punitum gravius.

Hic jam juvabit commemorare, quæ in eandem sententiam scripsit Opratus Milevitanus ^{a Lib. 1.} adversus Schismaticos Donatistas,, (a) Schisma summum malum esse & vos negare mini-,,
 me poteritis. Et tamen Dathan & Abyron,,
 & Chore. (b) perditos magistros vestros, sine,, ^{b Num. 16.} trepidatione estis imitati, nec ponere ante o-,,
 culos voluistis, hoc malum & verbis Dei esse,,
 prohibitum, at admissum graviter vindicatû.,
 Deinde esse distantiam delictorum aut remis-,,
 sio testatur, aut pœna. Denique inter cætera,,
 præcepta etiam hæc tria jussio divina prohi-,,
 buit: Non occides, nō ibis post Deos alienos.,
 Et in capitibus mandatorû: Non facies schis-,,
 ma. Videamus de his tribus, quid oportuit,,
 puniri, & quid meruit relaxari. Parricidium,,
 principale delictum est, & tamen Cain (c), ^{c Genes. 4.} nec reus à Deo percutitur, sed occisus vindi-,,
 catur. In Ninive (d) civitate hominum nume-,, ^{d Iona 3.} ro centum viginti millia sacrilega quæ Deos,,
 alienos sequi videbantur, post iracundiam,,
 Dei, & nuntium Jonæ Prophetæ, jejunium,,
 parvi temporis, & oratio indulgentiâ meruit.,
 Videamus si aliquid tale consecuti sunt ii,,
 qui populos Dei primitus ausi sunt scin-,,
 dere. Tot millibus virorum Israël, quorum à,,
 cervicibus divina providentia jugum servile,, ^{e Num. 16.} dejecerat, Aaron tantum unum præfecerat,,
 Sacerdotem: (e) sed cum ministri ejus Sacer-,,
 C 5 dotium

„dotium non sibi debitum concupiscentes,
„seductâ parte populi illicitè invaderent, ritum
„Sanctorum imitati sacrorum, ducentos, &
„quod excurrit, ministros secum perituros
„cum thuribulis in fronte seducti populi po-
„suerunt. Deus, cui displicet schisma, hoc li-
„benter videre non potuit. Indixerant quodâ-
„modò Deo bellum, quasi esset alter Deus, qui
„alienum acceperat sacrificium. Igitur Deus
„pro neglectis mandatis iratus est irâ magnâ;
„& quod in sacrilegos & parricidam non fe-
„cerat, in schismaticos fecit. Stabat ministro-
„rum acies & multitudo sacrilega, cum inter-
„dictis sacrificiis suis illicò peritura, negatum
„& subductum est omne tempus; quia non ta-
„lis erat culpa, quæ veniam mereretur. Man-
„data est terræ fames, statim fauces suas in popu-
„li divisores aperuit, & contemptores manda-
„torum Dei arido ore absorbit. Intra mo-
„menti spatium ad transglutiendos prædictos
„terra paruit, rapuit, clausa est. Et ne benefi-
„cium de mortis compendio consequi vide-
„rentur, dum non essent digni vivere, iis nec
„mori concessum est, tartareo carcere subito
„clausi, ante sunt sepulti, quàm mortui. Et mi-
„ramini, vobis aliquid tale asperè factum, qui
„schisma aut facitis, aut colitis, cùm videatis,
„quid magistri primi schismatis pati merue-
„runt. An quia cessat talis modò vindicta, ideò
„tibi cum tuis vindicas innocentiam? Deus in
„singulis rebus exemplorum posuit formam,
ut sit

ut sit quod imputet, & imitantibus prima,,
peccata ad exemplum præfens pœna com-,,
pressit; secūda iudicio reservabit. Quid ad hæc,,
dicturi estis, qui schisma usurpato Ecclesiæ,,
nomine, & occultè nutritis & impudenter,,
defenditis? Hæc præclarè Opratus, & ad rem,,
qua de nunc agimus, perquam accommoda,,
quæ propterea prolixius affirmavi producen-
da, mirificè siquidem schismatis crimen red-
dunt formidandum.

Subnectam tandem malorum iliadem com-
pendio expressam, quam per Arianum schisma
pestilentissimum inductam, describit D. Greg.
Nazianz. (a) unaq; nostri temporis calamitates *a Orat. 12.*
ex schismatibus tam confusis ac feris ortas, vi-
vis depingam coloribus. Iterum tempestas,,
contra Ecclesiam insurrexit, superbia iniqui-,,
tatis, supplementum impietatis, malorum spi-,,
rituum legio, lingua Antichristi, mens iniqui-,,
tatem contra altitudinem loquens, Deitatis,,
incisio, cujus primus conatus non fuit adeò,,
molestus, ultimus verò longè molestissimus,,
& nequaquam Judæ proditione inferior,,
Rursus regnum impium, rursus malum re-,,
vertitur, & non secus ac ex ulceribus recisis,,
sanies effunditur, & lupi graves, alius aliundè,,
nos discerpens, Ecclesiam dilacerant, sacrosq;,,
contra Sacerdotem armatur, ac populus con-,,
tra populum insanit. Rexque (b) impietati,, *b Constā-*
tribuit audaciam, ac leges contra rectam fert,, *tius & Va-*
opinionem; sed nec mulieres penes ipsum in,, *lent.*
pretio

„pretio fuere. Quâ tragœdiâ, quis ea quæ tum
 „evenêre mala explicare posset? Fugas, bono-
 „rum publicationes, ignominias, ad loca de-
 „serta commigrationes, infinitorum hominum
 „& civitatum subdio macerationes, quum
 „imbre & nive undiq; premerentur, regrel-
 „siones indè : nam nec in solitudinibus sine
 „periculo diversari poterant : sed & his gra-
 „viora etiam, nempe verbera, mortes, trium-
 „phos Episcoporum, Philosophorum, viro-
 „rum, mulierum, juvenum, senum : hos gra-
 „viora excogitantes, illos graviora superad-
 „dentes, alios verò præfectos impietati deser-
 „vientes, quos plerumq; solùm in altum extol-
 „lebat, quod amarulentiores viderentur, quàm
 „imperantis esset voluntas. , Paulò infra, , De-
 „inde secunda quædam Ægypti plaga & fla-
 „gellum, veritatis proditorem illum in Eccle-
 „siam introduxit : luporum pastorem, qui su-
 „per ovile ascendit latro; secundus Arius, (a)
 „turbida, & ad bibendum pestilens lacuna, im-
 „pii fontis fluvius largior. Sanè referre piget
 „iniquitates & cœdes, per quas fœra illa sacrum
 „occupavit thronum, nec non pravi introitus
 „prœludia; nihilominus tamen pauca è multis
 „deplorabo, quæ & vos deplorabitis, & plus
 „quàm deplorabitis. Ad hunc autem luctum
 „divini Davidis verbis utemur. Deus ingrel-
 „si sunt Gentes in hæreditatem tuam, iniqui-
 „naverunt templum sanctum suum, & quæ
 „sequuntur. Exposuerunt morticina servorum
 tuorum

a Lucius
 Arius,
 Samosæ
 Episcopus.

tuorum in cibum volatilibus & dilanationē,,
feris. Addam his & alia ejusdem ex alio lu-,,
ctu & cantu : quanta mala inimicus in sancto,,
tuo perpetravit, & gloriati sunt qui te ode-,,
runt, in medio festivitatis tuæ : quomodo e-,,
nim non sunt gloriati? Quomodo non inqui-,,
naverunt templum calamitatibus multiplici-,,
bus & malis omnimodis? Præfuit enim vir,,
divinitatis contemptor & iniquus, & nec no-,,
mine quidem Christianus; hoc enim ex inju-,,
ria illa gravissimum fuit ... Adjungebaturq;,,
illi potentia ira flagrans, & exercitus alienus,,
ac immitis contra inermes & perituros. Ex-,,
pulsus est Sacerdos (a) Sancti illius successor,, *a Petrus*
qui lege & ordine spiritus erat delibutus, ca-,, *Successor*
nitieque ac prudentiâ venerandus. Regnabat,, *Athanasii*
autem Tabeel ille hæres rerum alienarum, e-,,
tantque contra Sanctos arma, contra asylum,,
manus scelestæ, contra cantus tubæ. Sed & se-,,
quentia mihi considera, viros cadentes in San-,,
ctis, mulieres pedibus conculcatas, ex hisce a-,,
liquas cum onere naturæ, partus immaturos,,
seu ut exactiùs dicam, nondum partus, virgi-,,
nes miserabiliter distractas, & turpiùs verbe-,,
ratas; pudet enim me coram viris & mulieri-,,
bus modum referre, ac sermone turpitudinis,,
secreta deregere, quemadmodum tum fuere,,
defectæ; pudet referre, quod quædam ob spe-,,
ctaculi turpitudinem se in puteû, qui in tem-,,
plo erat, dejecerint : aliæ autem ex superiori-,,
bus se præcipitaverint, nonnullæ verò jacen-,,
tibus

„tibus accumulatae fuerint, caedes super caedes,
 „cadavera super cadavera, sacrosancta conta-
 „minatis conculcata pedibus, altaria figuris
 „& cantibus. Et ut audio (cur hoc audax lin-
 „gua profert) saltationes super illis, & Eccle-
 „siae resonantias crepitaculis violatas, linguas
 „blasphemias super sacris Thronis concionan-
 „tes. Mysteria in comœdias conversa, psal-
 „modias tacentes, & pro illis ululatus excita-
 „tos, sanguinis rivos, lachrymarum fontes, Sa-
 „cerdotes ductos, Monachos dilaceratos, totā
 „discursionis imaginem, quā olim Assyrii per
 „sanctam discurrunt Hierusalem, quam nec
 „sermo dignè explicare, nec auditus percipere
 „posset, sed sola Hieremiae anima & vox, ut de-
 „ceret, deplorare valeret, qui & lachrymarum
 „fontes expetit, & de muris super talibus la-
 „mentans afflictionibus protestatur, cantuq;
 „luctum ciet, quod Sion Festivitates suas ne-
 „quaquam celebrat. Proinde quemadmodum
 „haec acta sunt, ortus novit, deploravitq; occa-
 „sus: verè enim symbola fuere vecordiae. Sacer-
 „dos expulsus triumphū egit: quo pacto? Ante
 „Romanorum Ecclesiam (*observa, quò in ex-
 „tremis irrepentis haeresis calamitatibus sit con-
 „fugiendum*) vestam sanguinolentā pro mor-
 „tuis exposuit, ibiq; per silentii accusationem
 „universis lachrymas excussit. Haecenus D.
 „Greg. Nazianzenorum Praesul illustris, Arianæ
 „novellæ perfidiæ deduxit, luxitq; funestissima
 „mala: *Cujus quidem* (ut denuò cum Vincen-
 „tio loquar Lirinensi) *temporis periculo satis su-
 „perque*

perque monstratum est, quantum invehatur calamitatis, novelli dogmatis inductione.

Hæc itaque specimina sunt fructuum schismatis ac prophanæ novitatis, cujus si universa velim prosequi incommoda, nocumenta, ac dispendia, nullus sermonis futurus est finis, ubi malorum immensum se offert chaos. Quis igitur non modis omnibus tam funestorum malorum causas aversetur? Quis non vel ad solum novelli prophanique dogmatis auditum exhorrescat? Quis sapiens ac sapiens tam atroci crimine se inquinari sinat? Quis prophanarum novitatum fatores non angue peius odiat, ac velut pestes perniciosissima detestetur? Quis eis vel ave dixerit, aliâve vitæ consuetudine, ac contubernio ullatenus adjungatur? Comprobarem verò hæcenus dicta novissimorum prophanorum Novatorum exemplis, verum, quoniam illa aut sunt ob enormitatem ac multitudinem vix enarrabilia, aut ob evidentiam sole clariora, aut quædam necdum matura, pro nunc superfedendum reor: videat curiosus ac zelosus Lector plura specimina apud Floremundum Remundum *Lib. de ortu, progressu, & interitu haresum seculi. XVI.* Arnoldum Havensium, in *speculo heretica crudelitatis.* Wicelium de *moribus veterum hereticorum*, quibuscum novo sponit in parallelo, Franciscum Simonis in tribus partibus de *fraudibus hereticorum*, ac alios. Ego meum prosequor institutum.

PRO-

PROLUDIUM III.

*Quare Deus persæpè magnos viros
sinat fieri prophanarum novitatum
in Ecclesia authores?*

Quàm atrocia, funesta, ac prorsus formidanda prophana novitates, ac schismata invehant mala, rudibus saltem expressimus lineamentis: sed dicet aliquis (exordior cum Vincentio Lirinensi) (a) Cur ergò persæpè divinitus sinuntur excellentes quedam persona in Ecclesia constituta res novas Catholicis annunciare? Recta interrogatio & digna quæ diligentius atque uberius pertractetur: cui tamen non ingenio proprio, sed divina legis autoritate, Ecclesiastici magistri documentò satisfaciendum est. Audiamus igitur Doctorum Magistrum magnum August. (b) Dominus, inquit, hæreticos futuros suo vitio, ante mundi constitutionem præscivit, quos exortos in mundo justo iudicio damnavit. Nec præscivit tantum atque damnavit, sed & in electorum suorum commo- dum ac utilitatem hæreses convertit; hinc idem S. Doctor: (c) Deus omnipotens, ait, summe bonus mala fieri non permetteret, nisi de ipsis eliceret bona. Et alio loco docet, (d) quod Deus etiam malis bene utitur ad profectum piorum, in hoc etiam mirificans omnipotentiam bonitatis suæ. Quia sicuti illorum nequitia est, magis uti bonis operibus ejus: sic illius sapientia est, bene

a Lib. contra pro-
phan. Novitatum. cap.
15.

b In pro-
logo Hypo-
pognost.

c Enchir.
cap. 11.

d Epist. 59

benè uti malis operibus eorum. Hac enim Deus liberator noster exurgere non permetteret, nisi sanctis eius per huiusmodi tentationes erudiri expediret. (a) Sicut ergo ex cæteris malis, ita & ex pestiferis prophanis Novitatibus elicit Deus electorum suorum bona ac utilitates: quæ porro eæ sint, accuratius perscrutemur.

^a Ep. 161.

Prima utilitas, quæ ex prophanis nascitur Novitatibus, Est Catholicorum probatio, ac eorum fidei constantiæ manifestatio: Nam oportet & hæreses esse, inquit Apostolus, (b) Ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.

^b 1. Corin. 11.

Produco sermonem cum doctissimo ac sanctissimo Vincentio Lirinensi. (c) Audiamus ergo sanctum Moysen, & ipse nos doceat, cur docti viri, & qui propter scientiæ gratiam ab Apostolo etiam Prophetæ nuncupantur,

^c Lib. contra prophan. Novit. c. 15.

proferre interdum permittantur nova dogmata, quæ vetus testamentum allegorico sermone Deos alienos appellare consuevit, eò quod scilicet ita ab hæreticis ipsorum opiniones, sicut à gentilibus Dii sui observentur.

^d Dent. 13.

Scribit autem in Deuteronomio (d) beatus Moyses: si surrexerit, inquit, in medio tui Propheta, aut qui somnium se vidisse dicat, id est, magister in Ecclesia constitutus, quem discipuli vel auditores sui ex aliqua revelatione docere arbitrentur. Quid deinde? & prædixerit, inquit, signum atque portentum, & evenierit, quod locutus est. Magnus profectò nescio quis significatur magister,

D

78

„ & tantæ scientiæ , qui sectatoribus propriis
 „ non solum quæ humana sunt nosse , verum
 „ etiam quæ supra hominem sunt prænoscentem
 „ posse videbatur , quales ferè discipuli sui ja
 „ citant fuisse Valentinum , Donatum , Pho
 „ tinum , cæterosque ejusmodi. Quid postea
 „ & dixerit , inquit , tibi , eamus , & sequamur
 „ Deos alienos , quos ignoras , & serviamus
 „ eis , qui sunt Dii alieni , nisi errores extraneos
 „ nei ; quos ignorabas , id est , novi , & inau
 „ diti ? & serviamus eis , id est , credamus eis
 „ sequamur eos. Quid ad extremum ? non
 „ audies , inquit , verba Prophetæ illius , au
 „ somniatoris. Et quare , oro te , à Deo non pro
 „ hibetur doceri , quod à Deo prohibetur audi
 „ ri ? Quia , inquit , tentat vos Dominus Deus vo
 „ ster , ut palam fiat , utrum diligatis eum
 „ non , in toto corde , & in tota anima vestra
 „ Luce clarius aperta causa est , cur interdum
 „ divina providentia quosdam Ecclesiarum
 „ magistros nova quædam dogmata prædica
 „ re patiatur : ut tentet vos , inquit , Dominus
 „ Deus vester. Et profectò magna tentatio
 „ est , cum ille , quem tu Prophetam , quem
 „ Prophetarum discipulum , quem docto
 „ rem & adsertorem veritatis putes , quem
 „ summa veneratione & amore complexus sis
 „ is subito latenter noxios subinducat errores
 „ quos nec citò deprehendere valeas , dum an
 „ tiqui magisterii ducoris præjudicio : nec fa
 „ „ eile

facile damnare fas ducis, dum magistri veteris
 impediris affectu. Haftenus Lirinensis.
 Ex hisce liquidò constat, propterea magnos
 quandoque in Ecclesia viros ac magistros per-
 mittere divinitus prophanas spargere novitates,
 seu falsas doctrinas, ut Catholicorum probe-
 tur in fide ac dilectione Dei constantia. Cum
 igitur per prophanorum Novatorum blanda ve-
 nena, dulcetque sermones ad errorum allici-
 mur communionem, cum sciamus, per Pseu-
 dopphetas, subdolos Sathanæ satellites no-
 stram in fide tentari constantiam, ut manife-
 stum fiat, utrum ob amorem veritatis, Ortho-
 doxæ fidei tenaciter adhæreamus, ut pro ea &
 mortem simus parati subire, an propter ani-
 mi instabilitatem à vera fide ad hæreses ac pro-
 phanas novitates, quovis doctrinæ vento cir-
 cumacti, simus deserturi. Istiusmodi enim
 tentationibus, nostra in Christo soliditas ex-
 ploratur, dumque nec tribulationum molibus
 succumbimus, nec illecebrofis Novatorum
 suadelis assensum præbemus, sed in fide & (a) *2 Col. 1.*
charitate fundati & radicati, immobiles per-
 sistimus, enitet probatio fidei nostra multo pre- *b 1. Pet. 1.*
tiosior auro, quod per ignem probatur, (b) inve-
nieturque in laudem, & gloriam, & honorem in
revelatione Iesu Christi. Revertor ad Lirinensi-
 sem, hanc rem exemplis ecclesiasticis præclare
 confirmantem, cujus proinde verba, proluxa
 licet, non gravabor producere ad securiorem
 Catholicorum cautelam adversus multiplices
 Novatorum insidias.

D 2

,,Hic

Cap. 16.

„Hic forsitan (a) efflagitet aliquis, ut ea
 „quæ sancti Moyſis verbis adſerta ſunt, eccle-
 „ſiaſticis aliquibus demonſtrentur exemplis
 „Æqua expoſtulationo, nec diu differenda
 „Nam ut à proximis & manifeſtis incipiam
 „qualem fuiſſe nuper tentationem putamus
 „cū infelix ille Neſtorius ſubitò de ove con-
 „verſus in lupum, gregem Chriſti lacerare
 „cœpiſſet? cū eum hi ipſi qui rodebantur et
 „magna adhuc parte ovem crederent, ideò
 „que morſibus ejus magis paterent. Nam qui
 „eū facile errare arbitraretur, quem tanto im-
 „perii iudicio delectum, tanto ſacerdotum
 „ſtudio proſecutum videret? qui cum magno
 „ſanctorum amore, ſummo populi favore
 „celebraretur quotidie, palam divina tracta-
 „bat eloquia, & noxios quoque Judæorum
 „& Gentilium confutabat errores. Quo tan-
 „dem iſto modo non cuius fidem faceret, ſe
 „recta docere, prædicare, recta ſentire? Qui
 „ut uni hæreſi ſuæ aditum patefaceret, cum
 „ſanctorum hæreſeon blaſphemias inſectabatur.
 „Sed hoc erat illud quod Moyſes ait: Tentat
 „vos Dominus Deus veſter, ſi diligatis eum an
 „non.

„Et ut Neſtorium prætereamus, in quo
 „plus ſemper admirationis quàm utilitatis,
 „plus famæ, quàm experienciæ fuit: quem o-
 „pinione vulgi aliquamdiu magnum humana
 „magis fecerat gratia, quàm divina: eos po-
 „tius commemoramus, qui multis proſecti-
 „bus

bus, multaue industria præditi non parvæ,,
 tentationi Catholicis hominibus exstiterunt:,,
 velut apud Pannonias majorum memoria,,
 Photinus Ecclesiam Sirmitanam tentasse,,
 memoratur. Ubi cum magno omnium fa-,,
 vore in sacerdotium fuisset assertus, & ali-,,
 quamdiu tanquam Catholicus administra-,,
 ret, subito sicut malus ille Propheta, aut,,
 somniator, quem Moyses significat, credi-,,
 tam sibi plebem Dei persuadere cœpit, ut se-,,
 queretur Deos alienos, id est, errores extra-,,
 neos, quos antea nesciebat. Sed hoc usita-,,
 tum, illud verò perniciosum, quod ad tantum,,
 nefas non mediocribus adminiculis uteba-,,
 tur: nam erat & ingenii viribus valens, & do-,,
 ctrinæ opibus excellens, & eloquio præpo-,,
 tens, quippe, qui utroque sermone copiosè,,
 & graviter disputaret & scriberet: quod mo-,,
 numentis librorum suorum manifestatur,,
 quos idem partim Græco, partim Latino ser-,,
 mone composuit. Sed bene, quod commis-,,
 sæ ipsi oves Christi, multum pro Catholica,,
 fide vigilantes, & cautæ, cito ad præmonen-,,
 tis Moysis eloquia respexerunt, & Prophe-,,
 tæ atque pastoris sui licet admirarentur elo-,,
 quentiam, tentationem tamen non ignora-,,
 runt. Nam quem antea quasi arietem gregis,,
 sequebantur, eundem deinceps veluti lupum,,
 fugere cœperunt. Neque solùm Photini, sed,,
 etiam Apollinaris exemplo istius Ecclesiasti-,,
 cæ tentationis periculum discimus, & simul,,

„ad observandæ diligentius fidei custodiam
 „cominonemur. Etenim ipse auditoribus
 „suis magnos æstus, & magnas generavit an-
 „gustias: quippe cum eos huc Ecclesiæ trahere
 „ret auctoritas, huc magistri retraheret con-
 „suetudo: sic inter utraque nutabundi & flu-
 „ctuantes, quid potius sibi seligendum fore
 „non expendunt. Sed forsitan ejusmodi illi
 „vir erat, qui dignus esset facile contemni. Im-
 „verò tantus ac talis, cui nimium cito in pla-
 „rimis crederetur: Nam quid illo præstantius
 „acumine, exercitatione, doctrinâ? quâ
 „multas ille hæreses multis voluminibus op-
 „presserit, quot inimicos fidei confutaverit
 „errores, indicio est opus illud triginta no-
 „minus librorum nobilissimum ac maxi-
 „mum, quò insanas Porphyrii calumnias ma-
 „gnâ probationû mole confudit. Longum
 „universa ipsius opera commemorare, quibus
 „profectò summis ædificatoribus Ecclesiæ
 „par esse potuisset, nisi prophanâ illâ hære-
 „ticâ curiositatis libidine, novum nesci-
 „quid invenisset, quâ & cunctos labores suos
 „velut cujusdam lepræ admixtione fœdare-
 „ret, & doctrina ejus non tam ædificatio, quam
 „tentatio potius Ecclesiastica diceretur. Hæ-
 „resis Virinensis, quæ deinde Origenis ac Tertullianus
 „confirmat exemplis, qui, cum eos ob multa
 „rum ac magnarum virtutum ornamenta, atque
 „eruditionis excellentiam, vetus olim summo
 „pere suspexisset Ecclesia, ab Ecclesiastica tan-
 „dem

dem defecerunt doctrina, magnæque fuere si-
delibustentationi.

Dicebamus ergo (a) in superioribus, quod,, a Cap. 12.
in Ecclesia Dei tentatio esset populi, error,,
magistri, & tanto major tentatio, quanto ipsè,,
esset doctior, qui erravit. Quod primum,,
Scripturæ autoritate, deinde Ecclesiasticis,,
docebamus exemplis: eorum scilicet com-,,
memoratione, qui cùm aliquamdiu sanæ fi-,,
dei forent habiti, ad extremum tamen, aut,,
in alienam decidissent sectam, aut ipsi suam,,
hæresim condidissent. Magna profectò res,,
& ad discendum utilis, & ad recolendum,,
necessaria, quam etiam atque etiam exem-,,
plorum molibus illustrare atque inculcare,,
debemus: ut omnes verè Catholici nove-,,
rint, secùm Ecclesia Doctores recipere, non,,
cum Doctoribus Ecclesiæ fidem deferere,,
debere. Sed ego ita arbitror, quod cùm mul-,,
tos in hoc tentandi genere proferre valeam,,
nemo penè sit, qui Origenis tentationi valeat,,
comparari: in quo plura adeò præclara, adeò,,
singularia, adeò mira extiterunt, ut inter ini-,,
tia, habendam cunctis adfertionibus suis fi-,,
dem, qui vis facile judicaret. Nam si vita facit,,
authoritatem, magna illi industria, magna pu-,,
dicitia, patientia, tolerantia, si genus vel eru-,,
ditio, quid eo nobilius, qui primum in ea do-,,
mo natus est, quæ est illustrata martyriò?,,
Deinde pro Christo non solum patre, sed o-,,
mni quoque facultate privatus, tantum in-,,

„ter sanctæ paupertatis profecit angustias, ut
 „pro nomine Dominicæ confessionis sæpius,
 „ut ferunt, affligeretur. Neque verò hæc in
 „illo sola erant, quæ cuncta postea tentationi
 „forent, sed tanta etiam vis ingenii, tam pro-
 „fundi, tam acris, tam elegantis, ut omnes
 „penè multum longeque superarit, tanta do-
 „ctrinæ ac totius eruditionis magnificentia,
 „ut pauca forent divinæ, penè fortasse nulla
 „humanæ philosophiæ, quæ non penitus ad-
 „sequeretur. Cujus scientiæ cum Græca cede-
 „rent, Hebræa quoque elaborata sunt. Elo-
 „quentiam verò quid memorem? cuius fuit
 „tam amœna, tam læta, tam dulcis oratio, ut
 „mihi ex ore ipsius non tam verba, quàm mel-
 „la quædam fluxisse videantur. Quæ non il-
 „le persuasum difficilia disputandi viribus elim-
 „pidavit? quæ factu ardua non ut facillima
 „viderentur effecit? sed forsitan argumentor-
 „um tantummodo nexibus adserciones suas
 „texuit? Imò planè nemo unquam magistro-
 „rum fuit, qui pluribus divinæ legis uteretur
 „exemplis. Sed credo pauca conscripsit? Ne-
 „mo mortalium plura: ut mihi sua omnia non
 „solùm non perlegi, sed ne inveniri quidem
 „posse videantur. Cui, ne quidquam ad sci-
 „entiæ instrumenta deesset, etiam plenitudo
 „exabundavit ætatis. Sed forsitan discipulis
 „parum felix? Quis unquam felicior? Nempe
 „innumeri ex sinu suo Doctores, innumeri sa-
 „cerdotes, Confessores, & martyres exstite-
 „runt.

rumt. Jam verò quanta apud omnes illius ad-
 miratio, quanta gloria, quanta gratia fuerit,
 quis exequi valeat? Quis non ad eum paulò
 religiosior, ex ultimis mundi partibus advo-
 lavit? Quis Christianorum non penè ut Pro-
 phetam, quis Philosophorum non ut magi-
 strum veneratus est? Quam autem non so-
 lum privata conditioni, sed, ipsi quoque,
 fuerit reverendus Imperio, declarant histo-
 riæ, quæ eum à matre Alexandri Imperatō-
 ris accitum ferunt, cœlestis utique sapientiæ
 merito, cuius & ille gratiâ & amore flagra-
 bat. Sed & ejusdem Epistolæ testimonium
 perhibent, quâs ad Philippum Imperatorem,
 qui primus Romanorum principum Chri-
 stianus fuit, Christiani magisterii autoritate
 cōscripsit. De cui⁹ incredibili quadâ scientia,
 si quis referentibus nobis Christianis non
 accipit testimonium, saltem, testificantibus
 Philosophis, gentilem recipiat confessio-
 nem. Ait namque impius ille Porphyrius,
 excitum se fama ipsius Alexandriam fere pue-
 rum perrexisse, ibi eum vidisse jam senem;
 sed planè talem tantumque, qui arcem to-
 tius scientiæ conscendisset. Dies me citius
 defecerit, quàm ea, quæ in illo viro præcla-
 ra extiterunt, vel ex minima saltem parte per-
 stringam: quæ tamen non solum ad Reli-
 gionis gloriam, sed etiam ad tentationis ma-
 gnitudinem pertinebant. Quotus enim quis-
 que tanti ingenij, tantæ doctrinæ, tantæ gra-

D s

titiæ

*Cicero de
Platone
lib. 7.
Tuse.*

tiæ virum à se facile deponeret, ac non potius
illa uteretur sententiâ (a) se cum Origene et
rate malle, quam cum aliis vera sentire? Et
quid plura? Eò res decidit, ut tantæ perso-
næ, tanti Doctoris, tanti Prophetæ, non
humana aliqua, sed, ut exitus docuit, nimis
um periculosa tentatio plurimos à fidei inter-
gritate deduceret. Quamobrem hic Ori-
genes tantus ac talis dum Gratia Dei inso-
lentius abutitur, dum ingenio suo nimium
indulget, sibi que satis credit, cum par-
pendit antiquam Christianæ Religionis sim-
pliciter, dum se plus cunctis sapere præ-
sumit, dum Ecclesiasticas Traditiones; & ve-
terum Magisteria contemnens, quædam
Scripturarum capitula novo more interpre-
tatur, meruit ut de se quoque Ecclesiæ De-
diceretur: Si surrexerit in medio tui Prophe-
ta. Et paulò post. Non audies, inquit, verba
Prophetæ illius. Et iterum: quia tentat vos
Dominus Deus vester, utrum diligatis eum,
an non. Verè non solum tentatio, sed etiam
magna tentatio, deditam sibi atque in se
pendentem Ecclesiam admiratione ingenii
scientiæ, eloquentiæ, conversationis & gra-
tiæ, nihil de se suspicantem, nihil de se ve-
rentem, subito à veteri Religione in novam
prophanitatem sensim paulatimque tra-
ducere.

Cap. 14.

Sed & Tertulliani (b) quoque eadem
ratio est: nam sicut ille apud Græcos, ita hic
apud

apud Latinos nostrorum omnium facile,
 Princeps judicandus est. Quid enim hoc,
 viro doctius? quid in divinis, atque huma-
 nis rebus exercitatus? Nempè omnem
 Philosophiam, & cunctas Philosophorum
 sectas, authores, assertoresque sectarum, o-
 mnesque eorum disciplinas, omnem histo-
 riarum ac studiorum varietatem mira qua-
 dam mentis capacitate complexus est. In-
 genio verò nonne tam gravi ac vehemen-
 ti excelluit, ut nihil sibi penè ad expugnan-
 dum proposuerit, quod non aut acumine ir-
 ruperit, aut pondere eliserit? Jam porro o-
 rationis suæ laudes quis exequi valeat? quæ
 tantâ, nescio, quâ, necessitate conferta est,
 ut ad consensum sui, quos suadere non po-
 tuerit, impellat: cujus quot penè verba, tot
 sententiæ sunt: quot sensus, tot victoriæ.
 Sciunt hoc Marciones, Apelles, Praxæ, Her-
 mogenes, Judæi, Gentiles, Gnostici, cæteri,
 que, quorum ille blasphemias multis ac ma-
 gnis Voluminum suorum molibus, velut
 quibusdam fulminibus evertit. Et tamen
 hic quoque post hæc omnia, hic, inquam,
 Tertullianus, Catholici dogmatis, id est, u-
 niversalis ac vetustæ fidei parum tenax, ac di-
 fertior multò, quam felicior, mutatâ dein-
 cept sententiâ, fecit ad extremum quod de-
 eo Beatus Confessor Hilarius quodam loco
 scribit (a): Sequenti, inquit, errore detraxit,
 scriptis probabilibus auctoritatem. Et fuit,
 ipse

a In cap. 3.
 Math.

„ ipse quoque in Ecclesia magna tentatio. Sed de
 „ hoc nolo plura dicere. Hoc tantum com-
 „ memorabo, quod contra Moyſi præceptum
 „ exurgentes in Ecclesia novellas Montani fu-
 „ rias, & insana illa insanarum mulierum, no-
 „ viti dogmatis somnia, veras prophetias adſe-
 „ verando, meruit ut de ſe quoque & ſcri-
 „ pturis ſuis diceretur: Si ſurrexerit in medio
 „ tui Propheta. Et mox: Non audies verba
 „ Prophetæ illius. Quare? Quia, inquit, ten-
 „ tat vos Dominus Deus veſter, utrum diliga-
 „ tis eum, an non. His igitur tot ac tantis, ca-
 „ teriſque ejuſmodi Eccleſiaſticorum exem-
 „ ploruſque molibus evidenter advertere, & ſe-
 „ cundum Deuteronomii leges luce clariùs in-
 „ telligere debemus, quod ſi quando aliquis
 „ Eccleſiaſticus Magiſter à fide aberraverit,
 „ ad tentationem id noſtram fieri providen-
 „ tia divina patiatur: Utrum diligamus De-
 „ um, an non in toto corde, & in tota anima
 „ noſtra. Huculque Lirinensis. Quid his præ-
 „ ſtantius, quid populo Catholico utiliùs, ma-
 „ giſque neceſſarium queat adferri? Cujus pro-
 „ inde verba, etſi millies repetita placitura, à
 „ cunctis, qui docendi funguntur munere, fi-
 „ delibus frequenter ac iſtanter ſunt inculcan-
 „ da, hoc præſertim exulcerato tempore, quò
 „ quorundam, vitæ ac doctrinæ famâ apud mun-
 „ dum magnorum vitorum verſutiis, ac fidei
 „ ruinis, ſimplices graviffima ſcandala patiun-
 „ tur, eorumque in fide ac veritate conſtantia
 ſapenu-

sæpenumerò in discrimen adducitur: Urmerito exclamet Michael Medina Minorita, *a Lib. 5. de*
reita in
Deum f.
de.
 Ecclesia optimè meritis: (a) Deum immortalē, quot ego deprehendi, qui cum quodam, qui alioqui & eruditione & speciosa quadam morum integritate, & amplissimis dignitatibus mundo celebres haberentur, Sancti Magistratus Officio aut ignibus traditos, aut de hæresi accusatos, carceribus mancipatos, aut demum Ecclesiasticâ conversatione desertâ, in prophanas hæresum novitates translatos vidissent, gravissimas tentationes sunt passi, dum eos quasi Ecclesiæ columnas, & totius sapientiæ sacraria parum antea venerarentur. Urgebat de una parte Ecclesiasticæ Religionis antiqua traditio, & avita confessio; sed ex alia tantorum virorum auctoritas, quam sibi publicâ totius Provinciæ, immò (quod vulgaris ingenia vehementius movere solet) Principum approbatione quæsierant, exterior quædam vitæ sanctimonia, & ut videbatur, ad normam Evangelii, vitæque Christianæ compositi mores, ingens eruditionis acervus, eloquentiæ in declamandis sermonibus vis magna, ingens sacrarum Litterarum peritia, quæ omnia, sic simplicia, & Satanicæ versutiæ, aut potius divinæ tentationis signara, torserunt ingenia, ut multos in desperationis voraginem absorptos viderim. Hæc laudatus Medina, cujus funestæ calamitatis hodie dum, heu! nimis multa exstant exempla: illi, ajunt homines
 diabo-

diabolicæ fraudis ignari, viri Ecclesiastici sunt, doctissimi, in vitia invehuntur ferventissimi, nemo illis plures felicius attrahit ad virtutes: Largas eleemosynas aut ipsi faciunt, aut fieri curant, minimè videntur ambitiosi, humilitatem sectantur, ac quovis prædicant sermone, divinas illas virtutes, fidem, spem, charitatem, & verbis & moribus docent, cur ergo illis non credamus? Cur doctrinam eorum velut prophanas novitates aversemur? Et hæc quidem, ac similia, vehementer simplicium Catholicorum animos torquent, quandoque cum Catholicæ fidei exitio, quandoque cum Catholicæ disciplinæ contemptu, rarissimè cum sola devotionis, spiritualisque fervoris remissione, nisi mens, prophanâ sprete novitate, in avitæ fidei confessione fixa ac stabilis persistat, ac semper præ oculis habeatur Moylis oraculum: *Si surrexerit in medio tuus Propheta, &c. Non audies verba Prophetae illius, quia tentat vos Dominus Deus vester, utrum diligatis eum an non.* Qui enim sollicitè, ut par est, considerat, fidei suæ constantiam per exorientes prophanas novitates à Deo probari, universas errorum illecebras, quas recensuimus, auctoritatem externam, simulatam sanctitatem, eruditionem, sapientiam, eloquentiam, ac alias, quasi diaboli laqueos, ad animarum exitium paratos, facilè contemnit, tantoque firmior in Catholicæ fidei confessione constat, quanto majores virtutum fucos, in ne-

In novorum dogmatum inventoribus conspi-
cit: quis enim mel gustet, quò mortiferum ve-
nenum novit propinari? Advertant ergò
Catholicæ fidei alumni, quod, quemadmo-
dum (a) oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, *12. Co-
rint. 12.*
manifesti fiant, ita oporteat easdem non per
quoscumque, sed per eos, quos & mundus,
& diabolus diversis virtutis ac auctoritatis
larvis ac fucis celaverint, ad exactiorem fide-
lium cribrationem, ac probationem, induci:
quæ enim foret tentatio, ac probatio, si, vel
ignarus ac vilis, vel manifestè perversus, hære-
ticas disseminaret novitates?

Quænam tandem sit constantium ac vacil-
lantium fidelium conditio, sæviente immanis-
simo prophanæ novitatis vento, & quæ dog-
mata pertineant ad Religionem, quæ ad ten-
tationem, à nuper laudato doceamur Lirinen-
si. (b) Quæ cum ita sint, ille est verus, & *bz contra
prophan.
novit. 25.*
Germanus Catholicus, qui veritatem Dei, qui
qui Ecclesiam, qui Christi corpus diligit, qui
divinæ Religioni, qui Catholicæ fidei nihil,
præponit, nō hominis cuiuspiam auctoritatē,
non amorem, non ingenium, non eloquen-
tiam, non Philosophiam, sed hæc cuncta de-
spiciens, & in fide fixus, & stabilis perma-
nens, quidquid universaliter antiquitus Ec-
clesiam Catholicam tenuisse cognoverit, id
solum sibi tenendum credendumque de-
cernit. Quidquid verò ab aliquo deinceps
uno, præter omnes, vel contra omnes San-
ctos

„Etos novum & inauditum subinduci senserit
 „id non ad Religionem, sed ad tentationem
 „potius intelligat pertinere. Tum præcipue
 „Beati Apostoli Pauli eruditus eloquiis: Hoc
 „est enim quod in prima ad Corinthios scribit:
 „bit: Oportet inquit, hæreses esse, ut
 „probatum manifestum fiat in vobis. Ac si
 „ceret: Ob hoc non statim hæreses deo divini-
 „tus eradicantur authores, ut probati mani-
 „festi fiant: id est, unusquisque quàm tem-
 „peratus & fidelis, & fixus Catholicæ fidei sit amor
 „tor, appareat. Et revera cum quæque
 „novitas ebullit, statim cernitur frumento
 „rum gravitas, & levitas palearum: tunc si-
 „magno molimine excutitur ab area quod nu-
 „lo pondere intra aream tenebatur. Nam
 „que alii illico prorsus avolant, alii verò tan-
 „tummodo excussi, & perire metuunt, & re-
 „dire erubescunt, saucii, semineces, semivivi
 „Quippè qui tantam veneni hauserint
 „quantitatem, quæ nec occidat, nec digerat
 „tur: nec mori cogat, nec vivere sinat
 „Heu! miseranda conditio, quantis illi cura-
 „rum æstibus, quantis turbinibus exagitantur.
 „Nunc etenim quæ ventus impulsi
 „incitato errore rapiuntur: nunc in semetipso
 „reversi, tanquam contrarii fluctus reliduntur:
 „nunc temerariâ præsumptione ea quæ
 „incerta videntur approbant: nunc irrationa-
 „nali metu etiam quæ certa sunt expavescunt
 „incerti quæ eant, quæ redeant: quid appetant
 quid

quid fugiant : quid teneant , quid dimittant. »
 Quæ quidem dubii , & malè penduli cordis , »
 afflictio , divinæ erga se miserationis est medi- »
 cina , si sapiant. Idcirco etenim extra tutissi- »
 mum Catholicæ fidei portum diversis cogi- »
 rationum quatiuntur , verberantur , ac penè , »
 necantur procellis , ut excussi in altum elatæ , »
 mentis vela deponant , quæ malè novitatum , »
 ventis expanderant , seseque intra fidissimam , »
 stationem placidæ ac bonæ Matris reducant , »
 & teneant , atque amaros illos turbulentos , »
 que errorum fluctus primitus revomant , ut , »
 possint deinceps vivæ & salientis aquæ fluen- »
 ta potare. Dediscant penè , quod didicerunt , »
 non benè ; & ex toto Ecclesiæ dogmate quod , »
 intellectu capi potest , capiant : quod non po- »
 test , credant. , ,

Permituntur ergò divinitus prophanæ in-
 duci novitates , ad probationem ac tentationē ,
 ut homines leves secernantur à constantibus , ut
 appareat , quinam in aræ , seu , Ecclesia Chri-
 sti , pertineant ad paleas , quinam ad triticum ,
 flante namque ventō prophanæ novitatis , levi-
 culi homines , velut paleæ in aëra , id est , in no-
 vas errorum vanitates , abripiuntur , subsisten-
 tibus , velut triticum solidæ fidei Catholicis.
 Hinc Divus Cyprianus : (a) *Triticum* , inquit ,
non rapit ventus , nec arborem solidâ radice fun-
datam , procella subvertit : inanes paleæ tempestate
jactantur : invalidæ arbores turbinis incur-
sione evertuntur. Hos execratur Joannes A-

E

post-

a De sim-
 plicit. Præ-
 lat.

postolus : Ex nobis exierunt, sed non ex
 ex nobis : si enim ex nobis fuissent, utiq
 permansissent nobiscum. Et infra. Fieri
 ait, hac Dominus permittit, & patitur, man
 re propria voluntatis arbitrio, ut dum corda
 mentes nostras veritatis discrimen examinat,
 batorum fides integra, manifestâ luce claresc
 Per Apostolum pramonet Spiritus Sanctus,
 dicit : Oportet haereses esse, ut probati manifestentur
 nobis: sic probantur fideles, sic perfidi deteguntur
 sic & ante iudicii diem, hic quoque jam iustorum
 atque iniustorum animae deteguntur, & à fr
 mento palea separantur. Dum igitur ventura
 pacissimus prophanae novitatis delævit, staret
 Catholici ! super custodiam vestram; staret
 ac immobiles in fide vestra, non circumferamini
 ni omni ventô novæ ac prophanae doctrinae
 à Dem. 13. non transferamini in nova, quæ à novissimis
 cuduntur Evangelistis, Evangelia : (a) Testatur
 vos Dominus Deus vester, sed facite etiam con
 tentatione proventum, ostendite vestrâ in auctori
 Catholica fide constantiâ, quod Deum diligitis
 ex tota anima, ac roto corde vestro, quod
 parati sitis prius vitam, quàm fidem am
 tere.

Secunda utilitas, cujus prophana novitas
 occasio, est, illustratio, ac corroboratio dogma
 tum fidei Orthodoxæ : Multi enim (ut cum
 S. Augustino loquar) sensus Scripturarum san
 ctarum latent, & paucis intelligentibus notis sum
 nec asseruntur commodius & acceptabilius, ut

cum respondendi Hæreticis cura compellit. Tunc enim etiam qui negligunt studia doctrinæ, sopore discussi, ad audiendi excitantur diligentiam, ut adversarii resellantur. Denique quàm multi Scripturarum sanctarum sensus de Christo Deo asserti sunt contra Photinum, quàm multi de homine Christo contra Manichæum, quàm multi de Trinitate contra Sabellium, quàm multi de Unitate Trinit. contra Arianos, Eunomianos, Macedonianos: quàm multi de Catholica Ecclesia toto orbe diffusa & malorum commixtione usque in finem sæculi, quod bonis in Sacramentorum ejus societate non obstat, adversus Donatistas, & Luciferianos, aliosque si qui sunt, qui simili errore à veritate dissentiunt, quàm multi contra ceteros Hæreticos, quos enumerare vel commemorare nimis longum est, & presenti operi non necessarium. Quorum tamen sensus probati assertores aut prorsus laterent, aut non ita emerent, ut eos eminere fecerunt superbiorum. contraditiones. Alio loco quædam addit similia (a) Multa, ait, latebant in Scripturis, & cum præcisissent Hæretici, questionibus agitarunt Ecclesiam Dei: aperta sunt, quæ latebant, & intellecta est voluntas Dei... Numquid enim perfectè tractatum est de Trinitate, antequam oblatrarent Arriani? Numquid perfectè de pœnitentia tractatum est, antequam obsisterent Novatiani? Sic non perfectè de Baptismate tractatum est, antequam contradicerent foris positi Rebaptizatores: Nec de ipsa unitate Christi enu-

b Tom 8.
in psal 67.
v. congru-
tauror.

a Tom 8.
in psal 54.
versus fin.

Tom. 1.
Lib. 7.
Confess.
cap. 19.

cleatè dicta erant, quæ dicta sunt, nisi postea
quam separatio illa (Donatistarum) ur-
re cœpit *Fratres infirmos*. Rursus idem Sa-
ctus Doctor (a) *Improbatio quippè*, inquit
Hæreticorum facit eminere, quid Eccle-
tua sentiat, & quid habeat sana doctrina
Quemadmodum ergò priscis illis temporibus
strenui fidei defensores, fidei dogmata & illustrarunt,
& propugnarunt adversus Hæreticorum caliginosos errores:
ita & hodie, ex modernorum Novatorum pugnis
ac congressionibus, absolutissimi Catholici
cæ veritatis præcones ac Athletæ prodierunt
qui articulos fidei præsertim de Ecclesia, ejusque
Capite, de Sanctorum Communione, de Sacramentis,
signanter augustissimæ Eucharistiæ, de justificatione,
de votis Monasticæ aliosque à Lutero, ac Calvino impugnatos
reddiderunt clarissimos, ac undequaque manitissimos:
ut modò Ecclesiæ Catholice Sponsæ Christi, pulchritudo
in summo constet fastigio, ac velut Sole amicta, nullam emittat
in doctrina umbram: adeò omnes fidei Catholice articuli
jam sunt explanati, ut si Diabolus vel cristam, vel caudam,
paululum unquam movere cœperit, semper in multiplicibus
ac stupendis nostri sæculi scriptis illud semen (b) reperturum
sit, quod caput ejus queat conterere. Quemadmodum enim
malis moribus, optimæ nascuntur leges quibus

b Genes. 3.

quibus Respublicæ conservantur, ita ex hæ-
resibus Ecclesia, ejusque dogmata ita stabili-
untur, ut clarè appareat illa esse æterna, ac in-
fallibilis veritatis fulcrò sustentata. Et sicuti
Syraculis aër numquam ita fertur esse caligi-
nosus, quàm solis radii quandoque refulge-
ant: sic Ecclesia Catholica, frustra tenebra-
rum Principe, ejusque satellitibus sese cum fu-
mo suo Abyssali interponentibus, agnatæ sibi
& nativæ claritatis radios quàm latè patet Or-
bis terrarum, de se spargere numquam cessa-
vit. Et sicut aurum igne molitur, non frangi-
tur, purgatur, non consumitur: ita Ecclesia
omnibus illis impugnationibus, ac hæreseon
incendiis multò pulchrior ac illustrior emerfit,
rubigine, quàm ei temporis longinquitas af-
fricuerat, detersâ.

Hoc, ex prophanis novitatibus pullulans
commodum, & Nicephorus Callistus jam o-
lim observavit. (a) Quod si, inquit, propter
obscuram Numinis cognitionem, homines,
novi quiddam afferunt, non novum id est;
quod Deus, ut eque idem puto, propterea li-
bero arbitrio locum dederit, ut Ecclesia ejus,
Catholica & Apostolica hinc & inde ad di-
versas opiniones appellens, dicta omnia, pro
eo atque decet, captivet, & ad veriore,
pietatem referat, eaque ad unam rectam,
viam, veritatis scilicet inventionem, dedu-
cat. Cui sententiæ illud dictum valde con-
sonum ab Apostolo est prolatum: Oportet,

E s

attento

a Hist. Ec-
cle lib. 14.
cap. 48.

„autem hereses etiam in vobis esse. ut qui probati sunt, manifesti fiant. Quam in re ineffabilem quoque Dei sapientiam mirari libet, quæ olim per Apostolum suum prædixit, *Virtus enim mea*, inquit, *in infirmitate perficitur*. Ex quo namque quod propter imbecillitatem veritatis cognitionis, partes quædam ab Ecclesiæ structura resectæ sunt, dogmata recta & plena per ædificationem constituta sunt, & in clementis majoribus ad cælestem sublimitatem universalis & Apostolica Ecclesia excurrit.

a Tom. 3.
epist. ad
Papam,

Adducam denique ad intentum cum nostro Venerabili Thoma Waldensi (a) verbum Origenis. „Seditiosa thuribula audio jussu Domini mini producta in laminas, & altari affixa, dicente Domino: Cernant ea pro signo & monumento filii Israël. *Numer. 16*. In quem locum *Homil. 9. Origenes*. Ista batilla ærea, id est, hæreticorum voces adhibeamus ad altare Dei, ubi divinus ignis est, ubi vera fidei prædicatio: melius ipsa veritas ex falsorum comparatione fulgebit. Si enim (ut verbi gratia dicam) ponam dicta Marcionis, aut Basilidis, aut alterius cujuslibet hæretici: & hæc sermonibus veritatis, ac scripturarum divinarum testimoniis, velut divini altaris igne, confutem, nonne evidenter eorum ex ipsa comparatione apparebit impietas? Nam si doctrina Ecclesiastica simplex esset, & nulla extrinsecus hæreticorum dogmatum

rum assertionibus cingeretur, non poterat tam clara, & tam examinata videri fides nostra. Sed idcirco doctrinam Catholicam, contradicentium obsidet oppugnatio, ut fides nostra non otio torpescat. Propter hoc, denique (ut Apostolus dicit) oportet hæreses esse, ut probati manifesti fiant inter vos: hoc est dicere: Oportet hæreticorum Batillis, altare circumdari, ut certa, & manifesta omnibus fiat fidelium atque infidelium differentia. Cum enim fides Ecclesiastica velut aurum cœperit refulgere, & prædicatio ejus, ut argentum igne probatum intuentibus resplenduerit, tunc majore cum turpitudine, & dedecore hæreticorum voces vilitate fordebunt. Hæcille, Eadem habet S. Augustinus. (a) Igitur de circumlatrantium hæreticorum immani ac impuro ululatu Catholicæ doctrinæ majestas, ac consensus, evadunt eminentiores & clariores: ut magis emicat candor atrâ apposita nigredine.

a Ser. 98.
de temp.

Tertia utilitas, eaque permagna, prophanâ prognatâ novitate, est, nova infidelium ad fidem Catholicam accessio. Quemadmodum enim ea naturæ est conditio, ut unius interitus, sit alterius rei ortus, & frequenter unius corruptio, plurimorum sit generatio, quot enim grana non nascuntur ex uno corrupto? ita author naturæ, qui, ut ab initio hujus prologii diximus, *malum nunquam permittit, nisi ut bonum inde eliciat*, dum superbi hæretici sese

E 4

ab

ab Ecclesiæ obedientia subducunt, novos, & iis qui foris erant, fideles suscitāt, & ad matrem Ecclesiæ gremium adducit, ac sublati paleæ substituit novum triticum: sic temporis nostri sectarii, à quibus tot Regna, ac nationes & hæreses sunt seductæ, ac fides Catholica per Septentrionem penè everfa, ruinas à se factas novi Orbis ad Ecclesiam accessione uberrimè ad Orientem & Occidentem & Austrum, in ipso Septentrione restauratas viderunt: ut per eos, qui interitum & mortem nobis machinabantur, vitam, ac incrementum nobis redditum possimus gloriari. Pro his videri possunt authores, qui historias novi Orbis Indorum, ac Japonum novissimè descripserunt. Ad hæc, augetur hæresi numerus constantium Catholicorum, in quibus fides, hæreticâ tentatione solidatur, ut quercus ventu agitata firmius radicator.

Quarta utilitas, est hæc, quod Novatorum profani per sua subdola commenta quibus Ecclesiam impugnant, excutiant Catholicorum Doctorum segnitiam, eorumque excitent diligentiam, ut studiosè & accuratè perscrutentur scripturas, quibus exorientes errores queant retundere. Fit enim sæpenumero, ut pii ac docti etiam viri longâ tranquillitate evadant languidiores, minusque contra adversarios fidei armati: at postquam bellum Ecclesiæ illatum fuerit, & castra Dei ab hæreticis oppugnari cœperint: tum illi, qui contemplationi

tionis quieti, & studiis privatis se dederant, coguntur arma sumere, aciem ingredi, & cum veritatis hostibus dimicare. Hujus rei exemplum præcessit in Israëlitis, quorum hostes, Phylistæos & Cananæos, non penitus Deus delevit, ut per eos probaret Israël, utrum in viis mandatorum ejus constanter ambularent, & ut ex eorum congressionibus discerent certare, qui armis ac præliis non erant assueti. Ad hunc modum divinitus permittuntur in Ecclesia hæreticæ pullulare novitates ad exercendum pugilum fidei studium & solertiam: firmiore namque præsidio solent præmuni, quæ hostili incursu maximè constat impugnari. Hinc sanctus Augustinus, (a) *Idèò, inquit, divina providentia multos diversi erroris hæreticos esse permisit, ut cum insultant nobis, & interrogant nos quæ nescimus, vel sic excutiamus pigritiam, & divinas scripturas nosse cupiamus. Propterea & Apostolus dicit. Oportet hæreses esse, ut probati manifesti fiant inter vos. Hi enim D E O probati sunt, qui bene docere possunt, sed manifesti esse hominibus non possunt, nisi cum docent. Docere autem nolumus nisi eos, qui querunt doceri, sed multi ad quarendum pigri sunt, nisi per molestias & insultationes hæreticorum, quasi de somno excitentur. Unde alio loco (b)* *Adversarii Catholice fidei dum contraregulam*

a Super
Gen. con-
tra Mani-
chaos lib. 2
cap. 1.

b Prolog.
Hypog.

E 5

veri-

veritatis diabolicis armis pugnare nituntur, non solitudine respondendi faciunt cautiore. Tandem (a) multâ, ait, quidem ad fidem Catholicam pertinentia dum hereticorum calidâ inquietudine exagitantur, ut adversus eos defendi possint, & considerantur diligentius, & intelliguntur clarius, & instantius predicantur, & ab adversario mota questio, discendi existit occasio. Quare, cum verissimè scriptum sit: (b) Oportet & hereses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant in vobis, iuxta salutare sancti Augustini monitum: (c) Utamur isto divina providentia beneficiis, de iis enim hominibus heretici fiunt, qui etiam essent in Ecclesia, nihilominus errarent. Cum autem foris sunt, plurimum prosunt, non verum docendo, quod nesciunt, sed ad verum querendum carnales, & ad verum aperiendum spirituales Catholicos excitando.

Quinta utilitas, præcedenti affinis, est, quod, cum divina providentia novos permittit ex Orco emergere Ecclesiæ hostes, novos ac fortissimos suscitatur Antagonistas. Semper enim Dominus sua sponsæ, ac humanæ salutis, admirabilem curam gerens, quodcumque tempestatem aliquam suborituram, prospicit, divinos ac præstantis ingenii & eruditionis viros excitat, quorum cura

a Lib. 16.
de Civit.
Dei cap.
11.

b 1. Cor.
11.

c Lib. 7.
Confess.
cap. 19.
de vera
relig. cap.
8.

ac sollicitudine populus Catholicus regi,
 & navis Ecclesiæ, ne fluctibus obrua-
 tur, gubernari, & conservari possit,
 ut ex veracibus Historiis facile potest
 comprobari. Sic olim Agrippa Castor,
 teste Eusebio, prodigiosa Basilidis fig-
 menta validissimè repressit. (a) Sic Theo-
 philus Antiochenus, & Philippus Por-
 tinentis Ecclesiæ Præsul, & Bardesanes
 Syrus, impiam Marcionis phrenesim exi-
 miis lucubrationibus refutarunt. (b) Sic
 Musanus elegantissimo libello Encratita-
 rum deliria detexit. (c) Sic Claudius Apolli-
 naris, sic Miltiades, sic Apollonius Montani
 hæresim & disputando, & scribendo reflectere
 aggressi sunt. Sic pestem Arianam magnus
 Athanasius, (e) Basilius, Hilarius, & alii
 complures præstantes viri, tum verbo, tum
 scripto luculentissimè profligarunt; sic Deus
 impio Nestorio opposuit S. Cyrillum Carme-
 litam; sic eo tempore quo Manichæorum,
 Donatistarum, ac Pelagianorum hæresis mun-
 dum tenebris involvit, à D E O præclara
 illa Ecclesiæ lumina sanctus Ambrosius, &
 sanctus Augustinus, accensa sunt, qui erran-
 tibus facem præferrent, & Ecclesiam perpe-
 tuò lumine illustrarent. Sic contra Al-
 bigenses D E U S beatum illud par san-
 ctum Dominicum, & sanctum Franciscum
 misit, utrumque magnum magnæ religiosæ
 familiæ conditorem, quorum ope & egro-
 ta,

^a Euseb.
lib. 4. cap.
3. Eccles.

^b Epist.
lib. 4. cap.
24.

^c Cap. 30.
^d Cap. 28.

^e Lib. 5.
cap. 15. 17.
18.

ta animæ sanarentur , & cætera à contagione præservarentur. Sic vaferrimo Hæreticæ Wiclefo opposuit nostrum Venerabilem ac magnum Thomam Waldensem , qui universa infernalis bestię cornua , quibus Ecclesiam totam vastare moliebatur , amputavit. Sic adversus novissimos Ecclesię hostes Lutheranos , Calvinianos horumque symmistas , novò præsidio roboravit Ecclesiam per sanctum Ignatium de Lojola : necnon per heroinam illam Seraphicam Tereſiam à JESU , inclytum Carmeligenam : ac per introductam ab ea in Carmelo reformationem. Et , ne plura attenderim , nimis sim prolixus , nullam hæcenus unquam venenatæ contagionis plantam per suos Satellites & Pseudoapostolos Satanas protrudit , quam falce Evangelicâ vigilantissimi vineæ Christi operarii non præciderint ac amputarint. Unde & bonam licet spem concipere , quod benignissimus Salvator , & Ecclesię amantissimus sponsus , Christus , has , quibus hodie populus fidelis dilaceratur , tragicas ac planè tartareas novissimas hæreses , brevi sit extincturus.

Sexta utilitas , novellis causata dogmatibus , est , exercitium patientiæ Catholicorum , qui , dum Christi ac veritatis amore , Hæreticorum insultationes ac perscrutationes libenter sustinent , Christianæ patientiæ meritum magnū

gnum reportant. Hinc S. loquitur Augusti- ^{a Lib. 18. de}
 nus : (a) *Heretici foras exeuntes habentur in civit. Dei*
exercentibus inimicis etiam; sic quippe veris illis cap. 15.
Catholicis membris Christi malo suo profunt,
dum Deus utitur & malis benè, & diligentibus
eum omnia cooperantur in bonum. Inimici e-
nim omnes Ecclesia quorumlibet errore coeren-
tur, vel malitiâ depraventur, si accipiant pote-
statem corporaliter affligendi, exercent ejus pa-
tientiam; si tantummodo malè sentiendo, ad-
versantur, exercent ejus sapientiam: ut autem
etiam inimici diligantur, exercent ejus benevo-
lentiam. Hinc & noster Illustrissimus Guido:
 (b) *Dum Catholici Doctores circa conversionem* ^{b De He-}
Hereticorum laudabili studio laborare satagunt, res. gene-
& de sibi creditis talentis operantur, ac conan- ^{ratum c. 2.}
tur lucrum reportare Domino, cum crescunt eis
merita, quibus ad beatitudinem perducuntur.

Septima utilitas prophanarum novitatum
 est, sincerorum Catholicorum cautela ac sol-
 licitudo, ne cum seductis in eandem veniant
 damnationē. Neq; verò inter minima commo-
 da ac emolumenta haberi debet, quod illi, qui
 tanquam grana in area permanēt, nec ab ea ulla
 vi ac tempestate excutuntur, cū aliorum
 ruinam vident, ipsi non solum dolore, quem ex
 fratrum interitu capiunt, sed metu etiam affi-
 ciuntur interdum considerantes suam infirmi-
 tatem, ne & ipsi tententur, aut qui jam stant,
 postmodum dilabantur & concidant. Divinam
 igitur opem assiduis precibus implorant, ad il-
 lius

lius præsidium confugiunt supplices, ardenter rogantes, ut cœlesti suâ gratiâ ac misericordiâ ipsos in obedientia Orthodoxæ fidei, & Catholicæ Communionis unitate perpetuo conservare velit.

Octava utilitas est, peccatorum correctio atque medicinalis punitio. Sunt namque Hæretici divinæ justitiæ adversus Ecclesiasticorum hypocrisim, Pastorum socordiam, & Catholici populi impietatem, quidam Executores: evenit autem sæpenumero, ut diuturnæ Ecclesiæ pace, ministrorum ejus, aliorumque membrorum, peccata multiplicentur, dum longâ prosperitate quasi ebrii genio indulgenti deliciasque, quibus pax longa, & per eam congestæ divitiæ, materiam suppeditant, sectantur: quæ infelix felicitas adeò eâ aburentium oculos excæcat, animosque decantat, ut ipsi etiam felicitatis datorem obliviscentes, variis criminibus in eum existant ingrati. Nihilominus clementissimus Salvator, qui, docens

a *Ecnhir.* Augustino, *(a)* melius judicavit de malis bene
cap. 25. *facere, quàm mala nulla esse, permittere:* quique nec in ira misericordiam suam abscondit.

b *Psal. 76.* *(b)* visuat paterno affectu in virga directionis
c *Psal. 44.* *iniquitates (c)* filiorum, ut percussi revertantur
e *88.* *ad Patrem suum, (d)* & quos seduxit prosperitas, reducat adversitas, & castigati ac emendati pœnis temporalibus, à suppliciis liberentur æternis. Hunc in finē mittit in populum
d *Luc. 15.* suum *(e)* serpentes ignitos, ac infernales Dracones.

e *Num. 21.*

ones, Hæreticos, inquam, quibus vix crude-
 liores habet divina iustitia ministros. Vifi-
 tat igitur, probat, tentat per sævas Hæretico-
 rum insultationes Deus familiam suam, quia
 traditam divinitus disciplinam pax longa cor-
 ruperat. Divus Cyprianus præclare ac per-
 eleganter describit ætatis suæ plagas ac flagella,
 correctionis ac emendationis causâ Catholicis
 à Deo per infideles immissa; & quia præsen-
 tis Ecclesiæ calamitas unâ exhibetur, inclyti
 Martyris ac Pastoris vigilantissimi verba fu-
 siusculè, ad afflictorum per Hæreticos sola-
 men, adducere juvabit (a) Quid hoc loco,
 faciam dilectissimi Fratres fluctuans variò,
 mentis æstu? Quid, aut quomodo dicam?,,
 Lachrymis magisquàm verbis opus est ad,,
 exprimendum dolorem, quò corporis nostri,,
 plaga deflenda est, quò populi aliquando nu-
 merosi multiplex lamentanda jactura est. ,,
 Quis enim sic durus ac fervens, quis sic fra-
 ternæ charitatis oblitus, qui inter suorum,,
 multiformes ruinas, & lugubres ac multò,,
 squalore deformes reliquias constitutus, sic-
 cos oculos tenere prævaleat? Nec erum-
 pentestatem fletu prius gemitus suos lachry-
 mis quàm voce depromat? Doleo, Fratres,,
 doleo vobiscum, nec mihi ad leniendos do-
 lores meos integritas propria, & sanitas pri-
 vata blanditur, quando plus pastor in gregis,,
 sui vulnere vulneretur. Cum singulis pe-
 ctus meum copulo, mœroris & funeris pon-
 dera

a Serm. 5.
 de lapsis.

„dera luctuosa patit cipo. Cum plangentibus
 „plango, cum desilentibus desleo, cum jacen-
 „tibus jacere me credo. Jaculis illis grassantibus
 „inimici mea membra simul percussa sunt, &
 „vientes gladii per mea viscera transfierunt
 „Immunis & liber à persecutionis incur-
 „fuisse non potest animus. In prostratis fra-
 „tribus & me prostravit affectus. Habendo
 „tamen est, fratres dilectissimi, ratio verita-
 „tis, nec sic mentem & sensum persecutionis
 „infestæ tenebrosa caligo debet cæcasse, &
 „nihil remanserit lucis & luminis, unde divi-
 „næ præcepta perspicui possint. Sed cladis cau-
 „sa cognoscitur, & medela vulneris invenitur
 „Deus probare familiam suam voluit. E-
 „quia traditam nobis divinitus disciplinam
 „pax longa corruerat jacentem fidem, & pe-
 „nè dixerim dormientem, censura cœlestis
 „erexit: cùmque nos pro peccatis nostris an-
 „te plus pati meremur, clementissimus Do-
 „minus sic cuncta moderatus est, ut hoc om-
 „ne quod gestum est, exploratio potius, quàm
 „persecutio videretur. Studebant augendi
 „patrimonio singuli, & obliti quid credentes
 „aut sub Apostolis ante fecissent, aut sempe
 „facere deberent, insatiabili cupiditatis ardore
 „ampliandis facultatibus incubabant. Non
 „in Sacerdotibus Religio, non in ministris
 „fides integra, non in operibus misericordia
 „cordia, non in moribus disciplina. Corrupta
 „barba in viris, in fœminis forma fucata

Adulte

Adulterati post Dei manus oculi, capilli mendacio colorati. Ad decipienda corda simplicium callidæ fraudes, circumveniendis Fratribus subdolæ voluntates. Jungere cum infidelibus vinculum matrimonii, prostituere cum Gentilibus membra Christi. Non jurare tantum temerè, sed ad hoc etiâ peierare. Præpositos superbò tumore contemnere, venenato sibi ore maledicere. Odiis pertinacibus invicem dissidere. Episcopi plurimi, quos & ornamento esse oportet, cæteris, & exemplo, divinâ procuratione contemptâ, procuratores rerum sæcularium fieri: derelictâ cathedrâ, plebe desertâ, per alienas Provincias oberrantes negotiationis quætuosæ nundinas aucupari. Esurgentibus in Ecclesiâ Fratribus, habere argentum largiter, vel fundos insidiosis fraudibus rapere, usuris multiplicantibus fœnus augere. Quid non perpeti tales pro peccatis ejusmodi mereremur? Cum jam pridem præmonuerit ac dixerit censura divina: (a) Si dereliquerint legem meam, & in judiciis meis non ambulaverint, si justificationes meas prophana verint, & præcepta mea non servarint, visitabo in virga facinora eorum, & in flagellis delicta eorum. Prænunciata sunt ista nobis & ante prædicta. Sed nos datæ legis & observationis immemores, id egimus per nostra peccata, ut dum Domini mandata contemnimus, ad correctionem delicti,

F

& pro-

a Psal. 118.

„ & probationem fidei remediis severiori-
 „ bus veniremus. Nec saltem serò conve-
 „ ni ad Domini timorem sumus, & hanc cor-
 „ rectionem nostram probationemque divi-
 „ nam patienter subiremus. Quibus luculen-
 „ ter edocemur, ideò Hæreticorum divinitus
 „ permitti de sævire persecutiones, ut, quibus
 „ malignitate non resipiscimus, saltem severitate
 „ castigati emendemur, quæ planè patet
 „ Dei erga suos electos est providentia atque
 „ clementia, quos hinc castigat, ut posthac pa-
 „ cat. Egregiè in hanc rem scripsit noster Wa-
 „ densis, cujus proinde dignissima verba ad-
 „ ducò. At si tantam eorum (*Hæreticorum*)
 „ malitiam punire Deus distulerit: tamen bo-
 „ no Ecclesiæ suæ in eorum mora, & expe-
 „ ctatione non dubium consulit. Sicuri
 „ Angelo Satanæ Apostolo suo sufficientiam
 „ gratiæ suæ Christus providit. Unde glo-
 „ sa in prædicto textu Judicum, ubi dicitur
 „ Non potuit Judas delere habitatores vallium
 „ In hoc ipso fuit Dominus cum Juda. Re-
 „ stringit enim Deus propitius etiam in cor-
 „ dis suorum nimia prosperitatis exco-
 „ lum: ut in usus eorum convertat inimicos,
 „ non solum quando vincuntur, sed etiam
 „ quando metuuntur: illud ad commendanda
 „ suam largitatem, hoc ad reprimenda
 „ eorum elationem. Inimicus enim
 „ Sanctorum est Angelus Satanæ, quem sibi
 „ datum, & secolaphizantem dicit Apo-
 „ stolo

aTom. 2.
 doTri-
 na II.

postolus, ne magnitudine revelationum ex-
 rolleretur. Hæc ibi. AUCTOR. Tres ecce,
 causas in prædictis videtis, quare Wit-
 clefistarum secta non statim divellitur, quia,
 Catholicis Doctoribus valdè obsistunt, quia,
 Doctori suo nimis assistunt: & quia per
 eorum sævitiam Catholicorum insolentia
 castigatur. Nam ita planè scribitur Judi-
 cum 2. Iratus est furor Domini in Israël,
 & ait: quia irritum facit Gens ista pactum
 meum, quod pepigeram cum Patribus eo-
 rum, & vocem meam audire contempsit, &
 ego non delebo Gentes, quas dimisit Josue,
 & mortuus est: ut in ipsis experiar Israël, u-
 trum custodiant viam Domini, &ambu-
 lent in ea, sicut custodierunt Patres eorum,
 an non. Dimisit ergò Dominus has natio-
 nes omnes, & citò subvertere noluit, nec
 tradidit eas in manus Josue. Hæ sunt Gen-
 tes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret
 in eis Israël. Nationes istæ in communi
 tropologia Doctorum semper designant
 Hæreticos, quos derelinquit Dominus vi-
 cibus suis per regna diversa, & climata mun-
 di, ut in eis castiget Ecclesiam. Hæc Wal-
 densis. Ex quibus omnibus constat, pro-
 phanas novitates, hæreses, ac schismata non
 temerè accidere, sed divinâ providentiâ ac
 benignitate permitti, ad magna ac multipli-
 cia Catholicorum commoda, dummodò
 sese fideliter, constanterque in iis habeant.

a 1. The-
sal. 4.

*Consolamini invicem, ô afflicti, oppressi
que fideles! in verbis istis (a) scientes, quod
benignissimus Salvator non vos sinet ultra
quod potestis, tentari, ac tribulari, sed
faciet etiam uberem cum tentatione, ac per-
secutione proventum, (b) & vincens
dabit æternæ vitæ coronam, (c) persecutio-
ribus vestris æternis indictis tormentis
nisi tempestivè fidei vestræ aggregentur con-
fessionis.*

b 1. Co-
rint. 10.

c Apoc. 2.

PROLUDIUM IV.

*De prophane Novitatis, seu
Hereseos gradibus: deque
Novatoribus apertis,
& occultis.*

PESTilentissimum hæretica Novitas est
malum, perquam latenter serpens, acutè
penetrans, seseque quaquaversum, callide
diffundens: varii quoque, Protei instar, ac
versipelles sunt Novatores in omnem for-
mam, ad simplices circumveniendos, sese
trans-

transmutantes : quapropter diversitas facierum ipsorum , ut dignosci queant , ac evitari , accuratius Catholicæ plebi est depingenda. Quod spectat ad hæreseos gradus , eos accipio distinctos à nostro Scholarcha Joanne de Bachone , dicto , Doctor Resolutus (a) Cùm quis resistit , inquit , veritati

a In 4.
Sent. q. 8.
art. 4.
Prologi.

intelligentiæ sacra Scriptura , est in primo gradu hæresis. Quia Hieronymus 24. q. 3. cap.

Hæresis , dicit : Quicumque aliter Sacram Scripturam intelligit , quam sensus Spiritus Sancti flagitat , id est inspirat , à quo Scriptura est , licet ab Ecclesia non recessit , tamen Hæreticus appellari potest. Unde secundum S.

Hieronymum , & nostrum Sapientissimum Magistrum , Hæretici possunt appellari , qui resistunt definitionibus summi Pontificis Successoris S. Petri , ac Vicarii Christi , circa intelligentiam mysteriorum fidei , ac sensus Sacra Scripturæ : nam Summus Pontifex est in his infallibile Organum Spiritus Sancti ; adeoq; qui illius resistit definitionibus , resistit veritati intelligentiæ Sacra Scriptura , seu aliter sacram Scripturam intelligit , quam Spiritus Sanctus inspirat Organo suo , quod est Summus Pontifex : Hæretici ergò possunt appellari , etiamsi ab Ecclesia palam non recesserint. Hujusmodi autem clancularios Seductores , qui , ad simplicium deceptionem , se intra ovile Christi forinsecus continent , & S. Augustinus observavit. Nec , inquit , con-

F 3

sequens

quens est, ut omnis Hereticus, vel schismaticus corporaliter ab Ecclesia separetur. Si enim falsum de Deo credit, vel de aliqua parte doctrina, quae ad fidei pertinet edificationem, ita ut non quarevis cunctatione tentatus sit, sed inconcussè credens nec omnino scientis opinione atque errore discors, Hereticus est, & foris est animo, quamvis corporaliter intus videatur. Multos enim talis portat Ecclesia, quia non ita defendunt falsitatem sententiae suae, ut intentam multitudinem faciant: quod si fecerint, tunc pellantur. Cum igitur Novatores falsitates sententiae suae reverenter Catholicis instillant (ut hodie in partibus haereticis vicinis prope nimis fit frequenter) tum publicam auctoritatem sunt expellentes omnique studio à Catholicis fugiendi. De hoc ce falsis Catholicis dilectus Domini Discipulus locutus est: Nunc ait Antichristi multi facti sunt... Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Nam, si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum: Sed ut manifestum est quoniam non sunt omnes ex nobis. Porro Augustinus luculenter exponit, (b) quomodo quidam sint in nobis, non tamen ex nobis in Ecclesia, non tamen de Ecclesia. Sic inquit sunt in corpore Christi, quomodo humores quando evomuntur, tunc relevatur corpus, & melius quando exeunt, tunc Ecclesia relevatur. Et dicitur quando eos evomit atque projicit corpus: Exierunt humores isti, sed non erant ex me. Quod est, non erant ex me? Non de carne mea praecisi sunt

a1. Ioan. 2.

b Tract. 3.
in Epist.
Ioan.

sed petrus mihi premebant cum inessent, ex nobis
 exierunt, sed nolite tristes esse, non erant ex nobis.
 Unde probas? quod si fuissent ex nobis, perman-
 sissent utique nobiscum. Hinc ergo videat chari-
 tas vestra, quia multi qui non sunt ex nobis, acci-
 piunt nobiscum Sacramenta, accipiunt vobiscum
 Baptismum, accipiunt nobiscum quod norunt fi-
 deles se accipere benedictionem, Eucharistiam, &
 quicquid in Sacramentis Sanctis est. Ipsius altaris
 communicationem accipiunt nobiscum, & non
 sunt ex nobis: tentatio probat, quia non sunt ex
 nobis. Quando illis tentatio venerit, velut occa-
 sione venti volant foras, quia grana non erant.
 Hæc S. Augustinus. Sunt igitur in corpore
 Christi, quod est Ecclesia Catholica, falsi, fu-
 cati; Christiani velut graves, noxiiq; humo-
 res, aut ut putrida ac putida membra, quæ ven-
 tō hæreticæ tentationis quassata aut ex se à cor-
 pore decidunt, aut à Christi in terris Vicario,
 ut Ecclesiæ visibili Capite gladiō spiritus exci-
 duntur, ne sanos in fide, suā inficiant interfici-
 antq; contagione. Gratulandum est, inquit in-
 clytus Martyr, ac Præsul Cyprianus, (a) cum
 tales de Ecclesia separantur; ne columbas, ne oves
 Christi serva & venenata contagione prædentur.
 Cohære & conjungi non potest amaritudo cum
 dulcedine, caligo cum lumine, pluvia cum fere-
 nitate, pugna cum pace, cum fecunditate sterili-
 tas, cum fontibus siccitas, cum tranquillitate tem-
 pestas. Nemo existimet bonos de Ecclesia posse dis-
 cedere. Triticum non rapit ventus, nec arborem

*solidâ radice fundatam procella subvertit. Inana
palea tempestate jactantur, invalidæ arbores tu-
binis incursione evertuntur. Hos execratur
percutit Joannes Apostolus dicens: ex nobis ex-
runt, sed non fuerunt ex nobis: si enim fuissent
nobis mansissent utique nobiscum. Hinc hæreses
Et factæ sunt frequenter, Et sunt, dum perver-
mens non habet pacem, dum perfidia discordia
non tenet unitatem. Hæc Divus Cyprianus: quod
verbis postremis patenter indicat, reperiri sub
inde quosdam subdolos ac turbulentos homi-
nes, qui suis novitatibus pacem ac unitatem
scindentes, hæreses sæpenumerò inducunt, licet
corporaliter ab Ecclesia non recesserint, à qua
tamen tandem planè deficiunt ac recedunt,
dum reprehensi duram cervicem obedientia
Ecclesiasticæ renuunt subicere. Hæc de pri-
mo gradu hæresis, ad mentem nostri Doctoris
Resoluti, quocum procedo ad cæteros.*

*Secundus gradus est, cum quis gignit falsas o-
piniones. Unde Augustinus 24. q. 3. c. Hereticus
dicitur: Hereticus est, qui alicujus temporalis com-
modi, Et maxime gloriæ sui gratia, falsas ac no-
vas opiniones, vel gignit, vel sequitur. Extremus
gradus hæresis est, cum quis opinionem suam fal-
sam, Et perversam pertinaci animositate defendit.
Primus igitur hæresis gradus est, S. Script. con-
tra Ecclesiæ sensum interpretari. Secundus, o-
piniones S. Scripturæ, ac fidei Orthodoxæ con-
trarias gignere, aut genitas sequi, utrobique cum
pertinacia, nã ea est de formali hæreseos ratione
uti *Prolu. 2.* docuimus, Tertius, conceptâ hære-*

fin

sim adversus Ecclesiæ superiorum, maximè-
que summi Pontificis, Vicarii Christi, defi-
nitiones ac instructiones protervâ rebellionē
defensare, nec sanis consiliis velle stare, nec Ca-
tholicis demonstrationibus acquiescere.

Colligitur porro ex dictis ea hæreticorum
differentia, quâ quidam sunt manifesti ac a-
perti, quidam rectori ac occulti: quidam in-
quam, apparent quod sunt, impostores, sacri-
legi, blasphemii, summi Romani Pontificis,
Vicarii Christi, tamquam Anti-Christi, furi-
bundi persecutores, Religiosorum tyranni,
totiusque Ecclesiæ hostes perduelles, noti ac
manifesti, apertò marte eam adorientes: ho-
rum perfidia, velut notum malum, minus
Catholicæ plebi existit periculosa ac pernicio-
sa, solâque evaditur fugâ, minus quippe pe-
riculi est ab hoste manifesto, quam ab insidia-
tore occulto. Alii verò non sunt, qui appa-
rent sancti, & sunt impii, apparent humiles,
& sunt superbi, ambitiosi, pertinaces, ac re-
belles, apparent oves, & sunt lupi personati,
apparent zelosi honoris ac laudis Dei propu-
gnatores, & sunt in Deum ac Divos blasphe-
mi, vocari volunt reformati, cùm sint defor-
matissimi, apparent Catholici, spirituales ac
mystici, sunt autem carnales hæretici: Hi
propinant simplicibus venenum mellitum,
eisque osculò morsum infigunt, horum lues eò
serpit periculosior, quò occultior. Hoc cal-
lidum ac palliatum seductorum genus tum S.

F §

Scriptu-

Scriptura, tum SS. Patres vehementer ave-
fantur, ac detestantur, eorumque multiplice
fraudentias, dolos, technas, laqueos, ge-
phicè, ad simpliciū Catholicorum cautelam
descripserunt: aliquot audiamus, ut enim
pienter scripsit S. Hieron. (a) *Eorum sententia*
insidias, *detexisse, superasse est.* AS. Scrip-
tura, (b) sub vulpium metaphora Novatorum
calliditates ac simulationes persequente, excu-
dior. *Vt Prophetis insipientibus, exclamavit*
Propheta Ezechiel, qui sequuntur spiritum suum
Et nihil vident, quasi vulpes in desertis *Propheta*
tui Israel erat. Propterea haec dicit Dominus Deus
quia locuti estis vana Et vidistis mendacium:
ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus: Et erunt
mea super Prophetas, qui vident vana,
divinant mendacium: in concilio populi mei
erunt, Et in scriptura domus Israel non scribe-
tur, nec in terram Israel ingredientur: Et scietis
quia ego Dominus Deus, eo quod deceperint
populum meum, dicentes: pax, Et non est pax.
huiusmodi olidis vulpibus, mendacibusque
Prophetis, verissimè, inspiratus spiritu verita-
tis, pronuntiavit mortalium sapientissimus
(c) *Labiis suis intelligitur inimicus, cum in cor*
tractaverit dolos: quando submiserit vocem suam
ne credideris ei: quoniam septem nequitiae sunt
corde illius. Perspicuum namque id est in No-
vatoribus prophanis, inimicis veritatis; cum
namque adversus fidem & Ecclesiam med-

a Epist. ad
Tesiphon.
b Ezech.
cap. 13.

c Prov.
26.

tantur bellum, monent, aut etiam jubent, Catholicos esse velut in altâ pace tranquillos, ac imperturbatos, quandoquidem, ut quidem jactitare solent, novus, abditæ hæcenus veritatis splendor ipsis affulgeat. O blanduli tractatio doli! omnia perturbant, & quietem consulunt, bellum inferunt, & armorum apparatus, defensionemque dissuadent: Lupi insidiantur ovili Christi, & ovibus somnum suadent, canes monent obmutescere, ac pastores porrectis dormire pedibus: vulpes demoluntur vineam Ecclesiæ, & retia, quibus capiantur ad trabes volunt suspendi, dicentes: *pax, & non est pax.* Sic sibilat serpens, Verum, *a Prov. 26.*
 (a) *ne credideris ei: quoniam septem nequitia sunt in corde illius:* suadet securitatem, ut securius subvertat fidem: sed Christum attende monentem: (b) *Attendite à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* nec non Habacuc Prophetam: (c) *Super custodiam meam stabo:* *c Hab. 2.*
& figam gradum super munitionem Ecclesiæ: super fundamentum Apostolorum & Prophetarum, (d) *ne circumagar quovis prophanae novitatis ventô.* *d Ephes. 2.*

S. quoque Augustini sententiâ, (e) propheta ac clancularii Novatores per callidas denotantur vulpes: *Vulpes, inquit, insidiosos, maximeque hereticos fraudulentos significant, dolosos, cavernosis anfractibus latentes, & decipientes, odore & tetro putentes. Contra quem odorem dicit Apostolus:* *e Tom. 8. in ps. 80.*

a Ephef. c.
13.

b Cant. 2.

stolus: Christi bonus odor sumus in omni loco. *Hæc* vulpes significantur in Canticis Canticorum, ubi dicitur: capite nobis vulpes pusillas exterminant vineas, latentes in cavernis tortuosas: capite nobis, convincite nobis: capis enim cum quem falsitate convincis. Hæc Augustinus. Quertur denuò de his vulpibus Ezechiel: (a) *Quæ* vulpes, inquit, in deserto Prophetæ tui Israel errant. Vident vana, & divinant mendacium dicentes, ait Dominus, cum Dominus non misserit eos. Hisce falsis Prophetis, propria mendacia, ut divina oracula, venditantibus, eisque olidis callidisque vulpibus similes sunt, ut ovum ovo, insidiosi Novatores proprii sui cerebri fragmenta pro Evangelio simplicibus obtrudentes, florentemque Ecclesiæ vineam, vulpium instar, devastantes: nam vinea nostra floruit. (b) Floruit, inquam, Catholicæ Ecclesiæ vinea in Germania, in Anglia, in Batavia, a calis Christianismi partibus, Christi bonus odor fuit omni intranti eam: sed eheu! floruit, fuit: ecquæ verò lugendissimæ stragis causa! prophani callidiq; Novatores, hi, hi, velut olidæ vulpes, erumpentes pietatis gemmas terræ suæ odore primùm suffocarunt, suaveolentes devotionis flores confessionis sacramentalis, communionis SS. Eucharistiæ, sacrarum Confraternitatum, aliosque devulserunt deinceps: nec demum palmites in vite passæ, vineam radicitus, post tragicas arrosiones, extirparunt. Quadrat in vulpes istas personatas, quod apud Plutarchum dixit Carbo, volens enim

nim

nim Syllam depingere crudelem, ut fallacem, asseruit eum leonem esse & vulpem: sed & Lyfander ajebat, *Addendā esse vulpinā pellē, si leonina non sufficeret*: Hoc est, utendum esse calliditate & fraude, cū vires deessent, aut saltem non sufficerent. Hanc namque artem egregiè callent nostræ ætatis Leo-vulpes, cū enim vi ac autoritate nequeunt seducere Catholicam plebem, calliditate eos circumveniunt, furtim in urbes, ac provincias irrepentes, grassaturæ, ubi prævaluerint, ut leones: unde Divus Cyprianus: *Illud mirandum a Lib. 1. est, imo indignandum potius, & dolendum, epist. 6. Christianos Anti-Christis assistere, & prævaricatores fidei atque proditores Ecclesiæ intus in ipsa Ecclesiā contra Ecclesiam stare.* Horum in Ecclesiā latentium seductorum versutias, magis esse metuendas, quàm manifestos grassatorum aggressus, jam ante asserui, & hic amplius ex SS. Patribus demonstro, permagni enim interest, Novatorum clarè detegi simplicibus fraudulentias. *Sicut autem (S. loquitur Augustinus) (b) Patribus nostris adversus leonem (id est, Diabolum, apertè per infideles contra Christianos sævientem) opus erat patientia, sic nobis adversus draconem (hoc est, Diabolum, Catholicis sub nomine Christi occultè insidiantem). Vigilantia. Persecutio tamen, sive à leone, sive à dracone, numquam cessat Ecclesiā, & magis metuendus est cū fallit, quàm dum sævit. Illo tempore cogebat Christia-*

nos negare Christum. Isto autem tempore, de
Christianos negare Christum. Tunc cogebat
nunc docet. Tunc ergo ingerebat violentias, nunc
insidias. Videbatur tunc fremens, lubricus nunc
& oberrans difficile videtur. Hæc S. Augusti-

a Contra
Donatist.
lib. 1. c. 4.

b Tract.
de simpli-
citate Pra-
lat. init.
Matth. 5.

truculentas describit fraudulentias sub luporum similitudine : (a) Induunt, inquit, lupos suos vestibus ovium, & dicunt, ecce hic est Christus, ecce illic, & ab universitate civitatis super montem constituta, ad particulas insidiarum suarum multos separant, & jugulatos assumunt.

Producam modò S. Cyprianum, (b) ad versus prophanorum Novatorum latentes insidias instruendum fideles. Cum moneat Dominus, minus, & dicat : Vos estis sal terræ : cumque esse nos jubeat ad innocentiam simplices, tamen cum simplicitate prudentes, quid aliud, fratres dilectissimi, quàm providere nobis, convenit, & sollicitò corde vigilantes sub doli hostis insidias intelligere pariter & cavere, ne qui Christum sapientiam Dei persequi induimur, minus sapere in tuenda salute videamur. Neque enim persecutio sola metuenda est, & ea quæ subruendis ac dejiciendis Dei servis aperta impugnatione grassatur : facillior cautio est, ubi manifesta formido est : & ad certamen animæ ante præstruitur, quando se adversarius confitetur. Plus metuendus est & cavendus inimicus cum latenter obrepit, cum per pacis imaginem fallit.

lens occultis accessibus serpit : unde & no-
 men serpentis accepit. Ea est ejus semper
 astutia, ea est circumveniendi hominis cæca
 & latebrosa fallacia. *Hæc inclytus martyr Cy-
 prianus, qui, directius ac proximius ad meum in-
 stitutum, subdu paulò infra:* Cavenda sunt au-
 tem non solum quæ sunt apertè manifesta, sed
 & astutæ fraudis subtilitate fallentia. Quid
 verò astutius, quidve subtilius, quàm ut
 Christi adventu detectus, ac prostratus ini-
 micus (postquam lux gentibus venit, & so-
 spitandis hominibus salutare lumen effulset,
 ut surdi auditû spiritualis gratiæ admitterent
 aperirent ad Deû oculos suos cæci, infirmi æ-
 ternâ sanitate revalescerent, claudi ad Eccle-
 siam currerent, muti claris vocibus & pre-
 cibus orarent) videns idola derelicta, & per
 nimiam credentium populum sedes suas &
 templa deserta, excogitaverit novam frau-
 dem, ut sub ipso Christiani nominis titulo
 fallat incautos? Hæreses invenit & schisma-
 ta, quibus subverteret fidem, veritatem cor-
 rumperet, seinderet unitatem. Quos deti-
 nere non potest in viæ veteris cæcitate, cir-
 cumscribit & decipit novi itineris errore.

Sunt igitur duplices Ecclesiæ hostes, manife-
 sti, & occulti, & isti sunt illis peiores ac no-
 centiores, adeoque juxta unanimem ac con-
 stantem SS. Patrum sententiam, magis perti-
 nescendi: quod ipsum præclare noster decla-
 rat Waldensis: (a) *Idcirco, inquit, remittit nos* a Tom. 3.

ma-

Iud. 1.

mater Ecclesia ad filium suum Iudam, qui ut scribitur Iudic. primo, montana possedit nec tamen potuit delere habitatores vallium quia falcatis curribus abundabant. Manifeste peccatores in monte habitant, velut sunt superbi, avari, lascivi, contentiosi, & consimiles: non potest celari, quin peccant: non potest

a Matt. 1.

abscondi civitas supra montem posita. (a) Sed alii peiores illis in vallibus habitant, qui per catum heresis, falsae suae humilitatis, & simulatae sanctitatis fucō depingunt, & revere scriptura, & acuta rationis allegatione defendunt. Qui & eò tardius vincuntur, et nunquam, quia simulandi, & se defendendi consuetudine animosos, & ipsa animositate protervos, & post proterviam inflexiles, imò inepugnabiles statuunt. Hæc, pro nunc, de insidiosis, occultis, ac fraudulentis prophetis Novatoribus sufficiat insinuassee, de quibus decursu frequens recurret sermo: solum ad iocum brevem adversus eorum insidias S. Cyprianus

b Ep. 40.

(b) cautelam. Hinc fratres dilectissimi, hinc ad moneo pariter & consulo, ne periculosis vocibus temere credatis, ne fallacibus verbis consensum facile commodetis, ne pro luce tenebras, pro die noctem, pro cibo famem, pro potu sitim, venenum pro remedio, mortem pro salute sumatis. Ne auctoritas voseorum, nec autoritas fallat; qui ad duos

c Dan. 3.

presbyterorum (c) veterem nequitiam respondentes, sicut illi Susannam pudicam corrumpere, & violare conati sunt, sic & hi adul-

Vinis doctrinis Ecclesiæ pudicitiam corrumpere, & veritatem Evangelicam violare conantur.

Clamat & dicit Dominus (a) Nolite audire sermones Pseudo-Prophetarum, quoniam visiones cordis eorum frustrantur eos. Loquuntur sed non de ore Domini. Hanc denique plebs Catholica infallibilem habet Pseudo-Prophetarum notam, ac characterem, si nova disseminent dogmata, à creditis, ac servatis hactenus in Ecclesia, aliena: nam, ut strenuus ille Antinovator, Vincentius Lirinensis, docet veraciter: *b Lib. c. 10. tra pro-*
phan. No-
vis. 6. 10.
 Cunctis satis evidenter, perspicuoque monstratur, hoc apud omnes fere hæreses quasi solenne esse, ac legitimum, ut semper prophanis nominibus gaudeant, antiquitatis scita fastidiant, & per oppositiones falsi nominis scientiæ, à fide naufragent: contra verò Catholicorum hoc ferè proprium, deposita sanctorum Patrum & commissa servare, damnare prophanas novitates. Plurimas, & particulares prophanorum Novatorum notas dabimus, favente Deo, in decursu hujus Opusculi.

PROLUDIVM V.

Quenam delicta præbeant prophane novitatis, si ve hæreseos suspicionem.

Quamvis prava facta non faciant universaliter hæreticum, uti Proludio I. diximus: in-

G

ter-

*a Arist. 3.
Ethic.
b Guido de
hæres. gen.
Cap. 3.
c Mart. 8.*

*d sum.
verbo hæ-
res. n. 3.*

terdum tamen facta exteriora sunt talia, ut ex
argui ac probari queat, tamquam à signo in-
perante, an pravè & erroneò sentiat qui
mente. Quoniam ut ex Philosopho (a) de-
noster Illustrissimus Guido (b) *Qualis est* un-
quisq; , *talitè dicit, & operatur*, & Salvator
(c) *à fructibus eorum cognoscet eos*. Poterit
go quis ex artibus exterioribus judicium Ec-
clie haberi hæretic? Sunt igitur suspecti de hæ-
resi, quorum delicta sunt signa, vel indicia hæ-
resis. Triplex autè in hac materia distinguitur
suspicio: nimirum levis, seu modica, gravis,
vehemens, & violenta. Prima procedit ex
judiciis aliquando, sed raro concludentibus
cuncta, ex judiciis efficacibus, quæ tamen
quando deficiunt. Tertia, moraliter æquiva-
lens sufficienti probationi. Ita noster venerabilis
Lezana (d) cum aliis quinque Doctoribus,
sequentè de hæresi suspectorū catalogum
rexit. *Primò* igitur de hæresi suspecti sunt
citates quascumq; personas in confessione,
ante, aut post ipsam, occasione ipsius ad in-
nesta, vel cum eis inhonesta agentes, juxta Co-
stitutionem Gregorii XV. *Secundò*, qui non
ordinati missas celebrant, aut confessiones audi-
unt. *Tertiò* Regulares matrimonium contra-
hentes, sive publicè, sive secretè. *Quartò* Ap-
stata à fide, transeuntes videlicet ad Judæos,
Sarracenos, Idololatrias, vel Hæreticos, etiam
si faciant non animo relinquendi fidem Ca-
tholicam, sed ex libidine, desperatione, &c.

Quintò

Quintò, schismatici, ii scilicet, qui ab unitate Ecclesiæ divisi Romano Pontifici subesse renuntunt. *Sextò*, sortilegi, divinatores, magi, incantatores, & pactum cum dæmone habentes, vel ipsum invocantes, ii præsertim, qui sacramentalibus, sacramentis, vel rebus ab Ecclesia benedictis ad id utuntur. *Septimò*, blasphemi, sive maledici, qui verba hæresim, vel significationem infidelitatis continentia proferunt. *Octavò*, credentes hæreticorum, illi scilicet, qui quamvis nullum errorem in mente habeant, verbis tamen, vel factis profitentur se credere, quod hæretici credunt. *Nonò*, receptatores hæreticorum, ii scilicet, qui eos recipiunt, vel hospitantur, non ut amicos, consanguineos, proximos, &c. sed ut hæreticos. *Decimò*, defensores hæreticorum, qui nimirum eos defendunt non ut amicos, proximos, aut consanguineos, &c. sed ut hæreticos, ne scilicet denunciētur, accusentur, capiantur, puniantur, &c. *Undecimò*, fautores hæreticorū, ii scilicet, qui ipsis favent, non titulis illis, proximi, amici, aut consanguinei, &c. sed hæresis. *Duodecimò*, legentes, retinentes, vel typis mandantes libros hæreticorum. *Tertiodecimò*, diffamati de hæresi, sive de quibus est publica vox in Civitate, Villa, Vicinia, monasterio, &c. quod hæresim teneant. *Quartodecimò*, in excommunicatione voluntarie per annum perseverantes, de quibus Lezana verbo *excommunication* n. 52. *Quintodecimò*, Officium Inquisitionis impediētes. *Decimosexto*, fidelium consortia vitantes, aut occulta

conventicula facientes, aut cūm hæreticis familiariter conversantes. *Decimoséptimò*, peccata sua rarò, aut nunquam confitentes. *Decimooctavò* divina Officia numquam audientes. *Decimononò*, carnes, aut cibos prohibitos diebus vetitis comedentes. *Vigesimo*, numquā, aut rissimè jejunantes. *Vigesimoprímò*, Astrologi judicariam exercentes, aut libros de eare retinentes, juxta Constitutiones Sixti V. & Urbani VIII. *Vigesimosecundò*, facile, sæpe carnaliter cognoscentes consanguineos affines, commatres, &c. *Vigesimotertiò*, horrida juramenta proferentes, aut frequenter decurantes. *Vigesimoquartò*, testes recusantes se examini in casu hæresis subdicere. *Vigesimoquintò*, primò hæresim de se vel aliis, confessi, id postea negātes. 26. duas ducentes uxores, priori vivente. 27. fideles cum hæreticis matrimoniū contrahentes: excipe, nisi id permittatur, aut introductū sit, ut in quibusdā partib⁹ Germaniæ, Angliæ, ac Bataviæ, ubi Catholici sine ulla hæreseos nota cum hæreticis matrimoniū ineunt, ob promiscuā Catholicorū cum hæreticis infectis vitam. 28. Officiales, & Domini temporales negligentes, dum facultas adest, in puniendis, fugandis, requirendis, & capiendis hæreticis. 29. Hæreticorum conciones frequenter, sine rationabili causa, audientes. 30. Hæreticos sepelientes: cum exceptione tamen datā pro matrimoniis cum eis contrahentibus. 31. Falsas observantes Cæremonias, ac ritus

aut hæreticorum reliquias venerantes. Circa hæc est tamen observandum, non omnes prædictos eodem gradu suspicionis de hæresi esse suspectos, sed alios solum levi, alios vehementi, alios autem violentâ; imo aliquos in quibusdam circumstantiis nullâ, uti de matrimoniis cum hæreticis contrahentibus, aut eisdem sepelientibus, subindicavi. Pleræque autem falsorum doctorum notæ tradentur in decursa.

HYDRÆ PROPHANARVM

Novitatum

CAPUT I.

Philantia, ac superbia sunt schismatis ac prophane Novitatis, seu irrepentis hæresis causæ.

DOCTOR Gentiū suum volens confirmare ac informare Timoth. ne moveretur, aut miraretur, cum temporibus futuris visurus esset novas in Ecclesia subnasci hæreses, seu prophanas novitates, de quibus ipsi aliquando scripserat: (a) *O Timothee, depositum custodi, de vitans* *prophanas vocum novitates.* Et alio loco: *Pro-* a 2. Tim. 2.
phana autem & vaniloquia de vita: rursus eum præmonuit pessima Novatorum vitia exprimendo, unaq; hæreseon causas indicando: (b) b 2. Tim. 3.
Hoc autē scito, quod in novissimis diebus instabūt tempora periculosa; erunt homines seipso amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obediētes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pietate, criminales, incontinentes, inimici, sine ben-

G 3

gnitate,

gnitate, proditores, protervi, tumidi, & volup-
tuum amatores magis quam Dei: habentes spec-
quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegant.
Et hos devota... Hi resistunt veritati, homines
rupti mente, reprobi circa fidem. Ubi Apostolus
quasi chiliadem volens describere crimina
quibus hæretici sese conspurcant, philautia
inordinatū sui ipsius amorem, veluti cetera
causam ac fundamentū, præmisit. Unde The-
phylactus hunc locum, *Erunt homines seipso-
mantes*, exponens ait: Statim malorum omnium
causā produxit in mediū, quod suis quisque ma-
proficiat, quā proximi commodis, ei namque,
sui ipsius dumtaxat trahitur charitate, accidit,
ut nec ipse se amet. Ad verbum autē illud, cuius
subdit, Cum malorum explicasset rationē, &
mos sigillatim enumerat: quos ramos ex pro-
pullulantes amore, ad contemptū Dei cres-
docet S. Aug. (a) *Civitas Dei*, inquit, incipit
construitur ex amore Dei, & crescit ad odium
ipsius: civitas verò diaboli incipit ab amore sui,
crescit usque ad odium Dei per contemptum pro-
morum. Est igitur inordinatus sui amor fons
miniū malorū, adeoq; & mali nocentissimi
resis, nam ex immodico hoc sui affectu oritur
ut eo prævento omnia sua placeant, novis
adinventionibus delectetur, eisq; tenaciter
hæreat; inde nascitur excæcatio, obstinatio,
pertinacia latissimæ ad hæreses portæ: ut ver-
simè dixerit Plato: (b) *Philautus qui se amat*,
seipsum magis quam veritatem honorandam
ter, quid justum, bonum, pulchrum sit, malè ju-

a Lib. I. de
Civitate Dei

b Lib. I.
de legibus

eat. Hinc heretici amore proprio excecati, propria phantasmata indicant Evangelia, errorem veritatē, & veritatem errorē, Catholicā sanctā pietatem hypocrisim ac superstitionē, & cum in omnibus carnali moveantur cupiditate ac philautia, tamen divinæ charitatis victimas, ac præcones se se jactitant.

Ex hoc generali omnium malorum fonte proximè pessimus nascitur rivus particularis, & omnibus hæresibus causa communis, superbia nimirum, id est elatio, arrogantia, ac insolentia: quod Apost. significavit, cum suprā, postquā hæreticos dixisset *seipso amantes*, subdidit futuros *elatos superbos, tumidos*. Noctissimū sanè malū, ac tantoperè hæreticis omnibus familiare ac proprium, ut nescias an eo magis laborarint veteres, an novissimi. Tanti autē præsens de superbia sermo, ut hæreseos causa, est momenti, ut vir crudelissim⁹ ac in reb⁹ ad hæreles spectantibus versatissimus Gasparus Ulenbergicus (a) asserat, ex ea causæ illi⁹, quæ inter nos & Evangelicos disputatur, totum ferè pondus & omne momentum dependere; & rationem addit: *Superbia enim, inquit, omniū hæreseon mater est*, ut adeò, si ea toto orbe profligeretur, nulla sit uspiam hæresis futura. Erit proinde operæ pretium, si materiam tanti momenti nonnihil producamus.

Nascitur igitur ex superbia hæresis, cum homines seipso amantes, sæcularique scientiā, ac vanā sui æstimatione inflati, sentiunt de se suprā quā decet, & plus sapientes quā oportet, pro-

a Lib. de
causis cup
catholicis
in fide sit
perma-
nendum
Ec. cap. 7.

phanas seu hæreticas producant novitates popularē gloriā, ac plausū aucupantur; cū enim ad eum viā regiā, ac per semitas antiquas gradientes nequeāt perungere, devia, nova, ac heterodoxa requirunt, ut præfixum inanis gloriæ scopum assequantur: tamq; inflexibili, ac perturbā suis ad inventionib⁹ adhærent pertinaciter ut malint fidei dogmata subverti, quā à veritate victi videri: quod si cōtingat eos Catholicorum argumentis superari, nihil relinquunt intentū, ne simplicibus videantur succubuisse, & hac agnita victoria aliqua eis intentæ gloriæ pars depercat, adeo ut ipsas S. Scripturas, quæ suis prophanis novitatibus apertè repugnant cognoscunt, corrumpere, radere, ac truncare non vereantur, parati potius Ecclesiam suscipere, deq; vertere, imò pellē deponere, quā dilectum errorē, unde laudē ac famā expectant, abrenuciare. Cū verò tandem superciliosus eorū timor, ac pertinacia Ecclesiæ probari nequaquam possit, idque ipsi met probè perspiciant, fors provolant, altare, contra altare erigunt, ac inversim discipulos colligunt quibus novitates suas persuadere se posse existimant, sicq; pavore superbiæ agitatæ à tritico separantur, ex area Christi efferuntur.

His pauca de proximo superbiæ ramo, ambitione, seu inordinatā dignitatis appetitione texamus; hæc enim illustres sæpè viri, & pietate singulari, tum excellenti eruditione clari, incensi, maximas sæpè turbas, funestissimasque hæreses in Ecclesia pepererunt. Cū enim

ambitione, dignitatibusque splendore mentes fasci-
nantur, tum rationis iudiciū obcæcatur, ac ani-
mus totus omnibus modis, nervis ac viribus
in hoc incumbit, ut præfici possit, & loco e-
minentiore potiatur. Hinc autem efficitur,
ut odio alios prosequantur, qui apti sunt ad
munus, quod expetunt, obeundum, nec non
illos, ad quos spectat idem munus conferre,
aversentur, calumnientur, ac ab eorum se se-
parent communione, si repulsam aliquando
patiantur: quod si nec persecutio, nec odium,
aut simplex schisma ad percipitum dignitatis
gradum sufficiat adipiscendum, Hæresim ad-
dunt, ac seorsim sectas ac Synagogas, in qui-
bus ut capita ac Prælati, aut ut Doctores ac
Magistri præfint, instituunt, uti inferius plu-
ribus comprobabimus exemplis: & hinc illu-
stri à Waldensi nostro mutuato confirmo te-
stimonio. (a) Supremi Episcopi suprema sunt
membra: Sed Hæretici omnes hoc conan-
tur destruere, ne Ecclesiæ dignitates conse-
quantur homines ex electione, scientes, quod,
ipsi non sint eligendi propter infamiam Hæ-
resis; & idcirco procurant sibi licentiam,
propriæ superstitionis. Unde Cyprianus in,
libro contra Hæreticos ante medium. (b) O-
portet hæreses esse, ut probati manifesti sint
in nobis. Sic probantur fideles, sic perfidi
deteguntur, sic & ante iudicii diem hic quo-
que jam iustorum, ac iniustorum animi de-
teguntur, & à frumento paleæ separantur.
Hi sunt, qui se ultro apud temerarios conve-

a Lib. 2.
art. 3. cap.
61.

b 1. Cor. 11.

a Psal. 1.

nas sine divina dispensatione præficiunt, quæ
se Præpositos sine omni ordinationis lege
constituunt, qui nemine Episcopatum dante
te, Episcopi sibi nomen assumunt. Quos deus
signat in Psalmo (a) Spiritus Sanctus sedens
in cathedris pestilentiae, pestes & lues
dei serpentis ore fallentes, & corrumpentes
veritatis artifices, venena lethalia linguis per
stiferis evomentes. Hæc ille. Auctor. Vnde
deris antiquum sanctum Patrem eos testatur
Hæreticos qui spretâ ordinationis lege se
constituunt: & nullo hominum Episcopatu
tum dante sibi Episcopi nomen assumunt.
Hæc cum S. Cypriano Waldensis. Sic novum
fini Hæretici Calviniani, Luthericolæ, horumque
sequaces, Episcopis Catholicis fugatis, sese intrudunt,
& ut ambitionis notam evadant, nomē mutant,
ac se Superintendentes, qui Græcè Episcopi dicuntur,
appellari volunt.

b Lib. 16.
cap. 4.
contra
Faust.

c Lib. 16.
Moral.
cap. 14.

Audiamus post hæc SS. Patres ac Scripturas,
ea, quæ ratione deduximus, suâ roborantes
authoritate. Imprimis itaque S. Augustinus
verba, quæ aliquando opposuit Fausto
Menchæo, superbiâ obcæcatis Hæreticis reliquum
jure appropriantur: (b) *Hæc presumptio, inquit,
tumida arrogantia oculum cordis vel claudit,
ut omnino non videat; vel distorquet, ut
perversè videat, & aliud pro alio probet, ac
improbet.* Quod amplius Divus illustrat Gregorius,
ad hæc verba Prophetæ Job: *Ipsi fuerunt rebelles
lumini.* Sic enim subdit: (c) *Quia* (Hæretici) *ergo non per ignorantiam, sed per*
superbiā

superbiam delinquunt, elationis suæ scutum jaculus veritatis obiciunt, ne salubriter in corde feriuntur. Ex qua videlicet eorum superbia agitur, ut quia nolunt facere quæ cognoscunt, nec cognoscant jam bona quæ faciant, sed sua eos cæcitas à veritatis lumine funditus excludat. Unde alio loco infert: (a) *Heretici igitur de loco suo veniunt: quia contra sanctam Ecclesiam ex superbia moventur.* Dixerat autem antè: *Hereticorum quippè locus superbia est:* Ex uno, velut ex sasanica munitissima arce, insolenter adversus Catholicos profiliunt in prælium. S. Judas Apostolus paucis, quæ latius deduximus, complectitur, dum superbiam Hæreticorum notam asserens, inquit: (b) *Et os eorum loquitur superba:* cum verò os loquatur ex abundantia cordis, consequens est, cor Hæreticorum vanum, superbiæque existere inflatum, omnisque superbi Hæretici, arrogantis-que erroris fontem. Judæ autem sententia sumpta est ex Psalmo, (c) in quo de Dei Ecclesiæque hostibus ait Propheta: *Os eorum locutum est superbiam:* id est, superba, tumida, ac fastuosa. Volunt itaque dicere Judas Apostolus, ac Propheta David: Quoties seductores isti de rebus divinis, aut virtutibus sermonem habent, id quod non rarò faciunt, nihil humile, modestum vel temperatum proferunt; at superba, magnifica, pompatica, sequi pedaliaque verba effutiunt, seipsos fastuose jactant, omniaque ad propriam commendatio-

a Lib. 3.
Moral.
cap. 17.

b Epist. 11a.
de v. 16.

c Psal. 16.

a. B/al. II.

b. I/a. 14.

c. L/b. 5.

d. Rom. 9.

de Pastori-

bus cap. 8.

dationem, vanamque gloriam componunt.
 Crepitant obscura quæq; de æterno Dei con-
 filio, decretis, præscientia, ac prædestinatione
 de cæna super cœlesti ac spiritali communio-
 ne, de adoratione mystica Dei in spiritu &
 veritate, de gratia ac justificatione, de fide
 energia, specie præstantia, & charitatis em-
 nentia. De his aliisque fidei mysteriis, ut ad-
 ficatores turris Babel, superbas cogitatione
 animo pertractant, & dum occasio fuerit
 ponunt in cœlum os suum, & lingua eorum
 transit in terrâ, dicentes: (a) *Linguam nos-
 tram magnificabimus, quis noster Dominus est?*
 Se solos jactant esse sapientes, se solos veritatis
 Doctores, solos Evangelicos, virtuosos
 reformatos, cæteros ignorantes, ac scelestos.
 Ecquid mirum, cum omnium Hæreticorum
 pars solium suum super thronum Altissimi
 voluerit elevare? (b) Filius quoque perditionis
 in quo Sathan (teste Divo Irenæo) (c) omnia
 suam recapitulabit iniquitatem & superbiam
 elevabit & magnificabit se contra Deum, &
 adversus Deum Deorum locuturus est ma-
 gnifica. Est igitur superbia infallibilis Hære-
 tici animi nota, cunctarumque prophanarum
 Novitatum causa, quod expressis disci-
 plisque verbis Magnus Augustinus, (d) perpe-
 tuus Hæreticorum malleus, edocuit: *Alia
 secta, ait, in Africa, alia hæresis in Oriente, &
 alia in Egypto, alia in Mesopotamia, verbi gra-
 tia. Diversis locis sunt diversa, sed unam
 super-*

Superbia omnes genuit, sicut una mater nostra Catholica omnes Christianos fideles toto orbe diffusos.

Istud hic superest addendum, esse nimirum quoddam superborum hominum genus, qui, ut sua, aut suorum probra tegant, schismata, turbas, achæreses excitant, probrium unum aliô sceleratiore molientes obvelare. Sic olim Theodotion Christum hominem tantum astruebat, propterea quod in persecutione lapsus, sicut S. Augustinus scribit, (a) istô modo casus sui se opprobrium vitare posse putabat, si non Deum, sed hominem negasse videretur. Nec dissimile fuit Helchelaïs, teste Eusebio, (b) à quo Helchelaïtæ dicti sunt, consilium, qui suum, & sequacium suorum vel imbellem ignaviam, vel impiam proditorem & apostasiam aliquô speciosô fucô coloraret, docuit, fidem in persecutione absque peccato negari posse, sceleratam impietatem sceleratiore regumento involvere & operire nitens, ne scilicet sui lapsus dedecus & probrium sustineret. Ad eundem planè modum plerique nostræ ætatis sectarii errorem unum alio deteriore præsumunt contegere: sic enim, ut suam ab Ecclesia Catholica defectione splendidô operculô tegant, dicunt eam à fide defeuisse, imò in idololatriam degenerasse. Ut suam adversus Summum Pontificem pallient rebellionem, asserunt enim nec Caput esse Ecclesiæ, nec infallibilem Controversiarum fidei

a *Heres. 33.*

b *Hist. Eccles. lib. 6. cap. 28.*

dei

dei Judicem. Ut suas scortationes & in-
stas libidines excusent, vota castitatis & ob-
dientiae non servanda, neminemque pudic-
ac castè vivere posse, dogmatizant, sicque
sua crimina impiè criminibus palliant, ven-
tatem Dei in mendacium convertentes.

Recenseamus modò alia quædam exemp-
illorum prophanorum Novatorum, qui glo-
riæ, dignitatisque causâ facti fuere tetri Hæ-
resiarchæ, inde enim dicta hætenus evadent
illustriora. *Diotrephes* (Venerabili Beda

*a In Epist.
3. Ioan.*

ste, (a) temporibus Apostolorum Hæresiarcha
exitit, superbus quidem ille & insolens, malè
utique nova docendo primatum usurpare scien-
tia, quàm antiquis sanctæ Ecclesiæ, quæ Joannem
Apostolus predicabat, humiliter parere atque
auscultare mandatis. Hæc Beda. Iste igitur

b 3. Ioan. 8.

Diotrephes primas usurpabat in ea Ecclesiâ
qua degebat Cajus, Joanni Apostolo & charis-
simum & familiarissimum, cui de Diotrephes
his scribit verbis: (b) *Scripsissem forsân Ec-
clesiæ, sed is qui amat primatum gerere in eis, Dio-
trephes non recipit nos. Propter hoc, si veni-
commovebo ejus opera quæ facit, verbis magis
guis garriens in nos, & quasi non ista ei sufficiant
neque ipse suscipit fratres, & eos qui suscipiunt
prohibet, & de Ecclesiâ ejicit. In Hoc itaque
Hæresiarcha Joannes Apostolus accusat in-
guæ petulantiam, ambitionem, inhumanita-
tem, & in fratres tyrannidem, cujus exem-
novissimi Sectarii studiosè imitantur, Simo-*

ille Magus, magnus Hæreticorum Coryphæus, ut Divus testatur Irenæus, (a) effutivit inter Judæos semetipsum esse, qui quasi Filius Dei apparuerit: in Samaria, quasi Pater descenderit; & in reliquis Gentibus quasi Spiritus Sanctus adventarit. Esse quoque se sublimissimam virtutem, hoc est, eum qui sit super omnia Pater. Sub Claudio autem Imperatore, statuâ Romæ publicâ instar Dei honoratus est. Menander hujus successor aiebat se eum esse, eodem Irenæo teste, (b) qui missus sit ab invisibilibus, Salvatorem pro salute hominum. Notum est quoque illos tumidis, altis & obscuris verbis usos fuisse ad stuporem audientium, & sui ipsorum admirationem conciliandam, ut idem Apostolicorum temporum sanctus vir non semel conqueritur. (c) Prorsus etiam superba & magnifica de seipsis senserunt & locuti sunt Apelles, Montanus, & Manes, quando se pro ipso met Spiritu Sancto Apostolis promisso protervè venditarunt, & alia portentosæ superbix monstra protulerunt. Narrat Eusebius Cæsariensis (d) Theobuten quemdam, cum non potuisset summum Sacerdotium, seu Episcopatum obtinere, septem hæreses excogitasse, easque populo pro cœlesti doctrina proposuisse. Arius, (e) cum invideret Alexandro Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopo Prælaturæ honorem, novum de Christi natura & essentia errorem commentus est. Novati tumidissimi hominis ambitionem ita describit

a Lib. 1.

cap. 20.

b Cap. 21.

c Cap. 18.

23. 33. 34.

d Eccle.

Hist. lib.

4. cap. 22.

e Theod.

lib. 1. c. 2.

u^o Eccl. hist.
lib. 6. cap.
6.

describit Nicephorus Callistus. (a) Romanus
Presbyter erat Novatus nomine. Is fastu
jactantia inani sublatu, omnem (ut in
verbis est) inuenerat lapidem , ut Romanam
Ecclesiam gubernationem consequeretur.
bi autem omnia expertus, nihil egit (et
enim timore, ambitione, & gloria cupi
tate immensa correptus) in desperationem
incidit: tandem aliud quod faceret non ha
bens, ab Ecclesia seipsum segregans, pri
ores cœtus cogere, & novam quandam
hæresim per defectionem instituere cœpi
t. . . . Brevi sanè tempore permultis seductis
suum sibi constituit conventiculum; & ad
eum qui propter sordes Cathari sive p
nominantur, Ducem se fecit. Quum
tem eum Episcopali dignitate, quam tam
pere dudum adamaverat, potiri oportere
per duos quosdam Sectæ suæ homines, qui
salutem suam prorsus jam desperaverant
tres ad se Romam obscuri nominis ex Italia
Episcopos pertraxit. . . . Ubi eis in concilio
conclusis, quidam ex ejus sodalitate per
morum crapulæ & ebrietatis gravedinem
vim afferunt, & imaginariâ manu impo
sitione Episcopalem dignitatem homini con
ferre cogunt. Quod sanè illi, vel invitati
atque necessitate adducti fecere. Et Novatus
hunc honorem eum, quem tam scelera
ut videbatur, consequutus fuerat, usurpa
bat, eundemque contra obrectatores de
fendit.

fendere parabat : homo in quo latanas do-
micilium habens, Christi nomine & fide ad
prætextum saltem uteretur. ,, Hæc Nicepho-
rus. Quæ & S. Ambrosius confirmat : (a) *Episcopatus*, inquit, *amissi dolore succensus*
Novatus, schisma composuit. Quæ verba cum
retulisset fufius Waldensis noster, b) subdit de
ambitioso Witcleff; Et indubiè inter sapientes
fama similis volavit de Witcleff, quod scilicet do-
lore amissi Episcopatus in Reygorinensi Ecclesia,
ad quem suspiravit incautè, hæresim suam susci-
tavit contra dotationem Cleri, & omnem Ec-
clesiæ dignitatem. Docilis in hoc scholari Ma-
gistri omnium Hereticorum diaboli, qui omni-
nibus Christianis invidet gloriam paradisi, qui
ipse eam habere non potest. Alio deinde loco
(c) docet idem Waldensis, Witcleffum ad
exemplum Aërii Hæresiarchæ ob amissum, ad
quem aspirabat, Episcopatum, hæreses suas
confinxisse. Augustinus enim dicit hanc hæ-
resim fuisse Aërianorum lib. de hæresibus,
cap. 53. Aëriani ab Aërio quodam dicti sunt,
qui cum esset Presbyter, doluisse fertur,
quod Episcopus non potuerit ordinari, & in
Aërianorum hæresim lapsus propria addidit,
dogmata nonnulla, dicens pro dormientibus,
non oportere offerri, nec statuta solemniter,
non esse celebranda jejunia : sed cum unus-
quisque voluerit jejunandum : ne videatur
esse sub lege : dicebat etiam Presbyterum ab
Episcopo nulla differentia debere discerni. ,,

H

Hæc

a Lib. I. de
pœnit.
tom. I.
b Tom. I.
lib. 4. ars.
3. cap. 33.

c Lib. 26
ars. 3. cap.
60.

„Hæc ille. *Auctor.* Ecce Patres Ecclesiæ,
 „ce Principes. Hinc traxit Witcleff dog-
 „perversum de Episcopis, quos omnino ex-
 „dem dicit cum presbyteris: & inter quos
 „fuit tempore S. Pauli adinventæ distinc-
 „Quod ideò docuit Aërius, quia ad Episcopa-
 „patum suspiravit, quem adipisci non po-
 „rat. Ita creditur Witcleff fecisse, qui
 „dixit Robertus Sarisburiensis Episcopus
 „magna Synodo Cantuariensis Cleri,
 „goriensis Episcopatum non assecutus fu-
 „rat, quem optavit. Idem Hæresiarcha, te-
 „Waldense, (a) discipulos suos Angelos
 „jactabat.

a Lib. 2.
 art. 3. cap.
 72.

b *Contra*
Donatist.
 lib. 2.

Delibemus post hæc specimina quædam
 perborum ambitiosorumque Donatistarum
 ex Optato Milevitano (b) eorum strenuo
 tagonista. Imprimis exprobrat eis, quod
 explebili gutture Sacerdotum esurirent ho-
 res: *Esuritis*, inquit, *honores innocentium*
Sacerdotum. Unde furori vestro tanta fameli-
 ta est, ut guttura vestra sepulchra patenti-
 ceritis? Unicuique sepulchro sufficit unum
 nus, & clauditur: gutturi vestro hono-
 raminimè sufficiunt funera. Vides hîc vivida
 pictam coloribus insatiabilem ac tyrannica
 ætatis nostræ Hæreticorum ambitionem
 Quot Episcopos, quot Pastores, quot cu-
 vis Ecclesiasticæ dignitatis personas aut po-
 scripserunt, aut morte affecerunt, ut eorum
 potirentur honoribus ac fortunis? Et adhuc
 patent guttura eorum; ut meritò de eis dictum

sit : *Sepulchrum patens est guttur eorum.*
 Scribit deinde Optatus , (a) tam impiæ am-
 bitionis phrenesi Donatum fuisse correptum, *a Lib. 8.*
 ut se velut Deum extulerit , ac honorari cura-
 rit, sic inquit : Carthagini principatum se,
 tenuisse crediderat : & cum super Impera-
 torem non sit, nisi solus Deus, qui fecit Im-
 peratorem : Dum se Donatus super Impe-
 ratorem extollit, jam quasi hominum excelsus
 ferat metas, & se, ut Deum, non hominem,
 æstimaret : non verendo eum, qui post
 Deum ab hominibus timebatur. „ Paulo „
 infra. „ Qui exaltavit cor suum, ab „
 hominibus sibi superior videbatur, & „
 sub se omnes etiam socios suos habere „
 voluisset, de quorum oblationibus nun-
 quam dignatus est accipere. In qua re me-
 dia est fides, & Deus Christusejus, & quæ-
 relæ multorum, quibus in ipsa societate „
 hanc injuriam faciebat : solus secretò nescio „
 quid ageret, & postea cæteris perfunctoriè „
 misceretur : modò exaltatum est cor ejus, ut „
 sibi jam non homo, sed Deus fuisse videre-
 tur. Denique & in ore populi rarò est ap-
 pellatus Episcopus, sed Donatus Carthagi-
 nis dicebatur. Et meritò Princeps Tyri, „ *b Exech.*
 (b) id est, Carthagini, appellari & increpa- „ *18.*
 ri meruit : quia primus Episcoporum, quasi „
 plus esset ipse quàm cæteri; & dum nihil hu-
 manum voluit habere, exaltavit cor suum : „
 non sicut cor Dei, dum à cæteris hominibus „
 aliquid plus esse cupiebat ? Ad quem Deus, „

„sequitur dicens: Dixisti ego sum Deus.
 „eò, quia quamvis non sit usus hac voce,
 „men aut fecit, aut passus est, quod de
 „ctum hujus vocis impleret. Extulit
 „suum ut nullum hominem sibi comparare
 „dum arbitraretur: & tumore mentis suae
 „rior sibi visus est esse. Quidquid est
 „pra homines, jam quasi Deus est. Dem
 „cùm Episcopi Deo debebant famulari, ta
 „rùm sibi ipsos exigit, ut eum non min
 „metu omnes venerarentur, quàm Deum
 „Hoc est quod sibi Deus visus est. Et cū
 „per solum Deum solent homines jurare
 „passus est homines per se sic jurare tanqu
 „per Deum: in quo si unusquisque homin
 „erraverat, ipse prohibere debuerat: cū
 „prohibuit, Deus sibi visus est. Deinde cū
 „ante ipsius superbiam omnes qui in Christi
 „crediderant, Christiani vocarentur, ausus
 „populum de Deo dividere, ut qui illum se
 „cui sunt, jam non Christiani vocarentur
 „sed Donatistæ. Hæc Optatus de Lucife
 „rina Hæresiarchæ istius superbia, quàm disci
 „pulus ejus Lutherus sit similis Magistro, co
 „stabit infra.

Eò tandem insanæ elationis excrevisse scri
 bit Donatistarum superbiam, ut Catholicos
 quavis occasione infamarent, nec suâ salu
 tione dignos arbitrarentur, sic, eos arguendi
 „affatur: (a) Scandala contra nos ponitis, man
 „dando singulis, ne nos saluent: ne à no
 bi

a Lib. 4.

bis dignationem accipiant. Considerate ver-
 ba superbiæ vestræ. Considerate tractatus,
 mandata, actus quoq; vestros revolvite: in-
 venietis oleum vestrum timuisse, qui rogabat.
 Nullus vestrū est qui non convitia nostra suis,
 tractatibus misceat: qui non aut aliud mutet,
 aut aliud explicet. Lectiones Dominicas in-
 cipitis, & tractatus vestros ad nostram inju-
 riam explicatis. Profertis Evangelium, & fa-
 citis absenti fratri convitium. Auditorum a-
 nimas infigitis odio inimicitias suadendo,
 docendo suaderis. Hæc omnia dicendo, con-
 tra nos scandala ponitis. Ergo unicuique ve-
 strum dictum est: Sedens adversus fratrem,
 tuum detonabas, & adversus filiū matris tuæ,
 ponebas scandalum. Peccatorem arguit &
 sedentem increpat Deus: specialiter ad vos di-
 ctum esse constat, nō ad populum, qui in Ec-
 clesia non habet sedendi licentiam. Vides er-
 gō proculdubio vobis imputari debere cū
 dicit Deus: Sedens adversus filium matris,
 tuæ ponebas scandala. Unam matrem nos,
 habere jam toties comprobavi: nec vos ne-
 gare potestis, qui contra nos scandala poni-
 tis, dūm aliqui vestrum & non intellectas pro-
 ferunt Lectiones, ut auferant etiam illud,
 quod inter omnes solet esse commune, salu-
 tationis videlicet officium. Nam & vos ipsi,
 aliqui imperfunctoria salutatione oscula de-
 negatis solita. Et docentur multi, ne Ave,
 dicant cuique nostrum: & videntur sibi hoc

H ;

de

22. Tim. 2.

„ de lectione, sed non intellecta mandare,
 „ gnorantes, de quibus Apostolus (a) hoc
 „ xerit: Cùm his nec cibum capere, Ave illi
 dixeritis., Quod de Hæreticis tantum dictum
 probat Opratus. Quàm verò aptè hæc
 omnia quadrant in novissimos nostros Hære-
 cos ac schismaticos, qui nedum nos Catho-
 cos salutatione ac Ave indignos de Pharisa
 supercilio æstimant, ac in suis conventibus
 symposiis, ac tragico-comediis inimicè
 irrident, convitiis, dictis, probris, calu-
 niis onerant ac infamant, sed & dum purè
 verbum Dei (Diis si placeat) divendunt
 Summum Pontificem, Episcopos, Religi-
 osos, totamque Ecclesiam, retris scommatibus
 dirisque ac mendosis injuriationibus prosci-
 dunt, eòque quivis dignior apud eos est Ver-
 bi Dei Minister, quò plura ac horribiliora
 nos mendaces infamias effuderit, & has omnes
 exorbitantias ac nequitias se de Verbo Dei
 depromere, imponunt miseræ ac seductæ
 bicolæ.

b De Ec-
 clesia Chri-
 sti digno-
 scenda
 Eccl. lib. I.

Verum, ne veteres tantum attingamus Hæ-
 reticos, novissimos eodem superbiæ ambitio-
 nisque morbo laborasse, ac æstuanti desiderio
 gloriam honoresque adfectasse, sibi que per-
 curasse demonstramus. Atque ut ab omnium
 principe ac duce Luthero exordiar, eum ve-
 hementer ambitionis vitio fuisse contamina-
 tum, argumento illud est, inquit Illustrissi-
 mus Nogvera, (b) quod neque indulgenti-
 pervu

pervulgare optasset, quas postmodum infestissime est abominatus, neque se (a) Dei gratia Ecclesiastem Wittenbergicum vocasset, nisi ambitionis ægritudine accensus fuisset. De cæteris, qui eius exemplo à Christi Ecclesia discesserunt, quid opus est loqui? Res ipsa clamat, tanta honorum cupiditate eos impelli, ut novâ voce se Episcopos vocent, & pro Episcopis haberi ac salutari velint. Nam vocabulum superintendens, quod illi passim usurpant, quid aliud Latine significat, quam quod Græcè nomen Episcopi? Lege tum alia eorum scripta, tum præsertim ea, quæ Confessiones vocant, & videbis longum Superintendentium Catalogum. Calvini ambitio, qua seipsum lupum expulso pastore, fecit Genevensium Episcopum, omnibus nota existit. Nemo denique de novissimorum Sectariorum est grege, inquit Laudatus Noguera, cujus animum hæc ambitionis labes non maculet. Adeo vera est illa Theodoreti (b) sententia, quæ Hereticos omnes ambitionis vitio asserit inquinari: Nec non illa S. Augustini, [c] quâ scriptum reliquit, multos esse, qui Ecclesiam idcirco deserunt, quod apud Hereticos eos adipiscantur honores, ad quos, si inter Catholicos versarentur, pervenire non possent. Constat quidem certè, teste Noguera, Joannem quemdam Lascum natione Polonum tantoperè dignitatem Episcopalem affectasse, ut primum Lutheri, de-

a Luther.

Epist. ad
falso dictos
Episcopos.b Præfat.
in Eranist.c contra
Cresco lib.
3. cap. 30.

inde Zvinglii dogma suscepit, quo in eo
 du ac munere collocaretur. Id quod ad ex-
 mum ab Eduardo Angliæ Rege obtinuit
 eorum, qui propter veram Religionem
 fertam in Angliam profugi erant, Rector
 ctus, & peregrinorum Episcopus vocatus
 Hujusce vitii ambitionis velut Hæreticis
 priæ, non opus est plura enumerare exem-
 cum innumera sese offerant apud quosvis
 reſeologos; & ipsi ſcimus ob civilis Magiſtra-
 honorem plures etiam fidem, prô! abnegat
 meritò ergò ait S. Chryſoſtomus: (a) *Nō*
eſſe, quod Eccleſiam ita divellere queat, atque
ambitiō dominandi. Jure quoque exclama-
 vit Timon ille: *O miſeri homines, omnium*
lorum veſtrorum ſons & origo eſt ambitio.

*a Hom. 11.
 in 4. cap.
 ad Epheſ.*

Lutheri, diſcipulorumque ejus, quadam
 nus adumbravimus præſidendi dominandique
 libidinem: nunc eorundem arrogantiam, præ-
 ſumptionem, temeritatem ac plus quam
 Thraſonicam jactantiam conſideremus, &
 non abſque ingenti ſtupore ac horrore. San-
 nihil his hominibus ſuperbius, nihil elatius,
 hil jactantius humana mens valet excogitare
 eorum quilibet ſuum commentum, ſuique
 capitis ſomnium ut idolum adorat, tantoque
 defendit ſtudio, ut alicujus vix mortalium re-
 linquat, tribuatve quidpiam judicio: & ne qui
 hæc à me conſingi arbitraretur, ex propriis
 Lutheri, Hæreticorum noviffimorum Patri-
 archæ verbis veritatem colligamus. *Ego, in-*
quit

quit impius Balathro, (a) adversus dicta Pa- a Lib. ad-
trum, & Angelorum pono Evangelium (hoc vers Re-
specioso nomine tetras suas intelligēs hæreses) gem An-
hic sto, hic sedeo, hic glorior, hic triumpho, hic glia.
insulto Papistis, & omnibus dictis hominum,
quantumlibet sanctorum. Nihil curo si mille Cy-
priani, mille Augustini, mille Ecclesie contra me
starent. Nolo doctrinā meam judicari à quocunq;
nec ab Episcopis, nec ab Angelis omnibus, &c.
Quid, per Deum rogo, hoc jactantius? Nec
hoc solum Lutheranæ, ferè dixeram Lucife-
ranæ superbiæ specimen. Audi igitur & aliud
ejusdem superbissimum, & planè pleneq; sata-
nicum ad Catholicos omnes responsum: (b) b Aurisa-
Deponite quidquid armatura suppediāt veteres ber in col-
Orthodoxi, Theologorum schola, autoritas loq. Luth.
Conciliorum & Pontificum, consensus tot sæcu-
lorum, ac totius populi Christiani. Nihil recipi-
mus nisi scripturas, sed sic ut penes nos solos sit
autoritas interpretandi. Quod nos interpreta-
mur hoc sensit Spiritus sanctus: quod adferunt
alii, quamvis magni, quamvis multi, à Spiri-
tu satanæ, & alienatā mente profectum est.
Quis umquam Hæresiarcha, quis Antichri-
stus, quis Lucifer plus sibi umquam tribuit; c Psal. 73.
& adhuc superbia ejus affectat ascendere: d To. 2.
perbia eorum qui te oderunt (c) (ô Deus!) e Ian. Ger.
ascendit semper. Lutherus igitur nunc se de- f 522. &
predicat fidelem Prophetam, (d) nunc Aposto- 79.
lum, Evangelistā, viventē sanctum &c. (e) Nunc f To. 3. f.
Eliam ac Isaiam, (f) Doctrinam suam atque 334.
186. &
Evan- 280.

a In argu.

ps. 71.

b In col.

log. men.

sal f. 488.

lib cont.

statum

Eccles.

Evangelium, ait, *se non ab hominibus, de celotantum, per Dominum nostrum Iesum*

Christum accepisse (a) Addit admodum pa-
fidenter ac jactabundè: (b) *Ego, inquit*

certus sum, quod Christus ipse me Evangelistam vocat ac reputat, qui doctrina mea

gister est, atque etiam testis erit in novissimo die, quod mea non sit, sed ipsius purum Evangelium

Audisti novum Prophetam, novum Apostolum, & Evangelistam, qui non minore

more ac arrogantia se Christi Evangelistam quam olim Manichæus (c) se Apostolum

c S. Aug.

contr. epi.

funda. c 6.

cavit? Nec hæc tamen gloriatio superbo ipsius satisfecit animo: eò enim jactantiæ est progre-

d Serm de

destru.

Hierusal.

lius, ut veritus non fuerit dicere. (d) *Evangelium tam copiosè à se, & suis prædicatum fuisse, ut ne Apostolorum quidem tempore tam clarum*

umquam fuerit. Quis ad hæc non obstupescat? Quis non hîc hominem hunc præsumptu-

bia insanire exclamet? Anne fortè proprio ejus tempore purius quàm Apostolorum

prædicatum est Evangelium, quia DEUS ipsi copiosius, quàm Apostolis sua arca

communicaverit? Et hoc quidem ipsi de se sentire verba ipsius haud obscure

dicant: imitatus proinde perbellè est factum suorum veterum hæresiarcharum spiritum:

nam & Valentinus, ejusque commilitones tam elati, tamque de se alta sentientes

e Irenæus

lib. 3. c. 2.

fuisse tradit D. Irenæus (e), ut se non Episcopis tantum, qui tum Ecclesiis præerant,

ipsis etiam Apostolis doctiores & sapientiores esse jactarent : Apostolos enim Christi doctrinam legalibus documentis mentiebantur adulterasse : se verò puram, & ab omni externæ opinionis admistione integram tradere jactabant. Quis hîc non videat Valentini animum regeneratione quâdâ Pythagoricâ in Lutheri corpus transmigrasse ? Nam & Lutherus conqueritur (a) Evangelium doctrinâ legis obscuratum. Quare Moysen & legem rejicit, & Christo cum eis nihil commune esse, asserit. Necdum pedem fixit novus Evangelista, altius ascendit: Ego, inquit (b) neque Papæ, neque Imperatori, sed ne Angelo quidem de cælo doctrinam meam submittere judicandam volo. Sed quoniam de ea certus sum, per eam judex esse volo, non modò hominum, sed etiam cunctorum Angelorum: quia judicium meum Dei indicium est. O monstrosæ superbiæ inauditam præsumptionem ! Monachus excucullatus, Apostata, incestuosus, Christum judicandi potestate, quam illi Pater dedit, (c) privans, testem constituit: se verò, & hominum & Angelorum omnium judicem creat. Quin etiam, ut Noguera observat, (d) suum judicium Dei æquat judicio. An non igitur palam in Lutheri agnoscatur spiritus ejus, qui dixit: (e) Ponam solium meum super nubes, ascendam, & similis ero Altissimo ? Quis, inquam, non videat Lutherum, velut alterum Donatum, de quo suprà sermo fuit, quasi homi-

a Serm. de
Moysse
V Vittemb.
ann. 1526.

b Lib. contra
Ira
Eccle-

si.

c Ioan. 5.

d De Eccl.
Christ. lib.
1.

e Isa. 24.

homi-

hominum exceſſerit metas , ſe ut Deum , non hominem eſtimaffe. Hæc cum ita ſim quis jam in animum inducat , ut credat Lutherum , ejusve diſcipulos , ad Evangelicam , ſeu cœleſtium rerum agnitionem perveniſſe, quæ S. Auguſtino Doctore , (a) *Bonæ ſpei hominem , ſe non jactantem , ſed mentantem facit.*

Audivimus Lutherum , velut phreneti conceptum , ſe ſupra omne nectum mortalium genus , ſed & ſupra Angelos ad Deitatis ſolum elevari : qua in parte diſcipuli ejus haud impudentius nugantur , teſte Ulenbergio Lutheranæ converſo , (b) excellentiam enim quam ſibi tribuit Lutherus , magno exaggerant fœnore. Vocant enim eum , (c) *Alterum Joannem Baptiſtam , tertium & ultimum Eliam in mundo , poſtremam tubam DEI , Angelum DEI , magnum Prophetam , potentem in opere & ſermone : virum ſecundum cor Dei magnum & mirabilem virum , ſanctum gratioſum , pretioſum virum DEI.* Eſt inquit Michaël Neander , (d) *Chriſti DEUS aliquis Theologorum ſolus inter Theologos maxime Theologus , ſummus & maximus Eccleſiæ Docteur , quem DEUS multo ante per D. Pauli & Huſſi os Eccleſiæ promiſit.* Ut breviter dicamus cum Ulenbergio , Lutherus illis eſt omnia in omnibus , quemadmodum Mattheſius loquitur. (e)

a De doct.
Chriſti.
lib. 2. c. 7.

b Lib. de
cauſis per-
manendi
in Eccleſia
cap. 7.
c Amſdor-
fius Sar-
cerius, &
alii paſſim.

d In expli-
cat. orbis
terrae part.
lib. 8.

e Conc. 16
de Luther.
pag. 203.

Pluris æstimant unicum illum hominem ,
quàm omnes Ecclesiæ Doctores , quotquot
post Apostolorum tempora fuerunt. Unde à
Matthesio (a) *Supremus Ecclesiæ Pater* appel-
latur. *Non fuit à temporibus Apostolorum quis-*
quam, inquit Amsdorfius, (b) *in orbe christia-*
no, neque quisquam veniet, qui cum D. Mar-
tino Luthero, qui quo ad spiritum, fidem, sapi-
entiam & intelligentiam veritatis attinet, com-
parandus sit. Addit Alberus. (c) *Erat verus*
Paulus, & *verus Elias*, vir qui Dei furorē
avertere poterat. Et iterum: *Dignus Martinus*
doctior est, quàm omnes Ecclesiæ Doctores post
Apostolos. Certus etiā sum, omnes Do-
ctores, qui non à DEO secundum D. Martini
doctrinam edocti sunt, nihil de DEO scire.
Non dubito, quin D. Augustinus, si nunc vive-
ret, se D. Martini Lutheri discipulum sine pu-
dore profiteretur. Consimilia non erubuit
effutire Andreas Musculus: (d) *Post Aposto-*
lorum tempora, nugatur, non vixit, aut in
mundum venit major Luthero. Et bene dici
posset, D E U M omnia sua dona in hunc
unicum hominem effudisse; & tam magnum
esse discrimen inter Doctores veteres & Luthe-
rum, quàm est inter splendorem solis &
luna: neque dubium esse, quin veteres Pa-
tres, etiā qui sunt inter eos primi &
optimi, ut Hilarius & Augustinus, si cum
Luthero eodem tempore vixissent, & do-
cuissent, sine rubore laternam illi (tanquam
mini-

a Conc. 8.
de Luther.
pag 88.

b Prefat.
to 1 Germ
Lutheri.

c Lib. 7.
contra
Caroloſta-
dium.

d Prefat.
in libell. de
diaboli
tyrann.

ministri) prætulissent. Hujus generis & alia complura insolentis superbiæ deliria in libris Luthericolarum reperire licet : cujusmodi est & distichon istud :

Christus habet primas, habeas tibi Paule secundas :

At loca post illos proxima, Luther habet.

a Præfat.
in tom. 1.
Luther.

Amsdorfius tandem (a) (ut finem faciendi scribendi , ubi non est finis superbiendi) asserit ; *A Divi Pauli & Apostolorum tempore quomodo stetit Christianismus , neminem fuisse , qui de Christiana doctrina tam bene scripserit , quam Lutherus ; adeoque libros ejus adeo pretiosos esse , ut omnes totius mundi divitiæ & opes , non possint comparari.*

b Florem.
Rom. lib.
7. cap. 9.

Hæc intolerabilis arrogantia, atque inaudita temeritas , in aliis quoque Sectariis invenitur : nam quo loco Lutherum Lutherani eodem & aliæ Sectæ suos habent Principes Doctores. Calvinus sæpe in has jactabundæ voces palam erumpebat : (b) *Vobis ego dixi, vos scitis Prophetam me esse. Sed & Campanus hæreticus⁹ teterrimus, scholæ Wittenbergenfis discipulus, de se teste Luthero , ausus est gloriari.*

c Colloq.
mensal.
Germ.
fol. 354.

(c) *Secularius & luculentius loqui de vera Christi divinitate , eamque suis coloribus melius exornare posse , quam ipsum Evangelistam Ioannem*

mem. Librum Philippi Melanchthonis , cui
titulus : *Loci communes* , supra modum ex-
tollit Lutherus , eumque *invisibilem* appellat :
Meo iudicio , inquit , *non solum immortalita-*
te , *sed Canone quoque Ecclesiastico dignum.*
O insolentissimam adulationem !

An non hæc omnia apertè demonstrant,
hos homines superbiam suam excecatos pe-
nitentiam ignorare veritatem , & divinam ac
coelestem illam scientiam sanctorum , quæ
& animum suum docet submittere , se-
que ac suam infirmitatem agnoscere ?
Quis credat eos discipulos CHRISTI,
qui ait : (a) *Discite à me quia mitis sum* ^{2 MATT. II.}
& humilis corde , & non potius satani-
cæ superbiæ , ac Anti-Christi imitatores ?
Tales Thrasones tam ab omni humani-
tatis natura alienos , tam alta ac fa-
stiosa de se prædicantes , seque tam
magnificè extollentes , an intra sua sa-
craria admittat Spiritus sanctus , qui ni-
hil æquè ac superbiam , atque animi e-
lationem execratur ? Non potest à tanta
superbia nasci veritas , sed falsitas , E-
vangelium non statui , sed proculcari.
Relinquitur ergo ex istis omnibus meri-
dianâ luce clarius probatum , omnium
hæresum matrem esse superbiam : quod
de hæresibus novissimis luculenter quo-
que ostendit Eminentissimus Hosius , (b) ^{b Lib. 5. de}
cujus verba , anacephalæosis vice , subne- ^{Catholicæ}
cto. ^{Eccles.}

Et o. „ Sed si quis Brenri, rectâ ratione expen
 „ dat hujus discessionis , quâ vos à nobis ne
 „ fario schismate separastis , arrogantiam , fa
 „ stum , proterviam vestram præcipuam fuisse
 „ causam dixerit. Nam cum non nihil gratia
 „ rum , donorumque suorum Deus in vos su
 „ benignitate contulisset , cum nec ingen
 „ um vobis , nec doctrina , nec linguarum
 „ peritia , nec præclara plerisque dicendi loc
 „ bendique facultas deesset , has esse DE
 „ gratias obliti (quas ille sicut non pa
 „ cis Catholicis , ita vestrum quoque non
 „ nullis largitus est) sic vos ipsos amare , si
 „ vobis ipsi placere , sic vos magnificè effe
 „ re cœpistis , atque eò insolentia prorupistis
 „ ut haud aliter , quam si à vobis verbum
 „ DEI processisset , aut in vos solos perven
 „ set , illius possessione reliquos omnes ex
 „ cluderetis , & universum orbem Christia
 „ num aut cœcitatibus , quod non videret
 „ Scripturæ , quæ vos videre vobis vide
 „ mini , aut impietatis , quod sciens prudens
 „ que agnitam veritatem oppugnaret , con
 „ demnaretis.

„ Hæc arrogantia vestra præclarum
 „ lud pacis vinculum rupit , quo fueramus
 „ in unitate spiritus colligati. Nam cum il
 „ lo , qui postea detractus est in infer
 „ num laci , visi estis in cœlum conscendere
 „ super astra D E I exaltare solium ve
 „ strum , ascendere super altitudinem nubium

& esse velle similes Altissimo. Quicquid à,
 sanctis Patribus traditum, quicquid Conci-
 liorum auctoritate constitutum, quicquid,
 incredibili totius Orbis Christiani consensu,
 tot sæculis est receptum, id tanquam homi-
 num commentum rejici: quod autem vobis,
 placuisset, id tanquam Dei Verbum ab om-
 nibus adorari voluistis. Quorsum autem a-
 liud spectant hæc, quam quod vos pro Diis,
 coli ab imperita multitudine cupiebatis? Et,
 certè queritur Osiander, quod triginta sex,
 loca produxerit è Scripturis, quibus habita-
 re Deum in nobis, demonstravit: neque ta-
 men pro Dei verbo, quod è Scripturis pro-
 tulerat, habitum fuerit: simul ut idem hoc à,
 Philippo dictum est, statim tanquam Dei,
 verbum adoratum esse. Hæc itaque divini-
 tatis affectatio, quæ & Cherub illum sapien-
 tia præstantem de cælo, & primum paren-
 tem nostrum de paradiso deturbavit; vos à,
 compage Christi corporis, una, sancta, Ca-
 tholica & Apostolica Ecclesia divulgavit.,

Ac initium quidem hujusrei, profectum,
 est ab ea, quam rectè Paulus (a) vocat ido-
 lorum servitutem, avaritia, cum quem sibi,
 suisque deberi quæstum Lutherus putabat,
 eum ab aliis intercipi ferre non posset. Sed,
 fuit ista causa quædam discessionis remotior.,
 Cæterum postquam ei non defuerunt ap-
 plausores, qui cum illum solida plaustra con-
 vitiis onusta, in mores vitamque nostram,

„effundentem viderent subinde *euge euge*, 20
 „clamabant : ea demum res animum homin
 „addidit, quòmin⁹ cunctanter ab unitate Ec
 „clesiæ discederet. Non igitur doctrina nostr
 „judicio vestro parū pia, sed superbia vestra
 „minor, quàm fuit illius Angeli, quem de ca
 „lo de ectum paulò ante commemoravimus
 „discessionis hujus causam dedit. Quod
 „spiritus minus altos gessissetis, si, quemad
 „modum nos esse dicitis, ita & vos homines
 „atque hoc ipso errori obnoxios esse recorde
 „ri voluissetis : si, quod monet Paulus, (a)
 „nihil per contentionem, neque per inanem
 „gloriam, sed in humilitate superiores sibi
 „vicem arbitantes, ei parere, in animis
 „inducere potuissetis, numquam hæc tan
 „perniciosa & sacrilega separationis consili
 „amplexi fuissetis. „ Hæc Illustrissimus Ho
 „sius, quibus à nobis dicta ac probata miris
 „confirmantur : ex quibus etiam liquet, verissi
 „mum dixisse Floremundum Remundum, cum
 „pronuntiavit, Lutherum *initio nihil in hanc o
 renam protraxisse, quàm gloriæ desiderium.* A
 „deòque & S. Augustini sententia (b) nedum
 „de Donatis, verum & Lutheranis verificari
 „hæreticis : *Abundant lupi, abundant latrones.*
 „*ipsi sunt, qui per alteram partem ascendunt. Qui*
 „*sunt isti qui ascendunt ? Qui de parte Donat*
 „*(Lutheri, Calvini &c.) volunt depredari ve*
 „*ves Christi : ipsi per alteram partem ascendunt,*
 „*non per Christum intrant, quia non sunt humi*
 „*li.*

a Philip. 2.

b De ver-
 bis Dom.
 serm. 49.

les, quia superbi sunt, ascendunt. Quid est ascendunt? Extolluntur. Unde ascendunt? Per alteram partem. Unde de parte dici volunt, quæ in unitate non sunt: de altera parte sunt, & de ipsa parte ascendunt, id est, extolluntur, & volunt tollere oves. Quomodo ascendunt, videte. Nos, inquit, sanctificamus, nos facimus justos. Hæc Augustinus, quibus hanc de superbia, ut prophanæ novitatis causa, tractationem concludo, & gradum facio ad avaritiam.

Caput II. Hydræ.

*Effrenata avaritia est schismatis,
ac prophanæ novitatis, seu irre-
pentis hæresis causa.*

EX superbia, quæ secundum Ecclesiasticum est initium omnis peccati, nasci prophanas, seu hæreticas novitates, scelera longè perniciosissima, caput superius luculenter demonstravit. Nunc se tractandam offert alia haud minus fecunda criminum parens, avaritia, de qua Apostolus: (a) Radix, inquit, omnium malorum est cupiditas, id est, inordinatus opum temporalium appetitus, quem item homines ad hæreticas impellere novitates, præsens probabit caput. Et, ut cum Apostolo prosequar orationem, is expressè asserit (b) avaritiæ mor-

a Timotheo 6.

1 Ibid.

bo correptos fidei pati naufragium : quam pecuniam, inquit, quidam appetentes erraverunt à fide. Ecce, quàm omnium malorum radix sit cupiditas, cum ad infidelitatem, apostasiam, ac hæresim, quam malorum omnium congeriem *Proludium II.* probavit, deducat: avari namq; cæcâ ac effrenatâ habendâ ac plus semper acquirendi cupiditate irritati, divitias mediis iniquis quavis occasione concervare student; hinc Chrysostomus: (a) *Avaritia & oculos cecat, & aures obstruit, & sensus se viore reddit. Non conscientiam, non amicitiam, non consuetudinem, non propria anima salutem cognoscere sinit.* Unde avari & Ecclesiam Christi, Deum, ac divina quæstui habentes, fidem & religionem nihili faciunt, hisq; contrarias novitates comminiscuntur, si hinc thesauros suorum incrementum sperent accepturos. De quibus perfidis nundinatoribus Titum præmonuit Apostolus: (b) *Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, & seductores, qui universas domos subvertunt, docentes quæ non oportet turpis lucrum gratia.* De iis & Judas dicit Apostolus, (c) *quod sunt homines, mirantes personas, quæstus causa.* Hos rursus futuros dixit Apostolus, cum ita scripsit Timotheo (d) *Hoc autem scitis, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines seipso amantes, cupidi, id est, immodicè appetentes divitias: ac si diceret: instabunt tempora periculosa, quia futuri sunt homines, qui tanto ardore inhiabunt* coacti

a Hom. 46
in Ioan.

b Ad Tit.
cap. I.

c Epist.
Judas v.
16.

d 2. Tim.

coacervandis divitiis, ut propter eas etiam fidem non formidabunt abnegare: subdit enim: *hi (cupidi) resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem.* Unde graphicè eos depingens sanctus martyr Ignatius (a) *2 Epist. 8.* *Quorum Deus, inquit, venter est, qui terrena sapiunt, amatores voluptatum, & non Dei, speciem quidem pietatis præ se ferentes, virtutem autem ejus abnegantes.* Christum mercatores, verbum Dei in tabernis predicantes, & Dominum nostrum Iesum Christum vendentes, mulierum corruptores, aliena concupiscentes, & pecuniarum amatores. Verba verissima; cautionantur namque Novatores prophani verbum Dei, ac instar Judæ apostatæ & proditoris, Christum, hoc est, verbum Dei & Ecclesiam Catholicam juxta illud Prophetæ Isaïæ de falsis Prophetis vaticinium: (b) *Diligunt munera, sequuntur retributiones, sunt socii furum, & justificanti impios pro muneribus.* Isti sunt lupi, qui dum ovibus Christi detraxerint vellera seu bona temporalia, perdunt animas: unde oves præmonet sanctus Petrus Apostolus (c) *In avaritia fidei verbis de vobis negotiabuntur, id est, mercabuntur, ac vobis ad quæstum abutentur.* Rectè igitur concludit Divus Gregorius (d) *Quia igitur, ait, plerumque heretici sola in verbis suis exteriora lucra sectantur: nec ignorant, quia perversa astruunt, sed erroris predicamenta non deserunt.*

dum sumptus percipere quasi Doctorum volumus bene de eis sancti viri nunc voce dicitur. Et dixit juniperorum erat cibus eorum : quia dum mentis suae sensibus avaritiam cogitant : quasi de alimento vescuntur , de quo nasci proculdubio peccatorum sequentium punctiones solent. Quasi quando in sacro eloquio quadam quasi prudenter inveniunt : quae dum non intelligunt , pro sanctis esse assertionibus suspicantur : mox miseris auditoribus suis , quorum non animas sed substantias appetunt , hac vociferantes aspergunt.

Foeda hanc ac caeca divitiarum cupidine acti tum veteres , tum novissimi Novatores prophani , execrandas ac plane monstruosas haereseos confinxerunt , *questus causa*. Haereticorum omnium dux & princeps , Simon ille magus , artibus suis magicis tempore Apostolorum Samaritanos dementabat , ut ab his thesauros sibi compararet. Neroni , ac Romanis adulabatur , *questus causa*. Quinimò & Spiritus sancti gratiam venalem existimabat , atque spiritualia Dei dona pecunia comparari : de quo avarorum illa haeresis , simonia , ab ipso nomen sortita est. De qua re in Actis Apostolorum ita habetur : (a) *Videns autem Simon , quod per impositionem manuum Apostolorum daretur Spiritus sanctus , obtulit Apostolis pecuniam , dicens : Date & mihi hanc potestatem , ut cuicumque manus imposuero , accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem ad eum : Pecunia tua sit tecum in perditionem , quoniam*

148. 2. 3.

donum D E I existimasti pecuniâ possideri.

Marcum Simonis discipulum ex fascinatiis à se mulieribus nobilibus & purpuratis, ingentem sibi divitiarum copiam collegisse, testatur Divus Irenæus. (a) Quin

a Lib. 1. de
heres. c. 9.

& alios sectarum suarum mysteria his tantum revelasse, qui grandes solverent mercedes, idem prodidit memoriæ, teste Fevar-

b In epist.

Iud. v. 16.

c Euseb. li.

5. Eccles.

hist. 6. 16.

dendrio. (b) Hac delectabili divitiarum escâ inescatus execrabilis ille Montanus, (c) eâdem

suos sibi aggregavit discipulos: posteaquam enim sathanicis artibus, ac commentitiis revelationibus auctoritatem sibi conciliaverat,

se Paracletum à Christo promissum esse, asseverare non erubuit. Et quò plures ad

suam nefariam sectam posset allicere (sicut ex Apollinari per antiquo Scriptore refert Eusebius) (d) exactores nummorum consti-

d Lib. 5.

cap. 18.

tuit, & sub nomine oblationum ingentes pecuniæ thesauros accumulavit, suisque

prædicatoribus, quò studiosius doctrinæ ejus operam impenderent, salariâ præbuit.

Sic certè decuit, inquit Giovanus, (e) illum suos secum mystas retinere, qui ipsemet

e Lib. de

schism.

cap. 4.

nimia primatus cupiditate accensus, spiritibus immundis locum concedens in semetipso, Sa-

thanae impulsu actus in ecstasi multa contra

Catholicam Christi Ecclesiam contumeliosè proloqueretur, ejusque contemptum omni-

f Euseb.

Eccles.

hist. lib. 5.

cap. 16.

bus inducere laboraret (f) suis enim persuadebat, universam Ecclesiam, quæ per Orbem

diffusa est, blasphemare. Quod quidem ipsi
non proprium est, sed reliquis prope omni-
bus hæreticis ac schismaticis commune con-
tra Ecclesiam Christi sponsam maledicentia
studium: sic enim insanire solent, ac debili-
tari, quos idolum Mammona ad impii-
tates errores pertrahit. Hisce nefastis avaritiis
queis implicatus Paulus Samosatenus, su-
per quoque discipulos eisdem famentis ac pabu-
lis sibi studuit devincire. Nam ipsemet, ut
ex epistola Concilii Antiocheni refert Euse-
bius (a), postquam à Catholica doctrina
gula ad aliena se dogmata & adulterina con-
vertit, cum prius egenus fuerit atque pau-
perimus, & neque ex parentum successione
neque ullam quæstus occasionem haberet
nestam, ad summas divitias subito pervenit
non aliunde, quam de sacrilegio, & ex his
quæ per fraudem diripuit, concutiens fratre-
s, vendens patrocinia, & fidem solus-
torum negotiorum, nec acceptam mercedem
stodiens, existimans secundum quod scrip-
tum est, quæstum esse pietatem. Atque
plures ad suum sceleratum contubernium
invitaret, Presbyteris quoque ac Diaconis,
qui sibi morem gerebant, congruendi
divitias facultatem tribuit, quos
similibus obnoxii peccatis, & iisdem
illecebris deliniti suo præceptori pertinacius
adhærescerent. Ex omnibus Ecclesiasticis
Scriptoribus, Nicephoro Callisto, Theodo-

*Lib. 7.
Eccles.
hist. c. 26.*

reto, Sozomeno, & aliis, satis manifestæ sunt
 Arianorum, ac Donatistarum rapacitates. De
 quibusdam senioribus, tempore persecutionis
 Donatistarum, scriptum reliquit Optatus Mi-
 levitanus, quod, cum illorum fidei commis-
 sa essent quam plurima Ecclesiæ ornamenta
 ex argento & auro, *commendatam prædam*
faucibus avaritiæ ebiberunt, & cum reddere co-
gerentur, subduxerunt communioni pedem.

Inexplebilem Hæresiarchæ Wicleff, &
 asseclarum, avaritiæ rapacitatem, variis occa-
 sionibus descriptam reliquit eorum malleus,
 noster magnus Thomas Waldensis, quem de-
 inceps audiamus [a] *In omni statu*, inquit,
Hæretici avidè amplectuntur divitias, & ut
expertum est, pro his rapiendis ab Ecclesia, ex-
ercent omnem in verbis hypocrisim, & intracta-
tibus similitatem. Dicunt enim de Ecclesia,
cui Cainiticam [b] gerunt tanquam ad Abel in-
vidiam: Hic est hæres, [c] occidamus eum, &
habebimus hereditatem ejus. Hoc enim toto
corde sperant, & ideo ad hunc finem, illicitam
Ecclesiæ dotationem cunctis apparere procurant.
 Hæretici ergo semper Ecclesiasticorum co-
 nantur rapere proventus, ac (d) mentiuntur
 se gratis annuntiare Evangelium, quod Catho-
 licos Prædicatores calumniantur divulgare
 quæstus causâ: unde Wicleff (e) reprehен-
 debat Episcopos, quod Fratres, id est Reli-
 giosos, permitterent prædicare, qui ob lucra
 pecuniarum, ut calumniabatur, prædicabant,

a Tom. 1.

li. 2. art. 3.

cap. 49.

b Genes. 4.

c Matt. 21.

d Exer-
centes in
verbis hy-
pocrisim.

e Ser. 42.

oper. Epist.

apud Wal-

den. tom. 1.

lib. 2. art.

3. cap. 72.

I s

suos

suos autem discipulos, quos mendaciter docebat gratis dare verbum Evangelii, prohiberi prædicando: *Fratres*, inquit Hæresiarcha vendentes suas fabulas & mulcentes ac forvantes peccatores & eorum culpas, statim licentiant in populo prædicandum, sed illos qui volunt gratis dare verbum Evangelii sine mendicatione faciunt evangelizare: quod oritur indubie ex instinctu diaboli. Hæc Wicleff. Et sub

a Tom. I.

lib. 2. art.

3. cap. 72.

Ibid.

Ibid.

b Philip. 2.

(a) responsurus noster Waldensis. ,, Quam jam oportet insistere laudibus sermonum & laboribus dignis aureola gemina Doctoratus & Martyrii, quos Fratres contra vitia doctrinæ, & morum instantes hæcenus pertulerunt: necdum enervantur qui portant orbem: ad rem alacriter pergo. ,, Et ego sequor fratrem ac Magistrum calumniatum, Fratrum Wicleffo respondentem, & de turpi avaritia convincentem. Ecce mi Wicleff, habes ex Evangelio Jesu Christi tres Evangelizantium species: Pastores qui oves diligunt, & veri Evangelii Christi prebulum administrant, & isti diligendi sunt: nolo tamen ut inter istos, tuos numeres Sacerdotes, sed sunt mercenarii, quos si vis, quia mercedem expectant, exponas pro fratribus: Ego autem latrones vel lupos tuos dixerim Sacerdotes: nam quantum ad mercenarios subscribit AUGUSTINUS. Sunt homines in Ecclesia, de quibus dicit Apostolus, (b) quia ex occasione Evangelizantium

lizant, quærentes ab hominibus commoda „
sua, sive pecuniaria, sive honorem, vel laudis „
humanæ. Quomodolibet volentes accipere „
munera: Ergo isti evangelizant: & non tam „
salutem ejus quærunt cui annuntiant, quam „
commodum suum. „

Infra autem in particulari ostendit, Wiclef-
fistas quæstus causa suas disseminare hereticas
novitates, nequaquam, ut Wicleff simulabat,
gratis. „ Quomodo gratis Wicleffistæ de- „ *ibid.*
nunciant? Quid refert dicere spolia quæ col- „
lectarum vice exercent in privatis suis conci- „
liabulis, unde Sacerdotes suos Hæreticos ad „
prædicandum largâ stipe conducunt? Ad „
huc superstes est Pastor quidam grandis lo- „
calis Ecclesiæ, cui quidam Præpositus Lollar- „
dorum decem librarum stipendium obtulit, „
ut in prædicatione sua per terras desudaret. „
Adhuc de memoria hominum non excedit „
magnus ille thesaurus publicè in magna cista „
quasi Fisco repositus & collectus Londini. „
Unde cuilibet non fratri prædicanti Domini- „
ca in cruce Pauli Cathedralis totius civitatis „
Ecclesiæ daretur summa quadraginta solido- „
rum, aut viginti ad minimum. Frates autem „
cùm toto tempore illo quasi tota nocte „
piscati essent, nihil receperunt. Quomodo „
non gratissimè prædicabant. Sed jam ex- „
hausto thesauro, cùm cursus dictorum expi- „
raret prædicantium: nonne congruè taxa- „
vit illos, cùm prædicaret illic juvenis Car- „
melita,

„melita, & diceret. Eia (inquit) quis
 „strum his tribus annis carius vendidit Eva
 „gelium, an Fratres, qui alternis vicibus co
 „tra omnes locum istum tenebant sine cu
 „mo, sine prandio. An hi, qui summe
 „stipendium quadraginta solidorum pro
 „mone, jam cessante thesauro recedunt,
 „prædicationem pauperem penitus paupe
 „bus derelinquunt: allegantes pro se illud
 „Proverbium. Mortuo mandatore expi
 „mandatum. Ecce Domini mei, quam gra
 „Witclefistæ prædicant Evangelium,
 „numquid mentitus est eis Sanctus Pres
 „ter HIERONYMUS, cum diceret eos
 „mnes pro divitiis & ventris ingluvie &
 „luptate docere? Super Psal. 143. Oves
 „rum crassæ, Israëliti populi tenues su
 „Egyptii crassi sunt. Videas enim Ma
 „stros Hæreticorum nihil aliud facere,
 „studere divitiis. Divitiis student, & pa
 „periem contemnunt.

*Addit deinde authoritatem S. Gregorii, à
 his supra adductam: tum prosequitur cum Hi
 ronymo, „ Item HIERONYMUS libro
 „mo super Hieremiam in Commentario, te
 „tu; vade, & clama sermones istos contra
 „quilonem. Nulla (inquit) hæresis nisi per
 „pter gulam, ventremque constituitur: U
 „seducat mulierculas oneratas peccatis, (1
 „semper discentes & numquam ad scientiam
 „veritatis pervenientes, de quibus verè dicitur*

2 2. Tim.

3.

tur. (a) Qui devorant plebem meam, velut, a Ps. 13.
 escam panis. Hæc ille. AUCTOR. At,
 utinam solas escas, aut res, aut nummos po-
 puli devorarent, & parcerent animabus!

Denique alio loco docet (b) Hæreticos opibus b Tom. i.
 Ecclesiarum inhiare, & pro eis obtinendis hæreses lib 4. art.
 propagare. 3 cap. 33.

Carentia, inquit, rei tempora-
 lis avidè appetitæ, multos propagavit Hære-
 ticos. Infra. Verumtamen ut dixi, pro fa-
 cultatibus Ecclesiæ plenè est omnis pugna,
 & decertatio Cleri nostri. Et per hanc gra-
 datim ascendunt Hæretici ad majores hære-
 ses de Sacramentis: Et tandem pontunt os in
 cælum, ut perversè loquantur de Deo. Unde,
 GREGORIUS NAZIANZENSIS. Fa-
 cultatibus fraudabunt. Quibus? In his fa-
 cultatibus aliàs mihi incidet quas non habeo.
 Si autem Ecclesiasticis, hoc utique est pro
 quo omnis pugna & pro quo omne certa-
 men, an ighoramus, quia per pecuniæ
 cupiditatem & loculorum fraudem Judas
 etiam ad proditorem proficiscitur Christi,
 (c) & trigintà argenteis Dominus apprecia- c Matth.
 tur majestatis? Tanto pretio non Dominus; 26.
 sed proditor dignus est; (& quilibet avarus,
 Hæreticus pecuniâ animas suas & alienas ve-
 nales habens.) Auctor. Ecce iste Doctor &
 antiquus Episcopus, Magister S. Hieronymi
 in sacra Pagina, ut ipse testatur, & in libro de
 viris Illustribus capitulo nono, & libro pri-
 mo contra Rufinum non damnat facultates,
 Eccle-

„Ecclesiæ, quibus etiam ipse usus est;
 „ideò damnatur cum alijs, secundum W
 „cleff. Forsan & cum alijs Hæreticis, si tu
 „fuiſſet, voluiſſet Wicleff ſpoliaſſe Beatu
 „hunc Gregorium. Sed poſtquam ſic
 „ſtendimus in genere, qualiter pro facultat
 „bus ſuis Wicleff adverſari cœpit Eccleſi
 „&c. „ *Et alio loco: (a) Dicunt quidam ge*
 „ves de Wicleff, & ejus ſequacibus, qu
 „collectas facientes per Dominicas in
 „ſcholis titulo pauperum, conducunt
 „Evangelistas magno pretio, & defraudat
 „egenos. „ Hæreticorum ergò proprium
 „tium eſt avaritia, Apoſtolorum verò & Do
 „ctorum Orthodoxorum opum contemptu
 „juxta illud Apoſtoli: *(b) Neque enim aliquan*
do fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitur
que in occasione avaritiæ. Cujus exemplo imi
 „meri Sancti ac Apoſtolici viri omnes ſuas po
 „ſſeſſiones relinquentes, nudi nudum Jeſum Chri
 „ſtuſ annuntiarunt, conſtantiffimè quoque
 „cuſantes quæ ſpontè à divitibus munera offe
 „rebantur.

Ab antiquis illis avaris rapacibusque Hæ
 „reſiarchis noviffimi, qui adhuc hodie Eccle
 „ſiam Chriſti perturbant, didicerunt quædam
 „facere, iifdem artibus ſerpens infernalis hu
 „impulit ad peſtilentes ac pernicioſas ſectas
 „ducendas. Unde enim hæreſim adorientem
 „ter damnato Luthero, tanta in quibuſdam
 „Regionibus hæreſum colluvies, tanti ſchismi
 „marum

a Lib. 4.
 art. 1. cap.
 10.

b 1. Theſ.
 ſal. 2.

matum ac seditionum motus; nisi ex illa spe, quam dudum conceperant scelesti quidam, ut, cum schismata & hæreses invaluissent, Templorum, Monasteriorum, Collegiorum fundos ac facultates diriperent, ac ut spolia inter se dividerent? Unde tam læva contra Religiosos ac Clerum tyrannis ac persecutio, nisi quia eis extinctis, persecutorum thesauri erant adaugendi? Unde adhuc hodie tam pertinax in quibusdam Regnis, Provinciis ac Civitatibus ab Ecclesia divisio: Unde tam funesta diri schismatis ac hæreseon propè omnium turpissima colluvies fovetur, nisi ex eo, quod patrimonium Christi, quod fundos, quod agros, quod possessiones, quæ ab Ecclesiis, Cœnobiiis ac Collegiis deprædati sunt, restituere nolint. Malunt enim sacrilegi prædones in perpetuum cum suis illis opulentis spoliis ac sacrilegis expilationibus perire, quàm temporalium emolumentum & quæstum amittere, & furta ac rapinas reddere. Imò Christum potius ex suis ditionibus exterminatum, & illius fidem ac Religionem extinctam penitus ac deceptam, quidam illorum malunt, quàm patrimonium Christi in pios usus convertere, atque ad Religionis sustentationem ac restaurationem Salvatori restituere.

Ut verò particulariora quædam adducam, ac præsentium hæreseon lernam ab ovo describere incipiam, notissimum est ex Historicis, qui novissimas sectas scriptis mandarunt, Lutherum

therum à Mammona impulsum longam illam
confusissimam hæresum telam fuisse ad-
sum.

a Cochli in
fasciculo
calum.
Lutheri.

Imò testatur Cochlæus, (a) Lutherum
ro magnæ authoritatis flendo dixisse, quod
dem retulit Cochlæo, *Se unius cappæ, & L.*
florenorum premio allectum, ac in hac scem
productum ab initio. Hæc ergo fuerunt fun-
tissimi schismatis ac cōfusissimæ hæreleose
ordia, ait Prateolus, *Animi tumor, arrogantiæ*
ambitio, atque, ut veterum Hæreticorum (p)
suis opinionibus ab Orco in lucem revocavit la-
dem quoque radicem agnoscas, avaritia. Nu-

b Lib. 1.
cap. 6. v. 5.

cum Laudato Floremundo (b) altè suspi-
exclamo: *O ambitiosa avaritia, quam tu*
nobis constans! Non sine causa Philosophus de
nullam capitaliorem Rerum publicarum
pestem, quam avaritiam. Et alio loco, (c)
curpis & infamis avaritia, radix omnium
lorum; ut rectè Apostolus te appellat! Tu
nam hæresi portam aperuisti. Tu illam
longam miseriarum nostrarum telam exorsa
quemadmodum tu quoque innocentissimum
Filium tradidisti. Avaritia, avaritia, inquit
horum sacrilegiorum primam Lutheri an-
dedi: tum avaritia etiam quorundam Au-
stinianorum, qui agrius fortè ferebant quod
ipsi in partem non admissi essent cum ipso Luth-
ro. Magistrum gnauiter imitati discipuli; ubi
cumque locorum pedem intulerunt, ac Ca-
tholicis prævaluerunt, insaturabili avaritia

c Lib. 1.
cap. 9. v.
6.

In Ecclesiasticorum bona diripuerunt ac de-
 vorarunt, & loca eorum desolaverunt. Insi-
 gnis cujusdam Lutherani cauponatoris, & ob
 lucra temporaria Trigami exemplum, refert
 Joannes Cochläus; (a) nam asserit impium
 quemdam Trigamum Catholicos hoc potissi-
 mum argumento à fide Purgatorii revocasse,
 quod mentiretur Purgatorium confingi per
 avaritiam Ecclesiasticorum: cum interim ipse,
 ait Cochläus, sit omnium avarissimus, qui ut
 divitias sibi pararet, cum esset ex patrimonio
 quovis Iro aut Codro pauperior, sceleratè
 multiplicavit nuptias, ducens uxores iduas
 opulentiores, unam post aliam. Et antiquum
 atque consuetum prædicandi stipendium ex-
 torisit improbâ discedendi simulatione, adau-
 geri sibi nova auctione non solum in duplo,
 sed etiam in triplo aut quadruplo, ut jam in
 millibus aureorum argenteisque, & deauratis
 poculis atque etiam aureis catenis, & torqui-
 bus (quod & de Bucero dicitur) certare possit
 etiam cum opulentis civibus. Hæc Cochläus:
 Sic novi Evangelii ebuccinatores, noviq; Pha-
 risæi vident & fingunt festucam quæstus in o-
 culis Ecclesiasticorum, & trabem inexplibilis
 pecuniarum cupiditatis in propriis oculis non
 considerant. Hos avaros hypocritas hoc D.
 Ambrosii instruo monito: (b) *Incusamus ali-*
cujus avaritiam: recordemur si nihil ipsi avarè
facimus. Et si fecimus, quoniam radix est ma-
lorum avaritia, Et tanquam sub terra occultè in
 K *nostro*

a Part. I.
 append. de
 sedit. c. 10.

b Lib. 2. de
 pœnit. c. 8.

nostro serpit corpore : dicamus singuli ; iustificatus est magis Thamar, quàm ego. Dicant libi, inquam, avarissimi Novatores, non ferimus propriam avaritiæ trabem, & festucam avaritiam fingimus in oculis Ecclesiasticorum, longè ipsis sumus avariores.

a De hæ-
res. lib. 8.
cap. 3.

Hæc escâ, grata nimirum cunctis Hæreticorum divitiarum illecebra discipulos suos attraxit quoque ac fascinavit teterrimus Hæresiarum Calvinus, eosque ad templa despolianda, & violanda hoc classico concitavit, teste Florentino mundo Remundo : (a) *Quid attinet tantum auri, tantum argenti, tot vasa pretiosa, & ejusmodi ornamenta comparare ad serviendum Deo? Vanasunt ista omnia, & malè collecta. Ad prædam fratres, ad prædam.* Nec morati traxerunt discipuli, innumera templa, Monasteria, ac Collegia mox depilaverunt, vix relictis parietibus. Idem dicebat Pseudo propheta ille Judas, avarorum omnium Hæreticorum Coryphæus, de unguento & balsamo pretioso, quò pedes Salvatoris ungebatur sancta pœnitens Magdalena.

b Dan. 5.
c 2. Mach.
3.
d 2. Tripa.
hist. lib. 6.

Cæterum isti Templorum direptores & rerum quarumvis Divino cultui consecrarum violatores, nisi resipiscant maturè, Divinam illam meruant ac expectent vindictam, quâ Balthasar (b) extinctus est, eò quòd sacra vasa prophana essent : quâque flagellatus est Heliodorus, cum ærarium Templi parare spoliare : (c) quâ & Julianus (d) quod Deus

dicata vasa ac pallia sacrilegè abstulit, plexus est & interfectus: quâ denique impius Deici-
da Judas Ischarioth temporalis mortis, æter-
næque damnationis laqueô est strangula-
tus. Verissimè siquidem de avaris Hæreticis
ac schismaticis Divus scripsit Irenæus, (a) a Lib. 3.
quod Divinum non evadent iudicium, nec cap. 61. &
manum Dei ultricem: *Judicabit autem, ait, cap. 62.*
Et Pseudoprophetas, qui non accepta à Deo Pro-
pheticâ gratia, nec Deum timentes, sed aut pro-
pter vanam gloriam, aut ad quæstum aliquem,
aut Et aliter secundum operationem mali spiri-
tus fingunt se prophetare, mentientes adversus
Deum. Judicabit autem Et eos qui schismata
operantur, qui sunt immanes non habentes Dei
dilectionem: suamque utilitatem potius consi-
derantes, quam unitatem Ecclesiæ, propter mo-
dicas Et quaslibet causas magnum Et gloriosum
corpus Christi conscindunt Et dividunt, Et
quantum in ipsis est interficiunt, pacem loquentes,
Et bellum operantes, verè liquantes culicem, Et
camelum transglutientes. Nulla enim ab eis
tanta fieri potest corruptio, quanta est schismatis
perniciës. Quibus sententiis validè percu-
tiuntur avari Novatores ac turbatores, qui
suam utilitatem potius considerantes, quam u-
nitatem Ecclesiæ, nefariô schismate se separant
ab Ecclesiasticis, quorum opes expetunt, quos-
que thesauris suis replendis obistere, sibi
persuadent.

CAP. III. HYDRÆ.

*Odium fraternum, ac invidia
sunt schismatis, ac prophe-
tæ novitatis causæ.*

EX capite superiore satis forsitan constare
desur, odium fraternum ac invidiam, co-
gnanter qua bona fortunæ ac famæ aliis iur-
dentur, Ecclesiasticæ scissuræ, prophana
que novitatis, seu hæresis, esse causas
verò summi mali radices sunt effodienda
altius, ut evellantur stirpibus. Quam
admodum ergò *invidia diaboli mors in-
troiit in orbem terrarum*: Ita & odium
invidiæ ipsius, membrorumque ejus schisma-
ta & hæreses, quibus & corpora & animæ tra-
duntur internecioni, invaluerunt in mundo.
Christus Dominus ad hoc incarnatus, natus,
ac mortuus est, *ut filios Dei, qui erant dispersi,
congregaret in unum*, juxta dilecti discipuli Do-
mini (a) testimonium, ut firmissimò mutu-
amoris vinculò suos omnes inter se colliga-
ret. At qui schismatis authores sunt, cum pa-
tre suo Diabolo id agunt, ut oves Christi, quæ
in ovili ejus collectæ sunt, dispergantur, ut po-
pulus

a Ioan. II.

pulus Dei amoris glutinô adunatus, per odia, æmulationes ac invidias in sectas ac factiones distrahatur, quam quidem artem, ut insinuavimus, à principe suo Diabolo sunt edocti. *Profilierat adversarius,* inquit S. Martyr Cyprianus, (a) *terrore violento Christi Castra turbare, sed quò impetu venerat, eodem impetu pulsus est, & quantum formidinis & terroris attulit, tantum fortitudinis invenit & roboris: supplantare se iterum crediderat posse Dei servos, & voluit tyrones & rudes, quasi minus paratos & minus cautos, solito suo more concutere. Unum primò aggressus, ut lupus ovem secernere à grege, ut accipiter columbam ab agmine volantium separare tentaverat. Nam cui non est adversus omnes satis virium, circumvenire quat solitudinem singulorum. Sed retrusus adunati exercitus fide pariter & vigore. Non adunatur autem exercitus militum ac pugilum Christi, ut Diabolo sit insuperabilis, nisi vinculo charitatis. Charitate quippè, (b) quæ* *bi. Corins. 13.*
non emulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non querit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia sustinet, pax, & unitas Ecclesiæ conservatur. Per fraternum autem odium, ac invidentiam, quæ charitati adversantur, ac contraria operantur (nam odium & æmulatur, & perperam agit, ac proterviens, procax, & fasti-

K 3

diosa

a Lib. 1.
Epist. 1.

bi. Corins.

13.

1. Corins. 13.

diosa est, & irritabilis, & malum comitumitur, & de iniquitate ac mendacio exultat & gloriatur, nihil suffert, nihil sustinet, cetera paci ac unitati inimica efficit) schismata primum excitantur, & excitata foventur.

Perpicuum igitur est, homines fraternum odio flagrant, Ecclesiasticam unitatem a pacem à Christo datam, & à Spiritu Sancto stabilitam, schismatibus, instigante Diabolo, omnis disordinis fonte, discindere. Sapientia enim ista, quæ turbis ac tumultibus universa permiscet, non est *desursum à Patre luminis* *a Jacob. 1. descendens (a)* (Nam *quæ de sursum est Sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica*) sed est à principe tenebrarum. Schismatici itaque omnes filii discipulique sunt diaboli, quantumlibet de Verbo Dei & Christi Evangelio gloriantur ac jactitent, quantumlibet suas virtutes, fidem etiam, spem, ac charitatem prædicent, quantumlibet externam sanctimoniam ostentent; quamdiu Ecclesiæ Christi unitatem dissecant, & ad factiones secedunt, Diaboli mancipia existunt: Nam si Ecclesiæ pax à Deo est, pacis illius violatio à Diabolo est. Rectè proinde hujusmodi superbos ac superciliosos concordia, ac unitatis hostes per Apostolum Christi sic est allocutus Spiritus Dei: *(b) Quod si zelum amarum habetis, & contentiones sint in cordibus vestris, nolite gloriari, & mendaces esse adversus veritatem* Ubi S. Jacobus per *zelum amarum* intelligit invidiam

b Jacob. 3.

teste à Lapide, nam zelus dulcis est fervens charitas, à qua Simon Chananæus cognominatus est Zelotes. Opponit proinde mansuetudini sapientiæ (de qua immediatè dixerat: *Sapiens & disciplinatus ostendit ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ*) zelum amarum, id est, amarulentam æmulationem & invidiam, quæ nata ex superbia & amore excellentiæ, de quibus *Cap. superiore*, parit contentiones & schismata, ideoque abit in errores, hæreses, & mendacia adversus Religionem, atque Religionis defensores, ex quibus gloriosum, sed vanum Doctoris nomen aucupatur, ut scilicet de nova secta à se inventa, de nova schola, novisque discipulis, novâq; Ecclesiæ reformatione inaniter gloriatur, & se jactet. Quâ jactantiam S. Augustinus (a) vocat *diabolicam presumptionem*, nimis amando sententiam suam, vel invidendo *mehoribus usque ad præcidenda communionis & condendi schismatis, vel hæresis sacrilegium pervenire*. Gregorius verò (b) *Habent hoc*, ait, *Heretici proprium, ut de inani scientiæ suæ arrogantia inflentur*. Invidia ergo ac fraternum odium omnium dissidiorum ac schismatum est seges & seminarium. An non, inquit S. Augustinus, (c) *in schismate est fraternum odium? Quis hoc dixerit? Cum & origo & pertinacia schismatis nulla sit alia, nisi odium fratrum*. Ex odio itaque, Augustino Doctore, quodcumque nascitur schisma, cui & subscribit S. Chrysostomus: *Dua quidem sunt, inquit, corporis Ecclesiastici divisiones; una quidem quâ-*

a L. 2. contra Donatist. de Bapt. c. 5.

b In cap. 19. Job. cap. 12.

c Lib. cont. Donatist. cap. 11.

do in nobis refrigerata fuerit charitas: altera vero
quando in corpus illud ausi fuerimus. Ceterum
neq; charitas refrigeratur, nisi malitiâ efferve-
scente, neq; quisquam Christi corpus temere
ausu impetit ac invadit, nisi maligno odio
& invidentiæ furore exstimuletur. Odium
nimis suscitatur rixas; (a) & *universa delicta operatur*
charitas, inquit Sapiens. Et addit de invidia
Opratus Milevitanus: *Schisma*, ait, *sparsio*
gulo pacis, dissipatis sensibus generatur, livore
trititur, emulatione & litibus roboratur.

¶ Prov.
10.

h Ser. 2. de
zelo & li.
voss.

S. verò Martyr ac Episcopus Cyprianus
graphicè & latè livoris ac invidiæ mala deli-
psit, & signanter hæreses ac schismata inde co-
ri, edocuit, eum audiamus. „ Non est autem
„ quod aliquis existimet, malum istud una ip-
„ cie contineri, aut brevibus terminis & angu-
„ sto fine concludi. Latè patet zeli multiplex
„ fœcunda pernicies: radix est omnium malorum
„ & fons cladum, seminarium delictorum, ma-
„ teria culparum. Inde odium surgit, animo-
„ sas inde procedit, avaritiam zelus inflamat,
„ dum quis non potest suo esse contentus, re-
„ dens alterum ditiozem. Ambitionem zelus
„ excitat, dum cernit quis alium in honoribus
„ altiozem, zelo excæcante sensus nostros, ac
„ ditionem suam mentis arcana redigente, De-
„ timor spernitur, magisterium Christi negligi-
„ tur, iudicii dies non providetur. Inflat lu-
„ perbia, exacerbat sævitia, perfidia prævari-
„ catur, impatientia concutit, furit discordia,
„ ira fervescit. Nec se potest jam cohibere, nec
regete,

regere, qui factus est potestatis alienæ. Hinc,,
 Dominicæ vinculum pacis rumpitur, hinc cha-,,
 ritas fraterna violatur, hinc adulteratur veri-,,
 tas, unitas scinditur, ad hæreses atque schi-,,
 smata profilitur: dum obtrektatur sacerdoti-,,
 bus, dum Episcopis invidetur, dum quis aut,,
 queritur non se potius ordinatum, aut dedi-,,
 gnatur alterum ferre præpositum. Hinc,,
 recalcitrat, hinc rebellat de zelo superbus,,
 de æmulatione perversus, animositate &,,
 livore non hominis, sed honoris inimicus.,,
 Qualis verò est animi tinea, aut quæ cogita-,,
 tionum rabes, pectoris quanta rubigo, zelare,,
 in altero vel virtutem ejus, vel felicitatem,,
 id est, odisse in eo vel merita propria, vel be-,,
 neficia divina, in malum proprium bona a-,,
 lienæ convertere, illustrium prosperitate,,
 torqueri, aliorum gloriam facere suam pæ-,,
 nam.,, Hæc inter plurima alia, S. Cypria-
 nus de invidia velut innumerorum malorum
 lerna, quæ propterea fufius allegavi, quo-
 niam novissimi Novatores excæcante zelo ac
 livore correpti, schismata sua ac hæreses pro-
 cuderunt, & procusas alunt ac propagant, uti
 ex capite præcedente facile potest animadver-
 ti: & verbis disertis adstruit, testis oculatus,
 Cochlaus (a), Lutherum invidiâ exagitarum
 in hæresum suarum abyssum profilisse: Prima,
 inquit, hujus tragœdiæ origo Monachalis fuit in-
 vidia superbiaque Lutheri Augustiniani contra
 Decillum Dominicanum, qui præ Luthero in-

a Fascieu-
lo Calum-
niarum
Lutheri

K s

dub

*dulgentiarum Commissarius factus fuerat. Pro
hè hoc norunt Saxones, & Misnenses.*

*a Tom. I.
lib. 4. a. 2.
cap. 22.*

Venerabilis noster Thomas Waldensis
decertans contra Hæresiarcham Wicleff
jusque affectas, pluribus locis ostendit, eos
malitia, quâ Clericis bona Ecclesiastica, & pro
ferim Religiosis eleëmofynas inuidebant, &
plures hæreses fuisse prolapsos, (a) quarum
hanc esse unam asserit, quâ Wicleff, secutus
Wilhelmum de sancto Amore, dogmatiza-
bat, *Religiosum quemlibet teneri de necessitate
salutis ad victum sibi procurandum manuali labore.*
De hæc hæresi sic loquitur Waldensis: *non
ad alium errorem diuertamur, in quo tanto diu-
tius expectemus, quanto manifestius adhuc super-
stites quidam sunt, & hucusque vivunt, qui
ipsum fovent. Et à capite hæreticorum Wilhelmo
de sancto Amore, Amorei ipsum errorem tra-
ducunt ab Amoreis usque ad Wicleffistas, &
Wicleffistis moderni ipsum sumentes in tantum
fervent, ut in generatione una non deleatur no-
men ejus, immo quantumcumque sancti viri cer-
tent cum eis, eo quod hæc hæresis sit de filiis Iuda
proditoris, semper in memoriam redit iniquitas
patris ejus, & peccatum matris ejus omnino non
deletur. Tenet enim hæresis ista, quod omnis Re-
ligiosus tenetur vivere de labore manuum, de ne-
cessitate salutis, & nullum ab hac regula exci-
piunt Wicleffista, qui claustrum metas continuari
proponit. Utinam hæc invidorum Amoreo-
rum hæresis saltem cum Wicleffistis descen-*

disset

diffet ad inferos, & non in novissimos Novatores fuisset de eorum sentina derivata! tum non tot sævas sustinerent pauperes Christi, moderni Religiosi, infestationes ac persecutiones, ob eleemosynas à fidelibus ipsis elargitas: *Verumtamen ut dixi, cum Waldense loquor, (a) pro facultatibus Ecclesie (pro eleemo-* *synis Religiosorum, quæ illis invidentur) penè est pugna, & decertatio Cleri nostri. Et per hanc gradatim ascendunt heretici ad majores hæreses de Sacramentis: & tandem ponunt os in celum, ut perversè loquantur de Deo. Invidis istis fratrum mendicantium calumniatoribus Amoreis, inter alia quàm plurima, ita respondet ex S. Chrysostomo idem Waldensis (b) Ioannes Chrysostomus moral. II. super Epistolam Pauli ad Hebræos, ex ipso textu Apostoli quò mendicis sanctis insultat (Wicleff) ut manibus vivant, insequitur malignantes, inferens aliquem mendicare, & tunc de aliquo malignante dicit sic. Continuo accusationes habet adversus eum, qui accedit. Quid enim non operatur, ait? Quid autem pigrans nutritur? Dic mihi tu operans habens quæ habes, non hereditatem paternam assumens? si verò quia operaris, propterea exprobras alium, Paulum non audis dicentem: postquam enim dixit: Qui non operatur, non manducet, ait: Vos autem quid bonum facientes ne malignemini. Hæc Chrysostomus. AVCTOR. Vos ergo qui precepto Apostoli vultis adstringere fratres de operando, etiam servate vos, quod iussit Aposto-*

a Tom. I.
lib. 4. c. 3.
cap. 33.

b Tom. 2.
lib. 4. c. 1.
cap. 12.

lus,

lus, de mendicis fratribus non malignando. Intellexit enim aliquos manducare posse, & non perari, quibus esset illicitum malignari. Et si dictum verbum Chrysostomi omnibus convenit, precipue tamen illis Clericis detrahit, qui ecclesia habent quod vivant, nec manibus operantur, qui tamen maxime non operantes fratres vadunt. Hæc Waldensis cum Divo Chrysostomo.

a Serm. 1.
de zelo &
livore.

Detectus est invidia ac odii fraterni morsus, quamque grandium malorum nimirum seminis ac hæresis causa fit, est ostensum, non à S. Cypriano (a) mutuemus medelam. Idcirco, inquit, fratres dilectissimi, huic periculo consulens Dominus, „ ne quis zelotus, tris in laqueum Zabuli incurreret, cum eius discipuli interrogassent, quis inter illos major esset: Qui fuerit, inquit, minimus in omnibus vobis, hic erit magnus. Ampulavit omnem æmulationem responso suo, omni causam & materiam mordacis invidiæ eruit, & abscidit. Discipulo Christi zelare non licet, non licet invidere. Exaltationis non potest apud nos esse contentio, de humilitate ad summam crescimus, didicimus unde placeamus. „ Addit infra, „ Meminisse debemus, quo vocabulo Christus plebem suam appellat, quo titulo gregem suum nuncupet, overbus nominat, (b) ut innocentia Christiana overbus æquetur: agnos vocat, (c) ut agnoscatur naturam simplicem simplicitas mentis im-

b Ioan. 10.
c 1. 2.
e Mat. 23. 7.

retur.

tur. Quid sub vestitu ovium lupus latitat *Matt. 19.*
 (a) quid gregem Christi, qui Christianum
 se mentitur, infamat? Christi nomen in-
 duere, & non per viam Christi pergere,
 quid aliud quam prævaricatio est divini no-
 minis, quam desertio itineris salutaris, &
 cum ipse doceat & dicat eum ad vitam veni-
 re, (b) qui mandatum servaverit, & eum *b Matt. 5.*
 esse sapientem, qui verba ejus audierit & fe-
 cerit? doctorem quoque eum maximum in
 regno cælorum vocari, qui fecerit, & sic
 docuerit tunc profuturum, quod benè at-
 que utiliter prædicatum fuerit, si id quod o-
 re promittitur, factis sequentibus impleatur.
 Quid verò insinuavit crebrius discipulis suis
 Dominus, quid inter salutaria monita &
 præcepta cœlestia custodienda servandaque
 magis mandavit, quam ut eadem dilectione
 quâ discipulos ipse dilexit, nos quoque in-
 vicem diligamus (c)? Quomodo autem vel *c Ioan. 13.*
 pacem Domini, vel charitatem tenet, qui in- *15.*
 tercedente zelo nec pacificus potest esse, nec
 charus? Ideò & Apostolus Paulus (d) cum *d 1. Corin.*
 pacis & charitatis merita depromeret, cum- *13.*
 que asseveraret firmiter, & doceret, nec fi-
 dem sibi, nec eleëmofynas, nec passionem
 quoque ipsam confessionis & martyrii pro-
 futuram, nisi charitatis fœdera integra atque
 inviolata servasset, adjecit & dixit: charitas
 magnanima est, charitas benigna est, chari-
 tas non zelat, Docens scilicet & ostendens
 eum

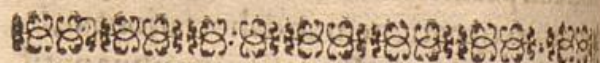
„eum posse charitatem tenere, quisquis
 „gnanimus & benignus, & à zelo & livore
 „alienus est. *Et infra.* Venena fellis evome,
 „scordiarum virus exclude, purgetur men-
 „tam quam serpentinus livor infecerat. Amari-
 „tudo omnis quæ int⁹ infederat, Christi dulcedo-
 „ne levatur. Si de Sacramento crucis & o-
 „bum sumis & potum, lignum quod ap-
 „Mara profecit in imagine, ad saporis dulce-
 „dinem tibi in veritate proficiat ad mulcenti-
 „pectoris lenitatem: nec ad medelam pro spe-
 „randæ valetudinis labores, unde vulnerata
 „fuerat, inde curare. Ama eos, quos ante
 „deras, dilige illos, quibus injustis detractio-
 „nibus invidebas. Bonos imitare, si potes,
 „si sectari non potes, collatere certe,
 „& gratulare melioribus, fac te illis ad
 „unatâ dilectione participem, fac te con-
 „sortio charitatis & fraternitatis vinculo
 „coheredem. Dimittentur tibi debita, quan-
 „do tu ipse dimiseris. Accipientur sacrificia
 „tua, cum pacificus ad Deum veneris. Sentiant
 „atque actus tui divinitus dirigantur, quando
 „ea, quæ divina & iusta sunt, cogitaveris,
 „a *Prov. 16* „cut scriptum est (a) Cor viri cogitat iustitiam,
 „& à Deo diriguntur gressus ejus. Habes autem
 „autem multa, quæ cogites: Paradisum cogita,
 „b *Genes. 4* „ta, quo Cain [b] non redit, qui zelo fra-
 „trem suum peremit. Cogita cœleste regnum,
 „ad quod non nisi concordēs atque unanimiter
 „Dominus admittit. Cogita quod filii Dei
 „soli possint vocari, qui sint pacifici, qui na-
 „tività

rate cœlesti & lege divinâ ad similitudinem,,
 Dei Patris & Christi respondent adunati.,,
 Cogita sub oculis nos Dei stare, spectante ac,,
 judicante ipso conversationis ac vitæ nostræ,,
 curricula decurrere, pervenire nos tunc de,,
 mum posse, ut eum videre contingat, si ipsum,,
 nunc videntem delectemur actibus nostris, si,,
 nos dignos gratia ejus & indulgentia præbea,,
 mus, si placituri semper in regno, in hoc mun,,
 do antè placeamus. ,,

Hæc fusiùsculè placuit ex S. Doctore tran-
 scribere ad perniciosissimi invidiæ, odii que fra-
 terni vitii extirpationem ac dehortationem, in-
 de siquidè præsentis Ecclesiæ tumultus potis-
 simum trahunt originem: Novatores namque
 moderni, quamvis non nisi Evangelium ac
 charitatem spirare videantur, odiis tamen, in-
 diis, ac æmulationibus contra fratres suos fer-
 ventia habent præcordia: quos proinde roga-
 tos opto ac monitos, ut sanctis cogitationibus
 à D. Cypriano subministratis, sese adversus ser-
 pentinum invidiæ malum muniant, & pacem
 ac charitatem, quam toties verbis prædicant,
 opere ipso teneant ac exhibeant, longeque ab om-
 ni scissura ac discordia, invidiâ inductis ac
 alitis, se abesse demonstrent, ne eorû contingat
 vitio, odii præsertim ac invidiæ, quod obser-
 vat ac deplorat Isidorus Pelusiota; (a) nimi-
 rum plures fuisse & esse Sectas, contentiones,
 schismata, & hæreses in Christianismo, quam
 fuerint in Judaismo ac Gentilismo, eò quod
 diabo-

a Lib. 2.
 Epist. 90.

diaboli fraudibus seducti ac excæcati novi
rones, sub specioso Christi nomine, & præter
veræ fidei, spei, charitatis, ac pietatis, quem
bolus magistris superbis, & novarum prob
narum opinionum avidis semper obtendit
sa sua dogmata contentur abscondere, ac simp
cibus Catholicis tenebras pro luce, perfid
pro fide, præsumptionem pro spe, odium
dilectione, impietatem pro pietate, super
tione pro Religione, hæresim, inquam, p
fide orthodoxa proponant ac persuadeant, &
in hujus Opusculi decursu sæpius ostendem

CAPUT IV. Hydræ.

*Pertinax & obstinatum contentio
nis studium, nec non discordia circa
Religionem, sunt schismatis,
prophaneque novitatis seu
hæreseos causa.*

Sic ferè evenire consuevit, ut, quemadmo
dum virtutes, ita & vitia quasi catenâ qua
dam colligentur, atq; ex peccato uno alteru
gravius pullulescat: superbia namq; progignit
odium ac invidiam, de quibus *Cap. superbia*
hæreses ac schismata videmus prodire: invid
verò contentiones, lites, jurgia, ac rixas, quæ
tandem in hæreses ac schismata quoque pro
sumpere, præsens evincet *caput.* Ab Apo
stoli

stolo sumo exordium; (a) Si quis, inquit, ali-
 ter docet, & non acquiescit sanis sermonibus Do-
 mini nostri Iesu Christi, & ei, quæ secundum pie-
 tatem est, doctrinæ: superbus est; nihil sciens,
 sed languens circa quæstiones & pugnas verbo-
 rum, ex quibus oriuntur invidiæ, contentiones,
 blasphemie, suspiciones malæ, consiliatationes
 hominum mente corruptorum, & qui veritate
 privati sunt, existimantium quæstum esse pie-
 tatem. Quibus verbis Gentium Doctor clarè
 describit hominis hæretici genium, hæresis-
 que characterem ac originem: asserit namque
 hæreticum esse superbum; superbiam autem
 omnium hæresum esse matrem. *Caput Primum* o-
 stendit: huius verò typi superbiæ clarissimum
 est argumentum, quod hæretici doceant ali-
 ter quàm veritas fidei exigat, nec acquiescunt sa-
 nis sermonibus Domini nostri Iesu Christi; &
 ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ; non
 enim credunt Ecclesiæ, non Evangelio, nisi
 in iis rebus quæ sibi placent. Unde sanctus
 Augustinus: (b) Undique tergiversatio, inquit,
 (ô Manichæi!) vestra contunditur. Apertè dici-
 te vos non credere Christi Evangelio: nam qui
 in Evangelio quod vultis creditis, quod vultis
 non creditis, vobis potius quàm Evangelio
 creditis. Qua de causa hæretici rarò dis-
 putando, sed magis orando vincuntur: nolunt enim victi videri, nam languent, de-
 sipiunt, ac pertinaciter hærent circa quæ-
 stiones & pugnas verborum, neglectâ autho-
 ritatē

b Lib. 17:
 contra
 Faustum:
 cap. 3.

Epist. 56

ritate Ecclesiæ, ac veritate Evangeliorum. *minium hæreticorum*, inquit S. Augustinus, *quasi regularis est illa temeritas*, scilicet *non* *venitur auctoritatem stabilissimam fundatissimam Ecclesiæ, quasi rationis nomine & pollicetur ratione superare.* Atque hic est fons omnium hæresium, proprium scilicet iudicium & ratio; dum enim pertinaciter propriæ rationi ac logica chæ insistitur, necesse est, ut quot sunt iudicia, tot subnascentur sectæ ac hæreses; unde confusissima hujus ætatis hæresum colluctatio est perspicuum: fides enim cum credendo non discurrendo ac inaniter ratiocinando quæstionesque movendo, inventiatur, fit, & hæretici cum semper dubitent, semper quæstiones moveant, numquam fidem inveniunt, cuius quoque rationem dat Theophilactus. *Quia*, inquit, *fides est oculus; qui non habet oculos, nihil videt, nihil invenit, sed tantummodo querit*; de quibus Apostolus ait, quod *semper discites, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes.* Pulchrè etiam D. Chrysostomus: *Quando*, inquit, *anima cogitationum vincitur febre, quando ambiguitas perturbatur fluctu, tunc querit; cum verò illa sana est, non querit, sed fideliter credit: nam ex quæstione & contentione verborum inveniri nihil potest.* Nimirum sola fides est, quæ mentem in veritate stabilis, & quæstiones omnes excludit; fides enim docet credere quæ non vides, quæ non capis, quæ non

intelligis, fides docet Deum omnipotentem esse, Deoque omnia, etiam quæ nos non intelligimus, esse possibile.

Recentet deinde Apostolus fructus questionum ac logomachiarum superbiorum Novatorum. Primus est *invidia*; quisque enim eorum volens eminere & videri sapientior, invidet alteri, si plus sapere, aut plus auctoritatis & gratiæ habere videatur; & eò quandoque insanitiæ ac obdurationis prolabantur, ut malint in concepto errore pertinaciter persistere, quàm cum iis, quibus invident, veritatem amplecti, ac pacem tenere; quippe cum quibus nihil volunt habere commune. In quos quadrat illud S. Augustini; *(a) Urget eos undique veritas, vident se non habere quod respondeant, & putant se habere quid faciant. Quid loquantur non inveniunt, facere non permittuntur; malunt perversis vocibus veritati reluctari, quàm confis erroribus paci restitui.* Secundus fructus sunt *contentiones*, sive pro gloria & honore concertationes & altercationes; Novatores namque non disputant eo fine, ut veritatem assequantur ac dilucident, sed ut tenebrosos logomachis involvant ac obnubilent, utque adversam partem superasse, ac de eà triumphare videantur. Tertius fructus sunt *blasphemiæ* imprimis improprie dictæ, videlicet convitia & maledicta in antagonistam, & alios diversa sentien-

a Lib. 2. de
un. Bap.
cap. 7.

tes. Deinde hæreses ac propriè blasphemæ
in Deum & Sanctos, ut rectè Oecumenius
*Necesse est, ut qui omnia humanis metum
rationibus, incidat in blasphemias, ut nimis
rum calumniatur D E I omnipotentiam, im-
mutabilitatem, providentiam.* Tales blasphemæ
horrendissimæ quotidie nostris insonant auribus,
dum Novatorum perstrepunt logomachia,
ex. gr. Deum esse auctorem tam operum
malorum quàm bonorum, tam proditoris
Judæ, quàm vocationis Petri: *Aliqua Deum
præcepta hominibus iustis volentibus, & contra
ribus, secundum præsentia, quas habent
res, esse impossibilia, deesse quoque illis gratiam,
quâ possibilia fiant.* Semipelagianum
esse dicere, Christum pro omnibus hominibus
mortuum esse, aut sanguinem sudasse.
Sublimissimam D E I Matrem cæteris virginibus
aut feminis conjugatis non esse digniorem,
sed vilem ac abjectam esse mulierculam.
Deum in Sanctis non esse honorandum.
Imagines ac Reliquias Sanctorum velut
idola esse abolendas ac exurendas: ac
talìa sexcenta: Hi sunt confectio-
num ac contentionum prophanorum Novato-
rum fructus, blasphemæ horrendæque
hæreses: Unde & Apostolus ait eos *veritate
privatos*: verum enim est illud
Publii: *Nimium altercando veritas amittitur*,
sed & error ac falsitas incurritur: cum enim
contentiosus quisquam semel pug-

nam

nam ac certamen inierit, fas sibi non esse ducit, cedere adversario, aut mitigari: ac propterea animoso quodam furore, non tam irritatus quàm insaniens, quam semel inceperit causam, sive æquam, sive iniquam, sive veram, sive falsam, in ea pertinaci animi obstinatione persistit; unde contentionis studio correptus, non solum anfas dissidiorum ac rixarum arripit, verum etiam qualvis occasiones semel arreptas mordicus retinet, easdemque summa cum exaggeratione amplificat, & non prius desistit à sententia, etiam falsa ac hæretica, quàm impetus & cupiditatis suæ libidinem expleverit, nunquam ei factum est satis, nisi ejus perversa fiat voluntas. Ita ut verè, & ad hanc rem, de qua agimus accommodatè scripserit Optatus: (a) *Factionem esse matrem schismatis*, tum simplicis, tum mixti, sive cum hæresi conjuncti. Qui-
cumque igitur turbulenta ac effreni hanc amentiam aguntur, aptissima sunt sathanæ mancipia, quorum indefessâ operâ simulatam, discordiarum, schismatum, ac hæresum segetem serat uberrimam, de quibus divinum hoc pronuntiatum est oraculum: *Semper jurgia querit malus*: (b) *Angelus autem crudelis mittitur contra eum*. Expedi magis urse occurrere raptis foetibus, quàm facere confidenti sibi in stultitia sua.

a Lib. 2.

cont. Donatist.

b Prov. 17

Poterantne magis vividè eorum mores
pingi, qui contentiosè contra sanam, Catho-
licamque doctrinam debachantur? An non
tanquam ferocientes ursæ, avitæ fidei per-
pugnatores, si non in corpore, saltem
honore ac fama dilacerant ac proscindunt
tanquam scarabæi enim fimo ac stercore,
tanquam muscæ carnivoræ ulceribus per-
cuntur & gaudent. Quis id non videt
qui eorum petulantes ac maledicas invecti-
vas, qui contumeliosa eorum scripta ac de-
vel legerit vel audierit? Nonne invidiosè
ac rabiosè Orthodoxorum gesta expiscantur
explorant, & ad contumeliam rapiunt
ac detorquent? Nonne, ubi nihil ali-
ris, nihil non sanum reperiunt, sæpe
arrodendo, & venenatæ linguæ aculeos
figendo, quasi ulcerosum quidpiam & in-
mosum elicere & exugere conantur? Illi
sunt, qui suâ indomitâ ac inflexibili per-
caciâ, pace sublata in hæreses ac schismata pro-
filiunt.

*a Lib. 10.
de Trin.
in princip.*

Porro D. Hilarius (a) præclare contentio-
nis originem, ac indolem contentiosorum
pandit, dicens. „Non est ambiguum, cum
„nem humani eloquii sermonem contradi-
„ctioni obnoxium semper fuisse, quia dissensio
„entibus voluntatum motibus, dissensio
„quoque sit sensus animorum: cum adver-
„tium judiciorum affectione compugnans
„assertionibus his quibus offenditur, contra-
ditur.

dicat. Quamvis enim omne dictum veri,
ratione perfectum sit, tamen dum aliud,
aliis aut videtur, aut complacet, patet ve-
ritatis sermo adversantium responsioni, quia,
contra veritatem aut non intellectam, aut,
offendentem, vel stultæ, vel vitiosæ vo-
luntatis error obnuitur. Immoderata enim,
est omnis susceptarum voluntatum pertina-
cia, & inflexo motu adversandi studium,
persistit, ubi non rationi voluntas subjicitur,
nec studium doctrinæ impenditur, sed his,
quæ volumus, rationem conquirimus, & his,
quæ studemus doctrinam coaptamus. Jam-
que nominis potius quàm naturæ erit do-
ctrina quæ fingitur, & non jam veri ma-
nebit ratio, sed placiti: quam sibi voluntas,
magis ad defensionem placentium coapta-
vit, non quæ voluntatis instinctum per in-
telligentiam veri rationabilis incitavit. Per
hæc igitur vitia studiosarum voluntatum, o-
mnes adversantium intentionum emergunt
contradictiones: & inter veri assertionem &
placiti defensionem pertinax pugna est, dum
se & veritas tenet, & tuetur volun-
tas. Cæterum si non præiret rationem,
voluntas, sed per veri intelligentiam,
ad velle id quod verum est, movere-
tur, nunquam doctrina voluntati quære-
tur, sed voluntatem omnem doctrinæ ra-
tio commoveret, essetque omnis sine con-
tradictione veritatis sermo, cum unus-

quisque non quod veller, id verum esse de-
 fenderet, sed quod verum est, id velle co-
 piffer. Harum itaque vitiorum vo-
 luntatum non ignarus Apostolus, inter
 multa contestandæ fidei, & prædicandæ
 verbi præcepta, ad Timotheum scribens,
 ait: *Erit tempus, cum sanam doctrinam non*
sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt
sibi Magistros prurientes auribus. Et à ver-
tate quidem auditum avertent, ad fabulas au-
tem convertentur. Ubi enim per impietatis
 studium extra sanæ doctrinæ patientiam e-
 runt, tunc his quæ desiderant coacervabunt
 magistros, apra scilicet cupiditatibus suis
 doctrinarum instituta cumulantes, neque
 doceri se desiderantes, sed Doctores ad id
 quod desiderant, congregantes: ut cumu-
 lus ipse conquisitorum & coacervato-
 rum magistrorum, æstuantium desideo-
 rum satisfaciatur doctrinis. Et hic tantus
 stultæ religiositatis furor, quo tandem spi-
 ritu sanam doctrinam non sustinens, corru-
 ptam desiderabit? Si ignorat, ab eodem Apo-
 stolo ad hunc eundem Timoth. scribente cog-
 noscat: Spiritus autem manifestè dicit, quia
 in novissimis temporibus recedent quidam
 à fide, attendentes spiritibus seductoribus,
 doctrinis dæmoniorum in hypocrisis menda-
 ciloquorum. Quis enim doctrinæ profectus
 est, placita magis quàm docenda conquirere?

Aut

Aut quæ doctrinæ Religio est : non docen-
da desiderare, sed desideratis coacervare do-
ctrinam? Sed hæc seducendum spirituum,
incentiva suppeditant, & simulatæ Religio-
nis falsiloquia confirmant : Sequitur enim,
fidei defectionem hypocrisis mendax, ut sit,
vel in verbis pietas, quam amiserit conscien-
tia. Et ipsam quidem simulatam pieta-
tem omni verborum mendacio impiam red-
dunt, falsæ doctrinæ institutis corrumpen-
tes sanctitatem fidei : dum secundum deside-
ria studiorum potius, quàm secundum Evan-
gelicam fidem, coacervata doctrina est. Au-
ribus enim prurigne incitatis, dum per au-
diendi impatientem oblectationem sub-
vella desiderii sui prædicatione scalpuntur,
ipsi penitus ab auditu veritatis alieni, totos
se fabulis destinant : ut his quæ loquuntur
veritatis speciem acquirant, dum quæ vera
sunt, & loqui & audire non possunt. Incidi-
mus planè in hoc prophetiæ Apostolicæ,
molestissimum tempus. Conquisitis enim,
nunc creaturæ potius quàm Dei prædicandi,
Magistris, desideriis humanis potius quàm,
sanæ fidei doctrinis studetur. Præclarus ac
validus est iste Sancti Hilarii adversus propa-
nos Novatores discursus, eoque luculenter
ostendit, ipsos prolabi in contentiones, ac
contradicendi veritati studium, & inde in
mendacem hypocrisim, ac impias hæreses,
quia cæca reguntur voluntate, non ratione ac

sanâ doctrinâ, coaptât quippè doctrinam per
versis suis affectibus, odiis, invidiis avaritiis, am-
bitionibus, non verò, ut oportet, affectus san-
conformant doctrinæ; unde fit, quod quilibet
penè hæresiarchia novam cudat S. Scripturæ
versionem ac interpretationem, verius dixerim
corruptionem; cum enim diversis ducantur
animi motibus & affectionibus, diversas
obtendunt ac coaptant doctrinas, ne, si genu-
nam retinerent Scripturam, eorum mores
doctrina divinæ Legi repugnare viderentur.
Sancti verò ac Evangelici à simplicibus ha-
bentur, quia suos mores ac dogmata suis, non
Christi, obvelant Evangeliiis, verbi Dei cor-
ruptelis, non novi testamenti oraculis, ut im-
ponunt imperiti; quâ de re copiosus nobis
erit sermo Cap. 8. & 9.

Post hæc audiamus S. Gregorium Nazian-
zenum (a) graphicè quoque contentiosa, ge-
nerosa ac effrænata, aut, ut hodie Novatores
se jactitant *fortia ingenia* describentem, a
schismata horrenda ab eis causata lamentan-
tem. „ Generosa ingenia, *inquit*, quæ ratio in-
„struit, ac rectè dirigit, multum ad virtutem
„conferunt bona: quum vera scientia & ra-
„tione fuerint destituta, nequaquam malitia
„dissimilia esse reperiuntur; nã & equum, qui
„victoriam reportare debet ferocem & gene-
„rosam esse oportet, sive bellatorem, sive ce-
„ratorem, qui inutilis esse, tsi frenum tolerat
„nesciret, seu exercitiis ad laborem manus
factus

a Orat. 22.
de mode-
stia in
discepta-
tionibus
servanda.

factus haud esset. Et hoc est, quod pluri-
mum membra distraxit, fratres sejunxit, ci-
vitates turbavit, populum in rabiem egit,
Gentes armavit, Reges concitavit, Sacerdo-
tes inter se & cum plebe commisit, nec non
populum inter se & cum Sacerdotibus, pa-
rentes contra filios incitavit, filios adversus
parentes, viros contra uxores, uxores adver-
sus maritos: cuncta demum benevolentiae no-
mina exacerbavit; Dominos ac servos inter
se, Præceptores & discipulos, senes ac juve-
nes: sed & verecundiae legem, maximum ad
virtutem adminiculum, ignominiam affe-
cit; pro illaque pertinaciam introduxit, per
quam facti sumus non tribus una, quod &
olim exprobratum fuit populo Israëlítico:
Neque Israël & Judas, duæ unus & parvi
populi hujus particulæ: sed per domos sin-
gulas, & conjugia, necessitudinesque sumus,
dissecti: & quemadmodum unusquisque
contra seipsum est divisus, ita & orbis totus
ac genus hominum universum, ad quod ser-
mo currit divinus: factusque est principa-
tus multorum, omni principatu cassus, ac
ossa nostra ad infernum sunt dispersa. O-
portebat autem postquam externos Chri-
stianorum hostes superassemus, ut invicem
nos consumeremus, ac vesanorum instar pro-
prium dilaceraremus carnem, nequaquam
sentientes, sed plus ob malum hoc gauden-
tes, quam si pacem inter nos haberemus, ca-
lami-

„lamitatemque hanc lucrum existimantes
 „Deoque cultum discidium exhibere creden-
 „tes, quum dividimur & incendimur : Sepe
 „ratione nequaquam laudabili, sed vitupera-
 „ne : nec purò, sed pernicioso incendio, &
 „nequaquam purgativo : non enim verbum
 „secans, quod Christi est machera, fideles
 „dividit ab infidelibus, nec ignis mittitur &
 „accenditur, fides nempe & spiritus fervor,
 „materiam absumens ac devorans : sed place-
 „contrarium evenit, ut priùs consumamur,
 „deinde etiam dividamur. Hoc est, quod
 „ex una Ecclesia multas fecit ac divisit, non
 „in unum Paulum, vel Cepham, aut Apollos,
 „sive eum qui malè plantavit, seu malè riga-
 „vit, sed malè multos ostendit Paulos, & A-
 „pollos, ac Cephas,,

Haftenus Præsul Nazianzenus, qui satis ap-
 pertè ostendit, *ingenia generosa, fortia*, con-
 tensiosaque, uberrimam ac lugendissimam in
 Ecclesia producere dissidiorum ac schismatum
 segetem, dum malitiâ armata, rationeque
 destituta voluntatis sequuntur placitum, non
 verò prudentiæ ac sapientiæ ductum. Prose-
 quitur sermonem paulò infrà, unàque à per-
 niciosissimo contentions studio dehortatur.
 „Cæterum, *inquit*, quidnam hæc cuncta
 „(*schismata*,) excitavit? Fervor nempe ratio-
 „nis expers, scientiaque haud toleranda, nec
 „non fluctuans fidei gubernaculum. Hæc
 „fratres quum sciamus, nequaquam segnes si-
 mus

mus ad bonum, sed spiritu ferveamus, ne,,
umquam paulatim ad mortem dormiamus,,
vel dormientibus prava nobis inimicus semi,,
na interferat, siquidem segnities somno est,,
cognata. Sed neque nimis fervidi & sine,,
ratione, nostri solum amatores fiamus, ne à,,
regia via excedamus, omninò in uno aber,,
rantes, vel quia stimulo propter segnitiam,,
indigeamus, vel ob fervorem præcipitemur:,,
Sed ex ambobus quod utile est sumamus,,
hujus quidem mansuetudinem, illius autem,,
zelum: fugiamusque id quod ex utrisque est,,
noxium, hujus quidem pigritiam, illius au,,
tem temeritatem: ne quum hic cessamus,,
nullum fructum inde feramus, ibi verò abun,,
dantes periclitemur: utraque enim sunt inu,,
tilia, tam segnities odiosa, quàm fervor,,
disciplinæ nescius: quoniam hæc nequa,,
quam approximat bono, ille verò penitus ex,,
orbitat, ac de dextero dexterius aliquid facit.,,
Quod & divinus Salomon cognovit, dum,,
ait: Noli declinare ad dexteram, nec,,
ad sinistram, neque propter contraria in æ,,
quale incidas peccatum: quandoquidē quod,,
sui naturā dexterum est, laudat, vias, inqui,,
ens, quæ à dextris sunt, Deus novit, at quæ,,
à sinistris, perversæ existunt. Quomodo igi,,
tur quod dextrum est laudat? ac rursus à,,
dextro abducit? Ab eo nempè quod dextrū,,
videtur, quum non sit: ad quod alibi respi,,
ciens, ait: Ne fias nimium justus, neque sa,,
piens

„piens immodicè : siquidem est eadem animi
 „passio circa justitiam ac sapientiam, quæ
 „fervoris qui in te & sermone accidit : quæ
 „is extra honesti & virtutis limites propter ex-
 „cessum cadit : nam pariter tam defectum
 „quàm augmento offenditur : quemadmodum
 „dum si regulæ quid addatur aut detrahatur
 „Nullus igitur plus justus, quàm benè habet
 „existat, nec lege legalior, nec regulâ æquior
 „neque mandato sublimior.

His omnibus præclare docentur generatim
 illa ac fortia ingenia ubique servare moderatam
 stiam ac moderamentum in scribendo ; tum
 disputando, ne indomitò fervore præcipites
 tur in contentiones, rixas ac dissidia : quoniam
 nam verò res hæc haud exigui est momenti
 operæ pretium erit ; si eam cum eodem sancto
 Doctore plenius pertractemus, quidque con-
 tentiosorum abjectis respondeat, audiamus.
 „Sanè turpè est, (*inquit longè infra*) ut qui
 „vestem & victum eligat, non splendidiorē
 „sed viliorē, gentiumque callis, ac oculorū
 „rum fontibus, jejuniis insuper & vigiliis,
 „humo præterea dormitatione, labore,
 „cunctis in rebus humilitatem, & propriam
 „imbecillitatis conscientiam ostentat : in se-
 „monibus verò de Deo se cunctis præferat
 „hominibus, & planè Imperatorem & tyrannum
 „num agat, nullique omnino cedat, sed
 „percilia ultra omnes legis Doctores attollat
 „cū interim humilitas cum gloria securus

tem etiam habeat. ,, Hic fucata[m] superbiam
 Novatorum S. Doctor vivis depingit colori-
 bus, præferunt namque habitu ac gestu humi-
 lilitatem, cum tumidum intus gerant animum;
 qui se prodit, dum cum avitæ fidei defensori-
 bus, quos odiô ac invidiâ persequuntur, con-
 ferunt, ac de doctrinis controversis disputant,
 tum enim supercilia super omnes Orthodoxos
 attollunt; & planè Imperatores ac tyrannos
 agunt (expertus loquor) nullique cedunt, ad-
 versariorum argumenta ut futilia contentiosè
 explodunt, sua verò commenta inflatis buccis
 ut oracula Sybillina faciunt personare. Sed ,,
 hic (*prosequor cum Nazianzeno*) ex ferven-
 tioribus quispiam supplodet, ac dicit: Num-
 quid de Deo tacebimus? Et hoc tu jubes? ,,
 de quo potius quàm de illo dicemus? Et ,,
 quonam constituemus istud: semper laus ,,
 ejus in ore meo: & benedicam Dominum ,,
 in omni tempore. Et, ecce labia mea non ,,
 prohibebo: verbaque talia proferet præme-
 ditata & hinc spectantia. Hinc mansuetè ,,
 & nequaquam molestis occurrere decet ver-
 bis, ut hinc modestia doceatur. Nequaquam ,,
 silere jubeo, ô sapientissime! Sed haud con-
 tentiosè decertare, non veritatem occultare, ,,
 sed haud præter legem docere: siquidem ,,
 inter primos ego sapientiam laudo eorum ,,
 qui in divinis exercentur Litteris, seu exerce-
 ri cupiunt, nec unquam exercitio huic ali-
 quid prætulero: nec malè à Philosophia ipsa ,,
 audi-

„audire vellem, tanquam sapientiam ac disci-
 „plinam spernerem, obiter tamen immo-
 „destiam fugio, & insatiabilitatem reprehen-
 „do, malimque ignavior quam curiosius
 „haberi, si non utraque effugere possem: ma-
 „deratusque esse & timidior, quam audacius
 „vocari: Tu verò quum ego cibi prohibeam
 „intemperantiam, universum me cibum
 „prohibere putas, aut etiam cæcitatem le-
 „dere, quia modestè contueri jubeam. Si tibi
 „sermo est prudens, responde quippiam, &
 „Scriptura, & nemo te prohibebit: sin mi-
 „nus, vinculum labiis tuis imponatur. Quam-
 „tò magis hoc congruit iis, qui ad docendum
 „sunt parati? Si tibi tempus est, doceto, sin
 „minus, linguam coerce, auditum solve.
 „Divina quidem contemplare, verum in
 „terminis maneto: loquere quæ sunt spiritui
 „tuis, & si possibile est nil aliud, & potius
 „loquere, quam anhelando præcipita. Hæc
 Divus Gregorius Nazianzenus, cujus utili-
 mam instructionem altissimè cunctorum Do-
 ctorum, ac disceptantium animis cupio im-
 pressam, ne, nimio fervore effervescente,
 prorumpant in contentiosas rixas, quibus &
 pax frangitur, & veritas obnubilatur, ac hæ-
 reses incurruntur ac invalescunt.

Sanctus Augustinus disertis asserit verbis,
 contentionis studium Hæreticis esse pro-
 prium, hunc, post Nazianzenum, juvabit
 habere Magistrum, „(a) Existat, inquit, &
 aliquis

a Tom. 9.

† Pasto-

et 6.12.

aliquis Hæreticus, etsi non frater Diaboli, ,,
 certè adjutor & filius : & ipsum dixerim ,,
 perdicem *contentiosum animal*. Hoc enim ,,
 animal, ut aucupes norunt, etiam conten- ,,
 dendistudio capitur. Contendunt isti con- ,,
 tra veritatem, & contenderunt ex quo se di- ,,
 viserunt. Modò dicunt, contendere nolu- ,,
 mus, quia jam capti sunt. O capte, aliquan- ,,
 do tu eras, qui primis temporibus seditionis ,,
 tuæ traditores arguebas, innocentes damna- ,,
 bas, judicium Imperatoris quærebas, judicio ,,
 Episcoporum non consentiebas, victus to- ,,
 ries appellabas, apud ipsum Imperatorem ,,
 studiosissimè litigabas, congregabas quæ non ,,
 peperisti : ubi nunc est cervix tua, ubi lingua ,,
 tua, ubi sibilus tuus? Certè in novissimis ,,
 tuis factus es insipiens. ,, Hæc magnus Au-
 gustinus, qui apertè detegit Novatorum frau-
 dulentiam, quâ callidè simulant se victos veri-
 tati acquiescere, & ad tempus, quando Supe-
 riorum autoritate ac veritatis demonstratio-
 ne comprimuntur, obmutescunt, dum inte-
 rim non desinunt hæreseos præconceptræ ve-
 nena occultè in simplicium animos diffundere.

Quod illustri quoque testimoniò San-
 ctus & Magnus confirmat Gregorius super il-
 lud Job : (a) *Principes cessabant loqui, & digi-*
tum superponebant ori suo. Vocem suam cobi-
bebant duces, & lingua eorum gutturi suo adhe-
rebat. ,, Qui hoc loco alii Duces vel Princi- ,,
 pes intelligi possunt, nisi hæreticæ pravitatis ,,

M

autho-

a Lib. 9.
 moral. c. 20.
 14. in Job.
 19.

a Ps. 106.

„autores? De quibus per Psalmistam dictum
 „tur: (a) Effusa est contentio, super Principes
 „eorum, & seduxerunt eos in invium,
 „non in via. Ipsi etenim dum dispensationem
 „nem Dei perversè interpretari non metuantur,
 „profectò plebes subditas non in eam viam,
 „quæ Christus est, sed in invium trahunt.
 „Super quos rectè quoque effusa contentio
 „dicitur: quia suis sibi vicissim allegationibus
 „contradicunt. „*Subdit infra.* „Hæreticarum
 „plebium Principes, auctoritatem sanctæ Ecclesiæ
 „perpendentes cessant loqui, & quasi ori suo
 „digitum superponunt, dum falsis querelis non
 „ratione vocis premunt, sed virtutis manu
 „significant. Vocem suam duces cohibent: quia
 „mirum hi qui post se errantes populos trahere
 „conantur, ne loqui per diversa numquam
 „audeant, & auctoritatis frænantur pondere,
 „& virtute rationis. Quorum lingua suo
 „gutturi adhæret: quia etsi perversa loqui
 „liberâ voce non audeant, intus tamen apud
 „se contegunt cuncta, quæ contra veram fidem
 „proponere falsa moliantur. Hæc Gregorius Magnus:
 „quibus admoneamur, non esse plebem Catholicam ab
 „Hæreticorum dolis ac fraudibus liberam, licet
 „palam, auctoritate ac rationum momentis
 „pressi, perversa dogmata non disseminent,
 „interea enim temporis vires ac virus colligunt

gunt in occultis conventiculis, quod, opportunitatem nacti, expuant.

Subscribit Doctoribus Sanctis relatis nos-
ter Venerabilis Waldensis animadvertens
in ferocem Witcleffistarum contendendi ac
disceptandi pertinaciam. „ (a) AUGUS- *a Tom. 3. in
preat.*
TINUS super illud Psal. 141. Tu cognovi-
sti semitas meas: Vis (inquit) ut ducat te,
per istas semitas? Esto mitis, esto mansue-
tus: noli esse ferox, noli esse superbus, noli
excusâ & erectâ cervice incedere, sicut e-
quus & mulus, quibus non est intellectus.
Cum enim fueris mitis, cum fueris mansue-
tus, insidebit Dominus, & diriget te per
vias rectas. Hæc ille. AUCTOR. Si
igitur mitis asina Domini essent Witclef-
stæ, non excusâ cervice sicut ferox pullus,
Apostolicas vestes excuterent. Nec ex hoc
satisfacient Christo, quod se præbent illi
nudos vectores, secundum nudam doctri-
nam Salvatoris, dum per temeritatem men-
tis, vestes recusant Ecclesiæ, ne ornent eam
in omnibus. De cuiusmodi fugiendis gran-
de præceptum donat Apostolus 1. ad Timo-
theum scribens. (b) Hæc doce, & exhor- *b 1. Tim. 6.*
tare: Si quis aliter docet non acquiescens,
sermonibus Domini nostri Jesu Christi,
& ei, quæ secundum pietatem est doctri-
næ, superbus est, nihil sciens, sed lan-
guens circa quæstiones, & pugnas verbo-
rum, ex quibus oriuntur invidiæ, con-

4 Tom. 5.

„tentiones, blasphemias, suspensiones
 „las, conflictationes hominum mente con-
 „ruptorum: & quia veritate privati sunt
 „existimant quæstum esse pietatem. Sequi-
 „tur tandem ibi: (a) Tu autem homo Do-
 „hæc fuge. cap. 6. Quod sub intermina-
 „tione hæc fugere docet, & acquiescere ser-
 „monibus Domini nostri Jesu Christi, ad-
 „ciens, & ei quæ secundum pietatem est do-
 „ctrina, doctrinam & traditionem Ecclesiæ
 „voluit intelligi. Unde in eundem locum
 „in magna expositione AMBROSIUS
 „Discrepantes à disciplina Catholica, præ-
 „cipit spernendos, maximè qui convicti, &
 „correcti, nolunt acquiescere, sed perturba-
 „tione mentis; *pravisque contentionebus de-*
 „*lectantur, & pascuntur.* Elatus autem vi-
 „ci se non patitur, quippè cùm ad favorem
 „quærendum in conflictum prorumpat.
 „Quod à mansuetis, & à bonis viris vitan-
 „dum est. Contentio enim numquam est bo-
 „ne lites, & parum esset si lis sola oriretur, sed
 „cooriuntur blasphemias & inimicitias, quod
 „à Dei servis alienum est, ab iis autem, qui cor-
 „rupti mente & veritate privati sunt, utile ju-
 „dicatur. Hæc ille. AUCTOR. Ecce quod
 „Apostolus fugiendos docet discrepantes o-
 „mnes à disciplina Catholica, maximè qui
 „victi & correpti nolunt acquiescere. „Ha-
 „tenus Waldensis: qui in Witcleffitis aperte
 „satis cæterorum perstrinxit Novatorum per-
 „viciat.

viciam ac contentiosam superbiam; quorum,
 alio loco, (a) cum Augustino *variā doctrinā* a Tom. 2.
nam dicit, quæ de lepra mentis erumpit, quam præfat.
inconstantia parturit, nec commutat in melius,
quæ alterius coloris est in fundo Scripturæ, alte-
rius in garritu expositionis (contentionis, in-
quam,) vel assumptionis hereticæ.

Adstipulatur his omnibus Divus Grego-
 rius Magnus, exponens illud Job: *Respondete,* b Job. 6.
quæso absque contentione: Neque enim, in-
 quit, Hæretici inquisitionibus suis veritatem,
 conantur assequi, sed victores videri. Cum,
 que se foris ostendi sapientes appetunt, inus,
 per stultitiam, elationis suæ vinculis ligantur.
 Unde fit ut in contentionum certamine ex-
 quirant, & de Deo (qui pax nostra est,) lo-
 qui pacificè nesciant, atque ex pacis negotio,
 rixæ inventores fiant: quibus benè per Pau-
 lum dicitur: Si quis autem videtur esse con-
 tentiosus, nos talem consuetudinem non ha-
 bemus, neque Ecclesia Dei. Hæc Magnus
 Gregorius.

Ex dictis hætenus manifestum evadit, con-
 tentionis studium semper fuisse hæreseos cau-
 sam ac notam, cunctisque Novatoribus pro-
 prium, omnes enim hoc morbo correpti,
 partim ingenio suo, ac mentis acumine, atque
 sophisticis artibus, partim loquacitate nixi,
 pro suis adversus veritatem erroribus conten-
 tiosè decertant. Et, ne hic quoque exempla
 desiderentur, Arriani certè, ut ex historiis no-

a Nicoph.
lib. 12, c.
15.

b Lib. de
fide.

c Lib. ad
Constantium.

d Tom. 1.
lib. 2. art.
3. cap. 48.

tum est, (a) contentiosis disputationibus plurimum confidebant. Cum enim ex luculentis Philosophorum lacunis suos hauserant errores, necesse fuit, ut eosdem quoque philosophicis argutiis ac fulcris sustentarent. Neque verò solus Arrianismus, sed & reliquæ prope modum omnes hæreses, ex corrupta ratione, & Gentili Philosophia promanarunt: ut elegantius veterum quidam, Philosophos Hæreticorum Patriarchas appellarit. Et scitum est, quod Divus Gregorius Nazianzenus (b) Hæreticos Philosophorum discipulos nominavit, unde plerumque sunt contentiosi, & omnia disputando & altercando transigere volunt. Quocirca S. Hilarius (c) admonebat Imperatorem Constantium, non ex Philosophicis altercationibus, sed ex Doctrina Evangelii fidem esse quærendam: *Fidem, inquit, Imperator quæris? audi eam non de novis chartulis, sed de Dei libris... Memento eam non in quaestione Philosophiæ esse, sed in Evangelii doctrina.* Et Venerabilis Waldensis rutilantissimum illud Ecclesiæ ac Carmeli jubar ita Sophistam Wicleff aggreditur: (d) *Solve sophismata, expositiones tuas statue, de sensu composito & diversis intricatos syllogismos intrare compelle, non proderis contra fidem Romanam, quam nec Angelus de coelo poterit mutare.*

Quod si modò mores, & genium novissimorum Novatorum, ad veterum effigiem contempleretur, eos reperiremus contentiosis quo-

que disputationibus causam suam rueri: Sanè hoc vitium ipsis adeò est familiare, ut non modò diffideant ab Ecclesia antiqua, verum inter se quoque magnâ animorum virulentia digladiantur: neque futurum est unquam, inquit Ulenbergius, (a) ut res suas ad concordiam, aut tranquillitatē aliquā redigere possint. Nā, ut Salomō inquit: *b Inter superbos semper sunt iurgia.*

a Lib. de
causis &
cap. 7.

b Prov.

13.

Jam, ut ad particularia descendamus novissimorum contentiosorū schismaticorum facinora, quid aliud, teste Gioviano, (c) Christophorum Scaplerum impulit, ut rusticos infestæ libertatis recuperandæ spe incensos, contra legitimos Magistratus in gravissimā Germaniæ cladem armarer, nisi effrenis contentio? Quid item Thomam Monetarium, qui insulse gloriabatur, sibi revelationes divinitus factas, seq; à Deo constitutum esse Christianæ Religionis collapsæ vindicem & restauratorem, ut vulgi cohortes turmatim educeret, Nobilium aulas diriperet, Monasteria, & bona Ecclesiastica depilaret, nisi improbæ contentionis ardor, ut ait Laudatus Giovanus? Quid item instigavit Hulricum Zvinglium, ut Tigurinæ contra vicinas civitates in suam & suorum perniciem (nam ipsemet primo conflictu perēptus est, Tigurinæ tribus præliis fusi & superati fuerunt) arma capere persuaderet, nisi importuna & pertinax contentio? Quò spiritu agitatus fuit Theodorus Beza, cum Henricum suum Regem, quòd no-

c Lib. de
Schism.
cap. 4.

Idem ibid.

M 4

vitiis

a Lib. 1.
cap. 13.

vitii appeteret? An non spiritu dissensionis & discordiæ? Ac ne singula, quæ sunt in hoc genere, infinita enarrem, latè refert Floremundus Remundus, a quâ horrendis laniens, diffractionibus ac injuriis pro suis somniis & comens inter se digladiantur cohortes Lutheranorum ac Calvinianorum, ceteriq; qui à fide Orthodoxa hisce temporibus defecerunt, in quorum disputationibus *solam discordiam & ambitum præsidere*, jure affirmat Floremundus laudatus. Ut enim recens conglutinata faciliè statim dissolvuntur, at difficillimè, quæ multis jam annis velut callû ac duritiem obduxerunt; sic vincula illa, quæ sunt inter novos istos Christianos, faciliè rumpuntur, certo Dei consilio & permisso, ut sic divisi propositum sibi finem de extirpatione penitus Ecclesiæ non assequantur, haud magis quàm audaces illi incredibilis operis machinatores, qui montes montibus imponere sunt conati, ut imensæ altitudinis turrim ædificarent. Imò haud rarè contra evenit, ut Hæretici ipsi rabidorû instar canum ac luporû sese mordentes dilacerent quoq; ac consumant, uti Babylonica olim turris machinatores linguarum confusione, ac dissensione fuerunt à cœpto opere divino consilio retracti; ut jure gloriatur D. Hieronimus. (b) Hæreticorum dissidia, pacem & confirmationem esse Ecclesiæ, eorumq; de se mutuo victoriam Ecclesiæ triumphû. Ait enim: „ Magna „ vis est veritatis, quæ cum per se intelligi non „ possit, per ea tamen ipsa quæ ei adversantur, „ tur, elucet, ut in natura sua immobilis manens,

b Lib. 7. de
Trinit.

manens , firmitatem naturæ suæ quotidie,
dum attentatur , acquirat. Hoc enim Eccle-
siæ proprium est, ut tum vincat, cum læditur,
tum intelligatur , cum arguitur , tum obti-
neat , cum deseritur : omnes quidem illa ,
secum atque intra se velleret manere , nec ex-
tranquillissimis civibus suis aliquos abjicere,
aut perdere , dum indigni fiunt tantæ matris,
habitu. Sed discedentibus ex ea hæ-
reticis vel abjectis , quantum amittit,
occasionis largiendæ ex se salutis , tan-
tum assequitur ad fidem expetendæ de se bea-
titudinis. Cognosci enim hoc ex ipsius hære-
ticorum studiis promptissimum est. Nam-
que cum à Domino Ecclesia instituta , & ab
Apostolis confirmata , una omnium sit , ex
qua se diversarum impietatum furens error
absciderit : nec negari possit ex vitio malæ in-
telligentiæ , fidei extitisse dissidium , dum
quod legitur sensui potius coaptatur , quàm
lectioni sensus obtemperet : tamen dum sibi
partes singulæ adversantur , non solum suis,
sed etiam adversantium est intelligenda do-
ctrinis , ut dum adversus unam eam omnes
sunt , impiissimum tamen errorem omnium
per id quod sola est , atque una , confutet.
Hæretici igitur omnes contra Ecclesiam ve-
niunt : sed dum hæretici omnes se invicem
vincunt , nihil tamen sibi vincunt. Victoria
enim eorum , Ecclesiæ triumphus ex omni-
bus est : dum in eo hæresis contra alteram pu-
gnat , quod in hæresi altera Ecclesiæ fides

M 5

, dam

„damnat. Nihil enim hæreticis commu-
 „est: & inter hæc fidem nostram dum sibi
 „versantur, affirmant. Hæc Divus Hilarius
 Quemadmodum igitur unitas & concordia
 secundum S. Gregorium Nazianzenum, ve-
 ritatis, utpotè indivisa ejus comes, sic diver-
 sitas & discordia est mendacii nota infallibilis.
 Mendacii siquidem, teste Lactantio, (a) na-
 tura est, ut in nullo sibi constet, nihil certum ha-
 beat; veritas e contra semper est uniformis. Ea-
 dem instar palmæ quanto magis premitur,
 tanto magis contra malignitatem obnititur.
 Veritas Dei est filia & cœlorum civis; ac men-
 dacium diaboli & inferni. Illa quidem in Ca-
 tholica semper Ecclesia reperitur, læto & fere-
 no vultu cœlum suspiciens, unamque vocem
 ac linguam habens: *Et verò evidens est verita-
 tis in doctrina signum*, inquit magnus Athana-
 sius, (b) *si omnes idem sentiant, credant, & lo-
 quantur*. Mendacium verò triste ac morosum,
 depressis in terram oculis, luto affixum hæretico-
 rum linguas ac centum voces habet, hy-
 dra multorum capitum, Chymera diversarum
 naturarum, ut elegantè observavit (c) Flore-
 mundus Remundus, utriusque sapius Hyæ-
 na, inferni denique ostiaria, non triceps ut
 Cerberus, sed innumeris capitibus, nec minus
 dissonò ac variò lattratu horribilis. Veritas pa-
 cem, mendacium bellum perpetuum in se ha-
 bet & adfert. Illa in Ecclesia Catholica domi-
 cium sibi elegit, hoc in novorum Evange-
 liorum

a Lib. 9.
cap. 3.

b In Apo-
logia.

c Lib. 2.
cap. 13.

licorum fornicibus ac synagogis stabulatur, quibus nulla est concordia, nisi ad malè faciendum, & malè dicendum. *Non est pax impiis*, ait Esaias vates: (a) Et diabolus pater est dissensionis, Deus verò est Deus unionis & concordiae, in eodem suo paterno sinu suos conservans. Ac velut fluctus maris mutuo sese excipiunt ac frangunt, ita hæreses invicem sese perimunt, ut ex S. vidimus Hilario. Neque unquam ulla fuit secta, ait Floremundus relictus, quæ non eam à qua originem ipsa suam habuerat, condemnarit: de quibus proinde & ab Ecclesia, & inter se dissidentibus verificatur S. Cypriani sententia (b) quæ ait, *Manifestum est eum, Spiritus sancti veritatem cum cæteris non tenere, quem videmus diversa sentire.*

a Cap. 48.

b Lib. 3.
epist. 13.

Hæc Sectariorum discordia, uti ex S. Hilario prælibavimus, mirum est, quantoperè stabiliat Ecclesiæ concordiam & unionem, qua Ecclesia semetipsam in seipsa continet ac constringit, haud aliter, quam universi huius harmonia & consensus contrariorum inter se elementorum attemperatione conservatur. Hac unione ac fidei ac doctrinæ conformitate Ecclesiæ structura ad hunc usque diem integra stetit, & inviolata: quod Regius Propheta prædixit, ajens: *Custodies eam à contradictione lingue.* Ad quem locum S. Augustinus docet: *Hanc lingue unitatem in sola reperiri Catholica Ecclesia, in qua sub diversis carnis linguis unum tantum est lingua fidei & cordis.* Et hanc ob causam;

sam;

fam, ut obsevat Floremundus Remundus, in Christianis Ecclesiis populus unius tantum quidem majoris campanæ sonitu ad audiendum Dei verbum, & Christianæ fidei discendum mysteria convocatur, quamvis aliàs sæpe quando alia sacra fiunt officia, plures simul pulsantur. Fides ergo Catholica uniformis semper est & ubique, at hæreticorum synagoga sedes est divisionis: *Hanc enim unam prægativam*, inquit noster Waldensis, (a) Christianorum Secta inter omnes Sectas, & præterea obtinet, quod sine divisione, aut schismate fides semper docet, & docuit ubique locorum idipsum. & hoc solam omnes hæretici, in quo gloriatur Ecclesia, nituntur evertere, diversas doctrinas & institutiones discordes machinantes, unde scindant Ecclesias. Et, ut S. Cyprianus monet: Constituere audent aliud altare, precem alteram, illicitis vota vocibus faciunt, Dominica hostia veritatem per falsa sacrificia prophanant. Præclarum, ad propositum, locum adfert ex S. Augustino Waldensis, & est iste. (b) *Sacramenta doctrinae in omnibus linguis variis. Alia lingua Africa, alia Syra, alia Græca, alia Hebræa, alia illa & illa. Faciunt iste lingua varietatem vestis Regine hujus. Quomodo autem omnis vestis unitate concordat, sic & omnes lingua ad unam fidem. In veste ista varietas sit, scissura non sit. Ecce varietatem intelleximus de diversitate linguarum, & vestem intelleximus propter unitatem.* Hæc S. Augustinus, unde sic concludit

a Tom. 1.

lib. 2. a. 3.

cap. 47.

b Tom. 8.

super psal.

44.

Wald.

a Tom. 2.
lib. 2. c. 2.
cap. 22.

Waldensis (a). Hoc ergo solum sufficit vincere
Wiclefistas heretica novitatis, quod fides illorum
per utramque partem orbis terrarum non est una,
Et per hoc non fides Christiana. Nulli adhuc in
Gallia eam noverunt: pauci in Alemania, exce-
ptis paucis Bohemis, ad quas partes duo ex discipu-
lisejus Hieronymus, Et Ioannes Huss codices tran-
stulerunt: à quorum secundo jam sectatores illius
heresis ibi appellantur Hussite, amisso nomine
Principis sui Wicleff, quemadmodum amisso no-
mine Donati in Africa postmodum sectatores il-
lius Rogatista dici cœperunt.

Novum igitur non est (ut hoc obiter ob-
servem) Hæresiarcharum discipulos magi-
strorum errores permutare addendo, aut de-
mendo, indeque nomen suum novit sectato-
ribus imponere; sic etiam hodie Lutherani
plurimi ac Calviniani non à Calvino aut Lu-
thero appellantur, sed ab illorum discipulis, alii
Gommaristæ, alii Arminiani, alii
Osiandristæ, & aliis nominibus à Calvi-
ni aut Lutheri discipulis derivatis. De
quibus omnibus prænuntiavit Christus Do-
minus, quem ita allegat sanctus Cyprianus
(b) adversus universos discordes schismaticos:
Qui non est mecum, adversum me est. Et qui
non mecum colligit, spargit. Item beatus Ioan-
nes Apostolus, nec ipse ullam hæresim aut schisma
discrevit, aut aliquos spectatim separatos posuit,
sed universos qui de Ecclesia exissent, quique con-
tra Ecclesiam facerent, Anti-Christos appella-
vit, dicens: Audistis, inquit, quia Anti-Chri-
stus

b Lib. 1.
epist. 6.
Luc. 11.
2. Ioan. 12.

stus venit, nunc autem Anti-Christi multi sunt. De eisdē idē præmonet S. Martyr ac Presul, eos, ne eorū furens audacia unquā desisteret Christi quoque membra in schismatis partem strahere & Catholica Ecclesia corpus unū scindere ac laniare, ut ostiatim per multorū domos, vel epidatim per quasdam civitates discurrentes obnationis sue, & erroris scissi sibi quærant comitatus. Quibus semel responsum dedimus, nec mandata desistimus, ut perniciosā dissensione & certamine depositā, impietatem esse sciant matrem deservire. Hæc S. Cyprianus. Sanctus denique Hilarius disertō sermone deplorat fidem omnem per Novatorum dissidia ac discordias deperdi (a). Scribenda, ait, atque innovanda fidei usqueque levit. Qui postquam nova potius cœpit condere, quàm accepta retinere, nec veterata defendit, quàm innovata firmavit, & facta est fides temporaria, tuius quàm Evangeliorū: dum & secundū apostolum scribitur, & secundū confessionem Baptismi persequitur. Periculosum nobis admodum, atque etiam miserabile est, tot nunc fides existere, quæ voluntates: & tot nobis doctrinas esse, quot mores: & tot causas blasphemiarum pullulare, quæ vitia sunt: dum aut ita fides scribuntur, ut volumus, aut ita ut volumus, intelliguntur. Et cum secundū unum Deum & unum Dominum, & unū Baptisma, etiam fides una sit, excidimus ab ea fide quæ sola est: & dum plures sunt, ad id cœperunt esse, ne ulla sit. Hæc D. Hilarius, & admodum præclare, veritatem ipsam comprobante experiētiā.

a Lib. contra Constantium circa initium.

Latè jam ac luculenter ex sacris litteris sanctisque Patribus ostensum est, per studium contentionis, lites, rixas, ac dissidia circa Religionem, fidem pessumdari, Ecclesiae unitatem discindi, haeresesque induci ac multiplicari. Quis igitur in pervicaces, contentiosos, rixosos, turbulentosque Novatores non legibus, non poenis, non suppliciis judicet animadvertendum? Nam rectè sanè apud Sapientem scriptum est (a). *Qui dimittit aquam, caput est jurgiorum.* Nam sicut fluminis inundantis impetus, si molam aggeris sibi oppositam vel tenui rimula perruperit, illicò majorem hiatum ac rupturam efficit, tantoque undarum cumulo illuc provolvitur, ut jam cohiberi nequeat: sic cum per indomitam ac inflexibilem novandi libidinem religio labefactatur, concordia rumpitur, & jurgiorum temulento gurgite pacis vinculum dissipatur, tantum sensim desideriorum flumen inundat, ut sisti, & cohiberi non possit. Verè enim S. Gregorius Nazianzenus ait (b); *Omnis sermo litigiosus, & ambitiosus praeceptum exercitium est ad contentionem majorem.* Eò namque amentiae contentionis studio excæcati præcipites aguntur, ut verè in illos competat, quod est à Spiritu sancto dictum (c): *Non recipit stultus verba prudentia, nisi ea dixeris, quae versantur in corde ipsius.* Frustra itaque cum hujusmodi rixosis ac pugnacibus omne certamen suscipitur, nisi divina gratia ipsorum rigidas mentes inflectere, & dura pecto-

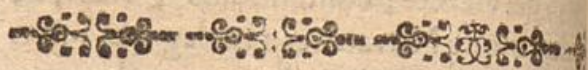
a Prov. 17.

b Orat. 22

c Prov. 18

a Rom. 2.

pectora dignetur emollire: quod si divini
mini durâ cervicē permaneant rebelles, Apo-
stolicum pertimescant fulmen (a): *lis, qui
ex contentione, & qui non acquiescunt verum
sed credunt iniquitati, ira & indignatio.*

Caput V. Hydræ.

*Zelus indiscretus, seu prætensa Ec-
clesiæ, quasi in doctrina & mori-
bus deficientis, reformatio, est
prophane novitatis, seu
hæreseos, causa.*

Quod dilectus Domini discipulus, de quibusdam sui temporis Ecclesiæ desertoribus scriptum reliquit: *Ex nobis prodierunt: inquit, sed non erant ex nobis: nam, si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum*: id ipsum eodem verbis, nec minus verò, de iis quoque licet pronuntiare, qui nostro sæculo sub Evangelii prætextu, & ab Evangelio, & ab Ecclesia Catholica se separarunt: nam & illi sanè, relicto genuino ac veteri Christianismo, in quo & nati, & rehati erant, à nobis primum exierunt, quod nec ipsimet dubitant coram toto mundo profiteri, quin & rem hanc laudi sibi debere duci, existimant: si enim à transfugis illis

illis quæras, cur divortium fecerint à sua matre Ecclesia? mox suum zelum, sed distortum ac indiscretum, prætendunt; nimirum, se propterea ab Ecclesia antiqua discessisse, quòd in ea doctrina falsa sit, & mores corrupti, quibus reformatis ac restaurandis jactitant se à Deo missos & excitatos. Communis is est omnium Novatorum prætextus, omnes hoc palliò hæreses suas ac scelera moliuntur obtegere, at vanè, ac mendaciter uti hoc *Caput* ostendet. Principio, quòd doctrinam, ad fidem ac mores spectantem, quam antiqua Catholica Ecclesia tenet ac tradit, falsitatis insimulant, error est, ac malitia manifesta: fundamenta enim primatia, quibus doctrina illa innititur, prorsus firma sunt ac infallibilia, quæ nullis eorum machinis everti posse, scimus: sunt quippe ista primum, Scriptura sacra veteris atque novi Testamenti integra, incorrupta, ac nulla sui parte mutilata. Secundum, ejusdem Scripturæ verus, atque genuinus sensus, quem Spiritus sanctus in corde Ecclesiæ, quasi digito suo descriptum, hæten⁹ usq; ad nos conservavit: juxta hæc divina oracula: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationē sæculi (a). Ecclesia Dei à Mat. 28. vivi, quæ est columna & firmamentum veritatis. (b) Tu es Petrus & super hanc petram edificabo b Tim. 3. Ecclesiam meam, & porta inferi non prevalebunt adversus eam (c). Tertium, admirabilis, & planè divinus in doctrina consensus, qui per universum terrarum orbem, quacumque se Chri-*

N

stiana

stiana Religio diffudit, hisce mille sexcentis
 nis, & amplius, duravit. Quartum, infinita
 maxima miracula, quibus fides nostra, tam
 sigillò quoddam, per totum mundum obfirmata
 & confirmata. Quintum, sanctissimus ille,
 pretiosissimus sanguis tot millium Martyrum
 Sextum, testimonia veterum conciliorum, antiquorum
 Patrum, atque omnium Ecclesiarum per Orbem
 Hisce contra Novatores solidissimis fundam
 tis insistimus, hisce scutis, omnia sacratissima
 nostræ Religionis capita adversus prophan
 rum Novatorum latratum propugnamus. Igitur
 quoad doctrinam attinet, falli aut errare non
 possumus, imò certi sumus, res nostras in tuto
 esse. Adeò ut cum Richardo de S. Victore anti
 quo Doctore dicere audeamus: *Domine, si err
 est, (quod credimus) à te decepti sumus: Nam ipsi
 in nobis tantis signis & prodigiis confirmata sunt
 talibus, quæ non nisi per te fieri potuerunt.* Quan
 obrem quod desertores isti de Religionis
 doctrinæ vitio nobis objiciunt, hæreticum
 commentum est, quod hætenus legitimis tes
 timoniis à mendaci calumnia non potuerunt
 liberare. Quod verò ad nos spectat, nihil novi
 proferimus, sed ex Apost. præcepto, vetus illud
 1. Tim. 6. depositum (a), quod à Majoribus nostris hære
 ditario jure traditum est, conservamus, atque in
 una, eaque sanctissima Religione persistimus,
 quæ non à nobis primò, uti adversariorum No
 vitates, vel à Majoribus nostris inventa, sed ex
 Apostolicis temporibus, perpetuæ successionis
 inter-

interventu, tamquā hæreditas quædam ad nos devoluta est, atq; supra relatis inconcussis innixa est fundamentis: quæ tametsi sathanas & insidiis occultis, & vi manifestâ frequenter convellere tentarit, numquam tamen movere loco, aut evertere potuit, neque dubium est, quin ea deinceps contra rabiem ejus, atq; furores omnes immota penitus consistent: vera namq; est Divi & Magni Augustini sententia de omni-
a Lib. 1. de symb. c. 16.
moda Ecclesiæ indefectibilitate: *Ipsa, ait, Ecclesia sancta, Ecclesia una, Ecclesia vera, Ecclesia Catholica, contra omnes hereses pugnans: pugnare potest, expugnari non potest. Hereses omnes de illa exierunt tamquam sarmenta inutilia de vite præcisa, ipsa autem manet in radice sua, in charitate sua: Porta inferorum non vincent eam.* Prorsus ergo sunt evanida commēta quæ de falsitate doctrinæ nostræ, ad eluendam Apostasiæ suæ infamiam, in medium adferunt Novatores.

Si verò de corruptis Catholicorum, tum laicorum, tum Ecclesiasticorum, moribus, deque variis, qui in Ecclesia reperiuntur, abusib⁹, habendus sit sermo, veterem eam comperimus semper fuisse, & esse, prophanorum Novatorum consuetudinem, fidem per fidelium vitam, Ecclesiamq; per Ecclesiasticorum abusus impetere: semper, inquam Novatores zelum quemdam præ se ferunt, quò se ostentant fervidos morum magistros, Censores, ac Reformatores; persuadent nimirum sibi homines prophani ac scelerati, universam morū ac vir-

rutum molem ruituram, nisi ipsi humeros sub-
 jiciant. Et quemadmodum muscæ, ulcerosæ in-
 bentius quàm mundæ & nitidæ cuti insident; &
 vultures non ad sana corpora, sed cadavera ad-
 volant: sic homines apostatici, relictis quæ in
 tot Ecclesiasticorū hominū millibus nitidissi-
 mè conspiciuntur, eximiis virtutibus, pauciora
 vitia ac abusus corradere ac sugillari voluptati
 habent. Hæc illis uberrimam præbent etiam
 bonos calumniandi materiam: adeò ut nihil mi-
 si atram bilem evomant, ac velut agitatam flo-
 ctibus mare, tam suas, quàm alienas sordes e-
 jician. Quàm varias, variis temporibus, quàm
 horrendas, quàm portentosas in visibile Ecclesiæ
 Caput, Christi in terris Vicarium, Petri suc-
 cessorem, summum Romanum Pontificem
 congegesserunt calumnias? quàm detestabiles in
 externum Dei cultum, in usum Indulgentiarū,
 in Deiparæ, cæterorumque Sanctorum invo-
 cationem, ac sacrarum Imaginum venerationē,
 evomuerunt blasphemias? deplorant Lutherani
 Augustani, conciones Catholicorum consumi
 in commendationibus Confraternitatum Ro-
 sarii, &c. veris neglectis virtutibus. Nunquid
 supra Æthiopem denigrarunt, homines carni
 ventriq; nati, Cleri cœlibatum adeò necessariū
 ministris Christi, agni sponsi Virginū; piorum-
 que jejunia & abstinentias? Numquid & Mo-
 nachismū, partem Ecclesiæ nobiliore ad huma-
 na inventa ac superstitiones ablegarunt? Quæ-
 nam non monstra abusuū coacervarunt in Ca-
 tholi-

tholicos universos, circa fidem Purgatorii, Sacramenti Eucharistiæ, confessionis auricularis, contritionis pœnitentium, Reliquiarum cultum, Religiosorum mendicisimum, verbô, contra omne, quod ad Dei cultum, & animarû salutem, Sancta Romano-Catholica credit, instituit, ac frequentat Ecclesia. At numquid ad hanc impostum ac distortæ zeloſorum classem reductivè pertinent illi, qui Superiorum verici auctoritatem ac potentiam, piissimâ Catholicæ religionis exercitia non condemnant apertè, imò specie tenus commendant, seu remissè laudant, plurimis interim adversus ea studiosè, speciosèque conquisitis, ac confectis abusibus? ambiget æquus rerum arbiter? est enim ea familiaris Novatorum cautela simulare ac dissimulare, priusquam sibi conciliarint aut potentium favorem, aut vulgi adversus potentes rebellionem; interim, detrahit, qui laudat remissè.

Quorsum verò omnes hæ imposturæ, falsus simulatusque zelus? vis edicam, veritatem comprobante rei eventu? ut vitia ac hæreses suas hoc obtegant protegantque mantelô: ecquæ illa vitia? ambitio, avaritia, invidia: hæc appingunt Catholicis, præsertim Religiosis ac Clericis, ut liberi⁹ honestiusq; in iis volutentur hæretici ac schismatici. Non mihi habebunt fidem homines increduli: at loqueretur, Magne Augustine (a), & tibi degeneres tui credunt filii. Hæretici nihil habentes, inquit, quod in can-

a Ep. 137.
c. 106.

fa sua divisionis defendant : non nisi hominum crimina colligere adsecant , & ea ipsa plurafissimè jactant : ut quia ipsam divina Scriptura veritatem , quâ ubique diffusa Christi Ecclesia commendatur , criminari & obscurare non possint ; homines per quos predicatur in odium adducunt , de quibus & fingere quicquid in mentem venerit possunt. Est igitur is deridiculus ac malè sanus Novatorum genius , ut se arbitrentur aliorum sordibus suas posse eluere criminum maculas , ac schisma suum ac hæresim justificare , si sese zelosos coram vulgo ostendant morû magistros , Censores , ac Reformatores.

Innumera se hic offerunt malè zelosorum Novatorum exempla , ex quibus non nulla in dictorum confirmationem adducam in medium. Zelum fraudulentû Hæresiarchæ Montani depinxit graphicè Apollinaris Hieropolitanus Episcopus , apud Eusebium (a) , asserent eum , veteratorio spiritu correptum , conjecturis ac rationibus probabilibus nixum , peccata coram redarguisse , ut putaretur etiam corrector vitiorum. Quæ flagitia non ad molitæ est tegere factio Eusebiana , Arrii soboles , prætenso zelo Ecclesiasticam disciplinam restaurandi , corruptosque mores emendandi ? Eusebiani , inquit Baronius (b) , Usque dum vixit Constantinus , si quod bellum Catholicis intulerunt , nequaquam ut Arriani ; at potius ut bonorum morum vindices præstiterunt. Sed & Ecclesiastica disciplina custodes , cum Athanasium damnaverunt ,

a Euseb.

lib. 5, c. 14.

b Ann.

936, n. 37.

runt, se exhibuerunt. Parumne zelô Ecclesiastica disciplina æstuabat Pelagius, cuius, inter articulos, à Diospolitana Synodo damnatos, teste S. Aug. (a) hic est sextus: *Divites baptizatos, nisi omnibus abrenuncient, si quid boni visifuerint facere, non reputari illis, nec eos habere posse regnum Dei.* Eodem zelo, hypocrysi natô, imitatus magistrum, Julianus, affligente populum annonæ caritate, omnia quæ habebat erogabat in egenorum sublevamen, ut memorat Pennadius (b). Fucato hoc zelo obcæcati Novatores, nullam in Ecclesia vident veram virtutem, nullam pietatem, nullum castum timorem Domini, quibus tamen suos sequaces gloriantur ornatos. Hoc S. adnotavit Gregorius (c): *Nullum, ait, existimant timorem Domini habere, nisi eum, quem potuerint ad suæ confessionis stultitiam trahere.* Et infra. *Cum verò mala hæretici contra bonos non inveniunt, fingunt, quæ redarguant, ut iusti esse videantur.* Et alibi. *Solent, inquit, hæretici de iustitiæ suæ contra nos elatione gloriari, atq; opera sua ostentationis inflatione jactare, nosque iniquos, ut diximus, aut esse, aut fuisse, criminari.*

Nunc recentiora videamus hæretici zeli specimina. De Witcleffistis hæc tradit noster Waldensis. (d) „Cavete item Christi fideles, maximè simplices à fermento Phariseorum, Witcleffistarum allicientium vos per sanctas, prædicationes, & exhortationes contra vitia. „ Hoc enim omnes hæretici faciunt, dū primò,

a De pec.
Orig. lib. 2
cap. 11. &
epist. 106.

b Catalog.
viror. illust.
c. 44.

c In c. 15.
Iob. c. 15.

d Tom. 1:
doctr. T.
præmissa.
ua.

„doctrinas suas pessimas seminare conantur
 „Nullus enim veneficiis sine dulci cō dimen-
 „intoxicat. Audiuntur plerique dicere : ô
 „quomodo hæreticus est ? sanctè prædica-
 „Vitia impugnat, Scripturas sanctas interfen-
 „Christum annuntiat. Sed Chrysostomus
 „dicit de laude Pauli (a) : Non varias atque
 „versas mihi opponas hæreses : omnes siquid-
 „prædicant Christum, & si non omnes san-
 „prædicant atque legitimè : illum enim omnes
 „prædicant, qui in Palestina & natus & passus
 „qui Pontio Pilato adjudicatus crucifixus est. He-
 „ille AUCTOR. Verè enim si quis hæreticus
 „non prædicaret Christum, non posset sub nomi-
 „Christi decipere Christianos : Nisi etiam præ-
 „dicaret scripturas : diceretur, hic Paganus est,
 „quid huic auscultamus fideles ? sed Christum
 „mulant, scripturas sanctas assumunt, contra
 „vitia invehuntur, & sub hoc colore, contra
 „de Eucharistiæ, Sacramentorum, & sancto-
 „Ecclesiæ, eò artificiosius omne quod volumus
 „efficiunt. Hæc Waldensis, qui alio loco
 „memorabilem ad præsens profert sententi-
 „(b) ô si sciretis (inquiunt) de quàm impia vita
 „omnis penè multitudo Wicleffistarum
 „rumpit : sed sicut jumentum de minori loco
 „transiliens se totum projicit in aby-
 „ssum, ita hæretici Wicleffistæ dum
 „ciunt sibi conscientiam criminis, saltant
 „in voraginem hæresis. Magna fraus de-
 „monis, ut de defectu morum intra fidem,

a Tom. 3.

Hem. 4.

b Tom. 1.

destr. 8.

sub specie plenitudinis in immensum lacum,,
perfidiae dilabantur., Iste est fructus zeli No-
vatorum, fidei everfio, ac hæresis perfidia-
que inductio. Unde & S. Augustinus zelo-
tes istos percunctatur: *Quare cum se viora,*
qua fingitis, fugitis, ipsum sacrilegium schisma-
tis (quod est gravius omnibus) commisistis?

Unde Hæreticorum novissimorum Patri-
archa Lutherus excitatus, totius Ecclesiæ ma-
chinatus est excidium? à zelo, sed non se-
cundum scientiam & pietatem, abusus abo-
lendi, lapsamque disciplinam restituendi: Te-
stis est Floremundus Remundus: (a) *Scriptis, a De ortu.*
inquit, *ad Imperatorem, Reges, & Principes hæres. lib.*
non Germania tantum, sed universæ Christianæ cap. 10,
Reipublicæ, litteris, variè eorum animos versa-
bat, his adulando (ut in litteris ad Sabaudia
Ducem apparet) illis tanquam Propheta & Dei
Legatus, divinam iram interminando. Pronis
auribus accipiebatur, quod nihil nisi reforma-
tionem spectare aut poscere se dicebat, protestans
cetera integra & illæsa sibi fore: ut qui tum Mo-
nasterio adhuc se contineret, ac divinum Offi-
cium frequenter celebraret. Atque, ô utinam!
ille hisse limitibus continuisset, non autem do-
rum Dei (quam sordibus ministrorum negli-
gentia forte infectâ, purgandam susceperat) tan-
quam alter Herostratus succendisset. De Simu-
lato hoc Lutheri reformationis studio testi-
monium quodam loco dedit Religiosus ille
ac Catholicus Princeps, Georgius Saxoniz

N s

Dux

a In pro-
lag. novæ
Testam.
versu ab
Emsero.

Dux: (a) *Quamvis*, inquit, *Lutherus* rem
non sub pretextu cujusdam reformationis
emendationis abusum, qui apud Ecclesiasticos
seculares radices egerant, coeperat: Verbum
in & factis mox indicavit, sese non intendere
rem emendare, sed prorsus evertere. Quem
modum gloriatur eò se rem perducturum
ut intra paucos annos nullum templum, nullum
Collegium, Sacellum, aut Monasterium: nullum
Presbyter, Monachus, aut Monialis: nullum
rem Princeps aut Episcopus sub cœlo esse debeat.
Ecce, Catholici, sub specioso reformationis
abusu prætextu, totius Catholicismi abscon-
ditum excidium præconceptum! Erasmus
ille magnus Ecclesiæ Momus ac Cenfor, quo-
ties zelô indiscretô correptus, depravatos Ca-
tholicorum, utriusque Ordinis, mores deple-
rare visus est, dum interim nihil nisi ova pone-
ret, ex quibus Lutherus hæreses excludebat,
ut tum proverbio ferebatur: ad Archi-Epi-
scopum Moguntinum scribens, ac Lutheri
factionem excusans: *Paulatim*, inquit, *eva-
nescebat vigor Evangelica doctrina*, & futurum
erat, ut rebus semper in deterius prolabantibus,
tandem prorsus extingueretur illa scintilla Chri-
stianæ pietatis, ut non redaccendi poterat eximta
charitas. Ad Ceremonias plusquam Judaicas
summa Religionis vergebat: Hæc suspirant, ac
deplorant boni viri. Quis hic non zelum E-
lianum loqui arbitretur? At lachrymæ sunt
Crocodili, deplorat Momus, non licere lupo,
Luthe-

Luthero, impunè grassari, ac oves Christi devorare.

Joannes Calvinus quanto fervore ac vehementiâ in corruptos Ecclesiasticorum ac sæcularium mores frequenter visus est invehi? nihil nisi reformationem spirare videbatur: collapsæ Ecclesiasticæ disciplinæ originem repetit à Gregorii Papæ temporibus. (a) *Omnia illic, ait, à Christi institutione adeò dissimilia sunt, imò aliena, adeò ab antiquis Ecclesiæ institutis, ac moribus degenerarunt, adeò cum natura, & ratione pugnant, ut nulla major Christo fieri injuria possit, quam dum ejus nomen ad defensionem tam inordinati regiminis obtendunt.* Infra. *Ubi illa lux mundi quam Christus requirit? Ubi sal terra? ubi illa sanctitas, quæ velut perpetua censura esse possit. O hypocritam zelo amaro succensum! Descendit deinceps ad deplorandum luxum, mollietiem, fraudem, superbiam, lævitiem, ac dissolutam in omnibus vitæ partibus licentiam. De eodem Calvini hæretico zelo ita scribit Floremundus Remundus. Si quando in Catholicos, ac præsertim Ecclesiasticorum Ordinem linguae frena laxaret (quod ferè semper fiebat) Deus bone, quomodo pusilli illius corpusculi jugulum sive guttur inflammabat, quomodo vocem efferebat, & quam maximum poterat exclamabat! Sape in has voces erumpens: Vobis ego dixi, & vos scitis, Prophetam me esse. O hypocritam gloriosum! ô linguam Pseudo-prophetæ à gehenna inflammata!*

a Lib. 4.
Instit. cap.
5. n. 11. &
seqq.

Ana-

Anabaptistæ, hæretici fraudulentissimi
 solò zelo reformationis Papatus ac Lutheri
 nismi, hæresim suam palliarunt, nec ul-
 morum corruptelas deplorandi, faciebant
 nem. De Muncero ac Mennone, eorum pro-
 cipuis Apostolis, hæc tradit Floremundus
 aDe hæres. lib. 2. cap. 1. n. 4. (a) Muncerus postquam se tamquam
 Apostolum mundo ostendisset, tam in sermo-
 bus quàm scriptis præ se tulit: Divinitus sibi in-
 spiratum, ut tam Pontificem quàm Lutherum
 oppugnaret, quod utriusque doctrina esset vitio-
 sa & impura. Pontificem nimium duris legi-
 bus atque vinculis alligasse hominum mentes,
 Lutherum solvisse quidem ea vincula, sed
 contrariam partem peccare, nimiumque in-
 gere: suam verò doctrinam medium tenere. Im-
 plus tribuendum esse Pontificiis Constitutioni-
 bus, quàm Lutheri statutis. Interea extrema
 quadam sanctitatis specie, vitia detestantur, &
 iam quæ levia videntur, ac docebat corpora
 castigandum, ac jejniis macerandum: quæ
 Lutheri nimiam sagina distenta sunt. Doctrina
 Lutheri, inquit, Anabaptistarum Apostolorum
 Menno, carnalis & dissoluta, populum carna-
 lem & dissolutum in tantam deduxit impietatem
 ut inter Turcas & Tartaros major reperiri
 possit. Muncerus porro non solum sermonibus
 suis, sed habitu etiam ac totâ vitâ mirabilem
 simplicitatem præ se ferebat, eaque ratione mag-
 nam sibi apud vulgus auctoritatem comparave-
 rat. Hæc Floremundus. Sic Hæretici fu-

rioso zelô sese mutuo persequuntur, sic & in Christi Ecclesia, & in Sathanae Synagogis reperit, quod reformet, indomita novas sectas cudendi libido, ubique zelum prætexens errori hæretico.

Cùm jam viderimus igitur corruptos Catholicorû mores ansam præbere Novatoribus Ecclesiam deferendi, ac novam foris Religionem, superstitionem dixerim, cudendi; quid respondebimus? Nos ipsos fortè peccatores negabimus, mentientes? haud quaquam. Scriptura enim ait: (a) *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Et alibi: *Quis potest dicere, mundum est cor meum, purus sum à peccato.* Fatemur proinde haud inviti, non deesse in Ecclesia materiam zeli ac reprehensionis, quod multi Ecclesiasticorum ac Laicorum vitam ducant Christianæ disciplinæ difformem, agnoscunt piæ in Ecclesia mentes, & uberrimis lachrymis deplorant, multoq; gravius inde offenduntur, quàm Novatorum quisquam. Optamus quidem abusus omnes, omniaque scandala, quæ Ecclesiam deturpant, penitus sublata: verum optare id possumus, precibusque à Deo petere, præstare autem non possumus. Ea namque fuit semper, erit quoque deinceps militantis Ecclesiæ conditio, ut in ea mali bonis permixti vivant, ut in agro Dominico lolium unà cum tritico succrescat, donec messis, dies, inquam Domini

ma

a 1. Ioa. 1.

b Prov. 2.

magnus, advenerit. Tum fiet, quod ar-
 ribus votis, omnes pii in hoc mundo
 ptant: is enim dies omnia scandala tolle-
 regno Dei, interea necessaria nobis est pa-
 tia, & quæ corrigere non possumus, divi-
 pietati sunt commendanda. Caterum, &
 culpam nostram hunc in modum agnosce-
 mus, perperam tamen inde Novatores col-
 gunt, causam eam esse sufficientem, Ecclesiam
 perturbandi, ac deferendi: aliter hisce malis
 est obvian- dum: malè medetur, qui infirmum
 etiam si de salute desperet, jugulat. Mon-
 dus ac corrip- tiendus est Clerus delinquens, non
 tollendus: Laborandum est pro Monachorum
 reformatione, sed non Monachorum
 Ordines, in quibus plurimi piissimam ac Chri-
 stiana professione dignam vitam transigunt
 extirpandi. Corrigendi sunt abusus qui in
 sacris Officiis, Cæremoniis, Indulgentiarum
 usu, Sanctorum cultu, &c. reperiuntur, non
 verò optimos usus cum abusibus con-
 abolere. Iniquum profectò est, munus
 quodcumque obgerentis vitia traducere &
 velle abrogare: quasi verò Divina veritas
 Religio à bonis vel malis pendeat fidelium
 moribus! quorum opera si cum Christiana
 disciplina non conveniant, fides nihilominus
 ac Religio, suâ ipsius veritate nitens, firma
 semper & immota consistit: Non enim, ut rectè
 Tertullianus ait, *ex personis fides, sed ex fide
 persona probanda sunt.* Sed Hæreticis os lo-

pietissimis cujusdam probati Auctoris, à Flo-
remundo Laudati, occludamus verbis, inqui-
entis: (a) Jesum Christum noluisse, ut quod suum
esset, vel per Officiariorum seu ministrorum
bonitatem melius, vel eorundem pravitatem
deterius redderetur. Cur quæso? Ne, in-
quit, boni sibi persuaderent, quidquam ex
sua bonitate divinis operibus addi: aut mali,
ex sua malitia divinæ bonitati aliquid detrahi
posse: & ita utrique Deo potentiores, aut id
quod solius Dei est, sibi attribuendo, ipsi Dii
videantur. Sed hæc omnia susque deque ha-
bent Hæretici: qui non Cæremoniis modò
& Sacerdotalibus vestibus, verum etiam ipsis
sacris Personis, illudunt, per contumeliam eos
cum Rabinis Tonsos aut Rasos, quos S. Hie-
ronymus honorificò elogiò Coronatos vo-
cat, appellantes. Eosdem illi asininis, lupinis,
vulpinis capitibus, & quâ non tandem formâ
pictos, ad ludibrium proponunt, & ostentant.
Nullo denique injuriarum, calumniarum ac
convitiarum genere non proscindunt. Sed
mirum non est, ut cum S. Bernardo loqua-
mur, eos, qui Ecclesiam non agnoscunt, Eccle-
siæ ejusque Ordinibus obtrektare. Videmus
enim etiam rabiosos canes cælo oblatrare:
sed frustra: facilè enim à lupo, ne detrahatur,
Luna sibi cavebit. Hæc ille.

Nunc porrò vos appello, qui tantopere
Catholicorum peccatis scandalisamini. Num-
quid vos peccatores non estis? Nulline sunt in
vestris

a De He-
re. lib. 8.
cap. 12.

vestris cœtibus, qui humani quid patitur? Qui delinquant? Petimus ut totum de nobis hoc quærentibus expediat, quæcumque demum partem respondeat placeat. Si vos quoque peccatores esse fateamini, ut fateamini necesse est: Quis fit igitur, quod tam sagaciter in vitam nostram inquiritis? Cur, cum ipsi quoque peccatores sitis, nobis condolere non potestis? Cur non potius vitam vestram emendatis, quam, solum instar, in alienis criminibus volutamini? Quod si verò de peccatorum numero vultis eximere volueritis, & sacre Litteræ, & publica totius mundi testimonia vos mendaces reos peragent: *Quis potest dicere*, ait Sapiens, *(a) mundum est cor meum, purus sum à peccato*. Quo verò loco res vestre sint quoad puritatem vitæ, tum quid in vestris conventibus ac cœtibus agatur, notius est, quam velitis. Nefariò quidem schismate vos à nobis separat, sed carnem & sanguinem unà vobiscum asportatis. Vocatis vos reformatos, habetis vultis humiles, mystici, spirituales, continent, (quemadmodum olim erat genus quoddam Hæreticorum, qui se Catharos, hoc est mundos appellabant) Verum, quid hæc nomina, hæc ostentatio ad rem faciunt, cum qui vos norunt, sciant titulos illos iniquè vobis usurpari. Quid igitur in causa est, quod tam immisericordes, & severi Iudices estis cum nostras infirmitates intuemini, neque

a Prov.
10.

apud animos vestros expenditis inter vos quoque peccatores, imò insignes etiam nebulones reperiri? An igno-
 rantes, quod nec Ethnicos latuit: *Carere debere omni vitio, qui paratus est in alterum dicere.* Cum igitur vos sine peccato non sitis, imò multis criminibus sordidi sitis, cur tam confertim lapides in nos conjicitis? De vobis similibus rectè providè dixit Apostolus: (a) *Testimonium enim perhibeo illis, quod emulationem quidem Dei habent, sed non secundum scientiam: ignorantes enim justitiam Dei, & suam volentes statuere, iustitiam Dei non sunt subiecti.* Veri autem Catholici zelum habent sincerum, & ardentiorè eo, quem præ se ferunt Novatores, tamen secundum scientiam, quia cognoscentes justitiam Dei, & suam nequaquam vanè quærentes statuere, iustitiæ Dei subjiçuntur, quæ non permittit minus malum per quoddam aliud majus tolli, si-
 ve, fieri mala, ut eveniant bona; non permittit, sub prætextu reformationis Ecclesiæ Ecclesiasticam scindere unitatem, ejusque sacrosancta Statuta convellere: quocirca optimè scripsit Divus Irenæus: (b) *Judicabit autem (Deus) & eos qui schismata operantur, qui sunt immanes, non habentes Dei dilectionem: suamque utilitatem potius considerantes, quam unitatem Ecclesiæ, propter modicas & quaslibet causas magnum & gloriosum corpus Christi conscindunt & dividunt, & quantum in ipsis est interficiunt, pacem loquentes, & bellum operantes, verè li-*

a Rom. 1. 30.

b Lib. 4.
cap. 62.

quas

quantæ culicem, & camelum transglutientem.
 Nulla enim ab eis tanta potest fieri correptio
 quanta est schismatis pernicies. Hoc est, quod
 supra de Wirelessitis dixit Waldensis: a) Si
 jumentum de minori luto transiliens se totum
 projicit in abyssum: ita Heretici dum faciunt
 conscientiam criminis, saltant in voraginem le-
 resis, quod omnium scelerum est perniciosissi-
 mum.

Notum ex sacris est Historiis, Sanctissimorum
 Prophetas (ne vobis sanctorum Reformationum
 defint exempla) Eliam, Isaiam, Jeremiam,
 Ezechiëlem cum in populo suo magnam
 turpitudinem, fœdissimos abusus, &
 plurima, eaque gravissima, peccata grassari
 cernerent, non eam tamen ob causam, à veteri
 synagoga, ejusque sacrificiis, Sacerdotio, Ceri-
 moniis defectionem molitos esse: fuerunt qui
 eodem in peccatis, abusibus, communibusque
 vitiis reprehendendis acerrimi, verum ut
 vos separatim cœtus agerent, nova altaria
 erigerent, nova sacrificia, atque alia Religio-
 nis exercitia instituerent, numquam eis in mentem
 venit. Sic etiam hodie viri & boni & deu-
 zalantes pro Domino exercituum, videntes
 Ecclesiam in plurimis ejus membris, gravissi-
 mis laborare morbis, nihil pro curatione inten-
 tatum relinquunt, arguunt, increpant, ut mo-
 net Apostolus, obsecrât, (b) puniunt, ut ad me-
 liorem frugem revocentur: quod si omnibus
 adhibitis mediis nihil, aut parum proficiant

a Tom. 1.
 ab 2. 3.

b 2. Tim.
 4.

non tamen Ecclesiam laborantem deserunt ;
aut scindunt , sed patienter tolerant , ac dissi-
mulant , tamquam periti & experti medici , qui
cum vident morbum invaluisse , totasque occu-
passe medullas , nihil tentare audent , sed naturæ
curandum relinquunt , timentes ne medela vi-
res præbeat morbo , qui parum auctus infirmum
interimat : Deo interim , qui est verus anima-
rum medicus , infirmos fratres committunt :
atque ideo orant sine intermissione , ingemif-
cunt , deprecantur instanter fiduciam in ejus
verbo habentes , qui dixit : (a) *Siquid petieritis* a Ioan. 14:
Patrem in nomine meo , dabit vobis. Quid autem
verius in Christi nomine potest peti quam
quod pro Ecclesiæ reformatione petimus , quæ
acquisivit sanguine suo ? Quod si vos , Nova-
tores , ad eundem quoque modum zelaretis ,
haberetis qui vestros conatus pro virili promo-
verent : Verum longè aliam viam ingredimini :
nimirum eodem modo Ecclesiam Dei sanare in-
tenditis , veluti , si quis velanus medicus homi-
nem graviter vulneratum , cuius vulnera obli-
ganda , & malagmatis impositis curanda erant ,
gladio in viscera ejus adacto , vel præciso gut-
ture , penitus enecat : egregia , scilicet , curan-
di ratio . Aut , si furiosus agricola triticum
unà cum zizaniis evelleret ac disperde-
ret . Aliam animorum morbos curandi
methodum Sancti servaverunt ac docue-
runt Patres . *Corrigendus est* , frater , in-
quit Divus Gregorius Nazianzenus , (b) *fā-* bora

igitur hoc modeste ac humaniter, non
 medicus incidens: ac non solum agnosce, quem
 admodum ille iniri aut incidi debeat, sed et lo-
 ipsum ac propriam cognosce infirmitatem: quoniam
 enim si oculorum teneris morbo, Sol tibi videtur
 obscurus: Quid autem si cuncta tibi circum
 verti videantur, quum tu nauseam patiaris,
 aut etiam sis ebrius? Ignorantiamque propriam
 aliorum esse censes. Proinde multum iustus
 et tolerare oportet priusquam alterius cognosca-
 tur impietas. Nequaquam simile est plantam
 aliquam excindere, aut florem etiam odoriferum,
 ac hominem. Imago Dei es, et imago
 nem Dei condemnas: iudicaberis et tu qui iudi-
 cas: alienam iudicas servum, et quem alius
 gubernat. Ita fratrem tuum probato, tan-
 quam et tu eadem mensura sis iudicandus: et
 ideo haudquaquam in abscindendo festina, ac
 confestim membrum alienes: incertum enim est,
 ne ideo quod sanctum est corrumpatur: verum
 admoone, hortare, increpa, medicamenta habes,
 regulas habes, Christi es discipulus humilis et
 mansueti, qui iniquitates nostras portavit. Quid
 si primum tibi resistit, longanimis esto; Si vero
 secundo, noli desperare, adhuc sanandi tempus
 est: ut si tertio, sis agricola humanus, Domi-
 num roga ne excindatur aut odio habeatur. Steri-
 lis illa et inutilis ficulnea, sed ad illam te con-
 verte et curam eius gere, eamque stercoreo
 per confessionem qua occulta prodit, et manife-
 stis pudorem injicit, ac turpiora rectius insti-

erit: quis scit utrum immutetur, ac fructum
 ferat? Hæc salutaris est animos curandi ra-
 tio, medicamenta sunt longanimitet adhiben-
 da, Dominus rogandus, non membrum æ-
 grum abscindendum, aut sterilis ficulnea mox
 extirpanda, Nemo, inquam, se aut alios, ab
 Ecclesia, ob quorundam pravam vitam, rectè
 separat. Quam rem maturè atque prudenter
 expendit Sanctissimus Martyr Cyprianus, ubi
 ad conversos quosdam ad fidem (qui propter
 communia vitia in hæresim prolapsi, postli-
 minio ad veritatis agnitionem, & Matris Ec-
 clesiæ sinum redierant) in hunc modum scri-
 bit. a) Nam etsi videntur in Ecclesia esse zizania, a Lib. 3.
 non tamen impediri debet aut fides, aut charitas Epist. 3.
 nostra, ut quoniam zizania esse in Ecclesia cer-
 nimus, ipsi de Ecclesia recedamus. Nobis tan-
 tummodo laborandum, ut frumentum esse pos-
 simus, ut cum ceperit frumentum dominicis hor-
 reis condi, fructum pro opere nostra & labore
 capiamus, Apostolus in Epistola sua dicit: (b) b 2. Tim.
 in domo autem magna non solum vasa sunt au- 2.
 rea & argentea, sed & ligneæ & fictilia, &
 quedam quidem honorata, quedam verò inho-
 norata. Nos operam demus, & quantum pos-
 sumus laboremus, ut vas aureum vel argenteum
 simus. Ceterum fictilia vasa confringere Do-
 mino soli concessum est, cui & virga ferrea data
 est. Esse non potest major Domino servus: (c) c Ioan. 13.
 Nec quisquam sibi quod soli filio Pater tribuit,
 vendicare se putet, ut ad arcam ventilandam &

purgandam paleam iam ferre se posse, et
 frumento universa zizania humano iudicio
 gregare. Superba est ista obstinatio, & sacri-
 ga presumptio, quam sibi furor pravus assumit.
 Et dum dominium sibi semper quidam
 quam mitis iustitia deposcit, assumunt, de
 clesia pereunt. Et dum se insolenter extollunt,
 ipso suo tumore excacati, veritatis lumen amittunt.
 Iste fructus est arrogatæ cæcæ reform-
 tionis attentatio, turbatio Ecclesiæ, & veri-
 tatis fidei amissio: suntque ii, qui ob quorundam
 Catholicorum corruptos mores ab Ecclesiæ
 obedientia secedunt, similes insanis hominibus,
 qui, ut pluviam fugiant, in aquas se præ-
 cipitant ac submergunt.

Ex iis igitur, quæ hætenus dicta sunt, evi-
 dit manifestum, indiscretum reformandi
 lum in hæresim sæpenumerò abducere: cri-
 sas verò, quas Novatores ad excusandum ap-
 stasiam ac schismatis sui crimen adferunt, cum
 Ecclesiæ doctrinam falsitatis accusant, & cor-
 ruptos quorundam in Ecclesia mores ab-
 ciunt, nec iusti ponderis esse, nec ullatenus co-
 ram Deo, & in conscientia subsistere posse.
 Quæ verò in moribus reformandis servanda
 sit ratio, ex Sanctis Patribus docuimus:
 fructum laboris, Deo propitio,
 liceat ominari.

CAP. VI. HYDRÆ.

Zelus indiscretus reformandi Sacramentum pœnitentiæ est prophana Novitatis seu hæreseos causa. Agiturq; de absolutione recidivantium: satisfactionis taxatione: ex Ven. Thomæ Waldensi Carmelita Tom. 2. de Sacramento pœnitentiæ Capite 149. 150. & seqq.

Sathanica superbia, quam omnium hæresum fontalem originem *capite 1.* esse demonstravimus, non sinit elatos homines duram inflectere cervicem: ac peccata sua agnoscere, ministris Christi cum rubore per Sacramentalem Confessionem aperire, absolutionem ab eis petere, impositamque satisfactionem, carnalibus Novatoribus tantopere invisam, adimplere: ad quæ, cum vi præcepti Sacramenti pœnitentiæ adstringuntur, variis eam machinis moliantur evertere; præsertim verò inhumanâ quâdam severitate, quâ Confessores impœnitētes jubent animadvertere: quâ fraudulentâ id efficerentur, ut peccatores à salutari medicina penitus abalienent, ipsumque pœnitentiæ Sacramentum è medio tollant. Hos animarū carnifices sectatores habet Cerdos ille Hæresiarcha, qui teste Tertulliano, (a)

a Lib. de
prescrip.

Deum cap. 24.

Deum servum, mundi Creatorem induxit : adeo enim Novatores plerique duri sunt Censorem ut nedum Deum servum agnoscere, sed & adrare videantur. Horum tyrannidem variis occasionibus depinxit, perstrinxitque inclum Martyr Cyprianus : (b) de Novato, pœnitentiæ hostium duce, asserit, quod nec vulnus unum misercuræ, sed adhuc gravius & se & vulnerat : in perniciem fratrum linguâ suâ perstrepsens, & facundia venenata jacula contorquens, magis durus secularis Philolophiæ pravitate, quam Philosophiæ Dominicæ lenitate pacisfugæ deserter Ecclesiæ, misericordiæ hostis, interfectus pœnitentiæ, Doctor superbiæ, veritatis corruptor, perducitur charitatis. Et alio loco dicit (c) de Martiano. Novati sequace, quod fuerit tenax Heretica præsumptionis durissimam pravitate, ut servis Dei pro eo dolentibus & ad Ecclesiâ lacrymis & gemitu & dolore pulsantibus divina pietatis & lenitatis paternæ solatia & subsidia elaudantur. Nec ad fovenda vulnera vulnera admittantur, sed sine spe pacis & communicatōnis relictis ad luporum rapinam & prædæ diaboli projiciantur. Unde eundem Martianum vocat pervicacem & superbum, & divine pietatis ac fraternæ salutis inimicum ; eò quod lapsi erigendis & vulneratis curandis, bonitatis & misericordiæ divine medicinam denegaret. Rursus de ipso Hæresiarcha Novato scribens, inquit : (d) Ecce ab adverso oboritur est alius hostis, & ipsius paternæ pietatis adversarius Hereticus Novatianus.

a Lib. 1.
Epist. E-
pist. 1.

b Lib. 3. E-
pist. Epist.
13.

c Epist. ad
Novat-
ian.

qui non tantum ut in Evangelio significatum
 est, sicut Sacerdos vel Levites iacentem vulne-
 ratum prateriret, sed ingeniosa & nova crudeli-
 tate sauciaturum potius occideret adimendo spem sa-
 lutis, denegando misericordiam patris, respuen-
 do poenitentiam fratris. Mirum quot acerba, quot
 aspera, quot perversa sunt? Denique asserit (a), ^{a Idem ib.}
 Novatianum caninam heresim, quae non nisi oc-
 cidere gestu, exercere: Novatianum autem, &
 discipulos ejus, non pastores, sed praedones & la-
 niones dicit: in quos detonat istud Ezechielis: ^{b Ezech.}
 O pastores quare lacebistis, & coagulatum co- ^{34.}
 medistis, & forte ad nihilum perduxistis, & in-
 firmum non visitastis, & claudicantem non cu-
 rastis, & errantem non revocastis, & remisistis
 populum meum errare inter spinas & tribulos?
 (Quod fit, dum Confessarii indilcretè severi
 remittunt poenitentes inabsolutos, hac liqui-
 dem duritie scimus plures desperabundos vitæ
 licentiosæ laxasse habenas) Propterea hæc dicit
 Dominus: ecce ego veniam adversus pastores, &
 exquiram oves meas, & repellam eos ut non pa-
 scant oves meas, & non erunt eis amplius oves
 mee in devorationem. Hæc S. Cyprianus de
 Novatianis: ante quos Montanus eandem ca-
 ninam heresim, ut S. Cypriani utar phrasi, ad-
 invenit: cujus Spiritu afflatus Tertullianus ne-
 gavit, recipiendos esse in Ecclesiam, qui in
 Mechiam essent prolapsi, teste Divo Hiero-
 nymo (c): addens, Montanistas generatim ad
 omne penè delictum Ecclesia obserasse fores.

Q

Hujus

c Epist. 54.
 ad Mar-
 cellam.

Hujus favæ ac perniciosissimæ hæresis causa existit *zelus indiscretus*, quò homines presumptuosi ac elati se constituunt communione peccatorum Censores ac Reformatores; & difficultate (aut etiam denegatione) obtinenda absolutionis ac reconciliationis, peccatores de terrere volunt à relapsu, & in concepto emendationis proposito confirmare. Hoc præsumptuoso zelo correpti severi isti pœnitentiam Ecclesiam ipsam ab errore ad pœnitentiam vocare attentant, teste S. Gregorio (a): *Quia inquit, se hæretici tenere lucem veritatis assumant, sanctam Ecclesiam, quasi in erroris nocte positam, ad diluculum veritatis vocant, quatenus & per cognitionem Dei, quasi per diluculum, surgat, & per precem pœnitentie præterita diluat.* Ecce hæresim zelo pœnitentie prognatam ac palliatam! ab errore ad pœnitentiam revocare, zelus videtur: at Ecclesiam deferere positam in errore, hæresis est. Eodem morbo infectus pœnitentie hostium durus Novatus, se ab Ecclesiæ communione subtrahit, quia Cornelius Papa fideles revertentes, qui tempore persecutionis à Decio excitati idolis sacrificaverant, ad pœnitentiam & communionem recipiebat: Novatus verò quia optabat Catholicos fortes & constantes esse in confessione fidei: visum est ei ut his qui in tormentis defecissent, etiam si pœniterent, non esse impertiendam absolutionem, nec in communionem admittendos. En zelum fraudulentum! Quod optaret fideles non deficere, zelus

a In cap. 7.
Job. 22.

lus erat laudandus : quod indulgentiam pœnitentibus pervicaciter denegaret, *hæresis canina*, dura, amara, atque à benignitate divina prorsus aliena.

Palliabant autem sævi isti pœnitentarii zelum hæreticum variis scripturæ sententiis divinum rigorem ac severitatem erga peccatores, maximè relapsos, præ se ferentibus : habent enim sacræ litteræ haud pauca oracula severitatem Dei significantia, & pravis hominibus terrendis accommodata : habent quoque multa divinam clementiam commendantia, & pusillanimitas spem & fiduciam addentia : hæc rigidi Novatores reservant sibi : illa peccatoribus in desperationis laqueos conjiciendis corradunt ac proponunt : abutuntur proinde divinis scripturis ad eum penè modum, quo Manichæi, de quibus hæc S. Augustinus (a) commemorat : *Vaniloqui & mentis seductores, adversantes litteris sacris, quas intelligere nolunt, eligunt ex eis aspera, quæ ibi leguntur, ad commendandam Dei severitatem : & de litteris Apostolicis & Evangelicis levia, quæ ibi leguntur ad commendandam bonitatem Dei : & apud homines imperitos hinc ingerunt horrorem, inde querunt favorem* : quandoque enim venenum molle condiunt, & feri lupi, fraudis dolique tegendi gratiâ, mansueti benignique agni pellem ac speciem induunt. Novatiani quoque gnaviter callebant fraudulentam scripturas ad severitatem detorquendi artem : negabant enim lapsos pœnitentiam postulantes, &, ut S. Cy-

a Eib. 1.
contra
adversar.
leg. &
Proph.
cap. 17.

^a Epist. ad
Nova-
tiani.

prianus (a) ait, gloriosos, & Domino charos, & reconciliationem admittendos, ex illa Domini pronuntiatione qua ait: teste eodem S. Martine. Qui me negaverit coram hominibus, negabo eum coram patre meo qui in cœlis est. Prò dolor, exclamat Cyprianus, quid contra dominica præcepta contendunt, ut ea quæ Christus iudicavit tempore sit acturus, hæc nunc stirps Novatianæ patris sui diaboli exemplum secuta, nunc exerceri conetur? & infra: Quanam est tua, Novatianæ, dementia, ut illa, quæ ad exitium salutis pertineant, tantum legas, & quæ ad misericordiam prætermittas? Præmissis deinde variis exemplis & scripturis, quibus ostendit, nullatenus lapsis revertentibus poenitentiam esse denegandam, subdit: (b) Erubescere jam nunc, si fieri potest, Novatiane, desine argumentis tuis impiis incantare decipere, desine unius Capituli præscriptionem reverere. Legimus & adoramus nec prætermittimus cœlestem Domini sententiam, quæ ait negaverit negantem, numquid & poenitentem? Addit infra: Unde igitur? Etiam sceleratus, & etiam perditus, tam discordia furore vesanus extiterit iste Novatianus, invenire non possum, qui semper in domina, id est Christi Ecclesia, proximorum delicta ut propria fleverit, onera fratrum, sicut Apostolus hortatur, sustinuerit, lubricos in fide cœlesti allocutione corroboraverit. At nunc ex quo tantam illam hæresim, quæ non nisi tantum occidere gestit, exercere coepit, nec sibi novissime parcat. Ceterum si legisset, quia iustitia iusti non liberabit

^b Idem
ibid.

berabit eum in die qua olim in cinere poeniteret il-
 le, qui semper poenitentibus adversatur, qui in
 ruina facilius adificatorum stantium operatur,
 quam in instructione iacentium ruinarum, qui
 multos ex fratribus nostris miserrimos falsis suis
 adversationibus perterritos, iterum sicut Ethni-
 cos... O te impius scelestumque, haeretice Nova-
 riane! Sic excipiendi sunt conscientiarum car-
 nifices, animarumque crudeles laniones, in a-
 lios duri, dure & ipsi tractandi, imò penitus à
 fidelium communione ejiciendi, cum non nisi
 in miserrimorum peccatorum ruinam canina
 eorum haeresis tendat; dum aut poenitentiam
 prorsus denegant, aut onus ejus importabile
 reddunt: *Dum quæstionibus variis* (ut S. Au-
 gustini (a) verbis, etsi alia occasione prolatis, *à Inpsa. 10*
utar) *et scrupulosi exagitant parvulos, & eos*
fidei lacte nutrire non sinunt. Quasi ergo dictum
sit huic anima: Quare isti tibi dicunt; Transmi-
gra in montem sicut passer? Quare de peccato-
ribus terrent, qui viderunt arcum ad sagittan-
dos in obscura luna reflectos corde? Respondet; ideo
utique me derrent. (levetis sacrae Scripturae sen-
tentiis sævisque poenitentiis) Quoniam quæ
persecuti (unitatem Ecclesiae, ejusque divinum
poenitentiae Sacramentum) destruxerunt. Ubi?
nisi in conventiculis suis, ubi parvulos & interioris
lucis ignaros, non lacte (suavis doctrinae Evan-
gelicae) nutriunt (ac jugum Christi suave, ac
onus leve imponunt) sed venenis (severae ac no-
væ doctrinae) necant. Sunt verò ista clancula-
riorum

a Lib. de
agon.
Christian.
cap. 31.

riorum Novatorum perniciosissima terribilia
menta, cum non aliò vergere queant, quam
peccatores à pœnitentia abalienent, & forsant
tiam, ut potestatem Ecclesiæ ad remittenda pec-
cata aboleant: in quos proinde S. Aug. (a) que-
relam usurpo: *Miseri*, inquit, *dum in Petri*
petram non agnoscunt, & nolunt credere, da-
tas Ecclesiæ claves regni cœlorum, ipsi eas
manibus amiserunt. Isti sunt, qui viduas,
nupserunt, tanquam adulteras damnant, & super
doctrinam Apostolorum se prædicant esse ma-
diores: qui nomen suum, si vellent agnoscere, mu-
danos se potius, quam mundos vocarent. Breviter
Hieronymus (b): *Mundos se vocant, cum sint*
universum immundissimi, negantes pœnitentiam pe-
quam peccata mundantur.

b In c. 14.
Osea.

c Lib. 1. de
pœnit. c. 2.

Hic forsitan quispiam interrogabit: anne No-
vatiani, de quibus hætenus nobis sermo præ-
cipuè fuit, peccatores omni spe veniæ à Deo
impetrandæ, voluerint exclusos? Nequaquam
hoc solum negabant, eos ab Ecclesiâ ad recon-
ciliationem esse admittendos, adeoque, quod
S. Aug. (c) supra observavit, negabant datas Ec-
clesiæ *claves regni cœlorum, seu potestatem remitt-*
tendi peccata. Nam, teste S. Ambrosio, *Aiebant,*
se Domino deferre reverentiam, cui soli remitten-
dorum criminum potestatem reservarent. Ipsos
interea lapsos ad plangenda peccata, ut eorum
à Deo acciperent remissionem, seriò horta-
bantur, ut Divus indicat Cyprianus (d), apud
quem hæc extant Novatianorum verba: *Nemi-*

d Lib. 4.
c. 2.

tem putamus à fructu satisfactionis & spe pacis
 arcendum, cum sciamus juxta Scripturarum fi-
 dem, auctore & hortatore ipso Deo, & ad agen-
 dam poenitentiam peccatores redigi, & veniam
 atque indulgentiam poenitentibus non denegari.
 Respondet autem S. Martyr versipellis poe-
 nitentæ præconibus : Atque ô frustranda fra-
 ternitatis irratio ! ô miserorum lamentantium ca-
 duca deceptio ! O hæretica institutionis inefficax
 & vana traditio ! hortari ad satisfactionis poe-
 nitentiam (nota) & subtrahere de satisfactione me-
 dicinam : dicere fratribus nostris, plange & lach-
 rymas funde, (nota bene) & diebus ac noctibus
 ingemisce, & pro ablundo & purgando delicto
 tuo largiter ac frequenter operare, sed extra Eccle-
 siam post omnia ista morieris. Quacunque ad pa-
 cem pertinent, facies, sed nullam pacem quam
 quaris, accipies, (hic in Ecclesia) Quis non sta-
 tim pereat ? quis non ipsa desperatione deficiat ?
 Quis non animum suum à proposito lamentationis
 avertat... Præcludere est, atque abscindere iter
 doloris ad poenitendi viam, ut cum scripturis (a)
 Dominus Deus revertentibus ad se poenitentibus
 blandiatur, nostra duritiâ & crudelitate dum fru-
 ctus poenitentiae intercipitur, poenitentia ipsa tolla-
 tur. Quod si invenimus à poenitentia agenda ne-
 minem debere prohiberi, & deprecantibus atque
 exorantibus Domini misericordiam, secundum
 quod ille misericors & pius est, per sacerdotes ejus
 pacem posse concedi, admittendus est plangentium
 gemitus, & poenitentiae fructus dolentibus non
 negari.

a Lib. 2.
 cap. 15.

negandus. Et quia apud inferos dum confessio
est, nec ex homologesis illic fieri potest, qui ex
corde poenituerint & rogaverint, in Eccle-
siam debent interius suscipi, & in ipsa Domino
servari, qui ad Ecclesiam suam venturus, de
utique, quos in ea intus invenerit, judicabit.
postate verò & desertores, vel adversarii & ho-
stes Christi Ecclesiam dissipantes, nec si occisi
nomine ejus foris fuerint, admitti secundum
postolum possunt ad Ecclesie pacem, quando
spiritus, nec Ecclesia tenuerunt unitatem. Ex quo
bus omnibus dilucidè monstratur, Novatianum
poenitentibus & satisfactiones pro peccatis
commendasse, nec veniam apud Deum negasse,
sed solum per confessionem ac absolutionem
Ecclesiasticam communionem noluisse admitti.
quod ipsum apertè confessus est Acesius No-
vatorum Episcopus, de quo hæc commo-
morantur in historia tripartita (a). „ Cohitan-
„ tinus Imperator vocavit ad Synodum & A-
„ cesium Novatorum religionis Episcopum.
„ Postquã ergo scripta, & subscripta est a Coe-
„ cilio fidei definitio, requisivit Imperator A-
„ cesium, an & ipse consentiret in fide, & Pa-
„ chalis definitione festivitatis. At ille, nihil, in-
„ quit, novi, ô Imperator, Synodus defini-
„ vit. Porro denuò Imperatore requirente, curre-
„ go te à communionē separas? Ille: „ subtilita-
„ tem acerbissimæ regulæ deduxit ad medium,
„ quod non oporteat eos, qui post baptismum
„ peccant peccato, quod ad mortem esse Scri-
„ pturæ Divinæ pronuntiant, communicatione

Lib. 2.
cap. 13.

Sacramentorum fieri dignos: sed invitandos,,
quidem ad pœnitentiã; spem verò remissio-,,
nis, non à Sacerdotibus; sed à Deo solummo-,,
do sustinere, qui potestatem habet peccata re-,,
mittere. Hæc cum dixisset Acesius, Imperator,,
ait: O Acesi, pone scalam, &, si potes, ascende,,
solus in cœlum.,, Eò ergò respiciebat ast? No-
varianorum, ut claves Ecclesiæ tollerent, &
pœnitentiã, qua à solo Deo impetraretur cri-
minum remissio, inducerent.

Hæresim istam Novarianam revocavit ab in-
feris vaferrimus Hæresiarcha Joannes Wit-
cleff, variis cavillationibus impugnans potesta-
tem absolventi ac retinendi peccata: nunc op-
ponens ministerio absolutionis ignorantia Sacerdotũ, an pœnitentia injuncta sit conformis
gravitati peccatorum: an confessus sit contrit?,
aut in peccata confessa relapsurus: nunc Con-
fessarios accusans de nimia erga pœnitentes le-
nitate, nunc de nimia severitate, nunc avaritiæ
crimen eis objiciens; verbò, in omnem se vertit
partem, ut onus Sacramentalis confessionis
excuriat & absolutionem tollat. Proferam ex
nostro Waldensi (a) Hæresiarchæ inania ac
perfida cavilla & ad ipsa responsa: Igitur sic ex-
orditur, ab objectione ignorantia contritionis,
& proportionis pœnitentiæ ad gravitatẽ peccati.

a De Sa-
cram. pœ-
nit. c. 150.

Cavillationes perfidia Witcleff, quas ipse,,
loco rationum contra fidẽ Evangelicæ con-,,
fessionis involvit, cernamus: de sermone Do-,,
mini in monte c. 3. Potest (inquit) ad hoc fie-,,
eri evidentiã, quosdam movens. Nullus iudex,,

P

,, debet

„debet ferre sententiam, nisi ipsam cognov-
 „rit veritati (quæ divinæ sententiæ) concord-
 „re: sed nullus Presbyter audiens confessi-
 „nes, & pro peccatis injungens pœnitentia-
 „hoc cognoscit. Ergo cum hoc non sit fun-
 „dabile ex Scriptura, vel ratione, videtur, quod
 „nullus Presbyter audiendo confessiones ha-
 „minum, debet pœnitentiam sic taxare. Hæc
 „Witcleff. AUCTOR. Cavillatio ista videtur
 „tur contra taxationem pœnitentiæ facere
 „lum: sed contra absolutionem intendit. Ad
 „totam confessionis utilitatem: quia ubi
 „resumit 4. dialog. ter damnati cap. 23. sic
 „guit. Nemo absolvens communiter scit gra-
 „vedinem peccati confessi: sicut nescit, si con-
 „fitens sit contritus: & bene scit, quod ab-
 „non deletur peccatū. Quomodo ergo mor-
 „tiendo super Christum tam frontosè abso-
 „veret, & pœnitentiam, cujus proportionem
 „ad peccatum ignorat, injungeret? Hæc Wit-
 „cleff. AUCTOR. Iste obscurat lucem fidei
 „quia cæcus ipse non videt. Non est per eum
 „primò reperta fallacia, sed protensa. Augu-
 „stinus autem videtur ei satisfacere lib. de na-
 „tura boni citò post principium. Qualis autem
 „inquiens, & quanta pœna cuiq; culpæ debet
 „tur, divini judicii est, non humani: quæ utiq;
 „& cum conversis remittitur, magna est bo-
 „nitas apud Deū: & cum debita redditur, nul-
 „la est iniquitas apud Deum: quia melius ordi-
 „natur natura, ut iste doleat in supplicio, quàm
 „impune gaudeat in peccato. Hæc ille AUC-
 TOR.

TOR. Jam arguat Wicleff, quomodo,,
 confessor absolveret, & pœnitentiam, cu-,,
 jus proportionem ad peccatum ignorat,,
 injungeret. Ego respondeo cum Augusti-,,
 no: quia qualis, aut quanta pœna cuique cul-,,
 pa debeat, divini judicii est, non humani.,,
 Quæ tamē conversis pro parte remittitur, &,,
 tunc magna bonitas est apud Deum: & pro,,
 parte injungitur, & nulla est iniquitas apud,,
 Deum, nec apud homines hoc taxantes: quib⁹,,
 ipse dixit: (a) Quorum remiseritis peccata, re-,, *a Ioan. 20.*
 mittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta,,
 sunt. Ipsi enim datæ sunt claves, de quibus,,
 non est in Ecclesia desperandum.,,

*Hactenus Waldensis. ex versutia ista Wicleffi
 colligimus, ipsum, cavillando circa taxationē pœ-
 nitentia peccatorum gravitati proportionata, Sa-
 cramentum ipsum pœnitentia fuisse molitū ever-
 tere. Subdit autem prudens ac salutare consilium
 Waldensis, pro pœnitentiariis nimium in pœniten-
 tiis taxandis anxius, peccatores vexantibus insolitis
 rigidisq; pœnis.,, Nos autem, inquit, dicamus,,
 quia qui iussit nobis remittere peccata homi-,,
 nū, ut sumus homines: ipse item noluit, quod,,
 ut Deus corda hominū scrutaremur, sed juxta,,
 divinam legem ut homines. Nec interest no-,,
 stra, utrum sit arbor bona, an mala quam coli-,,
 mus: sed bene discutiamus ad cognoscendam,,
 eam ex fructibus.,, Ergo fortē, nisi per praviā
 satisfactionem, ac melioris vitæ probationem con-
 stet Confessario de vera pœnitentia confitentis, re-
 mittendus erit inabsolutus: nequaquam: subdit e-*

*sim Waldensis:., & frequenter sicut sunt deli-
riores, quàm possumus in externa confessione
percipere: ita plerumque sunt de se meliores
quàm valemus signorum exhibitione cogno-
scere., Frustra ergo tam anxie quidam volunt
interna conversione peccantium certificari per
terna pœnitentia signa, cum peiores ea possint
re, & meliores omittere. Et his subvertitur
Witcleffi cavillum (a), quò dicit: prius Con-
fessores debere habere signa absolutionis, à
quàm declarantur absoluti in populo. Con-
tra cum tradita ex S. Augustino à Waldensi do-
ctrina, de non nimis anxie expiscanda pœ-
nitentium interna conversione, sententia Pon-
tificis Cœlestini I. ita scribentis in epistola ad
piscopos Gallia (b) Cum conversus ingenuerit
tunc saluus eris. Cum ergo Dominus sit in specu
cordis, quovis tempore non est deneganda pœ-
nitentia postulanti, cum ille se obliget iudici (NE)
cui occulta omnia noverit revelari.*

a Apud
Walden.
loc. cit.

b Cap. 2.
An. Dom.
428.

*Cavillatio Witcleff contra sacramen-
talem confessionem, quod Confessor ignoret re-
cidivationem confessi: & responsio Walden-
sium Carmelita. De Sacram. pœnit. cap. 151.*

„ Terum arguit Witcleff c. 3. de serm. Dom.
„ in monte. Regulariter talis Confessor, si
„ cut ignorat, si suus confessus dicit veritatem,
„ seu conteritur, vel mentitur, ita ignorat ejus
„ recidivationem, damnationem, vel ordina-
„ tionem Dei super vita ejus, & cum super
isto

isto dependet absolventis iudicium, videtur,
 quod sit blasphema usurpatio confessorum,
 sic absolvere. Hæc ille. AUCTOR. Quo ad
 hoc quod ignorat *recidivationem* confessor,
 parum interest. Sed quid si de certo cogno-
 scat? an non præcognovit lapsum Petri, & *re-*
cidivationem Apostolorum ad infidelitatem,
 Christus peccatorum indultor, quando pur-
 gavit eos in sacra cœna (a), dicens: jam vos a Ioan. 13.
 mundi estis, sed non omnes: proditorem de-
 signans? & numquid purgare omisit Petrum
 per adventum Spiritus S. quia non ignoravit,
 sed scivit Petrum *recidivare* debere in repre-
 hensibilem pravitatem observationis legali-
 um? Numquid videtur sibi jam blasphema,
 usurpatio Christum præcipuum confesso-
 rem sic absolvere confitentem? An non præ-
 supposebat Christus *recidivationes plurimas*,
 fratris nostri in nos, quibus in persona Petri
 mandavit, ut dimitteremus peccata usque se-
 ptuagies septies? sed hoc ejus motivum con-
 fregit Augustinus in casu cujusdam Donati-
 stæ ad pœnitentiam confugientis Ecclesiæ:
 quem tamen Clerici fideles voluerunt abjice-
 re: quia *recidivam* ejus habuerunt suspectam.
 In sermone de Apostolis Petro & Paulo, ter-
 tia parte, qui incipit: Recens sancti Evan-
 gelii. AUGUSTINUS, Contristavit nos,
 quod audivimus, quamvis præsentem non fue-
 rimus: quod quidam ex Donatistis veniens ad
 Ecclesiam, peccatum rebaptizationis confi-
 tens, cum ad pœnitentiã ab Episcopo exhor-

» taretur, reclamatum est à quibusdam
 » tribus, & repulsus est. Dico charitati vestre
 » torra sunt ex hoc viscera mea: fatemur vobis
 » non nobis placet talis diligentia. Scio quod
 » zelo DEI fecerunt, & Ecclesiae.
 » quitur. Veniant, admittantur more solito
 » qui numquam adhuc Catholici fuerunt,
 » autem jam Catholici fuerunt, & inventi
 » inconstantes, & infirmi, & inventi perfidi
 » numquid parco prorsus perfidis? forte enim
 » fideles, qui perfidi fuerunt. Veniant &
 » admittendi ad poenitentiam: nec sibi blan-
 » antur, quod redeunt ad partem Donati
 » gerint poenitentiam. Illa poenitentia fuit
 » de re bona: hæc vera, de re mala. Quando
 » gerunt poenitentiam in parte Donati: per-
 » tuit illos, qui bene fecerant. Modò agant,
 » poeniteat illos, quod malè fecerant. Tim-
 » tis, quod perfidi inventi sunt, ne sancti con-
 » culcent? ecce & huic timori vestro consu-
 » tur, si in poenitentiam admittantur. Erunt
 » poenitentia quando voluerint conciliari
 » nemine cogente, nemine terrente: quomodo
 » poenitens Catholicus jam legum commin-
 » tiones non paritur. Cœpit velle reconciliari
 » dum nemo terreret: vel tunc credatur volen-
 » ti: Puta coactus est esse Catholicus: erit poe-
 » nitens. Quis illum cogit petere reconcilia-
 » tionis locum, nisi voluntas propria? Modò
 » ergo admittamus infirmitatem, ut postea
 » probemus voluntatem. Hæc ille AUG-
 » TOR. Augustinus ecce sanctus Præsul

» pa-

parcit inconstantibus infirmis, nec inventis, perfidis, imò nec prorsus perfidis quin, suscipiat eos per pœnitentialem formam, ad Ecclesiæ communionem: etiam nec, pœnitere coactum, vel attritum: unam, semper causam pietatis obtendens. Forsanerunt fideles, qui perfidi fuerunt usque adhuc. Ecce angustia tua de recidivantibus vincitur.

Comparat deinde Waldensis Confessarios, pœnitescentes leviter ac durè dimittentes inabsolutos Phariseis Iudæ respondentibus: quid ad nos? Tu videris. Sic loquitur Wicleffistis, cum sancto Ambrosio: Quæ vox alia vestra est, cum pœnit. etiam minoris peccati reus (quàm Iudas) vobis factum proprium confitetur? quid responderis aliud nisi hoc; Quid ad nos? Tu videris. Hunc sermonem sequitur laqueus eò feraliore pœna, quò culpa est minor. Recte docet Waldensis: inhumanam pœnitentium tractationem sequi laqueum desperationis: scimus enim quosdam peccatores per Confessorum, verius lanionum, indiscretam severitatem desperabundos omni nequitia parasse laxare habenas: de quibus tamen crudeles Reformatores tumide respondent: Quid ad nos? ipsi viderint.

Præmiserat quædam huc spectantia Waldensis (b), quæ dictis hic attexo., Nihil nobis cum hæreticis, qui tot vepribus vias, sepiunt, ne remissionem peccatorum fideles obtineant. Certi sumus verum esse,

222 Hydræ prophan. Novit.

quod lib. de vera & falsa pœnitentia cap.
AUGUSTINUS dixit. Omnem
mam ille promissor saturavit bonis
iam sedentes in tenebris , & umbra mortis
nullam excipiens animam. Hunc magis
strum intellexerat discipulus ille , qui
rinthios per epistolas suas voluit corrigere
& ut ipse testatur, ter in libris eorum

2. Cor. 13

suos eos (a) correxit. Oportebat enim
quoties videbat eos cadere , toties iurare
surgere. Memor enim erat illius , qui dicitur

Ioan. 10.

rat (b). Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.

Matth. 18.

Scimus autem & primos Patres
& in omni tempore , Ecclesiam Dei semper
usque in septuagies septies peccata dimittere
quam potestatem & isti ab Ecclesia auferri
conantur. Oportet enim Ecclesiam sic con-
dere, quæ confitetur se peccare (& etiam
frequenter, usque in septuagies septies recidit
re.) Hæc ille. AUCTOR. Ad Augustinum
dicat cavillator Wicleff si audeat , Paulus
ter Corinthios corrigere attentabat, remittendo
eis peccata auctoritate illa Christi.
Quorum remiseritis peccata, &c. Sicut
deinceps in omni tempore per Ecclesiam
Patres usque ad septuagies septies peccata di-
mittunt. Cur tu dicis eos blasphemare in
Deum , qui peccata dimittunt, & non esse
hanc potestatem Ecclesiæ, sed prædicare Do-
minum dimissorem? Christo Domino econ-
trario clamante: Quorum remiseritis, &c.

Et Augustino quærente de vobis, & patri-
bus vestris Novatianis Hæreticis, quod,
potestatem istam dimitte peccata, quam,
à Paulo deinceps per omne tempus, & semper,
Patres Ecclesiæ exercebant, ab ea auferre co-
namini. Oporteret (inquit Augustinus) sic,
Ecclesiam credere, quæ confitetur se peccare.

a Cap. 111.

Concludo cum Waldensi. (a) His pensatis,
non turbetur fidelis à sine pœnitentialis con-
fessionis, & absolutionis Sacramentalis,
propter illam, quam jam Wicleff objicit,
multiplicem ignorantiam Sacerdotis de præ-
scientia passiva, de *recidivatione, de duplici ta-*
te confessi, de diminuta discretione &
omni mentis constantia auctoritati solidissi-
mæ sanctarum claviarum Ecclesiæ se commit-
tat: omnes ambages repellat virorum erran-
tium, & volentium dicere Sacerdotes Ca-
tholicos cum Phariseis Judæ respondētibus,
Quid ad nos? tu videris. Et ne suscipiamus,
incautè præscitum, consulunt abjicere præ-
destinatum. Scimus enim ex fide, Claves,
Petri esse certissimas. Idcirco in libro de,
pœnitentia, & assumit Beda (b) exponens
hunc textum Apostoli, 1 ad Corinth. 12. Ne,
iterum cum venero &c. **AUGUSTINUS.**
Fac incertum esse, utrum ignoscat Deus,
quid perdit, cum supplicat Deo, qui salutem,
perdere non dubitaverit, cum offenderit De-
um. Quis enim certus est etiam, quod Im-
perator ignoscat? Et cum pecunia fundi-

b Tom. 4.

„tur, maria transeuntur, procellarum ince-
 „ra subeuntur: Ut mors, & pœnæ evite-
 „tur, mors ipsa suscipitur. Supplicatur de-
 „inde per homines homini, sine dubitatione
 „ista fiunt, cùm sit dubium, quo fine per-
 „niant. Et tamen certiores sunt Claves Ec-
 „clesiæ, quàm corda Regum, quibus Clavi-
 „bus quodcumque in terra solvitur, etiam in
 „cœlis solum promittitur. Et multò et
 „honestior humilitas, quàm quisque se humilia-
 „re Ecclesiæ Dei, & labor mitior imponitur,
 „nullo temporalis mortis periculo mor-
 „tem vitatur. Hæc ille. AUCTOR. Re-
 „cit Deus, quod occurrat, quò necesse ha-
 „mus solvere versutias inimici. Ad quid vo-
 „lat iste processus Beatissimi Augustini, nisi
 „ad satisfaciendum illis, qui hæsitant de re-
 „missione peccatorum per Claves Ecclesiæ,
 „& dicentibus incertum esse, si Deus remitte-
 „rat, sicut Sacerdotes promittunt? *Subd.*
 „*infra.* „Dimitte ergò incertum Witelesii,
 „& assume certum Ecclesiæ, sumens hoc u-
 „num pro certissimo certo, quod certiores
 „sunt Claves Ecclesiæ, quàm corda Re-
 „gum, quibus quodcumque in terra solvitur,
 „in cœlis solum promittitur, secundum Au-
 „gustinum. Ubi etiam recole, quod supra
 „dixi, quod sententiam cœli prævenit senten-
 „tia Petri.

Hanc Waldensis doctrinam sanam &
 Catholicam attentâ mente perpendant, ni-
 mium

mium quidam scrupulosi pœnitentiarum, facile
 ambigentes circa absolutionem confitentium
 peccatorum, quique eos ista volunt præstare
 priusquam absolvantur, quibus certi sint,
 peccata jam à Deo esse remissa, quasi ambi-
 gerent de certitudine Clavium Ecclesiæ, vel-
 lentque quod *sententia cœli præveniret senten-*
tiam Petri. Alio demum loco asserit Wal-
 denſis, (c) cū impiis Judæis sentire, qui *recidi-* aCap. 152.
vantibus denegant absolutionis beneficium. „
 Similiter, *inquit*, impii Judæi in hanc despe-
 rationis abyssum peccatores suos impellunt, „
 si *recidivare* contingat usque in quartum. „
 Non solum dico, quod hoc observabant „
 antiquitus, imò quod usque tempora nostra „
 docent: prout lib. I. cap. I. de causa Dei „
 THOMAS BRADWARDINUS. „
 Quærenti mihi (inquit) à quodam perito „
 Judæo: si contingat quemquam inter eos „
 quarto peccare, quid tum agat? Respon- „
 dit, quod quicquid libuerit, sit certissimè „
 diabolo traditus & damnatus: & tandem „
 fortassis in aliquo nemore, aut deserto vaga- „
 bitur errabundus: & aliquâ se misera morte „
 perdet. „ Ecce conscientiarum carnifices „
 quò abducant vestra erga *recidivantes*
 crudelitas? Ad temporalem ac
 æternam perniciem.

Am.

*Accusatio Wicleff contra Catholicos
Confessores : de levitate ac lenitate
nimia in injungendis pœnitentiis : et
responsio Waldensis Carmelitarum Tom.
2. de Sacram. pœnit. cap. 152.*

„ Similiter (inquit Wicleff) cap. 3. de se-
„ mone Domini in monte. Nemo debet
„ præsumptivè dare audaciam peccatori : Solent
„ sic faciunt communiter confessores : Ergo
„ ista ars absolvendi est fideliter fugienda.
„ Quis, rogo, timeret rapere bona proximi
„ sui, prodere suum Dominum, vel peccatum
„ similia facere, si crederet simpliciter, quod
„ propter illud peccatum non subibit major
„ rem pœnitentiam, quàm Confessor suus
„ injungit ? Hæc Wicleff. AUCTOR.
„ Hanc argutiam traxit Wicleff non à lege
„ Christi vel libris fidelium, sed à garrulibus
„ Paganorum & Judæorum perfidia. Ultra
„ que enim Gens per hanc formam concertat
„ contra confessionem Ecclesiæ, & pœnitentiam
„ salutarem. Respondet autem singulis
„ in prima parte sermonum, serm. 17. versus
„ finem AUGUSTINUS. dicens : Solent
„ inde Christianis pagani insultare de pœni-
„ tentia, quæ instituta est in Ecclesia : contra
„ nonnullas hæreses tenuit Ecclesia Catholi-
„ ca istam veritatem de agenda pœnitentia.
„ Fuerunt enim, qui dicerent, quibusdam pec-
„ catis

caris non esse dandam pœnitentiam, & ex-
clusi sunt de Ecclesia, & Hæretici facti sunt.
In quibuscumque enim peccatis non perdit,
viscera misericordiæ Mater vera. Ergo so-
lent inde etiam pagani quasi insultare nobis,
nescientes quid loquuntur: quando ad ver-
bum Dei, quod linguas infantium fecit di-
sertas, nondum pervenerunt. Vos (inquiunt),
facitis ut peccent homines, qui illis promit-
titis veniam, si egerint pœnitentiam. Dissol-
utio est ista, non ammonitio. In hanc sen-
tentiam exaggerant verba quantâ quisque
potest linguâ, vel sonanti, vel titubanti non
tacent, non tamen quando eis loquimur,
etsi vincuntur, consentiunt. Tamen quo-
modo vincantur, breviter accipiat charitas
vestra: quia totum Domini misericordia
optimè constituit in Ecclesia sua. Dicunt
nos peccatis dare licentiam: quia portum
pœnitentiæ pollicemur. Si clauderetur
aditus pœnitentiæ, nonne ille peccator tan-
tò magis augeret peccata peccatis, quantò
magis desperaret ignosci? Diceret enim sibi:
Ecce peccavi, ecce scelus admisi: Jam mihi
venia nullus locus est: Pœnitentia infru-
ctuosa est: damnandus sum. Quare non jam
vivo ut volo? Quia ibi non inveniam cha-
ritatem, hic saltem pascam cupiditatem.
Quare enim me abstineam? Ibi mihi locus,
omnis clausus est: hic quicquid non fecero,
perdo, quia vita, quæ post hanc vitam fu-
tura,

„tura est, non dabitur mihi. Quare ergo non
 „servio libidinibus, ut impleam, & saturem
 „& faciam quicquid non licet, sed libet? De
 „ceretur ei fortassis: si miser capieris, accide-
 „beris, torqueberis, punieris. Sciunt illi
 „homines mali ab hominibus dici; ut inter
 „homines se vivere attendunt: multos male
 „& sceleratè viventes impunita habere pec-
 „cata: occultare possunt, quæ redimere non
 „possunt, ducentes usque in senectutem vi-
 „tam lascivam, blasphemam, sacrilegam,
 „perditam. Enumerant sibi: Quid ille, qui
 „tantâ fecit, non senex mortuus est? Num-
 „quid attendit illum ideò peccatorem, &
 „sceleratum, senem mortuum: Ut ostenderet
 „in illo Deus patientiam, expectans pœni-
 „tentiam? Et infra. Quomodo enim revera
 „auget peccata, qui desperaverit, sic potest
 „augere peccata, ut qui veniam speraverit; ut
 „dicat sibi: faciam: Deus bonus est, quando
 „me convertero, ignoscet mihi. Sequitur
 „finaliter. Ecce ad utrumque vigilavit pro
 „nobis providentia Dei: ne augeamus de-
 „sperando peccata, propositus est pœnitentiæ
 „portus. Rursus ne sperando augeantur,
 „datus est dies mortis incertus. Hæc ille.
 „AUCTOR. Patetne jam in littera Augu-
 „stini, quòd cum paganis contraxit Wircleff
 „societatem iniquam militans cum eis, ut ar-
 „gumenta eorum assumens sibi contra con-
 „fessionem Ecclesiæ, imponens ei, quod de-

pec-

peccatori audaciam delinquendi, qui veniam, pollicetur, si petat. „ Ecce, Hæretici cum paganis impugnant Confessionem Sacramentalem, quia perperam sibi imaginantur, inde peccandi augeri licentiam, unde peccatores criminum sperant veniam: quibus pœnitentia hostibus accensendi veniunt severi quidam pœnitentarii, qui insolitis pœnalitatibus peccatores affligunt, eò quod sibi aliisque persuadeant, leviores & usitatas pœnitentias præbere ansam liberius delinquendi, non advertentes, aut advertere nolentes, hanc viâ pœnitentiam impediri, & peccandi latam portam aperiri: eodem enim tendunt, servatâ proportionem, negare pœnitentiam, quia inde datur peccandi licentia, ut Hæretici cum Paganis blasphemant; & Sacramentum pœnitentie inhumanis aggravando satisfactionibus, reddere importabilem conscientiarum carnificinam, quia, ut severi pœnitentarii dogmatizant, levitas pœnarum, est occasio iterandarum culparum. Dicunt enim sibi peccatores crudeliter à Pœnitentiis tractati: Quia ibi non invenio charitatem, ut misericorditer admittar ad pœnitentiam & absolutionem, hic saltem pascam cupiditatē. Sed hos indiscretè severos doceamus cum Waldensibus misericordiam & iudicium, lenitatemque miscere severitati.

Audies ex libro 9, Moraliū cap. 22. textu Job: Sciens quod non parceres delinquenti, loqui GREGORIUM. An pœnitenti parcit, & delinquenti non parcit? Quia
cū

„cū delicta plangimus, nequaquam jam de
 „linquentes sumus. Sed quid est, quod Pe-
 „trus, cū negat, respicitur : & Redemptor
 „ris negati respectu ad lachrymas vocatur
 „Quid, quod Paulus cum Redemptoris
 „men in terra conaretur extinguere, ejus
 „ba de cœlo meruit audire ? Sed tamen
 „pa in utroque punita est : quia & de Petri
 „teste Evangelio, scriptum est : Recordamur
 „Petrus verbi Jesu, egressus foras, flevit
 „marè. Et de Paulo hæc eadem, quæ hinc
 „vocavit veritas, dicit : (a) Ego ostendam
 „ei, quanta eum oporteat pro nomine meo
 „pati. Delinquenti ergò Dominus nequaquam
 „quam parcat, quia delictum sine ultione non
 „deferit. Aut enim ipse hoc homo in sepe
 „nitens punit, aut hoc Deus cum homine
 „dicans percutit. Nequaquam ergò parcat
 „tur peccato : quia nullatenus sine vindicta
 „laxatur. Hæc ille. AUCTOR. Ecce et
 „ore S. Job, Deus non parcat delinquenti :
 „quodcumque delictum sine ultione non de-
 „ferit, qui ut justitiæ satisfaceret, ipse Deus
 „existens, in hanc carnem descendit, ut penas
 „peccatorum, quas homo æger non posset
 „ipse persolveret. Perpende tamen, quod
 „Deus, qui sine ultione reatum transire non
 „sinit, ipse etiam cū ad condignum non de-
 „plectit, parcat. Simul enim adultera (b) gra-
 „vem pœnam de suspensione judicii pertulit,
 „& de publica confessionis accusatione ru-
 borem

a Act. 9.

b Ioan. 8.

borem, & postmodum de Salvatoris mise-
 ricordia levitatem. Hoc item exemplo jam,
 penè rubore confectis, & per seipsos pœna-
 rum extortione mulctatis, misericorditer,
 Confessores parcunt, & tamen aliquid Ec-
 clesiasticæ severitatis imponunt: aliis au-
 tem misericordius sæviunt, quos in peccato-
 rum defensione protervos, aut de criminis,
 excessu repidè vident esse compunctos. Nec,
 unus igitur pœnitentiæ modus est omnibus:
 nec eadem misericordia singulis, ut fallax,
 Wicleff interpretatur Salvatoris exemplum,
 (a) *(de adultera sine injuncta pœnitentiâ ab-*
soluta.), Sed nec palpator criminum Con-
 fessor accusandus est, cùm ex compassione,
 pepercerit, nec crudelis, cùm monente ju-
 stitiâ pœnitentiam aggravat: quia sive sic,
 sive sic, Christi minister est, hoc attendens,
 quod dixit: Vade, jam amplius noli peccare.
 Unde in Epistola ad Macedonium AUGUS-
 TINUS. Ne delictorum non accusator, sed,
 approbator videretur: Vade, inquit, jam de-
 inceps noli peccare: ut se homini pepercisse,
 non hominis culpam sibi placuisse monstra-
 ret. Jam vides igitur de Religione de-
 scendere, nec nos societate criminum obstrin-
 gi, quod intercedimus plerumque etiam pro
 sceleratis: etsi non scelerati, tamen pro pec-
 catoribus intercedimus peccatores. Hæc il-
 le. AUCTOR. Favor igitur spiritualis,
 quem confessis suis, sive parcendo, sive in-

a Ioan. 8.

Q

terce-

„tercedendo, vel fovendo vice Christi Con-
 „fessores *impendunt*, non est iniquitatis con-
 „sensus: sed ex Religione descendit. „*Paulus*
 „*inferius*. „Ecce mi Witcleff, si levis peni-
 „tentia est culpanda; quæ credis est levis
 „quàm pœnitentia Christi, quàm ipse (ut
 „recitasti) signavit adulteræ: Vade, & iu-
 „amplius noli peccare? ... Et iterum

a Tom. I.
cap. 8.

„veterem lib. 2. de pœnitentia versus finem
 „AMBROSIUM. (a) Condoleamus, in-
 „quit, peccatoribus affectu interno. Ha-
 „enim summa virtus, quia scriptum est: &
 „non gaudebis super filios Juda in die per-
 „ditionis eorum: & ne magniloquaris in die
 „tribulationis eorum. Sed quotiescumque
 „peccatum alicujus lapsi exponitur, compe-
 „tiar, nec superbè increpem: sed lugeam
 „& defleam: ut dum alium fleo, meipsum
 „defleam: dicens: justificata est magis The-

b Gen. 38.

„mar, (b) quàm ego. Fortasse adolescentula
 „lapsa sit occasione: quia delictorum fo-
 „mite fuit decepta, ac præcipitata.

„Peccamus seniores, repugnât in nobis
 „lex hujus carnis, legi mentis nostræ, & car-
 „nævires nos in peccatum trahit, ut faciamus
 „quod nolumus. Illi de ætate suppetit excu-
 „satio: mihi nulla. Illa enim debet discere
 „nos docere. Ergò justificata est magis The-
 „mar, quàm ego. Incusamus alicujus avari-
 „tiam: recordemur si nihil ipsi avarè facimus
 „Et si fecimus: quoniam radix malorum est

avaritia

avaritia : & tanquam sub terra occultè in no-
stro serpit corpore : dicamus singuli : Justifi-
cata est magis Thamar : & recordatus suam
esse culpam , ait : Justificata est magis Tha-
mar , quàm ego . Si commoti fuerimus in
quemquam graviter , causam leviozem lai-
cus habet , quàm Episcopus , eò quod com-
motius aliquid egerit . Retrahemus no-
biscum , & dicamus : Justificata est magis
iste , qui commotionis arguitur , quàm ego .
Sequitur . Non ergo erubescamus dicere
graviozem culpam nostram esse , quàm ejus
quem arguendum putamus : quia dixit hoc
Judas , qui arguebat Thamar : & recordatus
suam esse culpam , ait : Justificata est
magis Thamar quàm ego . Hæc ille .
AUCTOR. Quantum putas criminis im-
perrasset hostis noster Ambrosio , si Sanctum
Patrem legisset non parcentem poenitenti
tantum , sed condolentem confessis suis , &
compatientem ad tantum , ut eos sibi in ju-
sticia vitæ præferre studeret . Contra hanc
pietatem Ecclesiæ iterum hostis oblatrat
artem sibi reperiens contra aditum veniæ :
Tractatu de confessione , cap . 5 . Breviter (in-
quiens) cautela diaboli , & istud medium
sunt ad omnia genera criminum inductiva
..... Hæc Wicleff . **AUCTOR.** Parce
o Wicleff : & super fragiles homines mi-
tesce paulisper . Severitas est hæretica sic
in fratres tuos crudescere , & ex ejus invi-
dia

a Matth.

26. Psal. 5.

„dia pullulans, qui accusator est fratrum
 „nostrorum, & accusare eos studet. Soli
 „citè, inquam, ipse te docuit dicere, con-
 „sensum esse crimini; criminationibus, &
 „calumniis hominum non insistere die ac no-
 „cte. Ipse te docuit, non Christus Jesus.

b De Sa-
 cram. pœ-
 nit. cap.
 149.

Alio loco idem Waldensis (a) ita scribitur
præfens intentum admonens, ac terrens severi-
nimis Confessores. „ Summopere cavendum
 „est, ne Prælati, in restringendo casus sub-
 „ditorum nimis inveniatur difficilis. Melius
 „est de nimia benignitate, quàm de excessi-
 „va severitate reddere rationem, ait Chry-
 „sostomus. Et si quis videret fratrem suum
 „necesse habere temporalis impendii, & clau-
 „serit viscera sua ab illo, non habet charita-
 „tem Dei in se, juxta Joannem. Qui clau-
 „dit à fratre suo patiente, & petente regnum
 „cælorum, occasionem timoris prætendens,
 „perdendo talentum Domini sui, si ponere-
 „tur ad mensam, quomodo non convince-
 „tur perditæ charitatis? De magno Prælate
 „jam nuper excedente verbum relinquitur:
 „quia in aliis cum erat & clemens, & dapilus,
 „tamen in absolutionibus pœnitentiū admo-
 „nens, dū renax, & ipse sine absolutionis beneficio,
 „quod forsan optavit, repentè migravit. Id-
 „circo salubriter consulit in fine libri de visi-
 „tatione infirmorum **AUGUSTINUS**
 „(c) dicens: Quis, ô bone Jesu! demi-
 „sericordia tua desperare poterit? Dico
 „itaque omnibus, dico tandem confiten-
 „tibus,

c Tom. 9.

tibus, dico confessis consulētibz, ne confessi,
desperent, ne Sacerdotes post mortem a-,,
liquos lugeant: imò cum suo Jesu dicant: „
(a) Solvite eum, & finite abire. Melius,, *a Ioan. 10.*
est enim ut talis proficiat, vel non noceat abso-,,
lutio, quam obsit indiscreta ligatio. Hæc,,
ille.,

Quam immane ab hac Confessatorum be-
nignitate, sumpta ab exemplo pii & benigni
Jesu, distat eorum severitas, qui à fratribz
petentibus regnum cœlorum, mediò bene-
ficiò absolutionis à peccatis, claudunt viscē-
ra charitatis & compassionis, prætendentes
scrupulosè timorem relapsus, ac defectum
contritionis, ideoque istorum Magistri non
dicunt cum suo Jesu: (b) *Solvite eum, & fi-* *b Ioan. 10.*
nite abire: sed, super dolorem vulnerum pec-
catorum addentes, *gravate*, inquit, *eos ri-*
gidis pœnitentiis, & pœnitentiis ac peccatis one-
ratos ac ligatos dimittite: non curantes moni-
tum salutare ac Christianæ benignitatis datum
ab Augustino: *Melius est ut proficiat, vel non*
noceat absolutio, quam obsit indiscreta ligatio.
Verum hi meritò timeant, ne, uti renax ille
Prælati in absolutionibus pœnitentium, de
quo Waldensis, & ipsi sine absolutione, quàm
forsan in fine vitæ optabunt migrent repenti
ad infelicem æternitatem: quâ enim mensurâ
ipsi metiuntur proximos, & Christus me-
tieretur eos! Metuant proinde & Christi sen-
tentiam, quam fulminavit in ira misericordem

Q 3

servum

Matth. 7. servum erga suum conservum (a) *Servus
quam omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti
me: nonne ergo oportuit & te misereri conser-
tui, sicut & ego tui misertus sum? Et iratus Do-
minus eius tradidit eum tortoribus, quoad
que redderet universum debuum.* Ig-
noscere quod tibi non vis fieri alteri ne feceris, o rigide
& indiscretè Confessor: & mecum regredere
ad Waldensem, ut discas erga miseros & fra-
giles peccatores Christianam exercere co-
mentiam. (b)

**b. De Sa-
cram.
pœnit. cap.
157.**

„Sed dicit adversarius libello de confes-
sione capite illo quarto. Non dubium, quod
„Deus nollet, quod Sacerdos suis injungeret
„pœnitentiam, nisi ejus quantitatem, & qua-
„litatem sibi ostenderit. Unde cum Sacerdos
„absolventes hoc sæpè nesciunt, imò si ha-
„bit pœnitentia confesso suo profuerit, vel fu-
„erit voluntati Dei contraria, videtur, quod
„Deus non regulariter approbat talem pœ-
„nitentiam sic injunctam. Hæc Wiclef
„AUCTOR. Quantum ad pœnitentiam in-
„junctam à Sacerdote regulariter sic prode-
„bit, vel sic, regulam non habemus, nisi Christi
„dicentis Ecclesiæ ministris: Quicquid so-
„laveritis super terram, erit solutum & in cœlis
„& quorum remiseritis peccata, remittentur
„eis. Hæc est regula Christiana, hæc norma
„fidei est: Quisquis huic regulæ adversus est
„fidei hostis est, perfidus est. Quantū autē ad
„notitiā quantitatis, aut qualitatis delicti, hoc

scio exigit æquitas iudicantis: Sed frequenter,
minorem pœnam pro majori delicto injun-
ctam multum prodesse facit Dei gratia mise-
rantis: qualiter declarat libro secundo de Sa-
cramentis, parte 14. cap. 3. **HUGO.** Quomo-
do, inquis, certus esse possum de venia pro-
pter pœnitentiam, & satisfactionem ab ho-
mine injectam: & si illam studiosè com-
plevero, cum ille ipse homo, cui peccata mea
confiteor, sæpè aut ignorantia nesciat, aut,
negligentiâ non consideret qualem mihi se-
cundum modum & mensuram delicti debeat
satisfactionem injungere? Ad hæc tibi brevi-
ter respondeo: quod si homo nescit, Deus scit.
Tu tamen fac quod tibi præcipitur, obediens,
esto in eo, quod tibi jubetur. Videat Deus de-
votionem tuam, etsi homo nō condignè mo-
deretur afflictionem tuam. Perire non pote-
ris, si devotus fueris inventus. Sed decipior,
inquis, putans me satisfecisse, cum satis non
fecerim. Ille mihi injunxit, ut tantum face-
rem: & non amplius mihi præcepit. Ecce
totum perfeci; & non satisfeci. Sequitur.
Nec dico ut desperes: etiam si hoc contingat,
ut homo, qui exterius curandis vulneribus
peccatorum medicamentū apponit, aliquid
minus sufficiens tribuat: sæpè quod minus fo-
ris agitur, efficacius intus operatur. In parvo
opere magna devotio esse potest. Homo vi-
det in facie: Deus autem intuetur cor. Hæc,
ille. **AUCTOR.** Falsè igitur nos Wicleff,

„ terret, ne de gravitatibus criminum arbit-
 „ mur : dicente tota antiquitate Scripturæ,
 „ Patrum Ecclesiæ : quod juxta qualitatem,
 „ quantitatem delicti : aut iteratas vices sol-
 „ vant pœnas, qui peccant, ut Magister dec-
 „ vit Ecclesiæ Christus, vel qui præest vice
 „ Sacerdos. Sed circa gravitatem pœnæ me-
 „ tæ qualiter adæquare possit culpam ad pun-
 „ ctum : ita ut nec in puncto excedat : nec
 „ cedatur ab ea, sicut est solius Dei nosse,
 „ judicare alienum ab homine subtilitates ta-
 „ les, atque talia secreta, sunt lucis inaccessibi-
 „ lis. Nec ideo tamen humanum iudicium
 „ tiari debet à toto : quia ad momentum mo-
 „ ris, & magni iudicii horam monemur
 „ exercere vigilias, non illa tantum hora explo-
 „ randa, quàm scire non possumus : sed pro
 „ la cavenda, totius temporis præcurrentis vi-
 „ gilantiâ. Ad praxim verò, sicut in operatio-
 „ ne virtutis non est sollicitè exquirendum
 „ medium secundum rem, sed secundum ratio-
 „ nem : quia hoc signare supergreditur ratio-
 „ nem : ita in ponderando gravitates pœnarum,
 „ & criminum, non erit Sacerdos sollicitus se-
 „ cundum seipsam sed secundum rationem
 „ humanam à Christi lege transumptam.

Ex hac Waldensis doctrina discant Pœnitentiarii, non esse anxie nimis circa pœnitentiarum injunctionem laborandum : nec passim gravia & insueta onera fragilium confitentium humeris imponenda, quia sepe quod minus foris agitur, efficacius intus

opera.

operatur : in parvo opere magna devotio esse potest : parva enim pœnitentia promptius acceptatur , & ardentius adimpletur , quàm gravis insolita , quæ sæpe aut planè omittitur , aut cum fastidio perficitur. Quocirca Confessario de proportionē pœnitentiæ cum peccato sollicito hoc securum dat Waldensis (a) rursus documentum : Talis enim , ait , cum proportionare peccato pœnam nescit , quid aliud , quàm credo Domine , adiuva incredulitatem meam , affectuose proclamat ? Et erit tunc certa peccatorum solutio , clave nolenter errante , quia accurrens magister Ecclesia Christus , vel ex speciali dono excessum temperat , vel aggravat pœnam levem. Ipse enim est , qui quassatam arundinem non confregit , & lignum fumigans non extinxit (b). Sed si rei sunt homines , ipse solvit compeditos. Si sacerdotes boni , sed dubii , Dominus illuminat cecos. Ipsius est Sacramentum : Et ideo ipse certum præstat effectum. Sicut item in Archi-Synagogum : Noli timere , tantummodo crede. Marc. 5. Hoc Evangelicum documentum in exercitio cuiuslibet Sacramenti , de effectu eius securam reddit Ecclesiam. Nihil nobis cum hæreticis , qui tot vepribus vias sepiunt , ne remissionem peccatorum fideles obtineant. Clementiam Confessariorum erga pœnitentes amplius confirmemus ac commendemus , cum Waldensi Pœnitentiario sapientissimo , qui Witcleffo divinam iustitiam ac rigorem exaggeranti respondit per Caput subiectum.

a De Sacram. pœnit. c. 130.

b Iſa. 42.
Psalm. 143.

Q

Quod

*Quod Deus pronior est ad præmiandum
stos, vel ad parcendum pœnitentibus, quam
ad puniendum iniquos. Waldensis Carm.
Tom. 2. de Sacram. pœnit. cap. 153.*

„**H**Uic item tractavi de clementia Sacerdotum & temperato rigore in Catholicos pœnitentes, ingerunt se quædam difficultates Wicleff ad partem oppositam: quia netur se Christo conformare supremo confessori: quia à nullo alio potest capi certa ars absolutoria. Christus autem non est miserandum proclivior, quam ad puniendum reos. 4. dialogi cap. 12. Quantum istud (inquit) quod Deus est pronior præmiandum, quam ad puniendum spectat, liter istud est imbrigabile apud Scholasticos: cum Deus sit in infinitum pronus ad puniendum. Ideò cum in punitione sua sit maxima justitia, videtur, quod non sit proclivior ad aliquem præmiandum: ideò vel hoc dictum magistrale taceo: vel glosso illud secundum terminos magis certos, ut nimirum impugnabiles: quia non video magnam prudentiam verba huiusmodi defendendo. Hæc Wicleff. **AUCTOR.** Quorundam Philosophorum stultitia fuit, quod misericordia non sit virtus: & ideò removendam eam putarunt, tam à Deo, quam hominibus. De quibus lib. 6. divinarum Institutionum, cap.

cap. 14. LACTANTIUS. Si ergo in ho-
mine præclarum & excellens est bonum mi-
sericordia, idque divinis testimoniis, & bo-
norum, malorumque consensu optimum ju-
dicatur, apparet Philosophos longe abfuisse,
ab humano bono: qui neque præceperint,
huiusmodi quicquam, neque fecerint: sed
virtutem, quæ in homine propemodum sin-
gularis est, pro vitio semper habuerint. Li-
bet hic interponere unum de Philosophia lo-
cum: ut eorum plenius coarguamus errores:
qui misericordiam, cupiditatem, metus, mor-
bos animi appellant. Hæc ille. AUCTOR.
Non ad præsens negotium pertinet dicere,
si hæc hæresis Philosophorum prævalebat
in Witcleff: non scilicet pro magna virtute
misericordiam æstimare: quamvis ita vi-
deatur sonare ex verbis, dicendo quando-
que, quod Christus non fuit ad corporalem
eleemosynam assuetus. Sed hoc, quod in-
tercidit, astruamus: quod Deus sit ad præ-
miandum, vel miserendum pronior, quàm
ad puniendum proclivus. Assumit pro hac
parte Lactantius, quod præclarum, & ex-
cellens bonum in homine est misericordia,
& divinis testimoniis optimum iudicatur.
Remotis igitur imperfectionibus, si eam tri-
buamus Deo, & optimum iudicatur in Deo,
& superexcellens bonum. Quoniam ergo
ad optimum bonum Deus semper est proni-
or: videtur, quod ad miserendum Deus sem-
per

- „per est pronior, quàm ad puniendum. Et
 „videatur hæc dictio magistralis (ut
 „Grammaticus noster dicit) & non ex neco-
 „sitate Scripturæ producta, & Ecclesiæ ve-
 „ritate, clamar ad nos ipse Dominus per Pro-
 „phetam, dicens (a) : Nolo mortem peccato-
 „ris, sed ut magis convertatur, & vivat.
 „Ecce magis converti vult Dominus pecca-
 „torem ut vivat per gratiam, quàm ut inte-
 „reat per pœnam, & mortem secundam, in
 „comparatione hujus primæ, dicit se nolle se-
 „cundam: quomodo ergo non est magis pro-
 „nus ad primam, scilicet gratiam, quàm ad
 „secundam, scilicet mortem, & vindictam?
 „Unde libro de verbis Domini ser. 3. inferens
 „hunc textum, dicit AUGUSTINUS. O
 „magna bonitas Dei: & amicitiarum nobis
 „præmia repromittit, ut nobis obsequia de-
 „bitæ servitutis extorqueat: ut quos nolle ser-
 „vire conspiciat spontè, suorum beneficiorum
 „possit promissionibus invitare. Sequitur,
 „Cupit etiam nolentibus subvenire: desiderat
 „misereri peccanti: qui si peccaverit, dignos
 „fructus exhibeat pœnitentiæ (b). Invituse-
 „nim in reos vindicat, si Dei miserantis in-
 „dulgentiam contemnant. Amat enim corri-
 „pi peccatores, qui in vitam non in mortem à
 „principio constituit homines. Revertimi-
 „ni (c) (inquit) ad me, & revertar ad vos (c).
 „Et iterum: Nolo mortem peccatoris: tan-
 „tùm revertatur, & vivat. Non vult Domi-
 „nus

a Ezech. 18.

b Matt. 3.

c Ezech. 18.

nus in quemquam dominari mortem : non ,
 vult in pœnam deduci hominem , quem in ,
 vita constituit. Hæc ille. AUCTOR. Pla- ,
 nè patet Augustinum hic exponere mortem ,
 non solum pro morte culpæ , quam non vult ,
 Dominus , sed & magis pro morte vindictæ ,
 debitæ pro peccato. Non vult (inquit) Do- ,
 minus in quemquam dominari mortem : non ,
 vult in pœnam deduci hominem , pro quo ,
 dixit : Nolo mortem peccatoris : invitus in ,
 reos vindicat. Et in Hypognostico paulò ,
 post principium dicit. AUGUSTINUS (a) , *a Tom. 3.*
 quod nec mortem vult , nec eam fecit , sed ,
 serpens. Nolo (ait per Prophetam Ezechie- ,
 lem Dominus) mortem peccatoris : sed ut ,
 revertatur , & vivat , si ejus (ut prædicatis) ,
 auctor est Deus : cur eam dicendo , nolo , re- ,
 pellit à peccatore , & non patitur quod suum ,
 est permanere ? Mortem (inquit) nolo pec- ,
 catoris , quam ego ei non feci : sed ipse eam ,
 sibi dum in me prævaricator extitisset , inve- ,
 nit : sed revertatur , & vivat , id est , vitam ,
 me miserante recipiat , quàm se peccante per- ,
 diderat : Hæc ille. AUCTOR. Ecce Do- ,
 minus dicendo : Nolo mortem , mortem à ,
 peccatore repellit : ergo est ad miserandum ,
 & præmiandum paratior , quàm ad punien- ,
 dum proclivior. Non enim longè distant ,
 Dei ad nos misericordia , & præmium qui ,
 coronat nos omnes in sola misericordia , & ,
 miserationibus suis multis (b). Et in argu- , *bp/a. 102.*
 , men-

„mentum divinæ pronitatis ad præmium
 „prius nos per præmia allicit, quàm ter-
 „per vindictas. Nota ordinem AUGUSTI
 „NI. O magna (inquit) bonitas Dei: am-
 „citiarum nobis præmia repromittit, ut po-
 „sit promissionibus invitare: & deside-
 „Deus misereri peccanti: non autem deside-
 „rat vindictam inferre peccanti: imò invita-
 „(inquit) in reos vindicat. Hoc argumen-
 „to probat item CHRYSOSTOMUS
 „Veritatem istam Catholicam cui tu adver-
 „ris in terminis: sumens occasionem à verbo
 „Christi præponentis præmium timori po-
 „næ, super Matthæum, in imperfecto, Ho-
 „milia 45. ubi dicit. Qui me confessus fuerit
 „coram hominib⁹, confitebor & ego eum co-
 „ram Patre meo (a). Et qui me negaverit co-
 „ram hominibus, negabo & ego eum coram
 „Patre meo. Et quoniam quantum ad car-
 „nalem naturam rem possibilem mandave-
 „rat, nunc & pœnam, & præmium propo-
 „nit: ut non timore pœnæ, sed desiderio præ-
 „mii virtus animæ adjuvetur. Ecce præmium
 „Qui me confessus fuerit coram hominibus,
 „confitebor & ego eum coram Patre meo.
 „Sed prius dicit præmium, postea pœnam:
 „quia paratior est Deus ad præmiandum bo-
 „nos, quàm ad puniendum indignos. Vide
 „ergo quantò majus est præmium Dei, quàm
 „nostra justitia. Hæc ille. AUCTOR. Au-
 „disne, Wicleff, quod dicit Chrysostomus?

a Luc. 12.
 Matth. 3.

Iste
 dum
 Ipse
 tradi
 tion
 niene
 aut g
 & id
 dic r
 Qui
 endu
 mia
 nec
 disp
 fini
 infi
 rien
 nim
 W
 pan
 qu
 Av
 cu
 de
 ri
 cu
 ru
 ni
 po
 qu
 D
 Iste

Iste est, quem dignè tu proclamas profun-
 dum Logicum, & sublimem Philosophum.
 Ipse planè dicit contra tuam vesaniam, con-
 tradicens tibi in terminis, quod Deus para-
 tior est ad præmiandum bonos, quàm ad pu-
 niendum indignos: quod tu planè sublices,
 aut glossas ad interitum: dicens imbrigabile:
 & ideò nullâ prudentiâ defendendum. Sed,
 dic motivum tuum, & maximam rationem.
 Quia Deus est in infinitum pronus ad pûni-
 endum: ergo non est pronior ad aliquè præ-
 miandum. Fallis Wicleff sic arguens: & te,
 nec ostendes Philosophum, nec ut peritum,
 disputare Theologum. Infinito enim cum in-
 finito comparatio non repugnat: uno enim,
 infinito quandoq; aliud infinitum est aliquo-
 tiens majus, aliquotiens infinitè. Deducit e-
 nim conclusionem THOMAS BRAD-
 WARDINUS, lib. 7. de causa Dei, cap. 1.
 part. 9. probans Deum esse infinitè magis,
 quacunque multitudine infinita: quam ponit,
 Averrois particularium existentium infinita,
 cujuslibet speciei est alia major multitudo, vi-
 delicet congregata ex illa, & alia simili alte-
 rius speciei. Tota etiam multitudine cujus-
 cunque speciei, ac etiam omnium specie-
 rum: quia quacunque multitudine infi-
 nita omnium particularium existentium
 posset esse aliqua major: imò dupla, tripla,
 quadrupla, & deinceps simul, vel successivè.
 Deus autem (inquit) est tam magnus, & in-
 finitus, quod nihil majus, aut infinitius esse
 posset.

posset

„ posset. Per hoc ergo infinitas aggregata
 „ innum particularium aliquarum duarum
 „ specierum actu existentium, vel de possibili
 „ successive, est duplo majus, quam alterum
 „ illorum per se. Item infinita claritate secun-
 „ dum dotem corporis beatificabitur aliquis
 „ Sanctus in gloria : sed infinite major inter
 „ si vè erit dos dilectionis ejus in anima : ergo
 „ dos dilectionis est infinitior dote claritatis
 „ Modus arguendi videtur ex illo textu Topi-
 „ corum. Si optimum unius generis sit melius
 „ optimo alterius generis : hoc totum est simi-
 „ pliciter illo melius. Similiter divina fœcun-
 „ ditas est infinita in producendo creatura-
 „ rum, si vè in esse suo intelligibili secundum speciem
 „ & numerum, si vè in esse creato secundum
 „ rem : sed multo infinitior est fœcunditas ejus
 „ in producendo verbum, vel spiritum in
 „ divinitate naturæ divinæ secundum nume-
 „ rum : ergo in eodem, unum infinitum exco-
 „ dit aliud : sic & dato, quod Deus esset infi-
 „ nitè pronus ad puniendum indignos, non
 „ propter hoc sequitur, quod non esset
 „ pronior ad præmiandum, etiam infinitum.
 „ Dicis : imò quia cum in punitione ejus sit
 „ summa justitia, videtur, quod non sit
 „ pronior ad aliquem præmiandum. Si tibi
 „ sic videtur, oculus tuus nequam est :
 „ quia D E U S bonus est. An ideo non
 „ licet ipsi quod vult facere, & pro-
 „ pterius

pitius esse? quia si punit, habet in puni-
 endo summam iustitiam. Quasi dixeris: non
 habet summam iustitiam in mise-
 rendo, sicut in poenitendo. Sed Ca-
 tholica fides dicit tibi quod sic. Un-
 de super Psalm. 143. vers. 1. **AUGUSTI-**
NUS. Superexaltat autem misericordia,
 iudicium (a). Quid est hoc fratres: su-
 perexaltat misericordia iudicium? suppo-
 nitur misericordia iudicio, in quo in-
 ventum fuerit opus misericordiae, & si
 habuerit aliquid fortè in iudicio quo
 puniatur, tanquam unda misericordiae
 peccati ignis extinguitur: superexaltat
 enim misericordia iudicium. Quid au-
 tem cum talibus subvenit, & cum ta-
 les liberat, & cum talibus ignoscit,
 iustus est DEUS? absit. Et ibi ju-
 stus est. Non tollit ei misericordia iustitiam:
 nec iustitia misericordiam. Vide enim si non
 iustus est: dimitte, & dimitto: da, & do.
 Vide si non iustus est: In qua mensura men-
 si fueritis, in ea remetietur vobis (b). Ad
 hoc enim in qua mensura? Non enim men-
 sura ejusdem generis: sed ad hoc eadem men-
 sura: ignosce, & ignosco. Est apud te men-
 sura veniae dandae? invenies apud me mensu-
 ram veniae accipiendae. Est apud te
 mensura tribuendi quod habes: invenies
 apud me mensuram accipiendi quod non
 habes. Hæc ille. **AUCTOR.** Pro-

a Iacob. 2.

b Mat. 7.
Marc. 4.

R

bat

„bat bene Augustinus, quod Deus, etiam
 „cū miseretur, tenet summam iustitiam
 „quia rependit homini vices suas, nec tollit
 „misericordiam suam iustitiam: nec iustitia mi-
 „sericordiā. Summa ergo sibi iustitia cū puni-
 „sed infinitè paratior secundum summam
 „suam iustitiam ut misereatur, & donet: quā
 „ad puniendum, secundum prædicta, quā
 „accedit invitus, & non vult peccatoris mo-
 „tem secundam: magis autem vult ipsi mi-
 „sereri, ut convertatur, & vivat. Cū ergo
 „omnis Dei proprietas surgat in infinitum
 „infinitè magis vult Deus misereri peccanti
 „quā punire peccantem: & sic infinitè et
 „priorior ad præmiandum, vel miserendum,
 „quā ad puniendum peccantes. Et secun-
 „dum hanc fidem orat Ecclesia Deum, dicens
 „ad eum: quia misereri potius eligis, quā
 „irasci. Et lib. 1. de pœnitentia hanc fidem
 „incorporans scriptis suis AMBROSIIUS,
 „(4). Jus (inquit) Spiritus sancti in solvendis
 „ligandisque criminibus est. Quomodo et-
 „go munus ejus vendicant, de cujus diffident
 „jure & potestate? Quid quod in solentiores
 „sunt? Nam cū ad misericordiam prom-
 „ptior, quā ad severitatem sit spiritus Dei:
 „quod ait se velle, id nolunt: quod nolle, hoc
 „agunt: & cū vindicare iudicis sit, remittere
 „misericordis, tolerabilius igitur, Novatiano,
 „remitteres, quā ligares. Aliud enim quasi
 „delinquendi parcere usurpares: aliud quasi re-
 „rum.

2 Tom. 1.

rumnæ compassus ignoscere. Hæc ille. AU-
 CTOR. Ecce & hic audis Ambrosium pro-
 testari regulam fidei supra dictam. Ad mise-
 ricordiam (inquit) promptior, quàm ad se-
 veritatem est spiritus DEI : Et igitur tolle-
 rabilius Novatianus remitteret quàm ligaret.
 Ex quo liquet, quod à duritia Novatiano-
 rum traxit Witcleff formam negandi prin-
 cipium fidei antedictum : & calumniari ipsū,
 tanquam principium magistrale. Christi ve-
 rò fidelibus sufficit habere pro principiis sibi,
 credendis tales magistros : magistrum Am-
 brosium, magistrum Chrysostomum, magi-
 strum Ezechielem dicentem ex ore Domini :
 senolle tormentum peccatoris, sed ut magis,
 convertatur, & vivat. Si magis hoc, quomo-
 do non pronior est ad hoc ? Magister item,
 principii huius est Dominus noster per os,
 Esa. 58. Numquid tale est jejunium quod e-
 legi per diem affligere hominem animam,
 suam ? Numquid contorquere quasi circu-
 lum caput suum, & saccum, & cinerem ster-
 nere ? Nonne hoc est magis jejunium quod,
 elegi ? dissolve colligationes impietatis, solve,
 fasciculos deprimentes, dimitte eos, qui con-
 fracti sunt, liberos, & non onus disrumpe,
 frange esurienti panem tuum, &c. (a) Non
 tantum est ad hoc Deus ipse parator : sed in-
 struit item hominem ut præligat pœnæ &
 afflictioni corporis pro peccatis misericor-
 diā facere, & opera pietatis. Et hoc est magis,
 jejunium, quod elegit : & ita secundum hoc,

1 Esa. 58

R 2

,, con-

„confidendum est magis in Domino, quam
 „desperandum de vitio : secundum illud
 „stini de visitatione infirmorum lib. 1. in fine
 „centis. Adesto mihi propitius in his meis
 „gnis necessitatibus. Non possum mereri
 „re meis operationibus, sed tu redime me,
 „miserere mei. Diffido de meis meritis,
 „confido de miserationibus tuis : & plus
 „fido de tuis miserationibus, quam diffido
 „de malis meis actibus. Hæc ille. AUCTOR
 „non autem plus consideret sapiens Augu-
 „nus in miserationibus Domini, quam diffi-
 „deret de malis actibus propriis, nisi sciret
 „Deum paratiorem misereri, & parcere po-
 „tenti quam pœnam infligere delinquenti.

Hæc est doctrina Catholica de divina pro-
 nitate ac promptitudine ad miserandum &
 parcendum peccatoribus : quæ tamen novissi-
 mis quibusdam immisericordibus pœnitenti-
 riis non probatur : renovant enim cavillationes
 Wicleff: divina nimirum attributa omnia esse
 æqualia : adeoque Deum non esse magis pro-
 num ad miserandum ac parcendum, quam ad
 puniendum : verum (præterquam quod illud
 Waldensi plenè sit responsum) divina attri-
 buta licet in se, & secundum sua intrinseca, pro-
 ut se tenent ex parte essentia divina, sint æqua-
 lia, licet imo potius una simplex ac indivi-
 sibilis perfectio: extrinsecè tamē, & secundum
 suos terminos admittunt distinctionem ac in-
 æqualitatem : ad aliam namque extenditur, &
 etiam ad plura, divina omni scientia, quam

creatrix omnipotētia, illa enim etiā merē possi-
 bilia, negationes, ac impossibilia attingit: hæc
 solum existentia actu attingit, sic etiam divina
 iustitia ac misericordia ex parte terminorum
 possunt esse inæquales, quatenus Deus magis
 utitur & exercet misericordiam, quā iusti-
 tiam, nam, juxta quod orat Ecclesia, Deo
 proprium est misereri semper & parcere. Un-
 de lapso genere humano peccante Adamo,
 cū iustitia ac iudicium vellet omnes punire ac
 damnare accurrit vicitque misericordia, de-
 cernens ut homo redimeretur per verbi Incar-
 nationem ac Passionem. Hinc & misERICOR-
 dia Dei impios punit citra condignum, & ul-
 tra condignum præmiat pios; ut habet com-
 munis Theologorum sententia. Unde Tho-
 mas Anglicus: *Misericordia, inquit, exaltat
 iudicium, quia major est veluti curia misERICOR-
 dia quā iustitia: sicut licet à minore curia ap-
 pellare ad maiorem; ita à curia iustitie ad cu-
 riam misericordie.* Sicut Romæ multi causam
 quam perdiderunt in signatura iustitiæ, impe-
 trant in signatura gratiæ. Quocirca suadet ^{a Hebr. 4.}
 Paulus (a). *Adeamus ergo cum fiducia ad thra-
 num gratiæ, ut misericordiam consequamur, &
 gratiam inveniamus in auxilio opportuno.* Un- <sup>b Lib. 5. in
Ioan. 6. 14.</sup>
 de & noster S. Cyrillus (b). *Supra iudicium,*
inquit, exaltatur misericordia, sicut oleum super
aquam: Misericordia enim exaltat se supra
 iudicium superat & vincit iudicium, eiuf-
 que rigidam damnationis sententiā, cui pecca-

R 3

tor

cator obnoxius est, infringit & abolet, dum facit ut peccatores secundum misericordiam salventur, & non per iudicii rigorem & severitatem damnentur. Nec Deus sic plus miserrando quàm puniendo suæ repugnat justitiæ, uti dilucidè demonstrat doctor Angelicus (1. 2. q. 22. art. 3. ad 2.).

Misericordia superexaltat iudicium: Quia Deus, inquit, misericorditer agit, non contra justitiam suam faciendo, sed aliquid super justitiam operando: sicut si alicui, cui debentur centum denarii, aliquis ducentos det de suo, non facit contra justitiā, sed liberaliter vel misericorditer operatur. Et similiter si aliquis offensam se commissa remittit, eam enim donat & condonat. Ex quo patet, quod misericordia non tollit justitiam, sed est quadam justitiæ plenitudo: unde dicitur Iacobi 2. quod misericordia superexaltat iudicium. Sicut opera supererogationis superant mandata, ac consilia Evangelica transcendunt præcepta: misericordia enim sæpe est consilium, iudicium verò præcepti apud homines, sed non apud Deum. Non tantum est, inquit, Waldensis, ad hoc (scilicet miserendum) Deus ipse paratior: sed instruit item hominem, ut præcipiat poenā & afflictioni corporis pro peccatis, misericordiam facere, & opera pietatis, præsertim spiritualia erga miseros peccatores peccata confitentes. Non ergo adeo insolentes sint Poenitentarii quidam severi (cum sancto Ambrosio ac Waldensi moneo) nam cum ad misericordiam promptior, quàm ad severitatem sit.

1. p. 9. 11.
art. 3. ad
2.

*spiritus Dei : quod ait se velle, nolunt illi servi
Dei cultores (nimirum misericordiam & com-
passionem :) & igitur tollerabilius remitterent
(concludo cum Waldensi) quam ligarent : ut
enim rectè & consolatoriè S. Cyprianus (a), a Serm: in
In amplitudine sinus sui mater charitas prodigos cena Dom,
suscipit revertentes: & velit nolit Novatus here-
ticus, omni tempore Dei gratia recipit pœniten-
tes. Quos recipit Dei gratia, non rejiciat homi-
nis sevitia. Et sanctus Nazianzenus : Nonne
Deus, cujus multa sunt, ob qua admirationi est,
nihil tam peculiare habet, quam ut omnibus be-
nefaciat ? Noli igitur ignominia afficere conjuncta,
noli venari nova in praxi pœnitentiæ.*

CAPUT VII. Hydræ.

*Indomita Religionem inno-vandi li-
bido est schismatis & here-seos causa
ac nota.*

*Mille hominum species, & rerum discolor
usus :*

*Velle suum cuique est, nec voto vivitur
uno.*

*Quod enim exploratissimum sit in cæteris
hominum commerciis, notissimum pari-
ter ac lugendissimum in Ecclesiasticis, in rebus,*

inquam, ad fidem ac religionem spectantibus
 quanta enim hodie circa divinum cultum, ac
 fidei dogmata dissidia! quàm confusa Eccle-
 siam perturbat hæresum colluvies! Quæ po-
 tior deplorandissimæ catastrophes causa? Quæ
 mæstissimi belli origo? In promptu est: *in-
 mita nimirum novandi libido*, cum nihil adeo
 pium, nihil adeo vetustum, fixum ac religio-
 sum, quod improvidè tentare, pro viribus
 quateret; innovare, reformare ac labefactum
 refugiat. Hæc comprimis dissidiorum, schi-
 smatum, hæresumque causa. Unde Gerson (a)
Signum ruinae Ecclesiae est, novitas opinionum. Ea
hac enim, inquit, surgunt hæreses: schisma-
ta orta defenduntur, & defensa radicanur, re-
dicata fidem & Ecclesiam destruunt. Qui
 enim prophanis novitatibus libenter pascitur,
 eas excogitat, divendit, docet, ac prædicat, si-
 gnum est, quod inaniter populo quærit placere,
 plausum ac æstimationem sui aucupari, adeoque
 quod seipsum, non Jesum Christum prædicet:
 neque convincitur eum à semetipso loqui, non
 à Deo; ut enim est apud Joannem: *Quia*
semetipso loquitur, gloriam propriam qua-
rit. Qui verò propriam quærit gloriam eam-
 que per novæ doctrinæ prædicationem ca-
 ptandam sperat, etiamsi hæreses invene-
 rit, ipsâ novitate placebunt, & sperans in-
 de gloriam ac famam habiturum, non so-
 lum eas prædicare non reformidabit, sed &
 velut pretiosas inventas gemmas ven-
 dita-

h Part. 2.
 ser. de sig.
 ruin. Ecl.

bloan. 7.

ditabit: Norunt quippè populi seductores, quæ nova sunt grata esse & accepta vulgo præsertim in quo non est consilium, non ratio, non discretio, non diligentia: Faciles omnibus *novi* aliquid afferentibus aures præbet, nova facillè sectatur, nova avidè amplectitur, nec quidquam nisi præsentia respicit. Id in Lutheri hæresi apparuit, quàm plures præcipiti quodam iudicio, inquit Floremundus Remundus, (a) aut potius temerariâ credulitate amplexi sunt, Lutherum videre ac audire gestientes noxiâ allecti novitatum curiositate: cùm econtra omnes novorum dogmatum disseminatores, remis ac velis sint fugiendi, modisque omnibus fugandi, ipsa enim doctrinæ novitas de hæresi semper est suspecta: Christus namque ejusque Apostoli, sufficientem doctrinam ad vitam æternam consequendam dederunt Ecclesiæ. Nec post datam à Christo legem, alia iterum à Deo est expectanda, quoniam æternum Christi existit Testamentum. Si igitur novi quidpiam nunc prædicatur, cujus nec vestigium habetur in Ecclesia relictum ab Apostolis usque in hunc diem, *Ipsa rei novitate est de hæresi suspectum*: Alioquin oporteret fateri Apostolos imperfectè, ac insufficenter prædicasse Evangelium, Ecclesiamque, quam docendam Spiritus Sanctus suscepit, tam longo tempore fuisse in tenebris ignorantia, quod est impossibile: Novitas ergò doctrinæ aut hæresis est,

R s

aut

2ª Lib. 2.
cap. 10.
n. 1.

Galat. 1.

aut del. iæresi suspecta. Quam proinde no-
xiam novitatem Apostolus toties damna-
damna tamque fugiendam docet : Galatas no-
vis qui busdam Evangelistis aures præbentes
sic arguit : *Miror quod sic tam cito transi-
mini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi
in aliud Evangelium quod non est aliud, nisi
sunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt in-
vertere Evangelium Christi. Sed licet nos, aut
Angelus de cælo Evangelizet vobis præterquam
quod Evangelizavimus vobis, anathema sit.
Sicut prædiximus & nunc iterum dico : si quis
vobis Evangelizaverit præter id quod accepistis,
anathema sit.* Observat ad hunc locum Apo-
stoli Cornelius à Lapide, fuisse Angelum dia-
bolici spiritus ac perversum, qui Lutherum
docuit, & qui Zvinglium de Eucharistia in-
struxit, de quo ipsemet lib. de supplemento
Eucharistiæ scribit, nescire se an albus, an a-
ter fuerit : sed hinc certum est atrum fuisse,
illique quasi novum Evangelium, novam fi-
dem, nova dogmata receptæ fidei contraria
asserenti ab Apostolo intentatum esse anathe-
ma. Hic est ergo canon fidei, quem tradit A-
postolus : Si novum dogma oriatur alicubi,
examinetur, an concordet cum recepta &
antiqua Ecclesiæ Catholicæ fide, quam pri-
mitus prædicavit Paulus & Apostoli : quod
si inveniatur ab ea dissentire, habeatur Hære-
reticum & anathema. Ita à Lapide. Hunc
Canonem sequuntur Patres omnes.

Divus

Caput VII. 255

Divus Irenæus. (a) Si de aliqua modica ^{a Lib. 3.} questione disputatio orta fuerit, nonne oportebit ^{cap. 4.} in antiquissimas recurrere Ecclesias, & ab eis sumere de presenti questione quod certum & liquidum est?

Tertullianus. (b) Quid predicaverint ^{b De pra-} apostoli, quid illis Christus revelarit & hic pra- ^{script.} scribam, non aliter probari debere, nisi per eas- ^{6. 21.} dem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt. Si haec ita sunt, constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Apostolicis & matricibus & originalibus fide conspiret, veritati deputandam, reliquam verò omnem de mendacio præjudicandam. Et alio loco. Ex ipso ordine monstratur id esse Dominicum & verum, quod sit ^{cap. 31.} prius traditum; id autem extraneum esse & falsum, quod sit posterius immixtum.

Origenes. (c) Hæreticus habendus est omnis ^{c In Matt.} ille, qui Christo quidem credere se profitetur, ^{a- homil. 19,} lund tamen de fidei veritate credit, quam habeat definitio Traditionis Ecclesiæ.

Hieronymus. (d) Quisquis assertores ^{d Epist. ad} jorum dogmatum, quæso te, ut parcas humanis ^{ad Pam-} auribus, parcas fidei, quæ Apostolico ore lau- ^{mach. &} data est. Cur post quadringentos annos (Di- ^{Ocean,} camus nos. Cur post mille quingentos annos, ô Luthere! ô Calvine, cæteri que Novatores!) docere nos niteris, quod ante nescivimus? Usque in hanc diem, sine vestra ista doctrina, Christianus mundus fuit.

S. Athanasius. (e) Ne sustinueritis eos, qui ^{e Disp. 1.} contra ^{A-} ^{novis vias,}

novis rebus student, etiam dictiones ex sacris Libris scribant, ne sustinueritis hoc genus scripturum, etiam si voces Orthodoxæ fidei loquantur: ne ita quidem loquentibus attendite; non enim recto animo loquuntur, sed veluti indumentum ovium hac verba præferunt.

a Orat. 2.
de Imaginibus.

S. Joannes Damascenus a quasi Leo rugiensis contra Leonem Isaurum Imperatorem Iconoclastam: Audite, inquit, populi, tribus, linguæ, viri, mulieres, pueri, senes, adolescentes, infantes, Gens Christianorum sancta: Si quis Evangelizaverit vobis præter id quod Ecclesia Catholica à Sanctis Apostolis, à Patribus atque Conciliis acceptum ad hunc usque diem servavit, eum ne audieritis, neque serpentis consilium acceperitis, sicut fecit Eva, ex quo mortem est affecta. Licet Angelus, licet Rex evangelizet vobis præter id quod acceperitis, aures occludite.

b Lib. ad
Constant.

S. Hilarius (b) sic instruit Constantium Augustum: Fidem Imperator quæris? Audi eam non de novis chartulis, sed de Dei libris.

c Epist.
190.

d Epist.
174.

S. Bernardus (c) Petro Abailardo insultans: Quis non horreat, inquit, prophanas novitates & vocum & sensuum? Et alio loco (d) his epichetis novitatem exornat: Novitas, ait, mater temeritatis, soror superstitionis, filia levitatis.

e Serm. 12.
in Cant.

Gillebertus Abbas (e) relatus inter opera S. Bernardi: Nesciunt, inquit, cogitationes antiquas habere, qui novitates verborum exquirunt, qui nova excudunt dogmata, qui juvenilia de-
fæciis

fideria non declinant, qui nihil habent gravitatis, nihil auctoritatis, nihil antiquitatis plenum... Ingredere in tuos recessus fidei, introduce dilectum in cubiculum matris tuae, ut quicquid de Christo sapias, quicquid sentis, intra Ecclesia constringas regulas, ad ejus castiges censuram.

S. Augustinus (a) acerrimus Catholicæ antiquitatis vindex, frequenter Novitates velut hæreses, aut de hæresi vehementer suspectas, est infectatus. Inventorem vel sectatorem novitatis definit hæreticum, dicens eum esse: *Quis alicujus temporalis commodi, & maxima gloria principatusque sui gratiâ novas opiniones vel gignit, vel sequitur.* Rursum ita novitatem condemnat: (b) *Mira sunt, quæ dicitis, nova sunt, falsa sunt.* Quasi dicat: falsa sunt, quia nova sunt. Item alibi: *Semper, inquit, (c) viris Sanctis suspecta fuit novitas, præterea: Novitatis appetitio, ait, (d) comite errore, ad magnas deducit angustias. Deniq;: (e) Non accipio quod de baptizandis hæreticis B. Cyprianus sentit: quia hoc Ecclesia non accipit, pro qua B. Cyprianus sanguinem fudit.* Ita & reliqui Patres, omnem novitatem à recepta & antiqua Ecclesiæ fide dissentientem, ut hæreticam rejiciunt: & non sine evidenti ratione: quia Ecclesia, ut ait Apostolus, *columna est, & firmamentum veritatis.* Qui ergò novi aliquid contra ejus sententiam ac dogmata comminiscitur, à domo veritatis, ipsaque veritate abscedit & aberrat, ut nervoso dilemmate concludit

a Lib. de
util. cre-
dendi.

b Lib. 4.
contra Ma-
lian. c. 3.

c Ad Op-
tas. dera-
tione ani-
ma

d Lib. de
mor. Ma-
nich c. 10.

e Lib. 2.
contra
Crescon,
cap. 21. &
22.

f Tim. 3.

a Lib. 2.
contra
Gaudent.
cap. 8.

cludit S. Augustinus: (a) *Responde*, inquit, *trum Ecclesia* (oriente Donato) *perierit*, *non perierit? Elige quod putaveris*. Si *jama* *perierat*, *Donatum quæ peperit? Si autem* *eam sine Baptismo aggregatis perire non potest* *responde quæso, ut ab ea se, tamquam malam* *communione devitans, pars Donati separaretur,* *quæ dementia persuasit?*

b In cap. 1.
Galat.

Pari modo jam concludam, cum Cornelio à Lapide. (b) Oriente Luthero, Calvino, Mennone, & quovis alio Novatore, vel Ecclesia veraque fides periit, vel non periit: Hæc enim duo necessario connexa sunt, vera fides & vera Ecclesia, adeò ut, si vel in uno puncto, verbi gratia, Sanctos esse invocandos, à vera fide aberraret Ecclesia, Hæretica sit oportet, nec Ecclesia Dei, sed Sathanæ, sicut privatus quisque, qui vel unam hæresim tueretur, licet in cæteris articulis rectè credat, & aliis Orthodoxis consentiat, non Orthodoxus est, sed Hæreticus. Dico ergò: oriente Calvino, vel periit Ecclesia, vel non periit: si periit, adeoque periit à tempore Gregorii Magni, ut ajunt Novantes: ergò per 900. annos extincta fuit Ecclesia; ergò mundus per annos 900. vera fide, Religione, Sacramentis, Ecclesia, saluteque caruit; ergò Christus per annos 900. Sponsam suam deseruit; ergò æternum Christi regnum concidit (regnat enim Christus in Ecclesia; ergò adversus Ecclesiam portæ inferi prævaluerunt; ergò Calvinus natus est extra Eccle-

Ecclesiam, nec Ecclesiæ membrum fuit, sed infidelis, Hæreticus, vel Paganus; ergò à populo, à mundo quasi fidelis recipi, à utriusque non debuit, sed tamquam infidelis ad Ecclesiam non pertinens, contemni ac rejici. Si non periit, sed in vera fide & Ecclesia natus, baptizatus, educatus, institutus est Calvinus; ergò cum in Catholica, Apostolica, Romana Ecclesia natus, baptizatus, educatus, institutus fuerit Calvinus, illa utique vera erat Ecclesia, veram habens fidem; ergò cum ab ea discessit, ac segregavit se per nova dogmata Calvinus à vera se fide & Ecclesia separavit, ab eaque apostatavit: ergò cum aliam Ecclesiam reformatam instituit, non veram & Apostolicam, sed apostaticam, schismaticam, hæreticam, non fidei, sed novorum dogmatum, sed hæresum magistram & scholam instituit. Ita à Lapide.

Vincentius Lirinensis (a) aureo illo libello a Cap. 12. præscriptionum adversus prophanas hæresum novitates non aliud facit, quàm ut regulam hanc fanciat: *Retinenda est antiquitas, explodenda est novitas.* Locum Pauli ad Galatas 1. cap. supra allegatum, fusè ac præclare sic premit & exponit. „ Magno igitur metu nobis immutatæ fidei, ac temeratæ Religionis periculum pertimescendum est, à quo nos non, solum Constitutionis Ecclesiasticæ disciplina, sed etiam censura Apostolicæ deterret auctoritatis. Scitum etenim cunctis est, quàm graviter

- Galat. 1. „graviter, quàm severè, quàm vehementer
 „invehatur in quosdam Beatus Apostolus
 „Paulus, qui mirâ levitate nimium
 „translati fuerant ab eo, qui eos vocavit
 1. Tim. 4. „in gratiam Christi, in aliud Evangelium
 „quod non est aliud; qui coacervant
 „Magistros ad sua desideria, à veritate quidem
 1. Tim. 5. „auditum avertentes, conversi verò ad fabulas
 „habentes damnationem, quod primo
 Ro 16. „fidem irritam fecissent. Quos deceperunt
 „ii, de quibus ad Romanos Fratres scripsit
 „idem Apostolus: Rogo autem vos fratres
 „tres, ut observetis eos, qui dissensionem
 „offendicula præter doctrinam, quam
 „didicistis, faciunt, & declinate ab illis: sicut
 „iulini enim Christo Domino non de
 „viunt, sed suo ventri: & per dulces sermones
 „& Benedictiones seducunt corda innocentium
 2. Tim. 3. „centium. Qui intrant per domos, & captivum
 „vas ducunt mulierculas oneratas peccatis
 „quæ ducuntur variis desideriis: semper
 „discennes, & ad scientiam veritatis nunquam
 Tit. 1. „pervenientes. Vaniloqui & seductores,
 „qui universas domos subvertunt, docentes
 „quæ non oportet, turpis lucri gratia. Hominibus
 „mines corrupti mente, reprobi circa fide
 1. Tim. 3. „dem: superbi, & nihil scientes: sed languent
 1. Tim. 6. „tes circa quæstiones & pugnas verborum
 1. Tim. 5. „qui veritate privati sunt, existimantes quod
 „sciant esse pietatem: simul autem & otiosi
 „discunt circumire domos; non solum autem

otiosi, sed & verbosi & curiosi, loquentes, ^{1. Tim. 1.}
 quæ non oportet. Qui bonam conscientiam, ^{1. Tim. 2.}
 repellentes, circa fidem naufragaverunt. „
 Quorum prophana vaniloquia multum pro- „
 ficiunt ad impietatem & sermo eorum ut „
 cancer serpit. Benè autem, quod de iis i- „ ^{2. Tim. 3.}
 tem scribitur: sed ultrà non proficiunt: in- „
 sapientia enim eorum manifesta erit omni- „
 bus, sicut & illorum fuit. Cùm ergò tales „
 quidam circumeuntes Provincias & Civita- „
 tes, atque errores venalitos circumferendo „
 etiam ad Galatas devenissent: cùmque his „
 auditis Galatæ nausèa quadam veritatis ad- „
 fecti, Apostolicæ Catholicæque doctrinæ „
 manna revomentes, Hæreticæ novitatis sor- „
 dibus oblectarentur, ita sese Apostolicæ po- „ ^{Galat. 1.}
 testatis exercuit autoritas, ut summa cum „
 severitate decerneret: Sed licet aut nos, in- „
 quit, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis, „
 præterquam quod evangelizamus: anathe- „
 ma sit. Quid est quod ait: Sed licet nos? „
 Cur non potius: sed licet ego? Hoc est, „
 etiamsi Petrus, etiamsi Andreas, etiamsi Jo- „
 annes, etiã postremo omnis Apostolorum „
 chorus evangelizet vobis, præterquam „
 quod evangelizavimus, anathema sit. Tre- „
 menda distinctio: propter adserendam pri- „
 mæ fidei tenacitatem, nec sibi, nec cæteris „
 Coapostolis pepercisse Parum est. Etiam „
 si Angelus, inquit, de cœlo evangelizet vo- „
 bis, præterquam quod evangelizavimus; a- „

S

nathe-

„anathema sit. Non suffecerat ad custodi-
 „traditæ semel fidei, conditionis huma-
 „commemorasse naturam, nisi Angeli
 „quoque Excellentiam comprehendissent.
 „et nos, inquit, aut Angelus de cælo.
 „quia Sancti cælestesque Angeli peccare
 „possint, sed hoc est, quod dicit: si eni-
 „inquit, fiat quod non potest fieri, quod
 „ille traditam semel fidem mutare tentare
 „anathema sit.

a Cap. 17.

„Sed (a) hæc forsitan perfunctorie
 „locutus est, & humano potius effudit
 „petu, quam divinâ ratione decrevit.
 „Sequitur enim, & hoc ipsum ingenti
 „mine iteratæ insinuationis inculcat.
 „prædiximus, inquit, & nunc iterum
 „Si quis vobis evangelizaverit præter
 „quod accepistis: anathema sit. Non dicit
 „quis vobis annuntiaverit: præterquam
 „accepistis, benedictus sit, laudetur, recipi-
 „tur: sed anathema sit, inquit, id est, sepa-
 „tus, segregatus, exclusus, ne unius omni-
 „um contagium, innoxium gregem Christi
 „venenatâ permixtione contamineat. Sed
 „sitan Galatis ista tantum præcepta sunt: la-
 „gò & ista solis Galatis imperata sunt, quæ
 „eiusdem Epistolæ sequentibus commemo-
 „rantur: qualia sunt hæc: Si vivimus spiritu
 „spiritu & ambulemus: Non efficiamur in
 „nis gloriæ cupidi, invicem provocantes,
 „vicem invidentes. Et reliqua. Quod si

Gardus

surdum est, & omnibus ex æquo imperata,,
sunt, stat, ut sicut hæc morum mandata, ita,,
etiam illa, quæ de fide cauta sunt, omnes pa-,,
rimodo comprehendant.,,

a Cap. 14.

Et, (a) sicuti nemini licet invicē provocare,,
aut invidere invicē, ita nemini liceat præter id,,
quod Ecclesia Catholica usquequaque evan-,,
gelizat, accipere. Aut forsitan tunc jube-,,
batur, si quis annuntiasset præterquam quod,,
annuntiatum fuerat, anathemari: nunc verò,,
jam non jubetur. Ergò & illud quod item,,
ibi ait: Dico autem, spiritu ambulate, & de-,,
siderium carnis non perficietis, tunc tantum,,
jubebatur, modò verò jam non jubetur.,,
Quod si impium pariter & perniciosum est,,
ita credere, necessariò sequitur, ut sicut hæc,,
cunctis ætatibus observanda sunt, ita illa,,
quoque quæ de non mutanda fide sancita,,
sunt, cunctis ætatibus imperata sunt. Ad-,,
nunciare ergò aliquid Christianis Catholi-,,
cis, præter id quod acceperunt, numquam,,
licuit, nusquam licet, numquam licebit: &,,
anathemare eos qui adnuncient aliquid, præ-,,
terquam quod semel acceptum est, num-,,
quam non oportuit, nusquam non oportet,,
numquam non oportebit. Quæ cum ita
sint, estne aliquis vel tantæ audaciæ, qui,,
præter id quod apud Ecclesiam adnuncia-,,
tum est, adnunciet: vel tantæ levitatis, qui,,
præter id quod ab Ecclesia accepit, accipiat?,,
Clamet, & repetendo clamet, & omnibus, & sem-,,
per, & ubique per litteras suas, clamet ille, il-,,

S a

le vas

„le vas electionis , ille Magister Gentium
 „ille Apostolorum tuba, ille terrarum pra
 „ille cœlorum conscius , ut *Si quis nov*
 „dogma adnunciaverit , *anathematizetur*
 „contra reclamant ranæ quædam , &
 „nipses, & muscæ morituræ , quales
 „Pelagiani , (*addo : & Lutherani, Ca*
 „niani, & ceteri Novatores) & hoc Cat
 „licis : Nobis, inquiunt, authoribus, tu
 „Principibus , nobis Expositoribus dam
 „te quæ tenebatis , tenete quæ damnab
 „reijcite antiquam fidem , paterna insti
 „Majorum deposita , & recipite , quæ
 „illa tandem ? Horreo dicere : sunt
 „tam superba, ut mihi non modò adfirm
 „sed nec refelli quidem sine aliquo p
 „posse videantur. „

„Observe hîc , quanta sit certitudo fidei
 „Apostolis traditæ , tot signis , tot mira
 „lis à Deo confirmatæ , & ad nos per con
 „nuam tot jam sæculorum traditionem tra
 „missæ ; quamque in illa firmi & constan
 „esse debeamus : Ut scilicet id potius neg
 „mus, quod sensus , quod ratio, quod
 „monstratio, quod auctoritas omnium ho
 „minum & Angelorum (etiamsi facerent
 „racula ad id probandum ; quod tamen
 „impossibile) suggerit , quàm id negem
 „quod fides docet : Quia fides primæ va
 „revelatione , qui prima est & immutab
 „veritas , nititur : reliqua omnia falli &

lere possunt. Imò si per impossibile Deus revelaret contrarium fidei nostræ, quam jam primò revelavit, primæ ejus revelationi credendum foret, non secundæ: Quia si revelaret contrarium, mutaretur, & consequenter desineret esse Deus, & prima ac infallibilis veritas. Quæ omnia cum sint impossibilia, sequitur Deum contrarium revelare non posse; ac consequenter qui novam & contrariam doctrinam afferunt, non illam Dei, sed cerebri sui, vel dæmonis revelatione accepisse, de quibus Sanctus Hieronymus: (a) *Unusquisque fingit quod vult, & adorat figmentum suum.* ^{a In Amos 3.}

Ex dictis patet evidenter, omnia nova dogmata receptæ Catholicæ fidei contraria esse hæreses: & consequenter qui indiscreto reformandi zelo succensi propriâ autoritate Novitates inducere student circa fidem ac Religionem, aut Hæreticos esse, aut in præcipitio in hæresim incidendi, consistere, qui enim indomitâ agitur novandi cupidine, facile hæreticas etiam novitates excogitabit. Sed promoveamus intentum ex Apostolo (b) ^{b 1. Timoe. 5.6.} hæresim idipsum quod novitatem asserente. O Timothee, inquit, *depositum custodi, devitans prophanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt.* Illustris & efficax est iste Apostolicus textus adversus universos Novatores. Per deposti-

rum igitur intelligitur doctrina sana & Catholica, quæ Timotheo quasi Episcopo credita erat, eique quasi depositum à Paulo commendata: patet primò, quia explicat Apostolus, subdens: *Devitans prophanas vocum novitates, & oppositiones falsæ scientiæ*: Ubi prophanas novitates falsi nominis scientiam quasi deposito oppositam & contrariam vitari jubet: si falsi nominis scientia opponatur deposito sequitur depositum esse veri nominis scientiam, seu sanam ac Catholicam doctrinam, hæc enim vera sapientia est & scientia, cundò, id ipsum patet ex alia Apostoli stola ad Timotheum, (a) ubi hoc depositum iterum atque iterum commendat Timotheo, & iisdem penè verbis, quibus utitur, cum ait: *Formam habere sanæ verborum, quæ à me audisti in fide, & dilectione in Christo Iesu: bonum depositum custodi.* Et iterum: (b) *Quæ audisti à multis, per multos testes, hæc commenda fidelibus tuis.* Et infra. *Sollicitè cura reperta, &c. rectè tractantem verbum veritatis, prophana autem & vaniloquia devita.* Ecce ibidem quod hîc ait: *Devitans prophanas vocum novitates.* Tertiò, quia ita explicant Chrysostomus, Anselmus, Theopylactus, Oecumenius, Vincentius Lirinensis apud à Lapide. Hinc autem consequitur doctrinam Catholicam solere per

21. Tim.

b Cap. 1.
Cap. 2.

nus tradi, ejusque custodes Episcopos esse
 obstrictos ad hoc, ut ne minimam ejus par-
 tem tolli aut vitari patiantur per propa-
 nas novitates : *lex enim depositi*, inquit
 Chrysostomus, *non patitur ut aliquid illius*
pereat sine culpa apud depositarium. Unde
 Sanctus Basilii Præfecto Valentis Impe-
 ratoris Arriani urgenti ut ei in nonnullis cre-
 deret, ita respondit : *Qui Divinis nutriti*
sunt eloquiis, corrumpi de Divinis dogma-
tibus nec unam syllabam patiuntur : Sed pro
ut, si ita oporteat, omnes mortis species ample-
lluntur. Rationem autem, cur nihil in fi-
 dei dogmatibus fas sit innovando immu-
 rare, egregie dat Vincentius Lirinensis. (4) *a Lib. 9.*
 Nam si semel, *inquit*, admissa fuerit hæc, *contra*
 impiæ fraudis licentia, horreo dicere, quan- *prophan.*
 tum excindendæ atque abolendæ Religio- *novitates.*
 nis periculum consequatur. Abdicata e- *cap. 37.*
 tenim qualibet parte Catholici dogmatis,
 alia quoque atque item alia, ac deinceps,
 alia, & alia jam quasi ex more & licito abdi-
 cabuntur, Porro autem singulatim partibus,
 repudiatis, quid aliud ad extremum seque-
 tur, nisi ut totum pariter repudietur? Sed
 & e contra, si novitia veteribus, extranea,
 domesticis, & prophana sacratissimis admisceri,
 cœperint, proserpat hic mos in univer-
 sum necesse est, ut nihil post hac apud Ec-
 clesiam relinquatur intactum, nihil illiba-
 tum, nihil integrum, nihil immaculatum :
 S 4 sed

„sed sit ibidem deinceps impiorum ac tu-
 „pium errorum lupanar, ubi erat ante ca-
 „stæ & incorruptæ sacrarium veritatis
 „Sed avertat hoc à suorum mentibus ne-
 „divina pietas, sitque hic potius impiorum
 „furor.

Vides quò abducatur *indomita novanda*
bido? Quæ dum ab uno aliquo fidei articu-
 lo facit initium, deinde omnes consequen-
 ter convellit ac abnegat: quemadmodum
 aperta levi murorum ruina, hostes turme-
 ritim irrumpunt: aut ruptò alicubi agger,
 aqua omnia longè latèque inundat, nec ul-
 lo obice coerceri potest. Est quoque sermo
 articulorum fidei similis annulo, qui vel
 minima fractus parte digito amplius adapta-
 ri nequit: Itemque campanæ, quæ, vel le-
 vissimâ acceptâ fissurâ, sonum omnem de-
 perdit. Quocirca mirum non est, quod
 niverfa Christiana Respublica commoveri
 sit solita, quàm primùm vel unum Religio-
 nis articulum intelligit, *innovari*, aut in
 dubium vocari: nec immerito, cum fides
 mystici Ecclesiæ ædificii basis sit & fun-
 damentum, sic ut uno convulsò aut mu-
 tatò articulo, reliqui omnes eandem for-
 tunam subeant. A quo exitiosissimo ma-
 lo ut Ecclesia se servet immunem, omni
 curâ ac sollicitudine custodit *depositum* Chri-
 sti, ne vel jora unum, vel unus aper-
 tatur, aut pereat.

pereat de fidei articulis : quod & Vincentius
 Lirinensis (a) præclare adversus temera- ^{a Cap. 4.}
 rios Novatores observavit ac declara-
 vit. „ Christi verò Ecclesia, sedula & „
 cauta depositorum apud se dogmatum „
 custos, nihil in iis umquam permutat „
 nihil minuit, nihil addit : Non amputat „
 necessaria, non apponit superflua, non a- „
 mittit sua, non usurpat aliena : Sed omni „
 industria hoc unum studet, ut vetera fi- „
 deliter sapienterque tractando, si qua sunt „
 illa antiquitus informata & inchoata, ac „
 curat & poliat : Si qua jam expressa & e- „
 nucleata, consolidet, firmet : Si qua „
 jam confirmata & definita, custodi- „
 at. Denique quid aliud umquam Con- „
 ciliarum Decretis enixa est, nisi ut „
 quod antea simpliciter credebatur, hoc „
 idem postea diligentius crederetur ? Quod „
 antea lentius prædicabatur, hoc idem „
 postea instantius prædicaretur ? Quod „
 antea securius colebatur, hoc idem post- „
 ea sollicitius excoleretur ? Hoc, inquam „
 semper, neque quicquam præterea, *Hæ-* „
reticorum novitatibus excitata, Con- „
 ciliarum suorum Decretis Catholica „
 perfecit Ecclesia, nisi ut quod prius „
 à Majoribus sola traditione susceperat „
 hoc deinde posteris etiam per Scriptu- „
 ra chirographum consignaret : magnam „

S s

rerum

„ rerum summam paucis litteris compre-
 „ hensam , & plerumque propter intelli-
 „ gentiæ lucem , non novum fidei sensum ,
 „ novæ appellationis proprietate signando ,

Nunc latam ac doctissimam audiamus orationem , quâ Vincentius Lirinensis (a) , strenuissimus Novarorum mastix , locum Apostoli , quem
 1 Cap. 16. *tractamus , exponit. „ Eâ enim mirè adjuv-*

„ meum intentum. Quæ cum ita sint , ite-
 „ rum atque iterum eadem mecum revolveat
 „ & reputans , mirari satis nequeo tantam
 „ quorundam hominum vāsaniam , tantam
 „ excæcatæ mentis impietatem , tantam
 „ postremo errandi libidinem , ut con-
 „ tenti non sint traditâ semel & accep-
 „ ptâ antiquitus credendi regulâ , sed nova
 „ ac nova in diem querant , semperque aliquid
 „ gestiant Religioni addere , mutare , detrahe-
 „ re : Quasi non cœ este dogma sit , quod se-
 „ mel revelatum esse sufficiat , sed terrena in-
 „ stitutio , quæ aliter perfici nisi assiduâ emen-
 „ datione , imò potius reprehensione non pos-
 „ set : cum divina clament oracula : ne trans-
 „ feras terminos quos posuerunt patres tui. Et

Prov. 22.

Ecc. 8. 6.

10.

„ super judicantem ne judices. Et : scindentem
 „ sepem , mordebit eum serpens. Et illud A-
 „ postolicum , quò omnes omnium hæreseon
 „ sceleratæ novitates , velut quodam spiritali
 „ gladiò sæpe truncatæ , semperque truncan-
 „ dæ sunt. O Timothee , depositum custodi , devi-
 „ ans prophanas vocum novitates , & oppositi-
 „ ves falsi nominis scientis , quam quidam pro-

mittentes, circa fidem exciderunt. Et post hæc,,
inveniuntur aliqui tanta inveteratæ frontis,,
duritiâ, tantâ impudentiæ incude, tam ada-,,
mantinæ pertinaciæ, qui tantis eloquiorum,,
cœlestium molibus non succumbant? tantis,,
ponderibus non fatiscant? tantis malleis non,,
conquassentur? tantis postremo fulminibus,,
non conterantur? *Devota*, inquit, *prophanas*,,,
vocum novitates: non dixit antiquitates: non,,
dixit vetustates, imò planè quid e contrario,,
sequeretur, ostendit. Nam si vitanda est no-,,
vitas, tenenda est antiquitas: & si prophana,,
est novitas, sacrata est vetustas. *Et oppositio-*,,
nes, inquit, *falsi nominis scientia*. Verè fal-,,
sum nomen apud doctrinas hæreticorum, ut,,
ignorantiæ scientiæ, & caligo serenitatis. &,,
tenebræ luminis appellatione fucuntur. *Quâ*,,
quidam, inquit, *promittentes, circa fidem ex-*,,
ciderunt. Quid promittentes exciderunt? nisi,,
novam, nescio quam, ignoratamque doctri-,,
nam? Audies enim quosdam ipsorum dice-,,
re: venite ô insipientes & miseri, qui vulgò,,
Catholici vocitamini, & discite fidem veram,,
quam præter nos nullus intelligit, quæ mul-,,
tis ante sæculis latuit, nuper verò revelata,,
& ostensa est: sed discite furtim atque secre-,,
tim, delectabit enim vos. Et item: cùm di-,,
diceritis, latenter docete: ne mundus au-,,
diat, ne Ecclesia sciat: paucis namque con-,,
cessum est tanti mysterii capere secretum.,,
Nonne hæc verba sunt illius meretricis quæ,,
apud

Prvo. 9.

„ apud Salomonis proverbialia vocat ad se præ-
 „ tereuntes viam , qui dirigunt iter suum ?
 „ Qui est , inquit , vestrum insipientissimus ,
 „ diverrat ad me. Inopes autem sensu exhor-
 „ tatur , dicens : Panes occultos libenter attrin-
 „ gite , & aquam dulcem furtim bibite. Quid
 „ deinde ? At ille inquit , nescio quomodo ter-
 „ rigenæ apud eam pereant. Qui sunt isti ter-
 „ rigenæ ? exponat Apostolus : Qui circa fidem
 „ inquit , exciderunt. Sed (a) operæ pretium est
 „ totum ipsum Apostoli capitulum diligentius
 „ pertractare. O *Timothee* , inquit , *depositum*
 „ *custodi* : *devitans prophanas vocum novitates*.
 „ O , exclamatio ista , & præscientiæ est pari-
 „ ter & charitatis : prævidebat enim futuros
 „ quos etiam prædolebat , errores. Quis est
 „ hodie *Timotheus* ? nisi vel universa Eccle-
 „ sia , vel specialiter totum corpus Prælato-
 „ rum , qui integram divini cultus scientiam
 „ vel habere ipsi debent , vel aliis infundere.
 „ Quid est , *depositum custodi* ? Custodi , in-
 „ quit , propter fures , propter inimicos : ne
 „ dormientibus hominibus superfement zi-
 „ zania super illud tritici bonum semen , quod
 „ seminaverat Filius hominis in agro suo. *De-*
 „ *positum* , inquit , *custodi*. Quid est depositum ?
 „ id est , quod tibi creditum est , non quod à te
 „ inventum. Quod accepisti , non quod ex-
 „ cogitasti : rem non ingenii , sed doctrinæ :
 „ non usurpationis privatæ , sed publicæ tra-
 „ ditionis : rem ad te perductam , non à
 „ te prolata : in qua non auctor de-
 bas

3 Cap. 27

bes esse, sed custos: non institutor, sed
 sed sectator: non ducens, sed sequens. *De-*
positum, inquit, *custodi*: Catholicae fidei ta-
 lentum inviolatum illibatumque conserva.
 Quod tibi creditum est, hoc penes te maneat,
 hoc à te tradatur. Aurum accepisti, aurum,
 redde: nolo mihi alia pro aliis subicias:
 nolo pro auro aut impudenter plum-
 bum, aut fraudulenter æramenta supponas:
 nolo auri speciem, sed naturam planè. *O Ti-*
mothee, ô Sacerdos, ô Tractor, ô Doctor,
 si te divinum munus idoneum fecerit, inge-
 niò, exercitatione, doctrinâ: esto spiritualis
 Tabernaculi Beseleel, pretiosas divini dog-
 matis gemmas exculpe, fideliter coapta, ad-
 orna sapienter, adjice splendorem, gratiam,
 venustatem. Intelligatur te exponente illu-
 strius, quod antea obscurius credebatur. Per
 te posteritas intellectum gratuletur, quod
 antè vetustas non intellectum venerabatur:
 eadem tamen quæ didicisti ita doce, *ut cum*
disas novè, non dicas nova.

Sed (ad Apostolum redeamus. *O Ti-*, a *Cap. 33.*
mothee, inquit, *depositum custodi, devitans*,
prophanas vocum novitates. Devita, inquit,
 quasi viperam, quasi scorpionem, quasi ba-
 siliscum: ne te non solum tactu, sed etiam
 visu afflatuque percutiant. Quid est devita-
 re? Cum huiusmodi nec cibum sumere.
 Quid est devita? si quis, inquit, venit ad vos,
 & hanc doctrinam non adfert. Quam do-
 ctrinam, nisi Catholicam & universalem, &
 unam

unam eandemque per singulas ætatum successiones incorrupta veritatis traditione manentem, & usque in sæcula, sine fine mansuram? Quid tum? Nolite, inquit, recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis: qui enim dicit illi Ave, communicat operibus eius malignis. *Prophanas*, inquit, *vocum novitates*. Quid est prophanas? Quæ nihil habent sacri, nihil religiosi: ab Ecclesiæ penetralibus, quæ est templum Dei, penitus extraneas. *Prophanas*, inquit *vocum novitates*. *Vocum*, id est, dogmatum, rerum, sententiarum novitates, quæ sunt vetustati, quæ antiquitati contrariæ. Quæ si recipiantur, necesse est, ut fides beatorum Patrum, aut tota, aut certe magnâ ex parte violetur, necesse est, ut omnes omnium ætatum fideles, omnes Sancti, omnes casti, continentes, Virgines, omnes Clerici, Levitæ, & Sacerdotes, tanta Confessorum millia, tanti Martyrum exercitus, tanta urbium, tanta populorum celebritas & multitudo, tot Insulæ, Provincias, Reges, Gentes, Regna, Nationes, totus penè jam terrarum orbis, per Catholicam fidem Christo Capiti incorporatus, tanto sæculorum tractu ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse quid crederet, pronuntietur.

• Cap. 34. *Prophanas*, inquit, (a) *vocum novitates* dicitur: quas recipere atque sectari nunquam Catholicorum, semper verò hæreticorum, fuit.

fuit. Et revera, quæ umquam hæresis, nisi,,
sub certo nomine, certo loco, certo tempo-,,
re bullivit? Quis umquam hæreses instituit,,
nisi qui se prius ab Ecclesiæ Catholicæ uni-,,
versitatis & antiquitatis consensione discre-,,
verit? Quod ita esse, luce clarius exempla,,
demonstrant. *Quibus enarratis, subdit.* Qui-,,
bus cunctis satis evidenter perspicuèq; mon-,,
stratur, hoc apud omnes fere hæreses solenne,,
quasi esse ac legitimum, ut semper prophanis,,
novitatibus gaudeant, antiquitatis scita fasti-,,
diant, & per oppositiones falsi nominis sci-,,
entia à fide naufragent. Contra verò Ca-,,
tholicorum hoc ferè proprium deposita san-,,
ctorum Patrum & commissa servare, dam-,,
nare prophanas novitates: & sicut dixit, &,,
iterum dixit Apostolus: si quis annuntiaverit,,
præterquam quod acceptum est, anathema-,,
re.

His omnibus luculenter ac irrefragabiliter
ostenditur, causam hæreseos esse, *Indomitam
novandi libidinem*, atque novitatem doctrinæ
& sermonum falsi dogmatis esse notam & si-
gnum: indeque hæretici passim ab aliis etiam
Patribus quasi Novantes norantur, detegun-
tur, ac damnantur: eorumque doctrina vel so-
lius novitatis titulo hæretica, aut certè de hæ-
resi suspecta rejicitur: quæ subiectis demon-
stro testimoniis.

Sanctus Irenæus (A) de Valentino & affeclis a Lib. 1.
hæreticis ita scribit: *Cum autem discrepant ad cap. 16.*

in vi-

invicem & doctrinâ & traditione , & qui
centiores eorum agnoscuntur , affectant
singulos dies novum aliquid adinvenire ,
fructificare quod numquam quisquam excog-
vit.

a Lib. 2.

epist.

epist. 8.

Sanctus Martyr Cyprianus (a) ut No-
tum de hæresi ac schismate ostendat con-
stitutum , asserit rerum novarum semper cupidum

b Lib. 4.

epist. epist.

11.

& alio loco dicit (b) : quod post Deitraditio-
nem , post connexam & ubicunque confusam
Catholicæ Ecclesiæ unitatem , humanam con-
stituit Ecclesiam facere , & per plurimas civitates
novos Apostolos suos mittat , ut quadam
centia institutionis suæ fundamenta con-
struat.

c Lib. con-

tra Con-

stantium.

Sanctus Hilarius (c) de Arianis loquens
Ubi , inquit , impietatis occasio patet , novitas
admittitur. Et longe infra , ex nomine Ari-
anorum , Sub rejiciendis , ait , novitas
bus rursus ipsi novis ad D. E. U. M. vocibus
rebellamus , & subscripturarum vocabulo non
scripta mentimur , vagi , prodigi , impij
dum & manentia demutamus , & accepta per-
dimus , & irreligiosa presumimus. Dicitur
verissimum : familiare namque id est hære-
ticis , sub prætextu rejiciendæ novitatis , de
qua accusant nefariè Catholicos , ac restau-
randæ antiquitatis , Novis ad Deum vocibus
rebellare.

d Hom. 1.

Rasch.

Theophilus Alexandrinus (d) comparat
hære-

hæreticos veritatis antiquæ fastidia sustinen-
tes, *Præstantibus*, cibos vulgares fa-
stidientibus, *Et* novos, ac insolitos affectan-
tibus.

Oprarius Milevitanus (a) Donatistis in-
sultans: *Et novitas*, inquit, *contra antiqui-*
tatem à vobis instituta est. Et alio loco (b):
Quæ est ista nova Et stulta sapientia, novitatem
querere in visceribus vetustatis?

Sanctus Augustinus (c) ita Cresconium
perstringit: *Ecclesiam*, inquit, *perisse dicitis:*
Et vos unde nati fueritis ostendite. Sola igitur E-
vangelica doctrina per excellentiam vera Et an-
tiqua dicitur, ad invidiam falsæ, quæ nova
appellatur. Unde idem sanctus Doctor (d)
multas de anima opiniones enarrans, de qua-
dam earum quam credit esse erroneam nec ta-
men illam se posse expugnare concedens, ait:
Ipsa tamen solâ novitate displicet.

Juxta Tertullianum (e), *Quidquid Aposto-*
licum non est, posterius est, Et proinde novum,
atque adulterinum judicari debet.

Sanctus Gregorius de hæreticis docet (f):
Quod communem scientiam habere refugiunt, moral.
nec ceteris æquales æstimentur: Et occulta ac no-
va semper exquirunt quæ dum alii nesciunt, a-
pud imperitorum mentes ipsi de singularitate sci-
entiæ gloriantur.

Sanctus Bernardus (g) non semel notat ac
perstringit in Petro Abailardo vafro hæresiar-
cha effrenem novandi libidinem: *suas*, inquit,

T

novi-

a Lib. 3.

contra

Parmen.

b Lib. 6.

c Lib. 2.

contra

Crescon.

cap. 33.

d Lib. de

rat. ani-

ma: ad

Oprar.

e Lib. de

prescrip.

hæret.

f Lib. 4.

moral.

cap. 18.

g Epi 189.

epist. 190.

novitates Catholicorum Patrum doctrina
fert *Es* fidei. Et alibi loquens de eodem. H
mus, ait, in Francia novum de veteri mag
Theologum, qui ab ineunte ætate sua in
Dialectica lusit, *Es* nunc in Scrip
sanctus insanit. Olim damnata *Es*
ta dogmata, tam sua videlicet quàm
na suscitare conatur, insuper *Es* nova
die. Relatis deinde quibusdam execra
ejus novitatibus, exclamat: Quis non
reat prophanas novitates *Es* vocum *Es*
suum?

a In epist.
Can.

Venerabili Beda (a) teste, Diotrophes
postolorum temporibus Hæresiarcha ex
superbus quidem ille & insolens, malens
que nova docendo primatum usurpare
entia, quàm antiquis sanctæ Ecclesiæ,
Ioannes Apostolus prædicabat, humiliter
vere atque auscultare mandatis.

b De Ec-
clesia
Christi l. 1.

Illustrissimus Noguera (b) ita tempo
sui describit deploratque prophanos No
tores. „Quàm multos (prò dolor) v
„deas ætate nostra, qui volentes & scie
„tes, sanæ & Catholicæ Religioni non
„cium remittunt, seque in eam pestem pre
„cipites dedunt, ut quidvis potius
„quàm quod Catholica Ecclesia appro
„bat, recipiant, suscipiant, admirentur,
„ac cujuslibet hominis somnia pro cœlesti
„doctrina amplectantur, quæ à Majoribus
„nostris, viris sanctitate & doctrina singula

ri præstantibus, summo consilio, incredibili,
 sapientia, & maximo pietatis studio statuta,,
 & complurium sæculorum atque ætatum usu,
 & authoritate roborata, ac confirmata sunt,,
 ea omnia ab instinctu & voluntate dæmo-,,
 num profecta esse clamant. Quid vetus,,
 antiquum, & à memoria nostra remotum,,
 est, id omne execrantur, ac ne auditione qui-,,
 dem dignum putant, contra atque habet cœ-,, *a Deut. 32*
 leste oraculum (a), quod ait: *Interroga pa-*,
trém tuum, & dicet tibi: Majores tuos, & an-,
nuntiabunt tibi. Et quod alibi monet Scri-,,
 ptura (b), *Ne te prætereat narratio seniorum*,, *b Eccl. 8.*
 ipsi enim didicerunt à patribus suis, quoniam ab,,
 ipsis discas intellectum, & in tempore necessita-,,
 tus dare responsum. Quæ nova nondum audi-,,
 ta, & nūc primū nata sunt, sine ulla consi-,,
 deratione, judicio, & examinatione admittūt,,
 amplectūtur, exosculātur, & divina oracula esse,,
 prædicant. Ut planè de eis liceat dicere, quod,, *c Act. 17.*
 de Atheniensibus olim dixit Lucas (c): *Ad*,
 nihil videlicet aliud eos vacare, quàm ut ali-,,
 quid novi dicāt aut audiāt. Nec minus sanè ad,,
 rem accommodatè eā oratione eos simul &,,
 ipsorum magistros alloqui possis, quā usum,,
 fuisse scribit Plato Ægyptium quendam,,
 Sacerdotem, dum loqueretur cum Solone,,
 Lacedæmonio, quæ ad hunc modum ha-,,
 bet (d): *O Solon, Solon, vos Græci semper*,, *d In Timæo*
 estis pueri, nullam penitus in animis,

a Ser. 66.
in Cant.
can.]

per veterem auditionem antiquam habet
res opinionem : ex Græcis enim nullus est
nex. Ac ita quidem certè res habet. Nullus
enim adversarii nostri opinionem, & sententiam
sequuntur, aut proferunt, cujus vel A
stolum A, vel postolicū aliquem virum
demonstrare possent. Divus Bernardus
loquens de quibusdam sui temporis hære-
ticis, quorum hi sopitos, & extinctos
in lucem revocant : *Quare, inquit, ab illis
sua secta authorem, neminem dant? Quare
hæresis non ex hominibus habuit pro-
phetam? Manichæi, Manem habuerunt
reprincipem, & praeceptorem : Sabelliani,
bellum : Arriani, Arrium : Eunomiani,
Eunomium : Nestoriani, Nestorium : ita
cetera huiusmodi pestes, singula singulis
magistros homines habuisse noscuntur, &
his originem simul duxere, & nomen. Hæ-
reticus ille sanctus. Quamvis autem nostris
poris hæretici errores à superiorum tem-
porum hæreticis excogitados invehant in
Christi Ecclesiam, tamen quia neque ab Apo-
stolis, neque ab iis, qui Apostolorum locum
tenuere priscis temporibus, ortos fuisse pro-
bare possunt, novos eos esse, & ideo dam-
nari debere censendum est. Hæc Novatiani
vera.*

Omnis igitur hæreticus prophanus est Novatiani

vator, infallibilesque hæreleos signum est,
Novitas doctrinae ac sermonum. Contra,
 sana ac Catholica doctrina cana est ac prisca,
 à CHRISTI & Apostolorum temporibus ad
 nos illibate derivata. Hinc sanctus Joannes: ^{a Epist. 1. cap. 2.}
 (a) *Non mandatum*, inquit, *novum scribo*
vobis. Et infra: *Quod audistis ab initio, in*
vobis permaneat. Hoc antiquitatis telò im-
 petit ac jugulat Marcionem Tertullianus (b), ^{b Lib. 4. contra Marcio.}
 cum ait: *Ego meum Evangelium dico verum,*
Marcion suum: quis inter nos determinabit,
nisi temporis ratio ei præscribens auctoritatem,
quod antiquius reperietur; & ei præjudicans
vitiationem, quod posterius revincetur? in
quantum enim falsum est corruptio veri, in
tantum præcedat necesse est veritas falsum.
 Idem contra Hermogenem: Solemus, in-
 quit, compendii gratia hæreticis de posteri-
 rate præscribere. Eodem telò percutit No-
 vatores omnes sanctus Hieronymus (c): ^{c Epist. ad Pamach. & Ocean.}
 Cur, inquit, post quadringentos annos
 (dicamus nos: post mille sexcentos) do-
 cere nos niteris, quod ante nescivimus? us-
 que ad hunc enim diem sine ista doctrina
 mundus Christianus fuit. Et NAZIAN-
 ZENUS (d): Si, inquit, ante hos tri- ^{d Epist. 2. ad Clidonium.}
 ginta annos fides incepit, cum quadringenti
 fere sint anni, ex quo manifestatus est
 CHRISTUS, certè & Evange-
 lium nostrum in tanto tempore fuit inane;

a Lib. de
prescrip.
cap. 32.

inanis & fides nostra, & ii qui testimo-
num prabuerunt frustra sunt testificati,
fra. etiam populo præsuerere. Præsules
ac tanti. Qua de re rursus Tertullianus
(a) Edant, ait, origines Ecclesiasticorum
rum, evolvant ordinem Episcoporum
rum, ita per successiones ab initio de-
rentem, ut primus ille Episcopus, alius
ex Apostolis habuerit auctorem & ante-
rem. Huiusmodi autem successiones in
cunctis Novatoribus demonstratu est
possibilis; posteriores namque aut
anterioribus in dogmatibus non con-
unt (quis enim, hæresiarcha, omnes
theri, aut Calvinus, exempli gratia, tes-
docuitque errores?) aut anteriores
Ecclesia, damnati penitus sunt extincti
universis suis erroribus, multis saepe
culis antequam posteriores ab Orco pro-
sent in lucem.

Solò igitur Catholica antiquitatis
novitates prophanae conficiuntur. Ad-
sus quas & istud stat inconcussum argu-
mentum: quod Novatores nullis suis
inventa dogmata confirmant miraculis
tamen novam conatur inducere doctri-
nam, eam debet efficacissimis, eisque
dentissimis probare argumentis: alioquin
nihil adversus antiquam possidentem po-
test obtinere: si verò nova doctrina talis

est, ut ad vitam æternam consequendam necessaria esse prædicetur, debet eam evidentissima miraculorum operatione stabilire. Sic enim factum esse reperimus, quoties à D E O nova doctrina populo est tradita ac mandata. Primò enim cùm Moyles mittitur ad Pharaonem (a), non audet ire, eò a *Exod. 3.* quod timebat ne illi propter rei novitatem, quæ erat Pharaoni dicturus, nec Pharao, nec reliqui Egyptii fidem haberent. Quapropter illis D E U S concessit potestatem miracula patrandi cum Pharaoni ac Egyptiis sua exponeret mandata: Ut visâ miraculorum evidentissimâ operatione, persuaderentur ad credendum his, quæ Moyles illis dicturus erat. Deinde ipse Dominus, & novam prædicans in mundo legem, & veteris legis novam ac veram pandens intelligentiam, miraculis multis & certissimis suam doctrinam confirmavit. Postquam enim sermonem prolixum coram discipulis suis, aliisque hominibus habuisset in monte, in quo eos docuit præcepta Decalogi juxta verum eorum sensum, continuo post, sermone finito, miraculum operatus est. Cùm videlicet leproso petenti atque dicenti: *Domine se vis potes me mundare*: Respondit (b): *Volo*, b *Matt. 8.* *mundare*. Et confestim mundatus est à lepra. Neque hoc casu factum esse arbitre-

^aIn cap. 8.
Matth.

ris, ut finitō sermone, illicō CHRIS-
TUS coram populo qui eum audierat,

profum sanet: Causam enim facti
Divus assignat Hieronymus, dicens (a)
Rectè post predicationem atque doctrinam,

igni offertur occasio, ut per virtutum mira-

la, prateritus apud audientes sermo firmetur.

Hæc Hieronymus. Quod si talia miracu-

CHRISTUS non fuisset operatus, qu-

bus homines ad ejus doctrinam amplect-

dam permonerentur, ipsis Judæis tunc in-

credentibus nulla fuisset propter hoc culpa

imputata: Ipse enim CHRISTUS

^bIoan. 15.

(b) *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius*

fecit, peccatum non haberent. Unde evi-

dentissime convincitur esse necessariam mi-

raculorum operationem, ad tam excellen-

tis doctrinæ, ut est Evangelica, confirma-

tionem. Prædicatō insuper per CHRIS-

TUM Evangelio, ac plurimis ab eomin-

culis confirmatō, cum Apostoli per

CHRISTI in ecclum ascensionem per

diversas Orbis partes Evangelicam do-

ctrinam disseminarent, diversorum quo-

que miraculorum operatione eandem con-

^cMar. ult.

firmarunt: Juxta quod de illis scribit Mar-

cus (c): *Illi autem profecti predicaverunt ubique,*

Domino cooperante, & sermonem confir-

manse sequentibus signis. B. Ambros. exponit

^dRom. 1.

illud, ad Romanos (d). *Per quem accepimus gra-*

nam & Apostolatum, &c. Sic ait: Testis enim doctrinae virtus est, ut quia quod predicatur, incredibile mundo est, gestis fieret credibile. Et Venerabilis Beda. (a) Concessa, inquit, primo a Lib. 3. in Luc. 6. 7. potestate signorum, misit predicare regnum Dei, ut promissorum magnitudini attestaretur etiam magnitudo factorum, fidemque daret verbis virtus ostensa, & nova facerent, qui nova predicarent. Hæc Beda. Ex his ergo omnibus colligimus, novam de fide doctrinam debere certissimis evidentissimisque miraculis confirmari. Quod si quid novum, si ne novorum miraculorum editione prædicetur, ipsa novitate de hæresi est suspectum. Et qui huiusmodi Novitatibus delectatur, eisque excogitandis ac evulgandis anxius incumbit, ut inde inanem capter gloriam, aut aliud temporale commodum, hac solâ ratione conjicio eum, cum Patribus relatis, & Alphonsio à Castro, (b) esse hæreticum, aut in b Lib. 1. cap. 14. advers. Hæreses. hæresim pronum, & qui facile in eam dilabatur. Videor mihi magnâ hîc contentione Novatores audire clamantes: Dicta adversus Novitates hætenus, ad nos nihil, qui non nova cudimus dogmata, at verò Apostolicam antiquam doctrinam purè ac impermixtè docemus: ac etiam (quod quidam jactitant) antiquos Ecclesiæ instauramus Canones, ac primitivorum fidelium securissimas morum praxes: quinimò, novitates, quæ in Ecclesiâ irrepsérunt, insectari, istud unicum, no-

T 5

strum

strum est studium. Et hæc quidem species
at fraudulenter, jactant, quotquot se Ecclesiæ
ingerunt, quantumvis importunè, reser-
mandæ: Est enim ipsum antiquitatis nomen
longè aptissimum, ut errorem populo facere
probabilem: ideoque Hæretici & antiqui-
tem, & Ecclesiam antiquam, sic inclamant,
præsentis Ecclesiæ & fidem & Ritus fabu-
diant, ipsamque Ecclesiam suâ ipsius anti-
quitatis autoritate impetere ac destrui
admoliantur. Hinc S. Hieronymus (a) Hæ-
reticis accommodans jactabundam vocem
quæ est apud Isaiam: *Filius Sapientium ego
filius antiquorum*: Sic inquit: *Solent Hæretici
Regi suo, vel Pharaoni dicere; Filii sumus Sa-
pientium, qui ab initio doctrinam nobis Aposto-
licam tradiderunt: Filii sumus Regum antiquo-
rum*. Similiter S. Gregorius (b) Hæretico
tribuit gloriationem, Eliphaez Themanitarum
*Senes antiqui sunt in nobis multo vetustiores
quàm Patres tui*. Sic loquitur S. Doctor:
*Tum verò Hæretici, ut ea, quæ asserunt, com-
mendare stultis mentibus hominum quasi de
antiquitate possint, antiquos Patres se habere
testantur: atque ipsos Doctores Ecclesiæ, suæ
professionis Magistros dicunt: cùmque præsen-
tes Prædicatores despiciunt, de antiquorum Pa-
trum Magisterio falsâ presumptione glori-
antur*. Hanc ipsam technam ante relatos Pa-
tres Macedonio exprobrarat S. Athanasius (c)
hisce verbis. *Quemadmodum Manichæi &
Phry-*

a In c. 19.

1/a.

b In 15.

Iob, c. 15.

c Dialogo

3. de Trin.

Phryges, omnesque ad id hæreses dictitant, se ita credere, ut Sancti Apostoli crediderunt
na & tu facis. Apostolos, atque omnem inde antiquitatem usque ad Victoris Papæ tempora haud segnius jactabant Artemonis Discipuli (a) quorum hæresim contra Christi divinitatem Paulus Samosatenus postmodum suscitavit. Quam videbatur Aëtio (b) sua hæresis antiquitate veneranda, qui ex contemptu Orthodoxos appellabat *Temporarios quosdam homines.* Fraudem eandem Magistrò Aëtio didicerat Eunomius in ipso suæ Apologiæ exordio hæc præfatus apud Basilium: (c) *Eam* verò, ait Hæresiarcha, *qua jam diu apud Patres obtinuit piam traditionem, tamquam amissam quandam, aut regulam exponendo pramittamus, ut quacumque dicuntur tutius peream possimus judicare.* Ne denique longius diffundatur oratio, omnes Novatores unam personant antiquitatem: at quam mendaciter hætenus eò titulò fuerint gloriati dicta supra reddunt indubitatum: & iure de eis dixit S. Hieronymus, (d) quod *Filii antiquorum,* quos se jactitant Hæretici, *arguuntur stultos habuisse Doctores.* Aëtio verò sic exprobrat S. Epiphanius: (e) *Tu verò temporarius multò magis appellandus es, qui & in errorem abductus es, & fastu, arrogantiaque distentus, & gregis tui pecudes passim per dumis, & spinis consita pascua propulisti. Nemo enim eadem tecum ex veteribus sensit, ô Aeti! Quò telò universi planè Hæretici confodiuntur.*

Ut

a Euseb.
lib. 5 c. 25.b Epiphan.
Hæres. 76.d Lib. 1.
contra
Eunom.d In cap.
19. 1/a.e Hæres.
76. con-
fut. 1. n. 1.

Ut verò Lector habeat specimina quædam
 Novissimorum Novatorum dogmarum
 Nonne novum est dogma Calvinī, Deum
 præcipere impossibilia? Nonne novum
 Christum pro omnibus hominibus non esse
 mortuum? Nonne novum, hominem
 vero carere arbitrio? Nonne novum, visibi-
 lem Ecclesiam visibili carere Capite, ac Ro-
 manum Pontificem esse Antichristum, non
 Vicarium Christi? An non novum, dolorem
 de peccatis ex metu gehennæ conceptum, sine
 fervilem, subjacere peccato, & hominem ma-
 gis reddere hypocritam, quod Lutherus deli-
 ravit? An non novum, nec Sanctorum Re-
 liquias, esse venerandas, nec Sanctos invocan-
 dos? An non novum, ter venerandas Dei
 Matris imagines puerorum esse pupas? An
 non novum, Cæremonias omnes esse abro-
 gandas, ac Tempia Christi omni ornatu de-
 spolianda? Nova certè sunt hæc omnia, et
 aliis innumeris, figmenta: nisi fortè dicant
 Novatores ideò non esse nova, quia alii ante
 eos Hæretici illa confinxerunt: Hoc enim
 Novissimis Novatoribus est peculiare, ut raro
 ex vino defæcato, sed ex fecibus ab Ecclesia
 rejectis, quæ extant plurimæ, hauriant.
 Verùm, etsi hoc ita se habeat, ea tamen quæ
 semel antiquata sunt, incipiunt aliquando esse
 nova, quia tunc renovantur. Sic quamvis
 errores suos moderni Novatores ex Walden-
 sibus, Wicleffistis, aliisque hujusmodi fur-
 furis

furis erroribus hauserint, quia tamen eos jam dudum ab Ecclesia rejectos resorbuerunt, ac velut jam diu sepultos ab inferis revocarunt, idcirco eorū hæreses nova, hesternæ, recentiaque sunt figmenta. Quocirca S. scribit Hieronymus in istum Psalmi versum : (a) *Filia sicut novellæ plantationes à juventute sua.* 129.

Plantatio eorum (Hæreticorum) non est vetus, sed novella: non est enim de veteri lege: non est de Prophetis, non de Apostolis, sed de novis est Magistris: Filia eorum sicut novellæ plantationes à juventute sua: sed juvenes sunt, licet multæ sint hæreses: Veteres tamen, cum quotidie mutantur, & doctrinas suas innovant, novæ sunt, non enim sunt veterum Magistrorum errore contenti, sed quotidie nova ipsi reperiunt. Hæc Hieronymus. Ex hisce ad antiquorum Canonum Recusores responsio in promptu est: & isti namque Novatorum veniunt nomine, quantumvis jactitent antiquitatem: ut enim jam jam probatum est, non ii tantum superinducunt nova, qui dogmatifant planè recentia, numquam audita, aut usitata, sed & illi, qui contra præsentem pacificè ac legitimè possidentem consuetudinem, absque legitima auctoritate opportunè importunè moliuntur restituere eos usus ac praxes, quæ cum olim quidem fuerint, modò penitus sunt aboletæ, idque Ecclesiâ universâ, ejusque summo Pastore Romano Pontifice consentiente & approbante: Hi, inquam, nova quoque inducunt

cunt

cunt inventa: quod ut ad oculum sit demonstratum, subjectas solum Ecclesiæ primitivæ ac antiquæ cupio observari ac contemplari praxes, & Canones,

1. Caput 51. Concilii Carthaginensis IV. 214. Episcopo titum. Clericus, quantumlibet Verbô Dei eruditus, artificio victum querat.

2. Caput 54. ejusdem. Clericus invidens fratrum profectibus, donec in vitio est, non promoveatur. Solent autem Fratrum nomina denotari Religiosi.

3. Canon 1. Pœnitentialis. Quod si Presbyter fornicationem fecerit, pœnitentiam decem annorum faciat hoc modo: Scilicet, quod sit inclusus, sive à ceteris in aliquo loco remotus: sacco indutus, & humi prostratus misericordiam Dei implorans. Ubi consequenter alia plurimæ præscribuntur austeritates publicæ ac privatae.

4. Canon 30. Pœnitentialis. Qui blasphemaverit publicè Deum, vel aliquem Sanctorum, & maxime Beatam Virginem, illi debet Episcopus hanc pœnitentiam injungere: scilicet ut septem diebus Dominicis præ foribus Ecclesiæ in manifesto dum Missa cantatur existat, & ultimo illorum dierum Dominicorum pallium & calceamenta deponat, & corrigiam ligatam circa collum habeat, & septem præcedentibus sexibus Feris in pane & aqua jejunet, nullatenus Ecclesiam ingressurus. Et aliis pœnis superadditis.

5. Canon 51. Apostolorum. Si quis Episcopus

Populus, aut Presbyter eum, qui à peccato reuertitur, non recipit, sed rejicit, deponitor.

6. Canon 53. Apostolorum. Si quis Clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit, à Communione excluditor.

7. Canon 56. Apostolorum. Si quis mancum, aut mutum, surdumve, aut cecum, aut eum, cui vitiosus est incessus, subsannaverit, Communione privator. Consimiliter & Laicus.

Canon 59. Apostolorum. Si quis falsò in scriptos impiorum libros tamquam sacros in Ecclesia ad populi & Cleri corruptionem publicaverit, deponitor.

9. De abroganda praxi, quâ vulgus promiscuè legebat sacram Scripturam, quæ invaluerat tempore S. Hieronymi & Hæreticorum operâ, & hominum curiositate, ita, reprehendendo, scribit S. Doctor: (a) *Agricola, Ep. 103.*
la, camentarii, fabri metallorum, lignorumque cafores, lanarii quoque & fullones, & ceteri qui variam suppellectilem & vilia opuscula fabricantur, absque Doctore esse non possunt quod cupiunt. Quod Medicorum est, promittunt Medici: tractant fabrilis fabri. Sola Scripturarum ars est quam sibi omnes passim vendicant. Scribimus indocti, doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc Sophista verbosus, hanc universi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii adductò superciliò, grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris Litteris philosophantur. Alii discunt

discunt (prò pudor) à fœminis quod viri
 ceant. Divus quoque Gregorius Nazian-
 nus antiquitus reprehendit promiscuam
 licentiam sacram Scripturam lectitandi, Or-
 21. Sanè & apud nos, ait, quemadmodum ve-
 res Sapientes Hebræos legem condere dece-
 enim nequaquam permittēbant, ut juvenes
 cros legerent libros, tamquam inutiles animis
 adhuc infirmis ac tenellis: quò non omni-
 semper concederentur omnia. Quæ anti-
 doctrina Apostolico est conformis oraculo
 quò Paulus asserit. 1. *Timoth. 2.* Docere au-
 tem mulierem non permitto. Et 1. *Corinth. 14.*
Mulieres in Ecclesiis taceant: non enim permi-
titur eis loqui, sed subditas esse, sicut & lex dicit.
si quid autem volunt discere, domi viros suos
interrogent. Non autem dicit Apostolus
 quod erat æquè facilè, *Scripturas legant.* Hæc
 ait Primasius, antiquus Pater: *Viri adeò doli*
esse deberent, ut uxores suas docere, & in rebus
fidei instruere possent. Sed, quid si indo-
 sint viri, aut mulieres sint innuptæ? Respondit
 Primasius: *Habent Concionatores, Confessores,*
& Magistros, qui eas instruant. Hæc est do-
 ctina & praxis antiqua circa lectionem sacre
 Scripturæ pro mulierculis.

10. De praxi conversandi ac cohabitandi Cle-
 ricorum, cùm mulieribus hæc statuit veritas
 randa antiquitas. S. Clemens *Epist. 2. ad*
Jacob. Hierosolymorum Episcopum, sic scribit
Clericus solus ad fœmina tabernaculum non de-

cedat, nec properet: nec sine maioris natu Principis iussione: nec Presbyter solus cum sola foemina fabulas misceat: nec Archidiaconus, nec Diaconus sub prae-textu humilitatis, & officii frequentet domicilia Matronarum, aut forte per Clericos, aut domesticos eius matrona mandent secretum aliquid. Si cognitum fuerit, & ille deponatur, & illa à liminibus arceatur Ecclesia. Hæcibi. S. quoque Cyprianus de cohabitatione Clericorum cum foeminis conjunctis consanguinitate hæc statuit, in fine lib. de singularit. Clericor. Si quis habet matrem, vel filiam, vel sororem, vel conjugem, vel cognatam, sic habeat, ut nulla ancilla intersit, neque aliqua ingrediatur extranea, ne ad hoc videatur tenere proximas suas ut ipsarum causa liberè sibi adhibeat alienas, quod si non possint ipsæ quæ sunt proxime sine famularum ministerio, vel sine amicarum esse solatio, expedit ut migrent ad aliud domicilium, quàm propter illas personæ contraria teneantur, humanum est enim ut nec Clericus illas necessariis foeminis fraudet, nec ipsæ Clericum per importunas foeminas sordident. Assignari possunt sanctis mulieribus, cum quibus vivant, dummodo cum Clerico foemina nulla commaneat, non despecta, non vetula sine affinitate peculiariter suspicienda ad domesticum obsequium, quia magis illic citò delinquitur, ubi sine suspitione securum potest esse delictum, maxime quia Cupidini nulla deformitas, nulla despectio fastidii vel vilitis existit, sed diabolus

V

pingens

*pingens speciosum efficit quicquid fœdum vel
ridum fuerit. Si quis autem plures Canones
praxes antiquas antiquatas ac aboletas dele-*

ret, noster Clypeus Religionis dat, part. 1. c. 1.
Quod si hodie quispiam præmissas (ex
meris aliis) primitivæ ac antiquæ Eccle-
siæ praxes, Canones, ac dogmata omnia, aut
vel unum aliquod adniteretur ad praxim re-
vocare, vix dubito, & ne vix quidem, quin
ipsis antiquarum praxium ac Canonum Re-
cusoribus, exhiberetur ut *novi* ac im-
pudens dogmatistes. Liquidò proinde con-
stat, *novorum* nomine, nedum venire
dicta, ac numquam usitata, sed antiqua
aboleta, si renoventur. Hic nostra fertur
prophanos esse Novatores, quidquid non
antiquitatem sonare videantur, ac novitas
bellum implacabile indixisse: placent enim
illis novitates à se adinventæ ad præfixum
scopum assequendum, displicent, quæ
Religionis augmentum legitimâ Ecclesiæ au-
thoritate sunt institutæ: quibus proinde
stortis Antiquariis, ac fraudulenris Novato-
bus cum S. Hilario (a) repono: *Novitas
cum, sed prophanas devitari jubet Apostolus.
Tu cur pias excludis? . . . In uno novitas elige-
tur, in alio submovetur. Ubi impietatis oc-
casiopateet, novitas admittitur: ubi autem Re-
gionis maxima & sola cautela est, excludatur.*

Non igitur omnia nova noxia: sed sola
prophanæ, ac usurparâ authoritate indilcre-

a Lib con-
tra Con-
stantium.

re investæ novitates ex Apostoli mandato
sunt devitandæ. Quæ verò in novanda Re-
ligione observanda sit ratio ac regula, sæpè
laudatus docet Vincentius Lirinensis. „ (a) *2 Lib. con-
trapro-
phan. No-
vit. c. 13.*
Sed forsitan dicit aliquis: Nullusne ergò in
Ecclesia Christi profectus habebitur Reli-
gionis? Habeatur planè, & maximus. Nam,
quis ille est tam invidus hominibus, tam
exosus Deo, qui istud prohibere conetur? Sed
ita tamen ut verè profectus sit ille fidei, non
permutatio. Si quidem ad profectum perti-
net ut in semetipsa unaquæque res amplifice-
tur: ad permutationem verò, ut aliquid ex
alio in aliud transvertatur. Crescat igitur
oportet, & multum vehementerque profi-
ciat, tam singulorum, quàm omnium, tam
unius hominis, quàm totius Ecclesiæ ætatum,
ac sæculorum gradibus intelligentia, scien-
tia, sapientia: sed in suo dumtaxat genere,
in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, ea-
demque sententia. (b) Imitetur animarum, *b Cap. 29.*
Religio rationem corporum, quæ licet an-
norum processu numeros suos evolvant, &
explicent, eadem tamen quæ erant, perma-
nent. Multum interest inter pueritiæ flo-
rem, & senectutis maturitatem: sed iidem
tamen ipsi fiunt senes, qui fuerant adolescen-
tes: Ut quamvis unius ejusdemque hominis,
status habitusque mutetur, una tamen ni-
hilominus eademque natura, una eademque
persona sit. Parva lactentium membra ma-

„ gna juvenum : eadem ipsa sunt tamen. Qu
 „ parvulorum artus, tot virorum : & si qui
 „ sunt, quæ ævi maturioris ætate parium
 „ jam in feminis ratione proferta : ut nil pos
 „ novum proferatur in senibus, quod non
 „ pueris jam antea latitaverit. Unde non
 „ bium est, hanc esse legitimam & recte
 „ proficiendi regulam, hunc ratum atque p
 „ cherrimum crescendi Ordinem : si eas
 „ per in grandioribus partes ac formas num
 „ rus detexat ætatis, quas in parvulis Cret
 „ ris sapientia præformaverat. Quod si ho
 „ mana species in aliquam deinceps non sui
 „ neris vertatur effigiem, aut certè addat
 „ quippiam membrorum numero, vel detra
 „ hatur : necesse est, ut totum corpus vel inte
 „ cidat, vel prodigiosum fiat, vel certè debi
 „ tetur. Ita etiam Christianæ Religionis de
 „ ma sequatur has decet profectuum leges :
 „ annis scilicet consolidetur, dilatetur tempus
 „ sublimetur ætate : incorruptum tamen
 „ illibatumque permaneat, & universis po
 „ tium suarum mensuris, cunctisq; quasi mem
 „ bris ac sensibus propriis plenum atque pef
 „ ctum sit : quod nihil præterea permutatio
 „ admittat, nulla proprietatis dispendia, nul
 „ lam sustineat definitionis varietatem.

Cap. 30.

„ Exempli gratiâ : a severunt Majores nostri
 „ antiquitus in hac Ecclesiastica segete critica
 „ fidei semina : iniquum valdè & incongruum
 „ est, ut nos eorum posterum pro germana veri
 „ tate

tate frumenti, subdititium zizaniæ eligamus,,
 errorem. Quin potius hoc rectum & conse-,,
 quens est, ut primis atque extremis sibi met,,
 non discrepantibus, de incrementis triticeæ,,
 institutionis, triticei quoque dogmatis fru-,,
 gē demetamus: Ut cū aliquid ex illis seminū,,
 primordiis accessu tēporis evolvatur, & nunc,,
 latetur & excolatur: nihil tamen de germinis
 proprietate mutetur: addatur licet forma, spe-,,
 cies, distinctio: eadem tamen cuiusq; generis,,
 natura permaneat. Absit etenim, ut ros ea illa,,
 Catholici sensus plantaria, in carduos, spinas,,
 que vertantur. Absit, inquam, ut in isto spiri-,,
 tali paradiso, de cynamomi & balsami sur-,,
 culis, lolium repentē atque acconita prove-,,
 niant. Quodcumq; igitur in hac Ecclesia, Dei
 agricultura, fide Patrum satum est: hoc idem,,
 filiorum industria decet excolatur, & obser-,,
 vetur: hoc idem floreat & maturescat: hoc,,
 idem proficiat & perficiatur. Fas est etenim,,
 ut prisca illa cœlestis Philosophiæ dogmata,,
 processu temporis excurentur, limeantur, po-,,
 liantur: Sed nefas est ut commutentur, nefas,,
 ut detruncantur, ut mutilentur. Accipiant li-,,
 cet evidentiam, lucem, distinctionem: sed re-,,
 tineant necesse est plenitudinem, integrita-,,
 tem, proprietatem. ,,

Nam si semel admissa fuerit hæc impiæ,,
 fraudis licentia, horreo dicere, quantum ex-,,
 scindendæ atque abolendæ Religionis peri-,,
 culum consequatur. Abdicatâ etenim,,

V s

qua

seu consensione probatae sunt ac firmatae: Horum enim disceptio, ac concussio, aut fidei dogmatibus, aut saluti animarum solet derogare ac nocere, uti ex ante dictis facile est observatu: ea quippe est mortalium indoles, nec infundata, ut facile habeant contemptui, quae facile instituuntur, facileque rursus destruuntur ac abrogantur: facile quoque ducuntur in vilipendium Religio ipsa ac divina Sacramenta, si soliti, probati, longaque consuetudine in illis radicati Ritus, ac usus, aut manifestè, aut tacitè sugillantur innovando, remissè laudando, aut alio quovis modo extenuando. Nisi igitur in his premat aut irrefragabilis ratio, aut urgentissimâ necessitas; neque instet summi Romani Pontificis missio ac jussio, penitus abstinendum ab innovatione ac reformatione, si Ecclesiae studeamus profectui, ac Catholicorum paci: humanius namque animus alicui objecto, protracto, tempore, intensoque proinde affectu, affixus, ægrè admodum ab eo divellitur, avulsusque dissilit in murmura, ac in avellentium odia; nec facili negotio novis, quibus minimè afficitur hactenus, applicatur, nisi leves quidam ac inconstantes: quò fit, ut sæpenumero omnem abdicent Religionem. Vetus proinde affectio pia, ac religiola, fovenda est, nequaquam perturbanda aut innovanda, ut enim rectè Chrysostomus: (a) *Novitas omnium animos offendit.* Et meritò, à temeraria namque Religionis innovatione, & civilis & Ecclesiasti-

a Hom. 9
in 2. ad
Cor.

In Apo-
c. 18.

b. Lib. 7. c.
1. Hæres.

cæ Reipublicæ oriri solet perturbatio ac
na : Unde Tertullianus (a) haud invitetur : *Romani Imperii magnitudinem & di-
turnitatem, Religionis potissimum cure, & om-
nis in ea novationis odio, tribuendam.*
Rectè enim à Sapienribus judicatum semper
fuit: quæ multorum sæculorum usu ac con-
tione firmata essent, sine scelere, ac impietate
novitatis tantum studio, mutari atque ab-
oleri non posse: cum res humanæ, ut Hippo-
damus Pythagoræus, referente Florentino
Remundo, (b) dixit, nullam in divinis mu-
tationem admittant, quæ non cum ipsarum
ruina sit conjuncta. Rectè quoque Ennius

Moribus antiquis res stat Romana virisque

Et quemadmodum partes vitales in homine
sine summo vitæ periculo lædi non possunt
Sic in Religione etiam, ut quæ velut anima
est Reipublicæ, & firmissimum omnium
fundamentum, ne minimum quidem
mutari potest, quin multa mala statim
pericula in Rempublicam redundant. Hanc
nam tamquam primam ac solidissimam basem
quotquot in optima hominum conformanda
societate laborarunt, Reipublicæ à se descriptam
subjecerunt. Hinc divinus ille Plato primum
in sua, cogitatione magis quàm opere effin-
genda, Republica locum tribuit. Qui ejus quoque
Rectoribus primum hoc tradit præceptum, ut

quidquam in Religione mutari, aut novari patiantur, quoniam certissimum sit, ex Religionis mutatione, Imperii quoque sequi mutationem. Id si ulla alia sub sole Regio, Germania, Gallia, Anglia experta est: quæ simul atque novæ Religioni ac hæresi aditum dedere, pristinae suæ felicitati longum, atque utinam, non aeternum, Vale dixere. Misera Germania, misera Gallia, misera Anglia, quæ veluti communes omnibus Christianis aræ fuistis, postmodum velut theatra fuistis, in quibus non varia tantum hæreseon monstra, verum etiam gravissimæ ex eis natæ calamitates fuere representatæ, & adhuc hodiedum representantur. O iterum miseras, ô inconstantes Nationes! quantum à pristina majorum constantia degenerastis, quâ illi in recepta semel, integrè inviolabiliterque conservanda Religione persistere. Vos omnibus qui posthac futuri sunt, exemplo eritis & documento, quàm perniciosum sit à fide Catholica deficere atque apostatare.

Nos igitur, ô constantes fideique Catholici! istorum malis ac periculis facti cautiores, modis omnibus prophanis resistamus Novatoribus, nefas prorsus esse arbitremur loco movere sacros limites ab antiquitate constitutos. Sempër optimum est, quod est antiquissimum, ait jure Floremundus (a), & antiquissimum quod est optimum. Credere oportet veteribus, ait unus SS. Patrum, eodem

a Lib. 8. de
hæres. cap.
2. v. 7.

V s

Flo-

Floremundo teste, tamquam melioribus
Deo propinquieribus: ad quos ipse non
nos remittit: *Ne transgrediaris*, ait per
monem (a), *terminos antiquos*, quos posu-
erit tibi Patres tui. Nolo adversum nova ven-
inquit Divus Hilarius (b), *novas medicam-
entorum comparationes*: Nolo adversum nova
fides nova bella: Nolo adversum novas
consilia recentia. Cana, antiqua sunt arma
terris illius bellatricis Ecclesiæ, numquam
manibus deponenda. Non hic sermo
de humanâ illâ antiquitate, quam Sapi-
res receperunt, quam nonnemo appellat
ciam sapientiæ, & vicinam divinitatis: sed
Christiana tantum antiquitate, aut, ut dic-
tarius, de illa fide, illa doctrina, quam
plexi secutique sunt unanimiter omnibus
culis, omnes Christiani, inde ab origine
à tempore nimirum Christi; hoc est, ii, qui
audire, & quibus tamquam ipsi Deo obedi-
ecclésiæ voce jubemur, quos eadem errare po-
se negat simul omnes in idem consentientes.
hic quidem tam mirabilis consensus spiritus
nostro testatur, non posse eundem aliunde
quam à Dei Spiritu proficisci. Et qui etiam
deprehenduntur per longum annorum spaci-
soli Christianorum nomine appellati, sed
Christianismum professi fuisse; imò qui sunt
Commissarii, Legatique Dei, & bonorum
ipsius dispensatores, & cœli janitores, ut lo-
quitur Scriptura. Imitanda proinde nobis
exurpandis prophanis Novitatibus, ac ruenda

a Procy.

22.

b Lib. con-
tra Con-
stantium.

antiquitate cura ac solertia Patrum Synodi Ephesinae, in qua, referente Vincentio Lirinensi (a), Cum lecta esset sancti Capreoli Episcopi Carthaginensis epistola, qui nihil aliud intendebat, & precabatur, nisi, ut expugnata novitate antiquitas defenderetur; ita Episcopus Cyrillus proloquutus est, & definivit: quod hic quoque interponere non ab re videtur: ait enim in fine gestorum: & haec, inquit, quae lecta est epistola venerandi & multum religiosi Episcopi Carthaginensis Capreoli, fidei gestorum inseretur, cuius aperta sententia est: vult enim antiqua fidei dogmata confirmari: novitia verò, & superflue adinventum, & impie promulgata, reprobari atque damnari. Omnes Episcopi adclamaverunt: Haec omnium voces sunt, haec omnes dicimus, hoc omnium votum est. Quae tandem omnium voces, atque omnium vota, nisi ut quod erat antiquitus traditum teneretur: quod adinventum nuper, exploderetur. Haec Vincentius Lirinensis ex Synodo Ephesina: addit verò, Patribus Ephesinis curae fuisse, Ut omnimodis praeviderent, ne aliquid posteris traderent, quod ipsi à Patribus non accepissent: & non solum in presenti rem bene disponerent, verum etiam post futuris exempla praeberent, ut & ipsi scilicet sacratae vetustatis dogmata colerent, prophana verò Novitatis adinventum damnarent. Nobis ante tot saecula repudiandae novitatis exempla dedere celeberrimae Synodi Patres: Colamus igitur & nos sacrata vetustatis dogmata: prophana verò Novitatis adinventum dammemus: Ut enim testatur Damasus

Papa:

a Lib. contra
tra proph.
novit. c. 1
42.

a Apud
Socolog.
lib. 3. cap.
14. de dif-
crim. ve-
ra & falsa
Eccl.

Papa (a): Patrum nostrorum sententia nobis
retinenda. Testatur & magnum illud Chri-
stiani Orbis lumen magnus Basilii: Fidem
inquit, nos neque per alios nobis noviter pre-
ceptam amplectimur, neque nos ipsi mentis
incerta nobis proponere audemus, ne humana
tentur esse potius verba; sed quæ à sanctis Pa-
tribus didicimus, hæc interrogantibus tradimus.
Unde & illa adversus Novatores querela
Contemnuntur, inquit, Patrum dogmata, &
postolicæ traditiones ad nihilantur, novorum
minum inventa introducuntur. Episcopum au-
tem illum esse dicit: Qui sit custos doctrinæ Pa-

b Lib. 2. ad
Grat. cap.
ult.

trum, omnis autem novitatis hostis. Divus ite-
ratur Ambrosius, (b) „Servemus præcepta
„majorum, ne hereditaria signacula ausu
„temeritatis violemus. Librum signatum
„Propheticum, non Seniores, non Potestates
„non Angeli, non Archangeli aperire ausi
„soli Christo explanandi ejus prerogativa ser-
„vata est. Librum Sacerdotalem, quis nostrum
„resignare audeat, signatum à Confessoribus
„multorum jam martyrii consecratum? Quem
„qui resignare coacti sunt, postea tamen damna-
„tæ fraude, signarunt: qui violare non ausi
„Confessores, & Martyres exstiterunt. Quo-
„modo fidem eorum possumus denegare, qui-
„rum victoriam predicamus? Acceptat moni-
tum Vincentius Lirinensis, atque subiungit

c Cap. 7.

„(c) Predicamus, inquam, & venerande An-
„brosi, predicamus planè, laudantesque memi-

mur. Nam quis ille tam demens est, qui eos etsi „
adsequi non valeat, non exoptet sequi, quos à „
defensione fidei Majorum nulla vis depulit? non „
mina, non blandimenta, non vita, non mors „
non palatium, non satellites, non Imperator, non „
Imperium, non homines, non demones. Quos, „
inquam, pro religioſe vetustatis tenacitate tanto „
munere Dominus dignos iudicavit, ut per eos „
prostratas repararet Ecclesias? exstructos spirita- „
les populos vivificaret? dejectas Sacerdotum coro- „
nas reponeret? nefarias illas novellæ impietatis nō „
litteras, sed lituras, infuso cœlitus Episcopis fide- „
lium lachrymarum fonte deleret? universum „
postremò jam penè mundum, se vix repentinâ he- „
reos tempestate perculsum, ad antiquam fi- „
dem à novella perfidia, ad antiquam sanitatem, „
à novitatis vesania; ad antiquam lucem, à no- „
vitatis cecitate revocaret?

Adjiciamus dictis ad majus firmitatis ro-
bur, instructionisque lumen, alteram Lirinen-
sis (a) cautelam adversus universas *Prophanas* & Cap. 3.
Novitates. In ipsa item Catholica Ecclesia „
magnopere curandum est, ut id teneamus „
quod ubique, quod semper, quod ab omni- „
bus creditum est: hoc est etenim verè pro- „
prièque Catholicum: (quod ipsa vis no- „
minis ratioque declarat, quæ omnia verè u- „
niversaliter comprehendit) sed hoc ita de- „
mum fit, si sequamur universitatem, antiqui- „
tatem, consensionem. Sequemur autem uni- „
versitatem hoc modo, si hanc unam fidem „
veram

„veram esse fateamur, quam tota per orbem
 „terrarum confitetur Ecclesia: Antiquitas
 „verò ita, si ab his nullatenus sentibus re-
 „damus, quos sanctos Majores ac Patres
 „stros celebrasse manifestum est. Conser-
 „nem quoque itidem, si in ipsa verustate
 „nium, vel certè penè omnium Sacerdotum
 „pariter & magistrorum definitiones senten-
 „tiasque sectemur.

a Cap. 4:

„Quid faciet igitur (a) Christianus Catho-
 „licus, si se aliqua Ecclesiæ particula ab uni-
 „versalis fidei communione præciderit? Qui-
 „utique, nisi ut pestifero corruptoque mem-
 „bro, sanitatem universi corporis antepotat.
 „Quid si *novella* aliqua contagio non jam po-
 „tunculam tantum, sed totam pariter Eccle-
 „siam commaculare conetur? Tunc inter-
 „providebit, ut antiquitati inhæreat, quæ
 „prorsus jam nō potest ab illa novitatis fraude
 „seduci. Quid si in ipsa verustate, duorum
 „aut trium hominum, vel certè civitatis unius
 „aut etiam Provinciæ alicujus error deprehen-
 „datur? Tunc omninò curabit, ut paucorum
 „temeritati, vel inscitiae, si qua sint, univer-
 „saliter antiquitus universalis Ecclesiæ decen-
 „tia præponat. Quid si tale quid emergat, ut
 „bi nihil hujusmodi reperiatur? Tunc ope-
 „ram dabit, ut collatas inter se majorum con-
 „sulet interrogetque sententias: eorum dam-
 „taxat, qui, diversis licet temporibus & lo-
 „cis, in unius tamen Ecclesiæ Catholice

com.

communione & fide permanentes, magistri,,
probabiles exstiterunt : & quidquid non u-,,
nus aut duo tantum, sed omnes pariter uno,,
eodemque consensu, apertè, frequenter, per-,,
leveranter, tenuisse, scripsisse, docuisse co-,,
gnoverit, id sibi quoque intelligat absque ul-,,
la dubitatione credendum.,, *Hac Lirinensis:*
qua omnia exemplis consequenter illustrat: cu-
jus praeclara informatione fideles, grassante pro-
phana novitate, facile omnes errorum laqueos e-
vadent.

Venerabilis noster magnusque Thomas
Waldensis, validus Ecclesiae ensis, perpe-
tuus infractusque haereticorum malleus, velut
solò *Novitatis* titulò sufficienter censens col-
luviem haeresum Wicleffisticarum confutari,
ac Catholicam fidem *antiquitatis* suae prae-
rogativâ abundè propugnari, opus suum auro
gemmisque dignum, à magnis viris maximo-
pere celebratum, quod adversum Haeresiar-
cham Wicleff conscripsit, *Doctrinale anti-*
quitarum fidei Ecclesiae Catholicae, intitulavit, ad
invidiam *Novellae* Wicleffisticae haereseos,
quam variis locis *novitatis*, indeque & falsita-
tis insinuat: Unde, quaedam ad meum quo-
que institutum conducentia, ex tanto doctore
desumam verba & argumenta. Initio igitur
Operis (a), *Novitates haeticas* aggressurus, a Tom. I.
Apostolicum sibi praefigit praeceptum, quò lib. I. art. I.
Timotheo jubet prophanas devitare vocum cap. I.
novitates, Responsurus ergo, inquit, in causâ
Dei

„ Dei ad Paulum, olim optimum Respon-
 „ lem, formam Christiani Responsalis
 „ pturus intendo, & quod Timotheum
 1. Tim. 6. „ cuerit audio (a). O Timothee (inquit)
 „ posuit custodi, devitans prophanas voc-
 „ novitates, & oppositiones falsi nominis
 „ entiae, quam quidam promittentes circa
 „ dem exciderunt. Hic didici quid sit car-
 „ dum, ne scilicet prophanas adversarii nos-
 „ vocum logicas novitates admittam. „ Quod
 ab Apostolo didici Waldensis, discamus & nos

b Walden.

Tom. 1.

lib. 2. c. 2.

cap. 22.

„ Recitatis seriatim (b) Apostolis Beati
 HILARIUS. Ab his (inquit) quæ tene-
 „ edoctus, cum his immedicabiliter imbu-
 „ sum. Et ignosce omnipotens Deus, qui in
 „ his nec emendari possum, & commorari po-
 „ sum. Tardem mihi hos impiissimos, quantum
 „ ego arbitror, doctores ætas hujus nunc sece-
 „ li protulit: Seros habuit nunc fides mea quan-
 „ tu erudisti magistros. Inauditis ergo his om-
 „ nibus in te ita credidi, per te ita renatus sum
 „ & exinde tuus sum. Hæc ille. AUCTION
 „ Non ergo existimo tutum, quod fideles et-
 „ dant seris magistris Wicleffisticis & Hyl-
 „ sitis in traditionibus articulorum novorum
 „ immo nec quorumcumque qui non ab ipsi-
 „ Apostolis fidem illam inchoatam doceant,
 „ & per Ecclesiæ Patres traditam in formam
 „ fidei veræ, probent. Joannes inde ait, prima

ibid.

Joan. 2. Quod audistis ab initio in vobis
 „ maneat. „ Probat deinde infra hæresim Wiclef-
 „ fisticam

fificam esse novum adinventum, quia non est doctrina una per orbem terrarum diffusa. „Hoc ergo solum sufficit vincere Wicleffistas hereticæ novitatis, quod fides illorum per utramque partem orbis terrarum non est una, & per hoc non fides Christiana. Nulli adhuc in Gallia eam noverunt: pauci in Alemania, exceptis paucis Bohemis, ad quas partes duo ex discipulis ejus Hieronymus, & Joannes Huss codices transtulerunt. Quod servata proportione, dicere licet de nostre ætatis novissimis Novatoribus, quorum hereticæ novitates in paucis ac modicis orbis Christiani angulis latitant.

Exsibilat deinceps Waldensis Wicleffum, quod suis Novitatibus vellet haberi fidem, quas nullis novis miraculis confirmaret. „Si nos (ut soles appellare) sumus hæretici, sumus infideles, quia tibi nova prædicanti non credimus: quia scilicet à temporibus Apostolorum usque ad hæc tempora, nisi forsitan per quosdam hæreticos quos Patres nostri damnabant, nusquam novimus prædicata vel docta: saltem, ne perfidi & increduli maneamus, vera fac signa, miraculis irriga, & nova facias, qui novissima prædicas. Quid totâ die manus vestras expanditis ad populum non credentem? quid solis verbis novum Evangelium prædicatis: cujus auctor primus Wicleff est Evangelicus doctor vester? ecce dicimus: non credimus novam fidem, nec aliam quam quæ ab Apostolorum temporibus usque ad hæc tem-

X

pora

„pora nostra duravit : quam Græci beati
 „verunt, Indi audierunt, cunctaque per
 „bem secula non mirantur ut novam
 „stra verba stupent aures quæ prurunt
 „tasem; cunctæ per orbem Provinciæ
 „dogma ignorant. „Hæc novissimi Novæ
 „sibi dicta arbitrentur, sibi que usurpent.

Tandem ita in Novitatem Wi clesit
 invehitur (a) : Desinat in cessere novitas
 tem. Et alibi (b) : Pereat ipse cum novitate
 suis. Nos autem cultores Evangelicæ perfecti
 imitemur sanctos Patres.

Noster Christianus Virgilius Baptista
 tuanus Rituum Legumque innovationem
 pulchrè quoque depinxit, & fortiter est in
 Ecloga 10 Status : sic canit in suo Bembo.

Qui veteres audent ritus mutare, suoque
 Arbitrio : Et nullis ducunt sub legibus æqui
 Hisunt, ô Myrmix : qui bella domestica gignunt

Et infra.

Bem. Audite ô magni generis longæva propago,
 Myr. Lite super vestra quæ sit sententia nostra.
 Bat. Batrache, me audaci toties sermone lacerasti.
 Non ego, sed non aqua magis te causa lacerasti.
 Judiciumque timeri sibi mens malè conscia patitur.
 Can. Quando inimicitias tempus deponere, rursum
 Vestra Novas lites vecordia suscitât, ergo
 Perpetuis hæc rixa odiis æterna manebit?
 Quæ vos debilitas capitis, quæ insania vexat?

Non pudet his uritanto sub iudice nugis?
 Ergo animis audite aquis, odisque sepultis,
 Ultima doctiloqui qua sit sententia Bembi.
 Ferte per antiquos Patrum vestigia gressus:
 Et veteres servate vias.
 Fugite in antiquis iterum magalia campis.
 De veteri ritu, de consuetudine Patrum
 Rixa agitur vobis? leges moresque parentum
 Batrache dic.

Bem.

Concludo cum Cretensi. Valeant novita-
 us, partim ex inscitia, partim ex intoleranda ar-
 rogantia nata.

~~~~~

CAPUT VIII. Hydræ.

Unam sacram Scripturam, id est,
 ejusdem perversas hominum privato-
 rum interpretationes, omnium Pro-
 phanarum Novitatum, seu
 hæreseon esse fundamen-
 tum praten-
 sum.

Nihil apud Ecclesiasticos Historicos,
 hæreticorum mores describentes, magis
 obvium, nihil ex ipsorummet hæreticorum

X 2

scri-

scriptis ac dictis exploratius, quam omnes
 vatores universos suos errores, quantum
 absurdos, sacra palliasse scripturâ : hoc spe-
 so pallio diabolus suas consuevit obteg-
 lusiones : hæc ministris ejus semper est in
 semper in charta ; nihil volunt credere, et
 facere, quod scripturâ non contineatur :
 scriptura omnes suas formant chymeras ac
 gas : ex scriptura suam sibi quisque Religio-
 fingit pro suo arbitratu : Scripturam in omni
 sensus, haud aliter ac mollem ceram in omni
 figuras, variant ac detorquent : Hæc
 conditum, hœc aurô tectum hæretici et
 aconitum incautis simplicibusque Catho-
 propinant, ac enecant : uti enim nudum
 mum non deglutit piscis, sic nec Christianus
 hæreleos venenum, nisi escâ divini Verbi
 quam in Catholica solet accipere Ecclesia, tra-
 rit circumlitum : cum enim Catholici omnes
 compertum habeamus, Christianam Religio-
 nem sacrarum Scripturarum fundamentum
 niti, nullum facile dogma à Catholico recipi-
 tur, si sacræ Scripturæ autoritate destituta
 si verò divini Verbi colore fuerit adornata
 ut sanctum mox à simplicibus adoratur :
 certè, si res non accuratè ac intimerimè
 quis non Evangelicum eum arbitretur Magis-
 trum, cui semper sacra Scriptura, Evan-
 gelium, Paulus, purum verbum Dei, specie-
 nus saltem, est in ore ? Verùm hîc claret
 quis infernalis sub herba jactati puri Verbi
 Dei :

Dei: Nam quemadmodum ex eisdem floribus aranea venenum, apis verò mel exsurgit eadem planè ratione ex sacra Scripturæ locis, unde tot sanctas divinasque meditationes Sancti Patres exculperunt, prophani Novatores mille errores, mille hæresum môstra hauserunt: Sic ex eadem Scriptura mors prodit & vita, salus & interitus. Et quemadmodum nullum est vitium, cuius non aliquis reperitur Patronus: ita nulla est hæresis, quæ non aliquo Scripturæ loco à suo auctore defendatur: uti namque in hydropico siti enecto, quidquid alimenti ingeritur, in aquosam substantiam convertitur, atque ita aqua, quæ rerum omnium, Pindaro teste, est præstantissima, illi nihilominus est mortifera: ita quidquid Hæreticus in sacra legit Scriptura, in hæreseos convertit fomentum, eoque venæ illius inflantur ac intumescunt, vincula spiritualis vitæ dissolvuntur, Harmonia, quæ corpori Ecclesiæ unitus fuerat, dissipatur, tandemque ipse à gremio Matris Ecclesiæ avulsus, eò magis marcessit flaccessitque, quo plus aquæ divinæ Scripturæ potat, quæ tandem in æternam mortem eum præcipitat.

Fuit ergò sacra Scriptura semper arca, in qua omnes prophani Novatores hæreseos suæ fundamenta jecerunt: & pulvinar, quo caput suum declinarunt: & veteres ac laceri centones, quibus nuditatem suam tegere semper sunt conati. Hæc illis ludus est velut gla-

X 3

diato-

diatorius, hæc campus prælii, hæc
 cus, ubi sese exercent : Hæc theatrum
 ubi suas exhibent tragœdias : quamvis
 Magisterium sint affecuti gladiatura,
 jus habeant armorum, nec ab Athleta
 Collegio agnoscantur, nec personam, quæ
 sustinent, dignè sciant repræsentare, nec
 nique in ulla harum functionum eam, quæ
 opus est, auctoritatem à legitimo Magist
 tu obtinuerint, uti jure eis objicit Fl
 mundus Remundus (a) cum Sanctis Pa
 bus, ut in decursu apparebit. Nihilominus
 Scriptura illis facit fidem, & tutos præ
 inter homines nimium credulos, sine
 auctoritate ejecti fuissent, tamquam
 ctiores à diabolo subornati. Interea, te
 tis, ô plebes, seductæ ! uti nullum est pe
 culosius venenum eo, quod saccarò ob
 tum est, eò quod avidius deglutiatur, &
 postea difficilius ejiciatur : ita nullom
 æquè noxium errorem, ac is, qui verbo
 fucatur ac tegitur, eò enim simplices
 piuntur, haud secus ac pisces aut aves
 hamatæ, aut laqueo abscondito. Sathana
 cam fraudulentiam Divus describit Cypri
 nus Martyr : (b) Quos detinere non poss
 (diabolus) in via veteris (idololatriæ) oc
 citate, circumseribit & decipit novu
 ris errore. Rapit de ipsa Ecclesia homines
 & dum sibi appropinquasse jam lumini
 (Evangelii) atque evasisse seculi noctem

a Lib. 8.
 cap. 2. de
 hares.

b Tract. de
 simpl.
 Prælat.

videntur, alias nescientibus tenebras rursus
 infundit, ut cum Evangelio Christi, & cum
 observatione ejus & Lege non stantes, Chri-
 stianos se vocent, & ambulantes in tenebris
 (hæreticos) habere se lumen existiment,
 blandiente adversario atque fallente (per
 prætextum purum verbum Dei) qui se-
 cundum Apostoli vocem transfigurat se vel-
 ut Angelum lucis, & ministros subornat
 suos velut ministros iustitiae, asserentes no-
 tem pro die, interitum pro salute, despera-
 tionem sub obtentu spei, perfidiam sub præ-
 textu fidei, Antichristum sub vocabulo Chri-
 sti, ut dum verisimilia mentiuntur, veritatem
 subtilitate frustrentur.

Jam Patrum testimoniis, nec non ex-
 emplis ostendamus, solemne semper fuisse
 omnibus Hæreticis sacram tractare ac
 jactare Scripturam, eamque eorum quem-
 libet suæ adaptare hæresi; ut verum dixe-
 rit Tertullianus, (a) omnia adversus veri-
 tatem de ipsa veritate constructa sunt.

a De præ-
 script. con-

Rursum Tertullianus. (b) De Scriptu-
 ris, ait, agunt Hæretici, de Scripturis sua-
 dent: aliunde scilicet suadere non possent de
 rebus fidei, nisi ex Litteris fidei. Et dein-
 de, Scripturas obtinent, & hæc suâ au-
 daciâ, maximè quosdam muent. In ipso
 verò congressu, firmos quidem fatigant, in-
 firmos capiunt, medios cum scrupulo dimit-
 tunt. Docetque eo libro, frequentissi-

tra Mar-
 cio lib 4.

b Lib de
 præscrip-
 tionibus, c.

15.

num fuisse sui sæculi Hæreticis, Catho-
cos viros ad Scripturas remittere, cicer-
Quærite, & invenietis, scrutamini Scrip-
ras, &c.

*a Lib. 1.
cap. 1.*

ibid.

S. Irenæus (a) Valentinianorum hære-
depingens, asserit ipsos nefandas suas hæ-
ses Scripturarum oraculis mirè palli-
Cùm, inquit, surgitur tale illorum argu-
tum, quod neque Propheta prædicaverunt,
que Dominus docuit, neque Apostoli tradi-
runt, quod abundantius gloriantur
quàm ceteri cognovisse, de iis, quæ non
scripta, legentes, & quod solet dici, de
renarasticulas nectere adsectantes, fide
optare conantur iis quæ dicta sunt,
parabolas Dominicas, vel dictiones Pro-
pheticas, aut sermones Apostolicos, ut
mentum illorum non sine teste esse videtur.
Ait insuper eosdem Valentinianos fuisse
adaptare cupientes ea quæ benè dicta sunt
iis quæ malè adinventæ sunt ab ip-
Non solum autem ex Evangelicis & Ap-
postolicis tentant ostensiones facere con-
verentes interpretationes, & adulterantes ex-
positiones: sed etiam ex Lege & Prophetis, cum
quando multa parabola, & allegoria sint dicta,
& in multa trahi possint, ambiguum per ex-
positionem propensius ad figmentum suum
& dolos adaptantes, in captivitatem de-
cune à veritate eos, qui non firmam
fidem

fidem in unum Deum Patrem Omnipotentem,
 & in unum Iesum Christum Filium Dei con-
 servant.

Origenes autem, (a) *Heretici*, ait, ad con-
 stituenda & defendenda dogmata sua, mul-
 tum perquirunt & discutiunt in Scripturis
 divinis.

^a Hom. 4.
 in Levit.

S. Athanasius Arianorum flagellum, (b) *Oras*.
 sic de causa, inquit, quod voculas quasdam contra
 sacra Scriptura, ab istis scriptas, aut inter asse-
 rendum suas insanas usurpatas videat, arbitre-
 tur blasphemias, Benedictiones esse, prorsus fu-
 turum est, ut cum Iudeos nostri temporis videat,
 legem & Prophetas evolvere, una cum Iudeis
 Christum abneget: forsitan etiam audiens Ma-
 nichaeos loqui particulas aliquot Evangeliorum,
 inficiabitur & legem & Prophetas.

^b Oras.
 contra
 Arrian.

Accedit S. Hilarius. (c) *Memento*, ait, nemi-
 nem Hereticorum esse, qui se nunc non secundum
 Scripturas predicare ea quibus blasphematur, men-
 tiatur. . . . Omnes Scripturas sine sensu lo-
 quuntur, sine fide pretendunt. Scriptura enim
 non in legendo sunt, sed in intelligendo.

^c Lib. con-
 tra Con-
 stantium.

Deprehendit & dolum istum S. Cyrillus
 Patriarcha Alexandrinus Carmelita. (d) *Sicut*
muliercule, ait, turpitudini dedita, veste atque
 auro ceterisque ornamentis & turpitudinem suam
 occultant, & non praevidentes ad perniciem attra-
 hunt; eodem modo isti verae Religionis pulchritu-
 dinem fingentes, Scripturae auctoritate, errores
 suos conantur commovere.

^d Lib. 3.
 cap. 12.

X 5

Divus

a in Cap. I.
Galas.

Divus Chrysostomus, (a) in hunc
Apostoli ad Galatas: *Miror quod sic cuti-*
ferimini ab eo, qui vos vocavit, in aliud Eu-
gelium, quod non est aliud, nisi sunt aliqui
conturbant: Sic loquitur: Huiusmodi
fraus est, haudquaquam nudos propon-
queos, quibus venetur homines; ut enim
essent, discedite à Deo Christo, Galatae,
sunt eos velut impostores; Et corruptores
verò suentes in fide manere, Et interim
prætexentes Evangelii nomen, impune
que audacia perfodiebant domum, vel
his, quæ dixit, velamentis obientis, per ha-
mina celantibus parietum perfossiores.
nam igitur illi suam imposturam appellabant
Evangelium, ipse etiam Apostolus adversus
men pugnat. Possitne quis Evangelicorum
scilicet, nostrorum hac in parte dolum ex-
sius exhibere? Non ergo homini fideli, ut
Chrysostomus, (b) *timendus Hereticus, cum*
derit ipsum de Scripturis loquentem: Nam
diabolus, cum accederet ad Christum, et
ret eum, per Scripturam locutus est ad eum
cens; Si Filius Dei es, mitte te deorsum &c.

b Serm.
contra
Hæret.

S. Ambr. in illa sathanæ verba: *Si Filius*
es, mitte te deorsum, &c. ait: Disce hic quod
quia Sathanas transfiguratur se in Angelum lucis,
de Scripturis ipsis sæpe divinis, laqueum fidei
parat. Sic Hereticus facit, sic eviscerat fidei
jura pietatis impugnat. Ergo non te capiat
hereticus, quia potest de Scripturis aliqua exem-

proferre, ne sibi arroget quod doctus videtur:
Vultur & diabolus testimonius Scripturarum,
non ut doceat, sed ut circumscribat, & fallat.

Sapienter quoque Hieronymus adnotavit,
(a) novos Hæreticos, veterum Pseudopro-
phetarum exemplō, mendaciter de verbo
Dei hominibus imponere: Semper, inquit,
imitatur mendacium veritatem, & nisi habuerit
aliquam similitudinem recti, decipere non poterit
innocentes. Quomodo igitur in priori populo
mentiebantur Prophetae atque dicebant: Hæc di-
cit Dominus, & vidi Dominum, & verbum Do-
mini factum est ad illum, sive illum: sic Hæreti-
ci adducunt testimonia Scripturarum de veteri
& novo Testamento, & furantur verba Salva-
toris unusquisque à proximo suo, Prophetis, A-
postolis & Evangelistis, & linguas suas, ut cor-
dis venena ore pronuncient. Sic, teste do-
ctissimo Wicelio, (b) faustus Manichæus
semper sonabat Evangelium: & agebat se pro-
pter Evangelium multa pati oportere. Nihil
igitur mirum, nihil eximium & novissimos
Hæreticos jactare Novum Testamentum,
prætendere Evangelium: Nam, eodem S. Hie-
ronymo docente, (c) Sine Scripturarum au-
thoritate garrulitas Hæreticorum non haberet
fidem, nisi videretur perversam doctrinam et-
iam divinis testimoniis roborare.

S. Augustini (d) quoque verissima est sen-
tentia: Non potest error oriri, palliatus nomine
Christiano, nisi de Scripturis non intellectis. Nec

non

a Com. in
3. Reg. 22.

b Lib. de
moribus
vet. Hæ-
ret.

c In Epist.
ad Titum,

d Lib. 23,
qq. 9.

^a De Gen. non & ista : (a) *Neque enim non omnes Hæretici Scripturas Catholicas legunt , nec ob ali-*
^{ad Litt.} *lib. 7. ca. 9. Hæretici sunt, nisi quod eas non rectè intelligunt*
suas falsas opiniones contra earum veritatem
vicaciter asserunt.

Itaque solemne fuit Hæreticis antiquis
 (de novissimis idem patebit ex dicendis)
 olim cum Christo congressus Magister e-
 rum, diabolus fecit, tractare & adducere Scrip-
 pturas. Imò etiam inter convivia Scripturae
 sonabant veteres Hæretici : neque id impos-
 tunè : Hæreticos enim sacris abutentes testi-
 moniis S. Hieronymus assimilat temulentis
 Balthasari, (b) ejulque Optimatibus, & uno
 ribus, & concubinis, qui, è sacris vasis biben-
 tes vinum, laudabant Deos suos aureos, & ar-
 genteos, areos, ferreos, ligneosque, & lapideos.
 Ut neque mirum sit, Arium etiam Thalian
 suam, convivalem librum, sententiis sacris
 conspersisse : quod Arrianis exprobravit
 Athanasius. (c) Novissimi autem Hæretici
 dum in frugalibus conviviis, sed & in taber-
 nis pergræcantes, in curribus ac navigiis de-
 bacchantes Sacrosancta personant propheta-
 nantque divina eloquia.

Illud verò hic ante omnia est animadver-
 tendum, nec ex animo demittendum quod
 subinsinuavi, Hæreticos, vel cùm quæ Satana
 nas, vel animus perversus suggesserit, litteras
 mandant, vel cùm suas blasphemias & super-
 stitiones disputando propugnant, nequa-

^b In cap. 5.
 Daniel.

^c Diss. 2.
 contra
 Arrian.

quam integros & incorruptos Scripturæ locos
 producere, sed mutilos atque depravatos, non
 juxta mentem Spiritus Sancti (uti domestico
 testimoniò de se & sociis fateretur Joannes Oe-
 colampadius) (a) cujus non sunt idonea vasa, ^{alncap. 4.}
 sed juxta suas pravas phantasias, quas semel vel ^{Matth.}
 invidia, vel inani gloria moti conceperunt,
 quò semel imbibitum errorem stabiliant.
 Quod doli fraudisque genus neque diabolo,
 ejusque ministris, novum est, neque in Evan-
 gelica lege tantum familiare. Conquereba-
 tur & olim de nullis magis, quàm de falsis
 Prophetis, qui nostrorum novissimorum
 Pseudoprophetarum typum gerebant, quod
 ejus auctoritatis prætextu, mendaciterque
 prolatis divinis testimoniis, populum seduce-
 rent: *Hac dicit Dominus (b) exercituum: No-*
lite audire verba Prophetarum, qui prophetant ^{b Hier. 23.}
vobis, & decipiunt vos: visionem cordis sui lo-
quuntur, non de ore Domini. Dicant his,
qui blasphemant me: Locutus est Dominus:
Pax erit vobis: & omni, qui ambulat in pra-
vitae cordis sui, dixerunt: Non veniet super
vos malum. Et infra. Non mittebam Prophe-
tas, & ipsi currebant: non loquebar ad eos, &
ipsi prophetabant. Et iterum. Audiui que di-
xerunt Propheta, prophetantes in nomine meo
mendacium, atque dicentes: Somniavi, somnia-
vi. Usquequo istud est in corde Prophetarum
ratiocinantium mendacium, & prophetantium
seductione cordis sui? Et inferius. Propterea
 ecce

ecce ego ad Prophetas, ait Dominus, qui jurantur verba mea unusquisque à proximo suo. Ecce ego ad Prophetas, ait Dominus, qui assumunt linguas suas, & ajunt: dicit Dominus. Ecce ego ad Prophetas somniantes mendacium, ait Dominus, qui narraverunt ea, & seduxerunt populum meum in mendacio suo, & in miraculis suis: cum ego non misissem eos, nec mandassem eis. Et apud Ezechielem (a) Deus confamilia conqueritur & comminatur de filiis Vatibus. Hec dicit Dominus Deus: Vani Prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum & nihil vident. Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in praelio in die Domini. Vident vana, & divinant mendacium, dicentes: Ait Dominus: cum Dominus non miserit eos: & perseveraverunt confirmare sermonem. Numquid non visionem cassam vidistis, & divinationem mendacem locuti estis? Et dicitis: Ait Dominus: cum ego non sim locutus. Propterea haec dicit Dominus Deus: Quia locuti estis vana, & vidistis mendacium: ideo ecce ego ad vos, dicit Dominus Deus: Et erit manus mea super Prophetas, qui vident vana, & divinant mendacium. Ubi videmus, Pseudoprophetas motes verorum Prophetarum fraudulentè fuisse imitatos: Quemadmodum etiam veri Prophetæ dicere solebant: Hec dicit Dominus: Os Domini locutum est: Factum est ad me verbum, vel sermo Domini: Ita & Pseudoprophetae,

a Cap. 13.

phetis, cum vel dæmonis instinctus, vel mendaces cordium suorum visiones proferebant, familiare erat dicere: *Ait Dominus*, cum Dominus non fuerit locutus: atque ita divini Verbi titulò mendacia sua palliabant, & populum miserè sæpè seducebant: adeò enim confidenter ac constanter somnia propria pro divinis venditabant revelationibus, ut vulgus sæpè existimaret, eos verè cum Deo locutos fuisse. Unde per Hieremiam (a) hortatur Judæos Dominus ne se à seductoribus istis decipi patiantur: *Non vos, inquit, seducant Propheta vestri, qui sunt in medio vestrum, & divini vestri: & ne attendatis ad somnia vestra quæ vos somniatis: Quia falsò ipsi prophetant vobis in nomine meo, & non misi eos*, dicit Dominus. Discant ex his Catholici, non semper illis credere, qui vel divinæ auctoritatis, vel sacrarum Scripturarum patrocínio, dogmata sua confirmant: Nam & olim Christum ipsum, sanctæ Legis auctoritatem prætendentes, non solum sathanica membra non receperunt, sed cruci affixerunt: *Nos* (dicebant Pilato) *legem habemus, & secundum legem debet mori*. Ecce, lege Christi crucifigunt perversi Christum.

In novo verò Testamento, ubicumque Spiritus Sanctus hujusmodi impostorum meminit, hæc quoque fraus in eis notatur: (b) *Videte*, inquit Christus, *ne quis vos seducat: multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus, & multos seducunt*.

Hier. 29.

6 Matth. 24.

2. Cor.
int. 11.

b. Matt. 6.

c. Lib. 3. c.
16.

post: *Et multi Pseudoprophetae surgent, & seducent multos.* Quos Christus *Pseudoprophetas*, eos Apostolus (a) appellat *Pseudoprophetas*: operarios subdolos, & falsos fratres. Divus autem Petrus, *mendaces Magistros*. Quibus nominibus propterea Spiritus Sanctus eos appellare voluit, quia huiusmodi impostores pro veris Prophetis, Doctoribus & Apostolis seipso venditant, atque eâ quasi umbrâ recti, simplices fœdè circumveniunt: quos proinde cavendos docet Salvator: (b) *Attendite, inquit, à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Veniunt Hæretici in vestimentis ovium, quando verorum Doctorum per frequentem sacrarum Scripturarum tractationem, speciem induunt, non ut cum illis fideliter conversentur ac vivant, sed, ut dissimulatâ truculentiâ, in Dominicum gregem violentè defaviant. Nihil namque magis illis in votis, quàm, ut cum antiquis illis gregis Christi arietibus, hoc est, cum Sanctis Patribus, per sacrarum Litterarum campos balare videantur, simplices oves, ea fraude securas, postmodum truculenter interimant. Unde S. Irenæus: (c) *Sicut quis, inquit, aqua mistum gypsum dant pro lacte, seducit per similitudinem coloris, ita & Hæretici imponunt fidelibus similitudine verborum, cum existimantur similia Catholicis dicere.* Et solent huiusmodi vulpes, ait idem alibi, *adhibere suis fabulis fide digna, ut figmentum*

illorum

illorum non sine teste esse videatur. Cum hac Sathanica versutia pugna olim fuit Apostolo uti ad Galatas scribens insinuat : (a) *miror, inquit, quod sic citò transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi, in aliud Evangelium, quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Christi.* Sed & S. Petrus testatur, (a) Epistolas Pauli, perperam jam inde ab initio nascentis Ecclesiæ à quibusdam intellectas, qui eas in suum errorem detorquere conabantur : ejus accipe verba ; *Sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis ; sicut & in omnibus Epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quedam difficulta intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem.* Fecerunt hoc Hæretici temporibus Apostolorum, Evangelium, inquam, Christi perverterunt novū procudendo : Epistolas Paulinas depravarunt, cæterasque Scripturas corruperunt ac mutilarunt : continuarunt verò dolos omnes sequaces, uti ad SS. Patres, Hæreticorum Mastiges, ad Catholicorum cautelam solerter litteris mandarunt : quosdam testes subjicio.

S. Clemens Alexandrinus, (b) non longè à temporibus Apostolorum distans, *Quod si, inquit, Prophetis quoque Scripturis uti, qui sectantur hæreses, ausi fuerint, primum quidem non omnibus, deinde non integris utuntur, nec*

ut dictat corpus & contextus prophetia, sed
quæ ambigüe dicta sunt, eligentes, in privatis
suis opiniones, sparsim paucas voces carpentes,
veluti flosculos, neque quod significatur, per se
considerantes, sed ipsa nuda dictione abutentes,
in omnibus ferè verbis, quæ proferunt, repetunt
eos, solis nominibus inherentes.

a Lib. I.
cap. I.

S. Irenæus (a) adversus Valentinianos de-
certans, asserit, quod fuerint Ordines
quidem & textum Scripturarum supergradien-
tes, & quantum in ipsis est solventes membra
veritatis. Transferunt autem (subdit) & trans-
figunt, & alterum ex altero facientes seducunt
multos ex iis, quæ aptant ex Dominicis eloquiis
malè composito phantasmati. Quomodo si quis
Regis imaginem bonam fabricatam diligenter
ex gemmis pretiosis à Sapiente artifice, solvens
subiacentem hominis figuram, transferat gem-
mas illas, & reformans faciat ex iis formam ca-
nis, vel vulpecula, & hanc malè dispositam, de-
hinc conformet & dicat, hanc esse Regis illius
imaginem bonam, quam sapiens artifex fabri-
cavit, ostendens gemmas quæ benè quidem à
primo artifice in Regis imagine compositæ erant,
malè verò à posteriore in canis figuram translatæ
sunt, & per gemmarum phantasiâ decipiat
idiotas, qui comprehensionem Regalis for-
mæ non habeant, & suadeat, quoniam hæc
urpis vulpecula figura illa est bona Regis imago.
Eodem modo & hi avicularum fabulas
assumentes, post deinde sermones & dictio-

nes & parabolas hinc inde afferentes, ut aptare volunt fabulis suis eloquia Dei. Et alio loco: Quotidie, inquit, adinvenit unusquisque eorum quemadmodum potest, aliquid novi. Perfectus enim nemo, nisi qui maxima mendacia apud eos fructificaverit. De prophetis autem quaecumque transformantes coaptant, necessarium esse manifestantes argutionem his inferre.

Tertullianus loquens de Marcionis blasphemia, (a) Ista Heresis, inquit, non recipit quasdam Scripturas, & si quas recipit adiectionibus & detraktionibus, ad dispositionem instituti sui intervertit, & si recipit, non recipit integras, & si aliquatenus integras, praestat nihilominus in diversas expositiones, & commenta convertit, tantum veritati adulter sensus, quantum corruptor varia presumptionis: necessario nolunt agnoscere ea, per quae revincuntur, his innituntur, quae ex falso composuerunt, & quae ambiguitate ceperunt.

Sanctus Basilius, Veritatis, ait, sunt depravatores, non suam Scriptura mentem accommodantes, sed ad suam, voluntatem Scripturarum sententiarumque trahunt atque pervertunt.

Sanctus Hilarius, (b) Singulis assertionibus suis quadam ex divinis Volumini-
Trinitas,
bus testimonia subdiderunt: quae corrupto

Y 2

intel-

a Lib. de
prescribe:
hara. c. 17.

Lib. 2. de
Trinitate

intelligentiæ sensu solis tantum ignorantibus blandiantur, speciem veritatis secundum pravitatem interpretantium præstatura. Et

a Lib 9. de
Trinit.

alibi: (a) Per fidei Evangelicæ salutarem confessionem subrepunt Hæretici ad veritatis excidium... dum aliter atque in aliud dila, aliter atque in aliud intelligenda componunt. Et rursus: (b) Hæreticorum, inquit, ista mendacia sunt, Prophetarum dicitis & Evangeliorum virtutibus, & Apostolorum præscriptionibus mendacio occultatis, aliter omnia tradere & docere quam scripta sunt.

c Tract. 3.
de simplic.
Prelat.

Sanctus Cyprianus: (c) Corruptores Evangelii, inquit, atque Interpretes falsi, extrema ponunt atque superiora proferunt, partim memores, & partim subdole corrumpentes: ut ipsi ab Ecclesia scissi sunt, ita capituli unius sententiam scindunt.

d In Psal.
118. ser. 11.

Sanctus Ambrosius: (d) Fures sunt, ait, qui verbum Dei, non ad utilitatem suam furantur, & rapiunt; sed ad fraudem: & patrimonium quoddam celestium Scripturarum in sua furta detorqueunt.

e Lib 1.
contra
Maximin.

S. Augustinus frequenter Hæreticorum fraudem, quâ sacris utuntur ac abutuntur Scripturis, detegit: de Maximino, Arriano- rum Episcopo, scribit, ipsum dicere ac jactare solitum: (e) Oro & opto discipulus esse divinarum Scripturarum. Nos divinarum Scripturarum optamus inveniri discipuli. Quo vero animo

animo divinas usurpent Scripturas pandit alio loco : (a) *Verba*, inquit, *legis dicitis*, sed ^{a Contra} in quos dicatis non attenditis : sicut ^{lit. Petil.} *Dia-* ^{lib. 2 c. 51.} *bolus* *verba legis dicebat*, sed cui diceret, ^{Matth. 4.} non agnoscebat. Ille caput nostrum sursum ascensurum, deorsum volebat dejicere : vos autem corpus ejusdem capitis, quod per totam terram diffusum est, ad exiguam partem vultis redigere. Et iterum alibi : (b) *Non est mi-* ^{b Lib. 2 de} *rum*, inquit, *si Pelagiani dicta nostra in sen-* ^{nupt. &} *sus* *quos volunt, detorquere conantur, quando de* ^{concupis.} *Scripturis sanctis*, non ubi obscure aliquid di- ^{c. 31.} *ctum est*, sed ubi clara & aperta sunt testimo-
nia, id facere consueverunt, more quidem Hæ-
reticorum etiam caterorum. Hæreticos autem
alloquens : (c) *Videtis autem*, ait, *id vos a-* ^{c Lib. 32.} *gere*, *ut omnis de medio Scripturarum aufera* ^{c. 19. contr.} *tur auctoritas*, & *suis cuique animus auctor* ^{Faust.} *fit*, *quid in quaque Scriptura probet*, *quid im-*
probet : id est, *ut non auctoritati Scripturarum*
subjiciatur ad fidem, sed *sibi Scripturas ipse*
subjiciat : non ut ideò illi placeat aliquid, quia
hoc in sublimi auctoritate scriptum legitur, sed
ideò rectè scriptum videatur, quia hoc illi pla-
cuit. Quò te committis anima misera, in-
firma, carnalibus nebulis involuta ? Quò te
committis ?

Vincentii Lirinensis (d) luculentus hac
de re existit sermo, hinc proinde nobis au-
diendus. „ Hinc fortasse aliquis interro-
get, inquit, an & Hæretici divinæ Scri-
pturæ

„pruræ testimoniis utantur? Utuntur planè,
 „& vehementer quidem: nam videas eos vo-
 „lare per singula quæque sanctæ legis Volu-
 „mina: per Mosi, per Regnorum libros, per
 „Psalms, per Apostolos, per Evangelia, per
 „Prophetas. Sive enim apud suos, sive a-
 „lienos: sive privatim, sive publicè, sive in
 „sermonibus, sive libris: sive in convivis, si-
 „ve in plateis: nihil umquam penè de suo
 „proferunt, quod non etiam Scripturæ ver-
 „bis adumbrare conentur. Lege Pauli Sa-
 „mosateni opuscula, Priscilliani, Eunomii,
 „Joviniani, reliquarumque pestium: cernas
 „infinitam exemplorum congeriem, propè
 „nullam omitti paginam, quæ non novi aut
 „veteris Testamenti sententiis fucata & colo-
 „rata sit. Sed tantò magis cavendi & perti-
 „mescendi sunt, quantò occultius sub di-
 „vinæ Legis umbraculis latitant. Sciunt enim
 „fœtores suos nulli ferè citò placituros, si nu-
 „di & simplices exhalentur: atque idcirco eos
 „cœlestis eloquii velut quodam aromate a-
 „spargunt, ut ille qui humanum faciliè despi-
 „ceret errorem, divina non faciliè contemnat
 „oracula. Itaque faciunt quod hi solent qui
 „parvulis austera quædam temperaturi po-
 „cula, prius ora melle circumlinunt: Ut in-
 „cauta ætas cum dulcedinem præsenferit, a-
 „maritudinem non reformidet. Quod etiam
 „iis curæ est, qui mala gramina & noxios suc-
 „cos, medicaminum vocabulis præcolorant:

Ut

Ut nemo ferè ubi suprascriptum legerit re-
medium, suspicetur venenum,

Idem denique (a) & Salvator clamabat., ^{a Cap. 36.}
^{Matth. 7.}

Attendite vobis à Pseudoprophetis, qui ve-
niunt ad vos in vestitu ovium, ab intus autem,
sunt lupi rapaces. Quid est vestitus ovium,
nisi Prophetarum & Apostolorum prolo-
quia, quæ iidem ovili quadam sinceritate,
agno illi immaculato, qui tollit peccatū mun-
di, tanquam vellera quædam texuerunt? Qui
sunt lupi rapaces, nisi sensus Hæreticorum
feri, & rapidi, qui caulas Ecclesiæ semper in-
festant, & gregem Christi quaquà possunt,
dilacerant? Sed ut fallacius incautis ovibus,
obrepant, manente luporum ferociâ, depo-
nunt lupinam speciem, & sese divinæ Legis,
sententiis, velut quibusdam velleribus ob-
volvunt: ut cum quisque lanarum molli-
ciem præfenserit, nequaquã aculeos dentium
pertimescat. Sed quid ait Salvator? Ex fru-
ctibus eorum cognoscetis eos. Id est, cum
cœperint illas voces non jam proferre tan-
tū, sed etiam exponere: nec adhuc jactare
solum, sed etiam interpretari, tunc amaritu-
do illa, tunc acerbitas, tunc rabies intelligitur,
tunc novitium virus exhalatur, tunc prophæ-
tæ Novitates aperiuntur, tunc primū scin-
di sepem videas, tunc transferri Patrum ter-
minos, tunc Catholicam fidem cædi, tunc
Ecclesiasticum dogma lacerari.

Tales erant ii, (b) quos percutit Aposto-
lus ^{b Cap. 37}

Y 4

lus

332 Hydra'prophan. Novit.

„lus Paulus in secunda ad Corinthios, dicens:
„(a) Nam ejusmodi, inquit, Pseudoaposto-
„li, sunt operarii subdoli, transfigurantes se
„in Apostolos Christi. Quid est transfigu-
„rantes se in Apostolos Christi? Proferebant
„Apostoli divinæ Legis exempla, proferebant
„& illi: proferebant Apostoli sententias Pro-
„phetarum, & illi nihilominus proferebant:
„proferebant Apostoli Psalmorum auctori-
„tates, proferebant & illi. Sed cum ea quæ si-
„militer protulerant interpretari non similiter
„cœpissent, tunc simplices à subdolis, tunc
„infucati à fucatis, tunc recti à perversis, tunc
„postremò veri Apostoli à falsis Apostolis
„discernebantur. Et non mirum, inquit, ipse
„enim Sathanas transfigurat se in Angelum
„lucis: non est ergò magnum, si ministri ejus
„transfigurantur sicut ministri justitiæ. Ergò,
„secundùm Apostoli Pauli Magisterium, quo-
„tiescumq; vel Pseudoapostoli, Pseudoprophe-
„tæ, vel Pseudodoctores, divinæ Legis senten-
„tias proferunt, quibus malè interpretatis erro-
„res suos astruere conentur, non dubium est,
„quin auctoris sui callida machinamenta se-
„ntentur: quæ ille numquam profectò com-
„minisceretur, nisi sciret omninò nullam esse
„ad fallendum faciliorem viam, quàm ut ubi
„nefarium erroris subinducitur fraudulentia,
„ibi divinorum verborum prætendatur au-
„ctoritas. Sed dicet aliquis: Unde pro-
„batur quod sacræ Legis exemplis diabolus
uti

uti soleat? Legat Evangelia, (a) in quibus, *a Matt. 4.*
 scribitur: Tunc assumpsit eum diabolus, id,
 est, Dominum Salvatorem: & statuit illum,
 supra pinnam templi: & dixit ei: Si Filius,
 Dei es, mitte te deorsum, scriptum est enim,
 quod Angelis suis mandavit de te, ut custo-
 dian te in omnibus viis tuis: in manibus tol-
 lent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem,
 tuum. Quid hic faciet misellis hominibus,
 qui ipsum Dominum majestatis Scriptura-
 rum testimoniis appetivit? Si, inquit, Filius,
 Dei es, mitte te deorsum. Quare? Scriptum,
 est enim, inquit. Magnopere nobis doctri-
 na loci istius attendenda atque retinenda est,
 ut tantò Evangelicæ auctoritatis exemplo,
 quando aliquos Apostolica, seu Prophetica,
 verba proferre contra Catholicam fidem vi-
 derimus, diabolum per eos loqui minimè du-
 bitemus. Nam sicut tunc caput capiti, ita
 nunc quoque membra membris loquuntur:
 membra scilicet diaboli, membris Christi,
 perfidi fidelibus, sacrilegi Religiosis, Hære-
 tici postremò Catholicis. Sed quid tandem,
 dicit? Si, inquit, Filius Dei es, mitte te deor-
 sum. Hoc est, Filius Dei esse vis, & hæredi-
 tatem Regni cœlestis accipere, mitte te deor-
 sum, id est, ex istius te sublimis Ecclesiæ,
 quæ etiam templum Dei putatur, doctrinâ,
 & traditione demitte. Ac si quis interro-
 get quempiam Hæreticorum sibi talia per-
 suadentem: Unde probas, unde doces, quod,

„Ecclesiæ Catholicæ universalem & anti-
 „quam fidem dimittere debeam? Statim il-
 „le: Scriptum est enim. Et continuo mille
 „testimonia, mille exempla, mille authorita-
 „tes parat, de Lege, de Psalmis, de Aposto-
 „lis, de Prophetis, quibus novô & malô mo-
 „re interpretatis, ex arce Catholica, in hære-
 „seos barathrum infœlix anima præcipiretur.
 „Jam verò illis quæ sequuntur promissioni-
 „bus mirô modô incautos homines Hæretici
 „decipere consueverunt. Audent etenim
 „polliceri, & docere, quod in Ecclesia sua,
 „id est, in communionis suæ conventiculo,
 „magna & specialis ac planè personalis quæ-
 „dam sit Dei gratia, adeò ut sine ullo labore,
 „sine ullo studio, sine ulla industria, etiamsi nec
 „quærant, nec petât, nec pulsant, quicumq; illi
 „ad numerum suum pertinent, tamen ita divi-
 „nitus dispensentur, ut Angelicis evecti mani-
 „bus, id est, Angelicâ protectione servati,
 „numquam possint offendere ad lapidem pe-
 „dem suum, id est, numquam scandalizari.
Hactenus Vincentius Lirinensis, cujus doctrina
quia admodum præclara est, & in rem præsen-
tem accommodatissima, opera pretium fuit, eam
huc prolixius transferre.

Venerabilis noster Thomas Waldensis
 multoties quoque fraudulentiam istam ac
 præsumptionem, quâ divinis Scripturis Hæ-
 retici suos fucant palliantque errores quosvis,
 notavit ac impugnavit in audacissimo Hære-
 siarcha

siarcha Witleff, & sequacibus: quorum er-
 rores novissimi Novatores eadem diabolicā
 colorant versutiā: Et his igitur denuò oppo-
 nam Waldensem., (a) Cavete fideles à fer-
 mento Phariseorum, & primò ab Hæreti-
 corum doctrina, quam sectantur secundum,,
 vires Witleffistæ Lollardi dicentes, & scri-
 bentes, se Scripturas sanctas tenere, & nudè,,
 eas velle sequi, & probare per omnia. Dam-
 namus (inquit Witleff) quicquid Papa, vel,,
 vocata Ecclesia dicunt, si non illud ex Scri-
 ptura sacra, in qua omnis veritas continetur,,
 probaverint. Sed Christus monet nos in E-
 vangelio: (b) Si dixerit quis vobis, ibi est,,
 Christus, aut in deserto est: nolite exire.,
 Multi in nomine meo venient, quos non mi-
 si, quibus non mandavi. Nec ab initio ad,,
 hoc usque tempus fuit quisquam Hæreticus,,
 quin suam hæresim produxerit ex Scripturis,,
 falsò præsumptis. Non Basilides, & non,,
 Marcion, non Valentinus, non Fotinus, non,,
 Sabellius, non Arrius, non Manichæus, non,,
 Donatus, non Pelagius: breviter nec diabo-
 lus contra fidem aliquando sine Scriptura,,
 certavit. Unde contra Christum: Scriptum,,
 est (c) (inquit) quoniam Angelis suis Deus,,
 mandavit de te: Quid ergò etsi dyscoli Wit-
 cleffistæ per cameras & tabernas perstrepant:,
 S. Doctor Evangelicus Evangelica tantum,,
 profert, & sanctas Scripturas, respuit glos-
 sas Fratrum, & inutiles leges Clericorum,,
 Ca-

a Tom. 1.
 doct. 1.
 præmiss.

b Matth:
 24.

c Psal. 90.

„ Cæsareorum ? ego dico ex parte Ecclesiarum
 „ respuat æquè glossas suas hæreticas, exposi-
 „ tiones suas mendosas, quib⁹ Scripturas com-
 „ maculat, & pervertit, & in partē suā per falsū
 „ sensum immutat, & omnes Scripturas ipsi
 „ valde adversas etiam idiota videbit. Sed ipse
 „ modico fermento suo Scripturas sanctas
 „ corrumpit, & reddit infectas. Unde HIE-
 „ RONYMUS in expositione super Miche-
 „ am lib. 2. cap. 7. textu. Nolite credere ami-
 „ cis hæretici, cū ante crediderit Scripturas,
 „ quæ à Spiritu sancto scriptæ sunt, & editæ,
 „ transferunt se ad novas doctrinas : & fer-
 „ mentum Phariseorum & mandata homi-
 „ num sequuntur, qui absque magistro & gra-
 „ tia Domini sententias Scripturarum iudicio
 „ suo permutantes inflati sunt, & nihil sciunt
 „ & languentes circa quæstiones, & contem-
 „ ptiones, pugnasque verborum : qui vera
 „ consistentes in domo inimici sunt veritatis.
 „ Hæc ille. AUCTOR. Consulo ergo ex
 „ parte Christi, ut cū panes Scripturarum
 „ ab eis recipitis, cavete à fermento expositio-
 „ nis hæreticæ, quam panibus sacris immi-
 „ scent : diciteque Jesum novi, & Paulum scio,
 „ sed vos qui estis ? Christi dicta, & Pauli scri-
 „ pta suscipio, sed unde dicta vestra eis con-
 „ veniant, hoc ignoro. Hac enim arte, &
 „ se, & auditores suos instruxit, quā Jovi-
 „ nianista ille hæreticus. De quo HIERO-
 „ NYMUS epistola ad Domnionem : Voluit
 (in-

(inquit) homo peritissimus ut veteranus,,
miles, uno rotatu gladii utrumque percu-,,
tere, & ostendere populis, quod quicquid,,
ille vellet, hoc Scriptura sentiret. Hæc Hie-,,
ronymus,,

Et alio loco. (a). Cavete item Christi fi-,, a Tom. 1.
deles, maximè simplices à fermento Phari-,, doct. 7.
sæorum. Witclefistarum allicientiū vos per,,
sanctas prædicationes, & exhortationes,,
contra vitia. Hoc enim omnes hæretici fa-,,
ciunt, dum primò doctrinas suas pessimas,,
seminare conantur. Nullus enim veneficiis,,
sine dulci condimento intoxicat. Audiuntur,,
plerique dicere: ô iste quomodo hæreticus,,
est? sanctè prædicat: vitia impugnat, Scri-,,
pturas sanctas interserit, Christum annun-,,
ciat. Sed CHRYSOSTOMUS dicit de,,
laude Pauli, Homil. 4. Non varias atque,,
diversas mihi opponas hæreses: omnes si-,,
quidem prædicant Christum, etsi non om-,,
nes sanè prædicant atque legitimè, illum e-,,
nim omnes prædicant, qui in palæstina &,,
natus & passus, Pontio Pilato adjudicante,,
crucifixus est. Hæc ille. AUCTOR. Ve-,,
rè enim si quis hæreticus non prædicaret,,
Christum, non posset sub nomine Christi,,
decipere Christianos. Nisi etiam prædica-,,
ret Scripturas: diceretur, hic Paganus est:,,
quid huic auscultamus fideles? sed Chri-,,
stum simulant, Scripturas sanctas assumunt,,
contra vitia invehuntur, & sub hoc colore,,
con-

338 Hydræ prophan. Novit.

„contra fidem Eucharistiæ, Sacramento-
rum, & Sanctorum Ecclesiæ, eò artificio-
suis omne quod volunt efficiunt.,

*Rursum alibi observat ac impugnat proter-
viam Wicleff, quâ subdolè in exorientibus da-
buis circa fidem in sola Scriptura finaliter docebat*

a Tom. 1.
lib 2 a. 2.
cap. 19.

esse quiescendum (a). „ Non vitupero, in-
quit Waldensis, viam datam, sed latentem
„damno proterviam, & astutiam versipela-
„lem. Ecce temporibus Arianis ingenti stu-
„dio collegerunt fidem Patres consubstantia-
„litas in Christo, & ne Pater esset major
„Filio secundum Deitatem dixerunt. At

b Ioan. 14

„contra Arrius allegabat Scripturam, Pater
„(inquit) maior me est (b). Contra Trini-
„tate personarum definivit Sabellius proferens

c Ioan. 10.

„illud Scripturæ: Ego & Pater unum sumus
„(c). Contra Incarnationem Christi, Faustus
„produxit illud Apostoli: Jam non novimus

d 2. Cor. 5.

„secundum carnem Christum (d). Peputia-
„ni confirmaverunt hæresim sub auctoritate
„Christi revelati Quintillæ, & Priscillæ mu-
„lieribus sub specie fœminæ. Manichæus in
„subsidium suæ hæreseos, promissionem Spi-
„ritus paracleti factam à Christo, in se dixit
„esse completam. Montanus hæreticus se-
„ipsum Spiritum paracletum prædicavit.
„Nullis adhuc hæreticis defuit Scripturarum
„auctoritas, vix ullis ficta revelatio sancti Spi-
„ritus in suffragium sui dogmatis venenati.
„Propter hoc enim Homil. 7. in Ezechielem

„ Ori-

ORIGENES. Cum dogmatibus falsis vo-
lentes sumere defensionem, dixerimus: Scri-
ptum est in Propheta, hoc testatur Moyſes,
loquitur Apostolus: quid aliud facimus,
quàm accipientes panes veritatis proponi-
mus eos simulachris quæ ipsi finximus? Mar-
cion facit idolum, & proposuit ei panes,
Scripturarum. Valentinus, Basilides, o-
mnesque hæretici fecerunt similiter. Hæc
ille. Et 7. super Genesim ad litteram 9. AU-
GUSTINUS. Neque enim non omnes
hæretici Scripturas Catholicas legunt: Nec
ob aliud sunt hæretici, nisi quod eas non re-
ctè intelligentes, suas falsas opiniones con-
tra earum veritatem pertinaciter asserunt.
Hæc ille. AUCTOR. Quid ergo? ample-
ctenda erit hîc eorum definitio an impro-
banda: Improbanda? Quomodo? quæ &
auctoritate Scripturæ suffulta videtur, &
divinæ revelationis auxilio: Verè in hoc ipso,
tibi scutum formasti, sub quo satis errares,
impune, & hoc ipsum facis cùm allegas
Scripturas, & de sensu Spiritus sancti, qua-
si tibi revelatus esset desuper, jactas inaniter.
Quomodo ergo tibi definienti, & erranti in
materia fidei sub prætenſa Scripturarum au-
thoritate fidem vendicas, & pristinis hære-
ticis fidem negas? forsitan unum dicendo,
respondes, quia Scripturæ eorum sunt extor-
tæ, & revelationes illusiones sunt, & fictitiæ.
Sed qualiter hoc probabis, aut quomodo,
vis

„vis fidem inducere, ut tibi credat potius
 „dicenti, quam alteri deneganti? Sic enim
 „de te dicunt Catholici: auctoritates scilicet
 „quas inducis extortas esse, & nulla speciali
 „revelationis certificatione suffultas. Cur
 „tu definis errorem circa fidem, & Præla-
 „denegas auctoritatem definiendi pro fide
 „Sic enim venatur de credentia Manichæ-
 „rum lib. de utilitate credendi versus finem,
 cap. 14. AUGUSTINUS. Dicunt (inquirit)
 „perniciosas nos habere doctrinas: Respon-
 „debis: mentiuntur. Quomodo ergo eis de
 „Christo credam, quem non viderunt: de
 „te non credam quem volunt videre? Scri-
 „ptis (ait) crede. Atqui Scriptura omnis si-
 „nova & inaudita proferatur, vel commen-
 „detur à paucis nulla confirmante ratione,
 „non ei, sed illis, qui proferunt eam, cre-
 „ditur: quamobrem Scripturas ipsas si vos
 „profertis tam pauci & incogniti, non libet
 „credere. Hæc ille. AUCTOR. Multo
 „magis si nisi unus Wicleffista Scripturas
 „proferat, vel revelationes sibi soli, vel Sectæ
 „suar conceptas, credere non libebit.

*Demum docet sacram Scripturam fuisse quo-
 que commune diversorium Lollardorum, qui fue-
 runt genimina vipera Wicleff.* „Tu item ho-
 „mo Dei fuge consequenter hoc unum, &
 „commune, quò ad has rationes vitandas,
 „di-

a Tom. 3.
 doct. 2.
 præmissi

diversorum Lollardorum. Nihil enim (in-
 quiunt) præter Scripturas sacras accipimus;
 quicquid istis apponitur aut subtrahitur, est,
 blasphemum. Fuge toxicum in testa blanda,
 verbum, sed fructum ferens spinosum: non
 enim ad reverentiam Scripturarum, ut ver-
 ba signant, hoc suggerit: sed ad suæ hæresis
 regimen quod consculpfit, & hoc quidem,
 ab Arianis Principibus derivavit. Unde in
 conflictu Maximini Arianorum Presbyteri,
 cum Augustino (a), verba Maximini ad eun-
 dem sunt hæc. Si aliquid rationabile dixeris,
 necesse est ut sequar: si quid enim de divinis
 Scripturis protuleris, quod commune est,
 cum omnibus, necesse est audiamus. Hæ
 verò voces quæ extra Scripturam sunt, nullo
 calu à nobis suscipiuntur. Præterea cum ipse
 Dominus moneat nos & dicat (b): Sine cau-
 sa colunt me, docentes mandata, & præce-
 pta hominum, Hæc ille Arrianus. Confor-
 miter Wicleffista cum suo auctore pro-
 nunciat. Sed nonne tu dicis in dialogo, non
 hoc esse Scripturam, quod ad sensum sinistri
 auditoris verba consonant, sed quod ad sen-
 sum Spiritus sancti, sine dolo respondent?
 Qualiter ergo vis tibi credi, cum verba Scri-
 pturæ protuleris, cum sensum illi desponas
 hæreticum? Videris forsan tuis, & per te de-
 ceptis hominibus, integram proferre Scrip-
 turam, cum talem similem mentiris esse, non
 ipsam? & secundum Joannem Evangeli-

Z

, statim

a Li. i. con-
tra Ma-
ximino.b Isa. 29.
Matt. 15.

„ itam Apo. 3. qui de vobis tunc plebem
 „ monuit, cornua geris Testamentorum
 „ lut agnus, sed loqueris velut draco. Quam
 „ passim prosequens AUGUSTINUS
 „ expositione sua super Apocaly. sermone
 „ sic inquit; In lectione quæ modò recita-
 „ est, fratres charissimi, audivimus Joannem
 „ dicentem: & vidimus aliam bestiam ascen-
 „ dentem de terra: quod est mare, hoc est ter-
 „ ra, & habebat duo cornua similia agni, id
 „ est, duo Testamenta agni, quod est Eccle-
 „ sia: & loquebatur ut draco. Hæc est illa,
 „ quæ sub nomine Christiano agnum præ-
 „ fert, ut draconis venena latenter infundat:
 „ Hæc est hæretica Ecclesia: agni enim simi-
 „ litudinem non imitaretur, si aperte loque-
 „ retur: nunc Christianitatem per hypocri-
 „ sim fingit, quò securius incautos decipiat.
 „ *1. Mat. 7.* Propterea Dominus: (a) Cavete (inquit) a
 „ Pseudoprophetis, & reliqua. Sequitur, Bestia
 „ ergo cū duobus cornib⁹ facit, ut simulachrū
 „ bestię adoretur, id est, ut populus adoret
 „ diaboli adinventionem. Hæc ille. AU-
 „ CTOR. O perditum hominem, o adhuc
 „ in carne viventem certā damnatione præ-
 „ ventum, si hanc bestiam non modò non
 „ consequitur; sed si non fugiat, & quantum
 „ potest, loquendi si instet necessitas, cum
 „ Christo procul alloquitur. Quicquid enim
 „ Wicleff his agni cornibus efficiat, hoc
 „ vult, ut populus diaboli adinventionem,
 „ ado-

ter. Vis nosse mysterium? attende loque-
 lam: Cornua Testamentorum divinorum,
 prætendens, vocem habet draconis, illius qui
 flumen mittit post fœminam: & qui in ver-
 bo Ecclesiæ, fidei, & ministros ejus, cum
 cultu parat ut sorbeat. Bene quippe dicit Au-
 gustinus, quod agni similitudinem non imi-
 taretur, si aperte loqueretur: nec minus ta-
 men peccat quod simulat: quia simulatio i-
 pla non æquitas, sed duplex est iniquitas: nec
 minus negat Christi fidem qui verba sacra,
 sensu meretricis adulterat, quàm ille qui pla-
 nè respuit, & nullatenus admittit: prout
 beatus LEO in epistola decretali ad Turi-
 bium Episcopum, Capite. 15. scribit de hæ-
 reticis. Ideò ad Ecclesiam Catholicam cum
 tanta conveniunt frequentia, ut & quos
 possint, suos faciant, & legis severitatem,
 dum sensus nostros mentiuntur, effugiant.
 Faciunt hoc Priscillianistæ, faciunt hoc Ma-
 nichæi: quorum cum istis, tam fœderata
 sunt corda, ut in solis nominibus discreti,
 sacrilegiis autem suis, inveniantur uniti.
 Quia etsi vetus Testamentum, quod & isti,
 se suscipere simulant, Manichæi refutant, ad
 unum tamen finem utrorumque tendit in-
 tentio: cum quod illi abdicando impugnant,
 isti prædicando corrumpunt. Hæc ille. AU-
 CTOR. Elegans & miro modo bea-
 ti viri præclara est sententia: ad unum,
 Z 2 , utrum-

„ utrorumque tendit intentio : quia quod
 „ illi, scilicet Manichæi, abdicando impo-
 „ gnant, isti prædicando corrumpunt. Je-
 „ dicio ergo meo, mi Wicleff, corrumpo
 „ pendo sensum Scripturæ, Scripturas nega-
 „ veras, & eò pœnalius quod eis per hypocri-
 „ sim falsum osculum spondesti : quod non
 „ fecerat Manichæus.

a Tom. 3.
 doct. 3.
 promiss.

Notat quoque (a), ac iure perstringit arro-
 gantiam Wicleffistarum, quâ se solos sanctorum
 Scripturarum sensum accepisse iactabant :
 quâ insolentia & moderni instantur Nova-
 tores. „ Auditur, inquit, ab Wicleff &
 „ ejus sectatoribus, dictum plerumque,
 „ hunc esse sensum Domini, quem ipse elicit
 „ de verbis Christi, & Apostolorum : nec ef-
 „ se de sensu credendum modernis : sed nec
 „ sanctis prioribus qui habebant antiquam
 „ consuetudinem ad peccandum : quasi dice-
 „ ret, igitur ad mentiendum. Tu autem ho-
 „ mo Dei hæc fuge.. Sciens quod non est
 „ unquam visa, vel concepta pompa elatior,
 „ vel seductivior error fidei Christianæ. Nam
 „ quod ipse solus à tot annis sensum Scriptu-
 „ rarum accepit, id quis crederet Christianus?
 „ Manichæus magister ejus hac itidem mania

b Tom. 2.
 cap. 36.
 S. August.
 prolog. hy-
 pognost.

„ captus est.. Exclamat ergo Waldensis (b)
 „ cum sancto Augustino adversus hunc, ac con-
 „ similes Scripturarum adulteratores. „ Omnia
 „ lum dogmata, quod pacis inimicus invenit !
 „ ô dogma, per quod scinduntur matris Eccle-
 „ siæ

si unitates renatorum! ô dogma, quod sub,
 nomine Christi evertere, & mutare nititur,
 Christianæ Religionis fundamenta! ô dog-
 ma, cui sunt nomina nefanda, mille nocendi,
 artes! Arma contra legem sumit ex lege. Im-
 pugnat Evangelium ex Evangelio, pugnans,
 & in sui perniciem de veris mendacia fin-
 gens, provocat ad mendacium veritatem.
 Sed hæc sibi sunt pœna, qui ea inordinatè,
 proferens, putat esse victoriam, ut in eo,
 quod scriptum est, impleatur: per quæ enim, a Sap. 11.
 quis peccat, per hæc & torquetur. Hæc,
 ille. AUCTOR. Hoc enim unum cupio,
 Christianis omnibus esse commune, ut cum,
 scripta divina proferimus, ea non captive-
 mus sensibus nostris, sed eis potius nostros,
 captivemus sensus secundum regulam AU-
 GUSTINI libro primo super Genesim ad,
 litteram. Ubi. Si qua, (inquit) scripta divi-
 na legimus, quæ possint salvâ fide, quâ im-
 buimur, alias, atque alias parere sententias,
 in nullam earum nos præcipiti affirmatione,
 ita projiciamus, ut si fortasse diligentius dis-
 cussa veritas eam rectè labefactaverit, cor-
 ruamus, non pro sententia divinarum Scri-
 pturarum, sed pro nostra ita dimicantes, ut,
 eam velimus Scripturarum esse, quæ nostra,
 est, cum eam potius, quæ Scripturarum est,
 nostram esse velle debeamus. Hæc ille. AU-
 CTOR. O miser Wicleff, & miseri Wit-
 cleffistæ, qui sic non pro sententia divinæ
 scri-

„Scripturæ, sed pro sua dimicant, ut
 „eam velint esse Scripturæ sanctæ senten-
 „tiam, quæ suæ est, veluti pueri dicentes
 „ecce Scriptura dicit **CHRISTUM** esse pro-
 „prium litterarum, & ultimam Alphabeti, quæ
 „ipsemet dicit (a): Ego sum α , & ω , & tan-
 „quam pueri exinde contendant Christum
 „esse illud mutum, & sensibile elementum.

1. Apoc. 1.

*Hæc generaliter Waldensis de proaci ac arrogan-
 te usurpatione ac corruptione Scripturarum per
 Wicleffistas, qui passim per totum suum diffu-
 sum opus adversus eosdem elaboratum eandem
 in eis notat, reprehenditque fraudulentam le-
 meritatē. Videamus deinceps quàm sint novissimi
 Novatores Patrum suorum fidi hac in parte mi-
 tiores.*

b Lib. 2.

cap. 3. n. 1.

de hæres.

Floremundus Remundus (b) Synagogam A-
 nabaptistarum describens, ait ipsos more
 omnium hæreticorum scripturis uti, atque
 abuti. „Omnes hæretici, inquit, pro funda-
 „mento suarum opinionum hoc axioma te-
 „nuerunt, : Nihil credendum necessariò aut fa-
 „ciendum esse, quod non sit scriptò Dei verbò
 „expressum. „Hoc enim speciosissimo pallio
 „diabolus illusiones suas semper velare con-
 „suevit, ut Cyrillus jam suo tempore nota-
 „vit. Et verò nulla unquam tam absurda fuit
 „religio, quæ S. Scripturam pro se non alle-
 „garit. Certè omnes æquè Novi sæculi isti-
 „us Evangelistæ nihil nisi scriptum verbum
 „Dei admittunt. Hoc verbum clamant &
 „resonant.

tonant : sed plebem incautam illô pulchro ,
 prætectu mirificè deludunt , litterarum tan-
 tum corticem lambentes , ac sua ipsorum ,
 commenta ad id interpretandum afferentes ,
 neglecta interim Ecclesiæ interpretatione ,
 quam illi calumniantur esse hominum errori-
 bus obnoxiorum congeriem , & consequenter ,
 eadem non esse Spiritus sancti organum , aut
 veritatis sedem , sed in doctrina quoque errare ,
 posse. Traditiones quoque & Cereemonias ho-
 minum esse inventa , primitivæ Ecclesiæ incog-
 nita. Et hoc unum quidem axioma pes est ,
 & caput Anabaptisticæ religionis. Ac quam-
 vis plerique omnes indocti sint & plusquam
 Arcadica pecora stupidi , tertio tamen quo-
 que verbo sententiam aliquam è Scriptura
 aspergunt ; Sic ut nonnulli Divi Pauli Epi-
 stolas , aut alios sacrae Scripturae libros ad
 unguem tenere videantur : è quibus for-
 mam sui Baptismi , communionem bono-
 rum , & puritatem suæ Ecclesiæ probare
 contendunt , more cæterorum hæretico-
 rum. Itaque vafricie istâ , quâ litteras sacra-
 rum Scripturarum mirificè laudant & in
 cælum extollunt , sensum verum genui-
 num à Deo intentum , & Ecclesiæ suæ suc-
 cessivè revelatum deserunt , ejus in locum ,
 substituentes sua , quæ ipsi elegerunt sensa
 & affectus , eò res jam apud ipsos devenit .
 Eònerem rediisse , ut nullum ulcus tam pu-
 tidum ac purulentum sit , cui non è sacra-

„Scriptura emplastrum quærat. Vide
 „mihi Lutheranium istum, qui ebrietatem
 „Deo placere S. Scripturâ probare voluit,
 „ditô Lipsiæ libro. „ Hactenus Floremun-
 dus: qui plura de hac re subnectit: ut, Lu-
 theranos ac Calvinianos in variis disputationi-
 bus cum Anabaptistis, etiam mulierculis, non
 sine rubore repulsam passos fuisse, eò quod
 æque ac Lutherani ac Calviniani scripturâ elu-
 sent instructi: Unde Calviniani in Franlien-
 daliensi colloquio exarmati, aut suis armis
 Scriptura acceptis implicati, demum Ecclesiæ
 arma corripuerunt, & universalis Ecclesiæ
 iudicii consensum in explicandis Scripturis A-
 nabaptistarum sensui opponendo, eos hære-
 ticos pertinaces declarare voluerunt: at ridi-
 culè sanè, ut qui illos damnando, seipsos e-
 dem sententiâ involverent.

Ecce tibi alia portenta insanix, quæ quidam
 Novatorum novissimorum sacris attentarunt
 probare litteris. Muncerus, quamvis mendax
 Anabaptista, Prophetâ se esse ex Scriptura de-
 monstrare volebat: teste Floremundo (a). Da-
 vid Georgius, homo prorsus diabolicus, ex
 Scriptura se Messiam afferebat. Carolo stadium,
 qui omnium primus hujus temporis sacramen-
 tarius, & publica solemnitate è Sacerdotè or-
 dine primus matrimonium contraxit, & nu-
 ptias publica apostaticorum Sacerdotum ac-
 clamazione celebravit, revelationes jacta-
 bat & è Scriptura confirmabat. Sed &
 Zuinglius Sacerdos & miles somnia sua &

a Lib. 2.
 cap. 2. n. 1.
 de hæres.

nocturnas diabolicas visiones ex eadem Scriptura demonstrabat. Calvinus hanc maximam sive regulam impiæ suæ hæresi præstruxit, & in limine quasi suæ novæ putativæ Ecclesiæ collocavit: *Scriptura sola est iudex controversiarum Religionis.* Martinus Lutherus (nenimis sim prolixus) omnium temporis nostri Hæresiarcharum Patriarcha, quasi domesticus hac in parte testis audiatur (a) *Nul- lus, inquit, hæreticus venit sub titulo erroris & Satana, nec diabolus venit ut diabolus, sed scripturis veritatis munitus.* Omnes ergo hæretici, quos nostra ætas fert innumeros, quibusque ipse Orcus nihil evomere potuisset execrabilius, impiis suis erroribus sacram Scripturam prætexunt, hanc Cynosuram suam & regulam esse jactant, nec quidquam in ore ipsorum est frequentius, quàm *purum Verbum Dei, & Evangelium*: à quo etiam, more omnium hæreticorum superbum sibi, ad Catholicis insultandum, sumentes titulum, *Evangelici* omnes appellari volunt. Scripturarii verò, qui sunt Sectâ Antilutherani per Waterlandiam se Paulinos dictitant, à D. Pauli studio, ut tradit ex Lindario Prateolus: (b) de quibus Pseudo-Paulinis licet pronuntiare, quod de Valentinianis hæreticis docuit sanctus Irenæus (c), nimirum, eos *in totum non intelligere quæ à Paulo dicta sunt, alias accipere interpretationes: & per dementiam insultationis ex Paulo inferre quæstiones, ex quo ostenduntur mendaces.*

a In cap. 1.
epist ad
Galat.

b In 8.
leuch. om.
har. verb.
Scriptu-
rarii.

c Lib. 4.
adver.
hæres. cap.
80.

Z s

Cau-

a *Medin.*
lib. 5. de
fide c. 1.

Causam verò, quare Hæretici violenter in suas phantasias sacram Scripturam detorque-
nuntur, Lutherus ipse, Deo volente, quasi
hujus facinoris reus ac domesticus testis, his
verbis tradit: (a) Omnes, inquit, factiosi spi-
ritus primum opinionem quandam concipiunt,
hæc ubi satis non erit, inutilis & invalida, illi
confirmandæ Scripturam quotidie detorque-
conantur. Neque sanè mirum, quod Hæ-
retici in suos errores, quos semel pertinaci spi-
ritu defendere statuerunt, sacras detorqueant
Scripturas, nam reliqua omnia confirmandæ
Religionis instrumenta, Traditiones Eccle-
siasticas ac Apostolicas, Ecclesiæ infallibilem
authoritatem, Oecumenicorum Conciliorum
Canones, Pontificum Summorum Decreta,
prorsus abjecerunt; unde ad Scripturam, quæ
solam sibi reliquerunt ac corruperunt, con-
tinuò confugiunt. At verò Doctores Ca-
tholici, quoniam alia multa habent, tum cle-
riora, tum expressiora probandæ veritatis te-
stimonia, jam enumerata, non tam frequen-
ter ut Hæretici Scripturas concrepant, nec ad
eas quasi ad sacram anchoram confestim re-
fugiunt. Contra Hæretici, quoniam jam du-
dum Ecclesiasticum jugum, & obedien-
tiam excusserunt, semel susceptos errores, non
aliundè quàm ex Scriptura possunt palliare:
eam proinde torquent, mutilant, corrup-
punt, ac verba & voces quibus simplici vulgo
imponant, inde abripiunt: Sicut, inquit S.
Grego-

Gregorius, (a) qui veneni poculum porrigit, ^{a Lib. 5.}
 ora poculi dulcedine mellis tangit: dumque hoc ^{moral. 5.}
 quod dulce est, primo attactu delibatur: etiam ^{12.}
 illud, quod est mortiferum, indubitanter absor-
 betur. Itaque Hæretici permiscunt recta perversis,
 ut ostendendo bona, auditores ad se trahant:
 & exhibendo mala, latenti eos peste corrumpant.
 Deinde asserit, (b) Hæreticos Scriptura ^{b Lib. 18.}
 sacra Sententias recta dogmata continentes, ad ^{moral.}
 intellectum pravam violenter inflectere: Voci ^{cap. 6.}
 enim, non sano sensui Scripturarum inhaerent. ^{Ibid. c. 14.}
 Ut enim prædiximus, cum eodem S. Doctore
 loquor, (c) sæpè Hæretici dum sua student per-
 versa astruere, ea proferunt quæ profecto in sa- ^{c Lib. 23.}
 crorum Librorum paginis non tenentur, quoad ^{c. 24. ma-}
 sensum. Et purè (id est, purum verbum Dei) ^{val.}
 se locuturos denunciant: quia duplicитatis sua
 malitiam deprehendi formidant.

Cum igitur Hæretici, etsi millies se vocitent
 Evangelicos, Scripturarios, aut Paulinos, ne-
 que omnes recipiant Scripturas, neque quas
 recipiunt, integras recipiant, sed adjectioni-
 bus, & detractionibus ad conceptas stabi-
 liendas phantasias pervertant: & diversis ac
 adulterinis expositionibus corrumpant atque
 depravent: quis ambigat, eos Scripturas &
 verbum Dei non habere; adeoque nec pu-
 ram doctrinam, quam se habere ac tueri tam
 impudenter prædicant? Rectè enim D. Hier. ^{d Com-}
 (d) Marcion inquit, & Basilides, & cetera ^{ment. in}
 Hæreticorum pestes non habent Dei Evange- ^{epist. ad}
 lium ^{Galas.}

lium sanctum, quia non habent Spiritum
 Sanctum, qui sunt extra Ecclesiam, ubi Spiritus
 Sanctus nec datur, nec habetur. Nec non
 S. Augustinus. (a) Non querant, inquit, Spiritum
 Sanctum nisi in corpore Christi. Extra
 hoc corpus neminem vivificat Spiritus Sanctus,
 quia sicut ipse dicit Apostolus: (b) Caritas
 Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum
 Sanctum, qui datus est nobis. Non est autem
 particeps divinæ charitatis, qui hostis est u-
 nitatis. Non habent itaque Spiritum San-
 ctum, qui sunt extra Ecclesiam. De illis
 quippè scriptum est: (c) Qui seipsos segregant,
 animales, spiritum non habentes. Unde quia
 carent, & planè destituti sunt eo lumine, quo
 Spiritus Sanctus mortales solet illustrare, ut
 divinarum Litterarum sensum percipiant, fit,
 ut Scripturas non intelligant, atque ideò ne
 habeant quidem, licet quotidie eas legant:
 Nemo enim veraciter Scripturas habere di-
 cendum est, nisi is, qui eas intelligit: non intel-
 ligit autem, qui eas contra mentem & sensum
 Ecclesiæ, quæ est columna, firmamentum veri-
 tatis, (d) Apostolo teste, interpretatur: &
 quacum se Christus promisit futurum, usque
 ad consummationem sæculi (e) Non ergò novi,
 quintique Evangelii discipuli ac Magistri,
 Scripturæ testimonia adferunt, licet verba
 producant: ea enim à vero Spiritus Sancti
 sensu detorta producere, non est Scripturas,
 & Dei verbum producere, sed proprium te-
 stimo-

a Epist. 50.
 ad Boni-
 facium.

b Rom. 5.

c Iud. in
 Epist.

d. Timor.
 3.

e Matth.
 28.

stimonium sub titulo Scripturæ contra Ec-
clesiam obtendere : ac seipsum suamque gar-
rulitatem venditare: juxta istud S. Gregorii: ^(a)
*Omnes Hæretici dum in sacro eloquio plus secre-
ta Dei student perscrutari quàm capiunt, fame
sua steriles fiunt. Neque enim ea querunt ex
quibus semetipsos ad humilitatem erudiant: mo-
res in tranquillitate disponant: patientiam ser-
vent: longanimitatem exhibeant: Sed ea solum-
modo qua eos doctos atque loquaces demonstrent.*
Quadrant & in eos alia S. Doctoris verba, ^(b)
quibus exponit hunc B. Job Textum: *Qui ro-
debant in solitudine &c.* Sic loquitur: *Hæretici
quia Scripturam sacram intelligere sua virtute
moliuntur: eam procul dubio apprehendere ne-
quaquam possunt: quam dum non intelligunt,
quasi non edunt. Et quia per supernam gratiam
non adjuvi hanc comedere nequeunt, quasi qui-
busdam illam nifibus rodunt. Exterius quippè
illam contrectant: cùm quidem conantur: sed
non ad ejus interiora perveniunt.* Habent igitur
Hæretici Scripturarum voces quasdam seu
ramenta, non sensum, corticem, non medul-
lam.

Non est ergò Catholici Doctoris nota, cer-
tumque indicium, vel in sermonibus, vel in
dogmatibus confirmandis, crebra sacrarum
Scripturarum jactatio: neque curare debet
nec moveri verus Christianus, cùm audierit
Novatores in suarum prophanarum Novita-
tum defensionem Scripturas acervatim pro-
ducere

^a Lib. 20.
moral. c. 8.

^b Ibid. cap.

a Hier 23.

b 1. The-
sal. 2.c Lib. de
prescript.
cap. 87.

ducere : sed tum serpentem sciat sibilare per
sua organa ; altæque menti imprimat divinum
per Hieremiam monitū : (a) *Nolite audire verba
Prophetarum , qui prophetant vobis , & dei-
piunt vos , visionem cordis sui loquuntur , & non
de ore Domini .* Nec non Apostolum atten-
dant Catholici obsecrantem atque exhortan-
tem : (b) *Rogamus autem , inquit , vos fratres ,
per adventum Domini nostri Jesu Christi , ut non
citò moveamini à vestro sensu , neque terreamini ,
neque per spiritum , neque per sermonem , neque
per epistolam tamquam per nos missam .* Au-
diant & Tertullianum , qui Hæreticis nullum
in sacras Litteras jus competere luculenter asse-
verat . (c) *Non sunt , inquit , admittendi Hæ-
retici ad eandem de Scripturis provocationem . . .
Nullum jus capiunt Christianarum litterarum :
ad quos meritò dicendum est : Qui estis ? Quan-
do & unde venistis ? Quid in meo agitis non
mei ? Quò denique jure , Marcion , sylvam me-
am cadis ? Quà licentiâ , Valentine , fontes meos
transvertis ? Quà potestate , Apelles , limites
meos commoves ? Mea est possessio : quid hîc ca-
teri ad voluntatem vestram seminat & pascit ?
Mea est possessio : olim possideo : prior possideo :
habeo origenes firmas ab ipsis auctoribus , quorum
fuit res : Ego sum hæres Apostolorum : sicut ca-
verunt Testamento suo Apostoli , Apostolica Ec-
clesia , & Petri Apostolorum Principis successo-
res , ita teneo . Vos certè ex hæreditaverunt sem-
per , & abdicaverunt ut extraneos , ut inimicos .*

Unde

Unde alio loco hâc eos impetit ironiâ; (a) *Aliquos Marcionitas & Valentianos (Lutheranos, Calvinianos) liberanda veritas expectabat: interea perperam evangelizabatur, perperam credebatur.* Caveant denique Pseudo-scripturarios genuini Catholici ut fures, ut lupos personatos, ut Pseudoapostolos, ut operarios subdolos, ut diaboli ministros, qualiter eos esse cavendos ex sacris Litteris, Sanctisque Patribus luculenter hîc demonstravimus. Igitur denuntio vobis (cum S. Athanasio) *b* ut quisque caveat, ne ab illis decipiat . . . . . Sed potius, ac si judaica impietas Christianam fidem invaderet, zelum Domino zelate. Et infra. Ne sustinueritis eos, qui contra eam novis rebus student, etiamsi dictiones ex sacris Litteris scribant . . . . . Nam & diabolus loquebatur è sacris Litteris, sed tamen eque illi os obturatum est à Salvatore. Ipsi verò Novatores, Scripturarum Prophanatores, Joannis Apostoli minis terreantur: (c) *Contestor enim omni audienti & Apost. verba prophetie libri hujus: Si quis apposuerit ult. ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis libri prophetie hujus, auferet Deus partem ejus de libro vite & de Civitate sancta, & de his que scripta sunt in libro isto.* Medeat & eis S. Augustinus: (d) *Videtis ergò, inquit, id vos agere, ut omnis de medio tollatur Scripturarum Authoritas, & suus cuique animus author sit, quid in quaque Scriptura probet, quid improbet: cap. 19. id est,*

a Idem i-
bid. c. 28.

b Epist. i.
contra
Arrianos.

c Apost.

d Lib. 32.
contra
Faust.
Manich.

id est, ut non *Authoritati* Scripturarum subji-
tur ad fidem, sed *sibi* Scripturas ipse subiciat
non ut idè illi placeat aliquid, quia hoc in sublimi
authoritate scriptum legitur: Sed idè rectè scri-
ptum videatur, quia hoc illi placuit. Quò te com-
mittis anima misera, infirma, carnalibus nebulis
involuta, quò te committis!

Quod si quis videre appetat enormes ac in-
numeras corruptelas verbi Dei per novissimos
Novatores inductas, is addat *Panopliam* *Re-
ti Benedicti*. Petrum Canisium *de corruptelis*
verbi Dei. Noguera *de Ecclesia Christi*.
Eximium D. du Bois primarium sacrarum Li-
terarum Lovanii Professore in *Notis in No-
vum Testamentum Gallicè nuper editum* *Mon-
tibus*, & recusum Bruxellis typis Eug. Henrici
Fricx, & à S. *Sede damnatum*. Fusus
materiam hanc deduxi, est enim summi
momenti: cum namque unico Scripturæ
fulcro hæreses nitantur, eò subtracto, necesse
est ut corruant subtrahitur autem, si osten-
sum fuerit, uti jam ostendi, Hæreticos aut
Scripturas omninò non habere, aut eas habere
corruptas & adulteratas. Noster Illustrissi-
mus Everhardus Billichius Snffraganeus Co-
loniensis præclara huc spectantia scri-
psit *lib. de ratione summovendi dis-
sidia*, tempore Lutheri.

CAP. IX. HYDRÆ.

Lectio incanta Sacrarum Litterarum, in vulgarem linguā translatarum, est causa prophane novitatis. Et motiva Lectionem illam dissuadentia.

V Nam sacram Scripturam esse omnium hæresum generalem larvam ac prætextum fundamentum, luculenter latèque *superius Caput* demonstravit : præsens verò, sermonem continuando, ostendet, translationem earundem divinarum Litterarum in vulgaria idiomata, earumque indiscretam lectionem fuisse, & esse persæpe hæreseos originem. Hoc ut evincam, statuendum ac observandum est initio, non oriri hæresim, nisi ex Scripturis perversè intellectis : est hæc unanimis sententia Patrum: profero duos: *Omnes Hæretici*, inquit S. Augustinus, (a) *quieas* (Scripturas) *in auctoritate recipiunt, ipsas sibi videntur sectari, cum suos potius sectentur errores, ac per hoc non quod eas contemnant sed quod eas nō intelligant, Hæretici sunt.* Apertiùs alio loco: (b) *b Tract. 18.* *neque enim, ait, nata sunt hæreses, & quedam in Evang.*

Aa

dogma- Ioan.

a Lib de
Trinit.

dogmata perversitatis illaqueantia animas, & profundum præcipitantia, nisi dum Scripturæ na intelliguntur non benè, & quod in eis non intelligitur, etiam temerè & audacter assertum. Subscribit D. Hilarius: (a) Extiterunt plerique inquit, qui cælestium verborum simplicitatem non veritatis ipsius absolutionem suscepere, aliter interpretantes quàm dictorum virtutem stularer, De intelligentia enim hæresis, non a Scriptura est, & sensus, non sermo sit crimen.

Cum igitur ex perversa sacræ Scripturæ intelligentia oriatur hæresis, quis non videt latissimum ad quasvis hæreses aperiri ostium, si ab indocto vulgo divinæ obscuræ sublimissimæq; Scripturæ, quas proinde nequaquam rectè possunt intelligere, tractentur, legantur, dijudicentur? Sacram Scripturam obscuram esse, non verò apertissimam, facillimamque intellectu, quod maximè de novo Testamento asserunt Novatores, & autoritatibus, & argumentis validissimis comprobatur. Sanctus Petrus de Paulinis loquens Epistolis, ait: (b) In quibus sunt quedam intellectu difficilia, quæ indocti & instabiles depravant, sicut & carpi Scripturas ad suam ipsorum perditionem. Et ipse Apostolus de huiusmodi differens corruptoribus, docet, (c) eos non intelligere, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Et alio loco dicit, (d) suum Evangelium fuisse opertum in iis, qui pereunt. Si igitur Petro Apostolo teste, in Epistolis Pauli

b 2. Pet. 3.

c 1. Tim. 2.

d 2. Cor. 4.

Pauli sunt *multa difficilia intellectu*: Et Paulus suum Evangelium dicat esse *opertum in* his, qui *pereunt*, qualiter Novatores persuadebunt Sapientibus ac peritis Scripturam sacram, ac præsertim novum Testamentum, esse intellectu facilem, adeò ut ab omnibus, quantumvis ignaris, queat intelligi? Deinde, si Scriptura adeò clara est ac aperta, qualiter errarunt, ac detestandum suorum errorum ex Scriptura perperam intellecta sumpserunt occasione homines perspicaci ingenio præditi, multoque studio exercitati, Tertullianus, Origenes, Arius, Nestorius, Pelagius, & mille alii. Imò novissimarum Sectarum Duces ac Magistri mirum in modum dissident circa sacræ Scripturæ intelligentiam, & unus alterum erroris hallucinationisque accusat: Doctores Lutherani hæreseos accusant Calvinianos, eosque sacram Scripturam perperam interpretari dicunt: & id ipsum de Lutheranis jactitant Calviniani: Non hoc solum: nec inter ipsos Lutheranos, aut Calvinianos Doctores convenit circa Scripturæ intellectum. Si ergò illi qui populi Doctores volunt haberi, dissideant, & quilibet alterum perversè sacram Scripturam intelligere contendat, quomodo non amplius imperitum vulgus vident circa Scripturæ intelligentiam debere cæcutire, ac in errorem posse prælabi? Præsertim, cum vulgus

non sola Scripturarum lectione sit contentum, sed de earum sensu ac intelligentia iam inquirat ac disputer; adeò ut de earum intelligentia hodie non vereantur homines rudes, opifices, potatores, nebulones, imò, quod omnium perniciosissimum, peccellæ ac mulierculæ, cum viris doctissimis contendere. Hòc sanè argumentò, cognoscitur Novi Scripturarii fateri, Scripturas non omnibus esse apertissimam ac clarissimam. Rursum, ut ad hominem arguamus, Lutherus, testante de Castro, [a] dicit Hieronymum hallucinatum fuisse in sacra Scripturæ intelligentia, Augustinum errasse in eadem, Ambrosium, Cyprianum, Hilarium, Basilium, Chrysostomum sæpe deceptos fuisse, de quibus tamen idem Lutherus fatetur, [b] eos in vinea Domini egregiè laborasse, ac diligentiam in Scripturis illustrandis adhibuisse. Si ergò viri sancti, doctissimi, illuminati, Sancti, post diuturnam in sacris Litteris exercitationem, post longam animi præparationem per orationes, jejunia, solitudinem, in eis offenderint tenebras, ac, Luthero Doctore, fuerint decepti, quomodo easdem Scripturas dicunt omnibus clarissimas? Et si illi errarunt, in una vel altera, verissimillimum est, ut indoctum vulgus erret in mille, cum non tantam adhibeat diligentiam ut illi, nec

a Lib. 1.
advers.
Heres.
cap. 12.

b Prefat.
lib. de captivitate Babilon.

talis sit eorum vita ut affectus illuminet in-
 tellectum, aut unctio Spiritus (a) Sancti
 doceat eos. Fieri quidem potest, ut idiota
 aliquis virtutibus excultus, longa oratione
 exercitatus, ferventi contemplationi assue-
 tus, quem Deus in suam introduxerit cel-
 lariam, (b) inde hauserit interpretationem
 sermonum, veramque divinarum Scriptu-
 rarum intelligentiam, quam alius quantum-
 vis humanis scientiis imbutus assequi non
 valet: cujusmodi plurimos divinitus illumi-
 natos omni tempore Catholica habuit Ec-
 clesia. At quod homines mundani, liber-
 tini, carnales, diceces, procacesque mulier-
 culæ, potatores vini, nautæ, aurigæ, sine ul-
 lo virtutis vestigio, sine omni orationis ex-
 ercicio, penetrent Scripturas, quas Deus tot
 Sapientibus ac Sanctis viris absconderit,
 nulli prudenti est credibile. *Confiteor*, in-
 quit Christus, (c) *tibi Pater, quia abscon-*
disti hæc à Sapientibus & prudentibus, & re-
velasti ea parvulis. Parvulis, inquam, id est,
 humilibus, qui humi repunt suâ æstimatione,
 qui non ambulant in magnis & mirabilibus
 super se, qui terrena omnia arbitrantur ut
 stercora, ut Christum lucrifaciant; His
 Deus sua revelat arcana, non hominibus
 terrenis & animalibus, superbis, gulosis,
 luxuriosis: Caro enim & sanguis non revelavit
 Petro Christum esse Filium Dei, sed Pater
 qui in cœlis est. (d)

21. Ioa. I.

b Cant. I.

c Matth.
20.d Matth.
16.

Aa 3

Post

Post hæc consulamus Magnum Augustinum, maximum istud Ecclesiæ lumen, aquilam Doctorum, ingeniorum phœnicem, utrum non ipsi saltem claræ ac apertæ sacræ visæ sint Scripturæ. Bonæ

^a Sentent. sunt, inquit, (a) in Scripturis sanctis My-
67. ex Au- steriorum profunditates, quæ ob hoc tegun-
gust. colle- tur, ne vilescant, ob hoc quaruntur, ne
sta per exer-
B. Prospe- ceant, ob hoc aperiuntur, ut pascantur.

Rursum alio loco: (b) Multis & multi-
b De doct. plicibus obscuritatibus & ambiguitatibus de-
Christia- cipiuntur, qui temerè legunt Scripturas, a-
na, lib. 2. lud pro alio sentientes, quibusdam autem
cap. 6. locis quid vel falsò suspicentur non inveniunt: Ita obscure quedam dicta densissimam caliginem obducunt. Quod totum

provisum divinitus esse non dubito, ad edomandam labore superbiam, & intellectum à fastidio revocandum, cui facile investigata plerumque vilescunt. Videte novi Scripturarii in sanctis Scripturis cum illuminato Augustino *Mysteriorum profunditates, multas ac multiplices obscuritates & ambiguitates, atque densissimam caliginem*, ne posthac temerè eas legentes, & pervias arbitantes, vestra phantasmata pro sacris Scripturis lectemini. In profundo Scripturæ sensu, monet idem Sanctus Doctor, (c) *magis præstemus diligentiam requirendi, quàm affirmandi temeritatem.*

Contra

^c De Ge-
nes. ad litt.
lib. 6. c. 9.

Contra quod monitum delinquent ii, qui sensum Scripturæ arbitrantur non profundum, sed planum atque clarissimum, ideoque non præstant requirendi diligentiam, sed affirmandi præcipitantur temeritate, falsò sibi persuadentes se intelligere quæ legunt, eumque esse Scripturæ sensum, quem ipsi appingunt. Sanè ipse Augustinus plura se in sacris Litteris latere, quàm intelligere, palam & ingenuè fatetur, sic scribit Januario: (a) *Tantum absit ab eo, quod putasti nihil me latere, ut nihil in epistola tua legerim tristius, quia est apertissimè falsum est. Et miror quia hoc te latet, quod non solum in aliis innumerabilibus rebus multa me latent, sed etiam in ipsis sanctis Scripturis multò nesciam plura quàm sciam.* Hæc de se humiliter & veraciter Augustinus: Fatetur se plura ignorare, quàm scire in sanctis Scripturis: & cui prudenti persuadebitur, rude & vertiginosum vulgus, leves puellas, deliras anus omnes sacras Litteras rectè posse intelligere.

Sunt igitur sacra Litteræ, Augustino Doctore, sublimes, & profundæ, intellectuque difficiles: cui rei probandæ nec rationes desunt. Primò enim plurimas sacra Scriptura continet figuras, tropos, metaphoras, parabolas, ænigmata, alios-

Aa 4

que

a Epist.
119. ad

Jan. c. ult.

quæ obscuros involutosque sermones, quos intelligendos præstantia requirunt ingenia, eaque multalectione, exercitiis, atque acumine expolita: qualiter enim vulgus stupidum, iners, inexcultum cognoscet parabolas, easque decerneret à veris eventibus? Qualiter explicabit, ac accommodabit similitudines? Qualiter distinguet locutiones figuratas à non figuratis? Qualiter considerabit, ac penetrabit rerum proprietates, ex quarum intelligentia frequentissimè Litteræ sensus dependet? Quò pacto sciet conferre præcedentia cum sequentibus, & media cum utrisque, ut inde eliciat veram litteræ intelligentiam vulgus, quod nihil conferre novit, sed nulla prorsus rerum collatione factâ, judicare, atque sententiam ferre consuevit? Singula autem ista maximè sunt necessaria ad cujuslibet rei veram intelligentiam, adeoque, & magis, ad divinæ Scripturæ intellectum. Sunt adhæc multa in Sacris Litteris quæ in speciem velut ex diametro repugnare videntur: quibus conciliandis, ac concordandis erudito opus est Interprete, qui ea non pugnare ostendat. Exempli gratia. Christus apud Joannem ait: *Pater major me est.* (a) Et idem apud eundem docet: (b) *Ego & Pater unum sumus*: At ubi est Unitas, ibi neque majus, neque minus quidquam esse

aJoan. 14.

bJoan. 16.

esse potest. Præterea huic Pauli sententiæ (a): a Rom. 14.
Regnum Dei, non est esca & potus, repugnare
 videtur Christus, dicens (b): *Ego dispono vo-* b Luc. 22.
bis regnum sicut disposuit mihi Pater, ut edatis
& bibatis super mensam meam in regno meo.
 Rēgius quoque Vates ait (c) *Ira sumini & no-* c Psal. 4.
lite peccare: quibus verbis aliquam commen-
 dat iram, quam peccato asserit carere. Huic
 verò repugnare videtur Paulus, inquiens (d): d Ephes. 4.
Omnis indignatio & ira tollatur à vobis. Hæc, &
 huiusmodi plurima, indoctum vulgus legens,
 arbitrabitur contraria: eòque eveniet, ut aut
 dubitet ac vacillet in fide, aut temerè iudicet,
 alteram Scripturæ partem, quam suo errori
 deprehendit contrariam, rejiciens, uti hære-
 ticorum communis mos est.

Exemplis modò dicta convincamus ac il-
 lustremus, ex præsumptuosa nimirum divinæ
 Scripturæ lectione, plurimos de vulgo in te-
 tras hæreses fuisse delapsos. Argumento im-
 primis est, quod ipsi hæresum Architecti, hæ-
 reticorumque duces, Scripturis in linguam
 vulgarem transferendis, ante omnia totis in-
 cumbant viribus, easque translatas, suisque
 erroribus resperfas vulgo legendas obtrudant.
 fecit hoc Lutherus novissimorum Hæresiar-
 charum prodromus & Antesignanus, facile
 intelligens ad Ecclesiam scindendam, in ea-
 que discordias ferendas nihil fore efficacius,
 quàm insipienti vulgo arma hæc in manus da-
 re (vocabat enim ipse sacram Scripturam ar-

a Lib. 1.
cap. 15.
b Lib. 2.
c. 18.

ma & librum hæreticorum, teste Floremundo Remundo (a) quibus & cum Clero impudenter conflagere, & inter se in mortē dissidere valerent: nihilque sciens esse opportunius ad vulgus in suos inducendum errores, quam eos, verbō Dei palliatos, maternā propinare linguā. Lutherum in hoc astu cæteri secuti fuere novarum hæresum fabri: Calvinus, Zuinglius, Anabaptistæ, & alii innumeri, qui ex Lutheri schola prodierunt, quilibet enim sacras litteras suis adaptabat erroribus, & ut eos in plebem propagaret, sacræ Scripturæ, in vulgarem linguam versæ inferebat, uti ex superiore constat Capite. Quanto autem plausu cæcum vulgus eā lugenda tempestate suscepit divinas, sed corruptas litteras, quam confusi, imò insani ex hac radice pullularint errores, subjecta eloquentur specimina, ex Floremundo Remundo desumpta.

b Flor. lib.
a cap. 18.

„Vulgus Biblia in vernaculam linguam
„versa circumferebat: omnibus abacis ac
„mensis imposita ea videre erat. Biblia opi-
„fices in officinis suis, Biblia sæminæ geni-
„bus suis imposita habebant. Totus Mun-
„dus Bibliorum lectione detinebatur. Luthe-
„rani, Zuingliani, Anabaptistæ, Antitrini-
„tarii non magis sine Bibliis quam sine indu-
„sio erant. Ex indoctissimis repentē eruditi,
„ac quasi Theodidacti fiebant: si pro erudi-
tione

tione illud habendum est, quod quis pluri-
 ma sacrae Scripturae loca memoriâ compre-
 hensâ allegare potest: ejus, inquam, Scriptu-
 ra, quae Lycophronis Cassandrae intelle-
 ctu est difficilior; in cujus verò sensu inve-
 stigando quilibet fuit occupatus, adeò ut
 coci quoque hoc sibi muneris sumerent,
 immo fures & latrones: ut fuit Joannes qui-
 dam Stolzius, qui An. M.D.LIV. Argento-
 rati furti convictus, & abscissis auriculis re-
 legatus, non procul à Spira deinde Luthe-
 ranam religionem docuit, ex mutilatis auri-
 culis tandem quis esset agnitus: didicerat e-
 nim in catasta Luthericè concionari, nem-
 pe sine bonis operibus solâ fide hominem
 justificari.,,

Divus Hieronymus non minus exquisitâ,
 eruditione quàm vitæ sanctitate præstantis-
 simus, Poetae Sartyrici scripta non intelli-
 gere se fatetur: & hi nostri homines, ut plu-
 rimùm vitiis toti dediti, tamque crassâ igno-
 rantiae involuti, ut ne minimæ quidem ex-
 prophano auctore petita rei, possint ratio-
 nem reddere, omni linguarum cognitione,
 destituti, ac ne suam quidem rectè intelli-
 gentes, secretorum divino verbo revelato-
 rem cognitionem sibi arrogant, & de gravis-
 simis quaestionibus (quas divina sapientia,
 interdum altis & magnificis, interdum sim-
 plicibus & quasi frigidis verbis, quorum in-
 tellectus tamen arduus est, & à vulgari-
 bus

„bus ingeniis non minus quàm cœlum à terra
 „remotus est, in scriptura nobis proponit)
 „judicandi partes sibi sumant? Digni scilicet
 „hi sunt divini Verbi præcones atque inter-
 „pretes, digni SS. Theologiæ Doctores, o-
 „mnium scientiarum maximè admirabilis, su-
 „pernaturalis, & nemini, nisi cujus animus
 „omnibus cupiditatibus & affectibus purga-
 „tus, ac totus contemplationi dedit⁹ sit, com-
 „prehensibilis. Sic igitur singuli ex novis E-
 „vangelistis cum Bibliis quod quisque vellet
 „credendi licentiam circumferebant. Omnia
 „miscere ac confundere ludus illis erat ac jo-
 „cus. *Fuerunt, Erasmo teste, & quidam*
 „*primarius, qui paschatis tempore de Christi Na-*
 „*tivitate, & vicissim die Natali Domini de*
 „*Resurrectione ad populum verba facerent.*
 „Omnes Spiritu sancto seu Paracleto gloria-
 „bantur, omnes, omnes, etiam opifices, ad
 „ipsa Theologiæ adyta penetrare, omniaque
 „ejus mysteria expiscari se posse credebant.
 „Quasi verò luscitiosi vel cæci potius vulgi
 „oculi, divini splendoris radios ferre possint,
 „qui etiam aquilas talpa cæciores reddit.

„His libris armati sectarii, si quando in
 „Sacerdotem, aut alium Ecclesiastici Ordi-
 „nis hominem incidissent, statim cum eis ex-
 „postulabant: alius missam in sacra Scriptu-
 „ra, alius purgatorium, alius pædobaptis-
 „mum, alius Trinitatem sibi monstrari, om-
 „nes denique religionis articulos expressis
 verbis

verbis probari volebat, posthabitis Verbo,
 Dei non scripto, & Apostolicis Traditioni-
 bus per tot sæcula à Majoribus ad nos deri-
 vatis, & communi Christianorum consensu,
 receptis hætenus atque probatis. Hæresi-
 cha Lutherus enim docuerat, *Solam Scriptu-
 ram, cujus explicationem omnibus permitte-
 bat, omnium controversiarum religionis esse
 iudicem*: quod axioma, revera Eridis pomū,
 ab omnibus hæreticis, qui unquam fuerunt,
 assertum fuit ac propugnatum. Sed errorem,
 suum Lutherus postea agnovit, sed sero cum,
 Phrygibus deploravit; adeò ut Sacra Scri-
 pturæ auctoritatem ab omnibus etiam stoli-
 dis & fungis usurpari atque inculcari videns,
 sæpe dixerit, eò rem rediisse, ut Evangelium,
 seu sacra Scriptura, *Hæreticorum liber* meritò,
 appellari debeat. *Quid hoc?* (inquit sexen-
 nio postquam Sectam suam condiderat) *A-
 gricola qui olim in simplicitate vivere solebant,
 jam Scripturam ipsi legere præsumunt, adeo-
 que Concionatoribus nihil opus se habere di-
 cunt: quippe qui Scripturam suo Marte sine in-
 terprete facile possunt intelligere.* Idem Wal-
 denses olim fecisse proditum est, inter quos,
 etiam fæminæ Scripturas tractabant: immò,
 suggestu concenso docendi, ac publicas the-
 ses disputandi munus usurpabant. A Scri-
 ptoribus nonnullis Ursulæ cujusdam è Lu-
 theri schola progressæ nomen celebrabatur,
 quæ eò temeritatis ac insanix pervenit, ut,
 pau-

„pauperibus rusticanis hominibus non con-
 „cionaretur tantum, verum etiam Sacra-
 „menta administraret, ut Manlius in locis
 „communibus testatur. Et alia quædam fæ-
 „mina Zellin nomine, Argentoratenfis,
 „contra Ulmensẽ Prædicantem librum scri-
 „psit, in quo Lutherum, Philippum & Ca-
 „pitonem antiquos Patres appellat. Sed quid-
 „ni fæminæ ita agerent, cum ipse Lutherus,
 „qui sexui huic à se tantopere amato ubi-
 „cumque potuit semper gratificatus fuerat,
 „nec cucullum tantum, sed animam quoque
 „immolaverat, posthabita D. Pauli auctori-
 „tate, fæminis hanc potestatem concedit, in-
 „quiens quodam loco : *In locis ubi fæmina*
 „*tantum habitent, ut in Monacharum seu Deo*
 „*dicatarum Virginum conventibus, unam eligi*
 „*posse, quæ cæteris concionetur : & per conse-*
 „*quens etiam, ut idem alibi dicit, quæ baptizet,*
 „*confessiones audiat, & absolvat, &c.* Ecce
 „Novas vobis, ô Christiani, Sacerdotes cum
 „Novo Evangelio. Hic non dubito, quin Le-
 „ctori in mentem veniat illud quod Tertul-
 „lianus sui sæculi hæreticis exprobrat, inqui-
 „ens : *In vera religione non esse permixtum fe-*
 „*minis loqui in Ecclesia, ut nec offerre, aut ul-*
 „*lum sibi virile, nedum sacerdotale munus ven-*
 „*dicare.*

Hæc de insanis abusibus per promiscuam
 Bibliorum lectionem in Germaniam introdu-
 ctis Floremundus, quibus haud dissimiles,
 imo

imo & deteriores, in Galliam invexisse Novos Novi & quinti Evangelii ministros, perlectionem Bibliorum in linguam Gallicam translatorum, testatur idem alibi, ita scribens:

(a) de novis & ignavis Scripturariis Opificibus, ac agricolis. „ Alios vides docentes, a- „
 lios catechizantes, alios prædicantes, alios „
 evangelizantes, omnes propriam sibi quis „
 que fidem suo Marte cudentes S. Scripturam „
 ad suum sensum detorquentes, sacro mini- „
 sterio sine ulla legitima vocatione se inge- „
 rentes, & illotis manibus sacra tractantes: „
 alios ab aliis ad prædicandum Evangelium „
 deputatos ac missos, omnes verò pari igno- „
 rantia irretitos, omni solidâ SS. Litterarum „
 cognitione destitutos, & in incerto stulta- „
 tum, erronearum ac falsarum opinionum „ „
 ac sui cerebri commentorum salo fluctuan- „
 tes. Quod si fortè in aliqua re aliqua eis ra- „
 tionis lux illuceat, profectò illis idem acci- „
 dit, quod iis qui tenuissimum lunæ nubibus „
 oblectæ lumen adspiciunt. Et certè similis „
 est ignorantia illis speculis, quæ omnium ob- „
 jectorum imagines falsas, ac verò multo „
 majores repræsentant. Et sicut olim apud „
 Judæos Scribæ ac Pharisei Mosaicam le- „
 gem prædicabant, viam tamen suæ ipsorum „
 salutis ignorabant: sic nostri hi nihil frequen- „
 tius in ore habent, quàm Jesu Christi no- „
 men, nihil tamen minus quàm Jesum Chri- „
 stum agnoscunt. Similis fuit olim Walden- „

fium

a Lib. 7.

cap. 6.

n. l. & seq.

„suum hæreticorum ignorantia, quam nostro
 „sæculo renatam videmus. Ut enim in arbo-
 „ribus quibusdam & flores & fructus uno at-
 „que eodem die enascuntur ac cadunt; sic ex
 „rusticanis atque imperitissimis hominibus
 „repentè Scholares, Baccalaurei atque Do-
 „ctores, si Diis placet, facti sunt. Waldus
 „homo bonarum artium atque litterarum
 „ignarus, postquam sacra Biblia in vulgarem
 „linguam Gallicam traduci curavit, certatim
 „omnes dies noctesque eorum lectioni incu-
 „buerunt, adeò ut quidam integros libros
 „memoriter tenerent. Idem de repentinis
 „ejusmodi, & à mane ad vespèram natis Do-
 „ctoribus Reformatorum nostrorum Eccle-
 „siastica prodit historia. „*Addit consequenter*
 „*duos lana carminatores, Joannem Clericum, &*
 „*Petrum Clericum, ex sacra Scriptura lectione*
 „*inflatos, prædicandi sibi munus arrogasse, ac pri-*
 „*ma novæ Ecclesiæ, id est, Synagoga Satana, in*
 „*oppido Moldensi fundamenta jecisse. Postmo-*
 „*dum ita proseguitur historiam Scripturariorum*
 „*in Gallia.*

„Uti Lutherus indicto Ecclesiæ bello sa-
 „cræ Scripturæ promiscuæ multitudini
 „legendam objecit, unde momento tempo-
 „ris tot hæreses natas atque denatas vi-
 „dimus: sic eodem artificio usi sunt pri-
 „mi in Gallia nostra schismatis auctores,

ut

ut qui incredibili diligentia nullis par-
 centes sumptibus, SS. Biblia ad ipso-
 rum gustum in Gallicam linguam tradu-
 cta, diverlis locis magno numero ex-
 cudi curarint. Inter hos Robertus qui-
 dam Oliveranus An. M.D.XXXV. ab
 hæreticis Waldensibus, hinc inde in
 vallibus quibusdam Provinciæ latentibus,
 inductus, primus translationi manus ad-
 movisse dicitur: cujus versio eorum-
 dem sumptibus novi castri apud Hel-
 vetios excusa est. Testatur Beza mer-
 catorem quemdam nostri temporis, Pe-
 trum Busslerum nomine, fortunas suas
 omnes vendidisse, & in SS. librorum
 editionem impendisse. Illecti mox lu-
 cri cupiditate complures tam in Gallia
 quam in Germania Typographi, certa-
 tim ad eam rem operas suas obtulerunt:
 quibus tot Bibliorum editiones, tot
 Cathéchismos, clypeos fidei, anato-
 mias, & id genus scripta debemus:
 & imprimis Psalmorum illum in ryth-
 mos redactorum libellum, qui passim
 apud hæreticos aridâ pumice expolitus,
 inauratus, & variâ forma atque cultu
 ornatus, assiduis manibus circumfertur:
 cujus vel sola elegantia, feminas præfer-
 tim, ad emendum ac legendum invi-
 tat. Et quemadmodum avari mercatores
 parvi lucelli spe non longinqua tantum iti-
 nera

„nera suscipiunt, verum etiam maris tempe-
 „statibus ac mille periculis sese obijciunt : sic
 „famelici quidam Typographi, degustanti-
 „primi, quod perceperant, lucri dulcedine,
 „ut tanto faciliorem sibi tam in oppidis quam
 „rure ad nobilium ædes haberent accessum
 „tamquam institores inter frivola & cre-
 „pundia quæ circumferebant libellos ejus-
 „modi abscondebant, quos deinde muliercu-
 „lis aut aliis curiosis hominibus clam dona-
 „bant, & ut in occulto haberent, rogabant,
 „quod tantò illi magis ad lectionem eorum ac-
 „cenderentur. Ex his Circumcellionibus &
 „malarum mercium institoribus permulti de-
 „prehenfi, & in ignem coniecti sunt, eo
 „quod leges à Rege & Magistratibus lateas
 „violassent. *Sequitur paulò infra.*

„Illorum verò hominum operâ, brevius
 „gens librorum Novi Testamenti in vulga-
 „rem linguam miserabiliter translata, copia
 „Galliam inundavit, sancto Dei Verbo, om-
 „nis generis & conditionis hominibus, femi-
 „nis, pueris, ac cæteris, divina ista myste-
 „ria, quæ sub litterarum cortice latent, ne-
 „quaquam capientibus, turpiter prostituta.
 „Quid verò hoc aliud est, quàm gladium su-
 „rioso in manus dare, quò is non alios tan-
 „tùm, sed seipsum quoque occidat? si-
 „cut enim gladius offendit ac defendit,
 „prout scilicet tractatur : sic sacra Scri-
 „ptura

prura & vitam dat & adimit, prout ea quis,,
utitur. *Opponit deinceps horum prophanorum,,*
hominum in tractandis divinis Scripturis teme-,,
ritati ac dementia, prudentiam Ecclesia, san-,,
ctorumque Patrum cautelas.

Sapiens Mater Ecclesia periculosum esse,,
semper judicavit, promiscuè omnibus SS.,,
Litteras tractandi facere potestatem: ea in re,,
priscorum hominum, qui sartam rectam re-,,
ligionem suam conservare studuerunt, pru-,,
dentiam imitata. Hebræi quidem ante tri-,,
gesimum ætatis annum ad Geneleos &,,
Cantici Canticorum lectionem admittunt,,
neminem, veriti ne quis verbis & exemplis,,
inde petitis abutatur. Ut sanctus Hiero-,,
nymus auctor est. Et Deus ipse Esdræ man-,,
dat, ut partem doctrinæ suæ promulget,,
partem alteram in occulto habeat. Trisme-,,
gistus ille Mercurius ait, nullam eos ha-,,
bere religionem, qui divina mysteria vulgo,,
prostituunt. Idem frequenter in sua cœlesti,,
Hierarchia inculcat sanctus Dionysius. He-,,
bræorum exemplum imitati sunt plerique,,
omnes, qui salutaribus regulis & le-,,
gibus Respublicas suas munire ac con-,,
servare satagerunt: quamvis obscura,,
tantum, ac velut per transennam, aut
nubem transparentem naturalis cognitio-,,
nis luce essent illustrati. Divinus ille,,

„Plato in epistola quadam ad Diony-
 „sium tyrannum de sacris quibusdam
 „mysteriis disputans, rogat ut eam statim
 „concerpat, ne fortè in vulgi manus
 „incidat. Idem VII. legum suarum ca-
 „vit, ne quisquam scriptum aut librum
 „quemcumque, inconsulto Magistratu
 „componeret, recitaret, aut promul-
 „garet, ne quid inde religio caperet de-
 „trimenti. Idem Pythagoras, Socrates,
 „Aristoxenes, inviolabiliter observarunt.
 „Plotinus quidem juramento se obstrin-
 „xit, se numquam quæ ab Ammonio
 „didicisset propalaturum: quod cum
 „violasset, phthiriasi miserabiliter periit, ut
 „Porphyrius testatur. Sed quid multis
 „opus est? Salvatoris nostri intueamur
 „exemplum: qui de regno cælorum my-
 „steria Apostolis revelavit, ad cæteros
 „verò parabolas loquutus est. Et idem
 „monet, ne margaritas ante porcos pro-
 „jiciamus. Ad quid verò opus fuisset
 „Apostolis, Sacerdotibus, & Ecclesiæ
 „Doctoribus, quos Deus, ut Scriptu-
 „ra testatur, ad regendum ordinavit, si
 „SS. Litterarum tractatio atque inter-
 „pretatio non minus ad alios, etiam
 „feminas & opifices, quàm ad hos per-
 „tineret? Dedit Deus jam olim Eccle-
 „siæ suæ, & adhuc dat Legatos, quo-
 „rum vocem tantum, non verò illorum
 Pseu-

Pseudo-Apostolorum, qui legationis suæ,,
 fidem facere non possunt, quique seditio-,,
 nis potius incentores sunt, ad omni scelere,,
 impietate, sacrilegio vexandam Ecclesiam,,
 ab ipso inferno summissi, exaudire nos oportet. In hanc sententiam pulchrè & appositè,,
 inquit sanctus Cyprianus: Rudi ac simplici,,
 plebi nequaquam permittendum esse, ut,,
 suo Marte S. Scripturam legat, sed eos au-,,
 diendos esse, qui interpretandi habent au-,,
 thoritatem. Qui CIII. sancti Hieronymi,,
 epistolam legerit, facile quò novos hos &,,
 repentinos Theologos, illotis manibus tam,,
 sacram scientiam tractantes, refutet, habe-,,
 bit: ubi sic loquitur: *Agricola, camenta-,,
 vii, fabri metallorum, lignorumve caesores,,
 lanarii quoque & fullones, & ceteri, qui va-,,
 riam suppellectilem & vilia opuscula fabrican-,,
 tur, absque Doctore non possunt esse quod cu-,,
 piunt. Quod medicorum est, promittunt,,
 medici: tractant fabrilia fabri. Sola Scriptu-,,
 rarum ars est quam sibi omnes passim vendi-,,
 cant. Hanc garrula anus, hanc delirus senex,,
 hanc sophista verbosus, hanc universi prae-,,
 munt, lacerant, docent, antequam discant.,,
 Alii, adducto supercilio, grandia verba truti-,,
 nantes, inter mulierculas de sacris Litteris phi-,,
 losophantur. Alii discunt, prò pudor! à se-,,
 minis quod viros doceant: & ne parum hoc,,
 sit, quadam facilitate verborum, immo auda-,,
 cia, edisserunt aliis, quod ipsi non intelligunt.,,*

Bb 3

Et

378. Hydræ prophan. Novit.

„ Er, quæso te, unde plerasque omnes hære-
 „ ses & dogmata iniquitatis nata putas, quàm
 „ ex depravato S. Scripturæ sensu, ac nimis
 „ audaci, immo perversa ac planè contraria
 „ verborum interpretatione?
 „ Quod si S. hic Pater adhuc in vivis esset,
 „ & sacra prophana omnia susque deque ha-
 „ bita atque inter se confusa cerneret, multò
 „ magis sanè exclamaturus ac sæculi nostri
 „ perversitatem detestaturus sit: ut in quò se-
 „ minæ passim non tantum Theologiæ scien-
 „ tiam affectare, verùm etiam palam S. mini-
 „ sterii officia exercere visæ sunt. An non Ur-
 „ sula quædam in Germania, Lutheri tempo-
 „ re, suggestum conscendit, atque inde de re-
 „ bus sacris ac religionis controversiis ad po-
 „ pulum declamavit? Idem in Scotia altera
 „ quædam fecit, ut Langæus in Lutheri vitæ
 „ staturo: & alia quædam in Bohemia, Hussi-
 „ tarum Sectâ grassante. Qui sub primis hæ-
 „ reseos in Gallia initiis lustra & spelæa fre-
 „ quentarunt, quorum nonnulli adhuc sunt
 „ superstites, norunt quid ibi actum sit, quū
 „ scilicet inter feminas, quæ sibi plus sapere
 „ videbatur, dum ministri expectatur adven-
 „ tus, ex SS. Bibliis textum aliquem prælegit,
 „ suamque deinde sententiam subjunxit. Illæ
 „ certè quæ pœnarum metu hinc à nobis Ge-
 „ nevam profugerunt, Theodoro Bezæ in di-
 „ sciplinam sese tradiderunt, qui singulis die-
 „ bus horam unam earum institutioni impen-
 „ dit, „

dit, vernaculâ linguâ textum aliquem S. Scri-
pturæ interpretatus: quod item antea Lau-
sannæ fecerat. „ *Sequitur paulò infra hujus fe-*
minæ præsumptionis refrenatio.

In eo non tantum modestiæ, femineo se-
xui congruentis, limites transiliunt, verùm e-
tiam leges ab Ecclesia præscriptas violant,
quibus expressè in Ecclesia loqui prohiben-
tur. Silentium feminarum est lectio, cujus,
tutum, ut veteri proverbio dicitur, est præ-
mium. Harpocrates certè, ille juratus loqua-
citis hostis, inquit, si rupturam silentii,
multâ luere feminæ cogerentur, brevi om-
nibus bonis eas cessuras, ut quibus silentium,
crudelis gehennæ est loco. Apostoli mulie-
res in Ecclesia loqui prohibuerunt: at longè,
alia ratione sæculi nostri Reformatores, u-
tuntur. Non longè abibo, nec quorum me-
moria jam dudum sepulta est & obruta, ex-
empla in lucem producam. Meminerunt,
multi etiamnum superstites, in monte Mar-
fano (quod Aquitaniæ est oppidum non in-
celebre) An. M.D.LXXII. feminam quan-
dam Gutteriam Bordenaviam nomine, Bla-
sii de Brahenne uxorem, è suggestu audito-
ribus interea dū minister expectatur, è Bibliis
aliquid prælegere solitam. Aliam verò Clau-
diam Alisantiæ nomine, causidico cuidam,
ejusdem oppidi civi nuptam, Theologiæ,
professionem ita sibi vindicantem, ut mini-
strum sæpe reprehenderet, atque erroris in-

380 Hydræ prophan. Novit.

33 simularet. Quin eadem non Diaconi tam
 33 tum munus usurpavit, verum etiam de præ-
 33 destinatione librum scripsit, Regis sorori
 33 quæ Duci Barenfi postea nupsit, dedicatum
 33 ut quum An. MDXCII. in Galliam illa ite-
 33 faceret, imprimeretur. Et quia in huius re-
 33 mentionem incidi, ut scilicet miserabilem
 33 novitiæ Ecclesiæ confusionem explicem, in-
 33 de ortam, quod laicis atque indoctis SS. Li-
 33 brorum lectionem promiscuè permiserint,
 33 unum aut alterum exemplum adhuc addam,
 33 ridicula quidem, talia tamen quæ suam et-
 33 iam habeant utilitatem. Muliercula quæ-
 33 dam quum XXV. caput Ecclesiastici, in quo
 33 feminarum malitia vivis depingitur colori-
 33 bus, legi audisset: Quid, inquit, an hoc Dei
 33 sit verbum? Ego certè diaboli opinor. Me-
 33 mini in curia nostra Burdigalensi olim mili-
 33 tem quemdam reformatæ, scilicet, religio-
 33 nis, accusatum, quod historiam de Balaamo
 33 legi audiens, in hæc verba erupisset: *Eū asino*
 33 *multò stolidiorem, qui credat bestiam loquentem*
 33 *esse. Fabulas esse, & nugas meras.* Quid verò
 33 homo ejusmodi, vix ea quæ ante pedes sunt
 33 videns, de multis aliis S. Scripturæ locis di-
 33 sturus sit? An Oecolampadium hac in rei-
 33 mitabimur, dicere non verentem, in S. Scri-
 33 ptura contradictiones reperiri? Super quo
 33 Luthertus exclamat: *Ecce in quam horribiles*
 33 *errores diabolus etiā homines eruditos abripit!*
 33 At qui ô Martine tuā ipsius inspice mantica,

&c

& quam nefariè libro S. Jobi, & Epistolæ „
D. Jacobi illuseris, revolve. Ille quidem, de „
quò paulò ante diximus, miles credere non „
potuit, asinam loquutam esse: quid si alius „
credat jumenta salvari? Quum Deus ex- „
presse per Prophetam dicat, velle se ut ho- „
mines & jumenta salventur. Quid enim mi- „
rum, si quomodo hæc verba intelligenda „
sint, simplex aliquis & litterarum ignarus „
nesciat, quum ea à me allegata etiam mini- „
ster quidam rectè ac genuinè interpretari „
non potuerit: alius verò per jumenta fami- „
nas intelligendas asseveraverit? Novi fami- „
nam graviter inde offensam quod in Canti- „
cis Salomonis legisset: *Nigra sum, sed „
formosa, filia Hierusalem, ac propterea ama- „
vit me, & introduxit Rex in cellaria sua.* „

Porrò vernaculæ hæc linguæ, in quam S. „
Scriptura passim traducta circumfertur „
multis tamen difficultatibus ac nubibus in- „
voluta facilitas (ut pater ex tanta Hæretico- „
rum multitudine, qui omnes, S. Augustino „
teste, in hæresim ideò lapsi sunt, quod S. Scri- „
pturæ verum sensum se habere inaniter præ- „
sumperint.) Illa, inquam: vernaculæ lin- „
guæ facilitas multorum animis scrupulos „
sanè non exiguos iniecit, atque Ecclesiam „
magnopere perturbavit. Numquid enim „
vidimus mercatorem ad abacum suum „
sedentem ad sui judicii lancem, fabrum ad „
suam normam, Pædagogum ad Gramma- „

„tica, Medicum ad Philosophiæ leges S. Scri-
 „pturæ dicta expendentes. Quum
 „supra diximus, etiam mulierculæ, quasi de
 „colu, & lana res esset, iudicium sibi ac censo-
 „ram de S. Scripturæ interpretatione sumple-
 „runt. O rem indignam ac pudendam
 „Videre passim etiam in cauponis SS. Biblia
 „abaco exposta, & sacra vasa ab illotis &
 „immundis tractari. Operæ pretium est, quid
 „nuper Theologus, vir tamen nostri sæculi
 „doctissimus, hac de re senserit, explicare.
 „Ab omni, inquit, ratione abhorret, quod li-
 „bros sacros, Religionis nostræ sacratissima My-
 „steria continentes, illotis passim manibus ver-
 „sari videmus. Tam serium ac venerabile stu-
 „dium non ita perfunctoriè ac levi velut bra-
 „chio tractari debet. Totum illud hominem
 „ad actionem destinatam ac quietam desiderat:
 „in cuius auspicatione illa ex divino Missæ of-
 „ficio verba, Sursum corda, quotidie usur-
 „panda ac repetenda, atque corpus ita etiam
 „componendum, moresque ac gestus ad eum
 „modum temperandi sunt, ut omnia singula-
 „rem quandam attentionem ac reverentiam
 „testentur. Credo equidem, adjungit idem,
 „libertatem illam sive licentiam tam religiosam
 „atque arduam Scripturam in varias linguas
 „transferendi atque interpretandi, plus peri-
 „culi, quàm utilitatis habere. Sed caput
 „hoc pulcherrimâ Tertulliani sententiâ con-
 „cludamus, monentis, ut si S. Scripturam
 rectè

rectè intelligere ac veritatem cognoscere cu-
 diamus, regulam ab Ecclesia nobis præscri-
 ptam accuratè observemus: quam eadem ab,
 Apostolis, Apostoli à Jesu Christo, Jesus,
 Christus ab ipso Patre accepit. Quò enim,
 inquit S. Augustinus, ad rem tam altam ac,
 profundam intelligendam, melius ac tutius,
 confugere possumus quam ad Ecclesiam, quæ
 falli ac decipi non potest.

Placuit hæc fusius adducere, præclarè enim
 nostrū promovet intentū, (suntq; pleraq; fidei
 indubitata, utpote ab ipsomet sensu percepta,
 aut à testibus oculatis accepta. Luculenter
 verò inde perspicitur, homines ex S. Scriptu-
 ræ promiscua ac temeraria lectione non fieri
 dociles Dei, sed diaboli, utpote unde tanta
 Hæreticorum prodiit colluvies: ut maximo-
 pere mirer quorundam etiam hodie impru-
 dentiam, qui tot exemplis, ac gravissima ani-
 marum ob oculos positâ jacturâ minimè mo-
 ti, nec alienò sapientes malò, etiamnum ple-
 beis hominibus, imò mulierculis, sacrarum
 Litterarum in linguam vulgarem, non sine
 multiplici corruptione, traductarum suadent
 tractationem. Qui & istud observent, quod
 docet doctissimus Catharinus Archi-Episco-
 pus Comphanus, (a) omnes, qui S. Scriptu-
 ram in vulgarem linguam versam plebi volunt
 esse permissam, esse hæreticos, aut de hære-
 si suspectos, qui autem è contra sentiunt,
 esse insigniter Catholicos, & fidei Promo-
 tores:

a Quæst. de
 translat.
 Scriptur.

tores : Hoc nos oculis cernimus in quibusdam : si genuini constantesque sint Catholici Biblia relinquunt Doctoribus & Pastoribus si hæreticum sapiant fermentum, & Bibliam ambiunt legere, & ex eis importunè, quæ penè oblatâ occasione, disputare, seu potius altercari. Hi muliercularum Pædagogi, præter relatos recentiores hæresiarchas, Duces habuerunt versipellem Pelagium, qui Magistras quasdam interpretandi sacras Litteras molitus est efficere. Quocirca ipsum exultat S. Hieronymus : (a) *Quotus enim quisque*, inquit, *Christianorum habet legis scientiam, quam in multis Doctoribus Ecclesiæ aut raro aut difficulter invenias ? Verum tu tanta es liberalitatis, ut favorem tibi apud Amazonas tuas concilies, ut in alio loco scripseris, scientiam legis etiam feminas habere debere ; cum Apostolus doceat, esse tacendum mulieribus in Ecclesiâ.* Eò porro Pelagii Discipulæ progressæ sunt arrogantia, ut nedum legis scientiam jactarent, sed & libros conscriberent : Unde est & illa festiva S. Hieronymi exclamatio : (b) *Ore felicem ! Cujus præter discipulas nemo conscribit libros.* Ad hæc, ex præsumpta lectione S. Scripturæ olim prodierunt Waldenses, de quibus etiam supra, qui alio nomine de paupere Lugduno appellantur : Waldo enim eorum Princeps, à quo Waldenses dicti sunt, cum esset homo idiota, procuravit sibi sacros aliquos transferri libros, quos legens & non intel-

a Lib. 1.
contra
Pelag.

b Lib. 5.
contra
Pelag.

intelligens, in plurimos prolapsus est errores. Ex eadem radice prodierunt Begardi, & Turelupini, omnes homines indocti, & litterarum prorsus ignari: ut de iis testatur (a) à *a Lib. 1. de hæres. c. 13.* Castro. Ex eodem denique fonte manarunt multiplices hæreses Beguinorum & Beguinatum, quas fusè persequitur noster Illustrissimus Guido de Perpiniano. (b) Prodiit ex eodem fonte absurdissima hæresis Davidis Gorgii, qui solam Batavicam callebat linguam, & tamen ex Scriptura se probabat Messiam. Item hæresis Thaboritarum, in Bohemia. Denique, Antropomorphitarum.

b Lib. de hæres. circa fin.

Cùm igitur promiscua S. Scripturæ lectio tam confusarum sit radix hæresum, novo concepto robore, pluribus eâ censui evellendam, quamvis dicta hæcenus meritò sufficere deberent. Attentè ergo pro hac re est animadvertendum, Ecclesiam esse mysticum quoddam corpus, cujus plura proportionata existunt membra, (c) quædam honorabiliora, ac fortiora, quædam verò ignobiliora ac infirmiora, ita tamen adaptata, ut unum indigeat altero, atque etiam, cùm opus fuerit, subveniat: quemadmodum sæpenuerò docet Apostolus: Corinthiis ita de hoc scribit: (d) d. 1. *c. 12.* Sicut enim corpus unum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm sint multa, unum tamen corpus sunt: Ita & Christus. Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus. Deinde exprimit.

c Bellar. de verbo Dei lib. 2. cap. 15.

mit, qualiter membra aliqua sunt nobiliora
firmiora, aliqua autem ignobiliora & infir-
miora, quæ tamen omnia dicit mutuis in-
gere obsequiis: eaque accommodans Christi
corpori, quod est Ecclesia, subnectit: *Vos
estis corpus Christi, & membra de membris
Ei* quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia
primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio
Doctores, deinde virtutes, exinde gratias cura-
tionum, opitulationes, gubernationes, genera
linguarum, interpretationes sermonum. Tum
subdit consequenter, & propius ad rem no-
stram, omnia membra Ecclesiæ non habere
omnem & eandem functionem: *Numquid
ait, omnes Apostoli? numquid omnes Prophe-
tae? Numquid omnes Doctores? Numquid om-
nes virtutes? Numquid omnes gratiam ha-
bent curationum? Numquid omnes linguis lo-
quuntur? Numquid omnes interpretantur?*
Quod fit tamen apud confusos Hæreticos, ubi
omnes sibi arrogant divinarum Scriptura-
rum interpretationem. Vult ergo Sapientia
Spiritus Sancti in corpore Christi, seu Eccle-
sia, esse Apostolos, Prophetas, Interpretes
Scripturarum, & cæteros functionum Præse-
ctos. *Numquid omnes Apostoli, numquid om-
nes Doctores, numquid omnes interpretantur,*
& sic de singulis ministeriis? Nequaquam.
Si igitur in Ecclesia sunt Interpretes sermo-
num, & Doctores, est & aliquid quod inter-
pretentur & doceant, & etiam oportet esse
qui

qui audiant & discant. Quod interpretantur
& docent sunt sacrae Scripturae, in quibus
continetur Dei voluntas, quid credendum,
quidque faciendum sit, & quid tandem spe-
randum, cum fides per dilectionem salubriter
fuerit operata. Qui autem à Doctoribus au-
diant, & discant, sunt laici, idiotae, & saecula-
res: qui cum auris & negotiis mundanis im-
plicentur, non possunt incumbere artibus li-
beralibus, ac scientiis, impediti liberâ volun-
tate, ingenii incapacitate, aut facultatum te-
nuitate: Multò verò minùs vacare possunt
sacrae Scripturae interpretationi, quae incom-
parabiliter est difficilioris intelligentiae, & in
qua errare est prorsus periculosum. Hæc igitur
Divi Pauli sententia, multis inculcata, ap-
pertè docet, eum in Ecclesia oportere servare
ordinem, ut non omnes sint Doctores, nec om-
nes interpretentur; at contra, ut quidam sint
Præfecti, quidam subditi, quidam doceant, &
quidam discant, quidam interpretentur, &
quidam excipiant interpretationes. Hunc
ordinem, à corporis analogia desumptum,
illustri Divi Gregorii Nazianzeni confirme-
mus discursu: postquam enim fusè ostendisset,
omnia sine ordine in universo deficere, ad
subjectum in Ecclesia ordinem gradum fa-
ciens, sic effatur. „ (a) Ordo etiam in Eccle-
siis ita statuit, ut alii sint oves, alii verò pa-
stores: ita ut hi imperent, illi verò obediant: „
sitque hoc tanquam caput, illud pedes, istud „
manus,

a Q^{uar.}
21. circa:
med.

„ manus, hoc oculi, illud verò aliud corpus
 „ membrum, quò omnia rectè inter se con-
 „ veniant, commodumque tam ad Præfectum
 „ quàm subditos redundet: & quemadmo-
 „ dum in corporibus membra nequaquam in-
 „ ter se dissident, sed cuncta corpus unum
 „ diversis sunt composita, hæc idem omnium
 „ est officiū ac usus, ad mutuam necessitatis be-
 „ nevolentiam: neque oculus graditur, sed di-
 „ cit, quemadmodum nec pes cernit, sed vi-
 „ dit, nec lingua excipit voces, id enim ad au-
 „ dium pertinet: sicut nec auditus loquitur,
 „ nam linguæ id est officiū: nasus verò odo-
 „ ris est instrumentum, at guttur cibum gu-
 „ stat, inquit Job. Manus autem dandi & ac-
 „ cipiendi est instrumentum, mens verò cun-
 „ ctis hominibus dux est, penes quam & sen-
 „ tire, ac in quam est sensus. Ita & apud
 „ nos, qui commune Christi corpus sumus, o-
 „ mnes enim corpus unum in Christo, ac per
 „ unum Christum inter nos membra sumus:
 „ Hoc enim imperat ac præsidet: istud verò
 „ obedit & dirigitur: nec amborum idem est
 „ officiū quemadmodum nequaquam eo-
 „ rundem est imperare & subesse, sed ambo u-
 „ num fiunt, in unum Christum, ab eodem
 „ composita & conglutinata spiritu, licet im-
 „ perantes à subditis rursus, tanquam medi-
 „ um, & doctrinâ, & exercitatione, & ætate
 „ distent: licet etiam inter duces tantum in-
 „ ter sit, quantum spiritus Prophetarum aliis
 sub-

subjectus est Prophetis. Noli contendere, „
 quum Paulus dicat: Et alios quidem in Ec- „
 clesia constituit, primum Apostolos, secundo „
 Prophetas, & tertio Doctores. Primum „
 propter veritatem, secundum propter um- „
 bram, tertium propter mensuram utilitatis „
 ac splendoris. Et spiritus quidem unus est, „
 gratia verò dona nequaquam sunt æqualia: „
 quoniam nec receptacula ejusdem spiritus „
 æqualia sunt; siquidem huic per spiritum „
 sermo datur sapientiæ, vel contemplationis, „
 alii autem sermo scientiæ seu revelationis, „
 alii fides solida, & haudquaquam dubia. .... „
 alii linguarum genera, interpretatio lingua- „
 rum, tam majora quàm secundaria dona, ju- „
 xta analogiam fidei. Hunc, Fratres, ordinem „
 servemus: sit aliquis auditor, ille lingua, hic „
 manus, alius verò aliud quidquam. Hic do- „
 ceat, iste verò discat. .... Ne omnes simus, „
 lingua, quod frequentissimum est, ne omnes „
 Apostoli, ne omnes Prophetæ, ne omnes in- „
 terpretemur... Et Paulus quidem pro- „
 pter dilectionem Domini vult nos cognosci, „
 propter cognitionem verò doceri: sciebat „
 enim viam hanc ad cognitionem opinionis „
 inflatæ optimam esse. Magnum quid est „
 docere, verum discere periculo caret. „
 Quir te ipsum facis pastorem, quum sis „
 ovis? Quir caput esse contendis, quum „
 pes existas? Quir exercitum ducere „
 quæris, quum inter milites adhuc cen- „

Cc

tearis.

„searis. Quir magnum, sed neuriquam
 „tum lucrum maris sectaris, quum sine
 „riculo terram colere possis? Sanè si vi-
 „secundum Christum, sensusque habeas ex-
 „ercitatos, tibi que lumen splendeat co-
 „gnitionis, loquere sapientiam, quæ profer-
 „tur inter perfectos, nec non absconditam in
 „mysterio: & illam quum tempus ceperis, &
 „tibi concedita fuerit. Quid enim apud
 „te ipsum habes, quod tibi datum non sit?
 „Aut quod nequaquam acceperis? Si vero
 „adhuc parvulus es, & humi reptans intel-
 „lectu, nec sufficiens & cum sublimioribus
 „progrediaris, fias Corinthius: lac te alat,
 „quor cibum quæris solidiorem, quem mem-
 „bra non concoquunt, ac nutrimentum fa-
 „ciunt per imbecillitatem.

Palam hîc Divus Gregorius reprehendit
 confusionem ac promiscua officia Novato-
 rum, qui quibusvis tribuunt facultatem inter-
 pretandi sacram Scripturam: at non sine gra-
 vissima animarum iactura, uti enim solidus
 cibus debili commissus stomacho generat no-
 xios humores, unde sæpenumero viventis im-
 minet interitus; ita alta divinarum Scriptura-
 rum mysteria imbecilli ac ineruditæ menti tra-
 dita digerenda ac exponenda, præsumptuoso
 Interpreti adferunt perniciem, quam tutò
 declinaret, si, quod S. Doctor monet, qui ha-
 bent sensus exercitatos secundum rectam ac
 Catholicam fidem, docerent, ineruditi verò
 ac in-

ac in experti humiliter discerent quæ eos scire
 convenit ac oportet. Huc spectat, quod re-
 fert Theodoretus, (a) scilicet, cum Præfectus
 culinæ Imperatoris nescio quid de Scripturis ^{a Lib. 4. Histor. cap. 17.}
 protulisset, eum, à S. Basilio reprehensum, au-
 diisse: *tuum est de pulmentis cogitare, non do-
 gmata divina decoquere.* Quid hic Sanctus de
 temporis nostri cocis, mulierculis, aliisque vi-
 libus ac ignaris homuncionibus dixisset, qui
 etiam munus sacras exponendi Litteras sibi u-
 turpare non verentur? Consentit Divo Gre-
 gorio Magnus Augustinus (b). imprimis lucu- ^{b Lib. de util. cre- dendi c. 17.}
 lenter instanterque inculcat, non sine idoneo
 Magistro in divinarum Scripturarum lectio-
 nem esse irruendum, sic scribit de Honorato,
 qui per se ipsum sacram se arbitrabatur intelli-
 gere Scripturam: *Cum legerem* (inquit Hono-
 ratus) *per me ipse cognovi. Itane est?* (respon-
 det Augustinus) *Nulla imbutus poeticâ disci-
 plinâ Terentianum Maurum sine Magistro at-
 tingere non auderes. Asper, Cornutus, Donatus,
 & alii innumerabiles requiruntur, ut quilibet
 Poeta possit intelligi, cujus carmina, & theatri
 plausus videntur capere: tu in eos libros, qui
 quoquo modo se habeant, Sancti tamen divina-
 rumque rerum pleni prope totius generis humani
 confessione diffamantur, sine duce irrui, & de
 his sine praeceptore audes ferre sententiam: nec si
 tibi aliqua occurrunt, quæ videantur absurda
 tarditatem tuam, & putrefactum tæbe huius
 mundi animum, qualis omnium stultorum est,*

acausas potius, quàm eos, qui fortasse à talibus
intelligi nequeunt? Quereret aliquem pium,
mul & doctum, vel qui talis esse multis consen-
tientibus, diceretur, cuius & præceptis melior, &
doctrinâ peritior fieres. Non facile reperiebatur,
cum labore investigaretur? Deerat in eâ terra,
quam incolebas? Quæ causa utilis cogeret per-
grinari? Ecce! quanta sollicitudine S. Augu-
stinus asserit quærendum ducem ac Præcepto-
rem in sacra Scripturæ arcanis pervestigandis,
quæ opifices ac mulierculæ propriò hodie vo-
lunt Marte intelligere: quos denuò ita incre-
pat: (a) Si unaquaque disciplina, quanquam
vilis & facilis, ut percipi possit, Doctorem ac Ma-
gistrum requirit: quid temperaria superbia ple-
nius, quam divinorum Sacramentorum libri,
& ab Interpretibus suis nolle cognoscere, & inco-
gnitos velle damnare?

Ne verò novi Scripturarii, qui se coram
vulgo jactare solent illuminatos divinæ Legis
Magistros, incautos pergant circumvenire
Catholicos, ex eodem S. Augustino docebo,
non cuiusvis, qui se Doctorem ac Magistrum
obtrudit, sequendum esse sensum & iudicium
in Scripturæ intelligentia, multi enim videri
dicique volunt, illuminati Doctores ac Magi-
stri, cum sint seductores & Hæretici, sed S.
Scripturam intelligendam esse, juxta eum sen-
sum, quem in communi Patrum consensu te-
nuit, & tenet sancta Mater Ecclesia. Ego verò,
inquit (b) Augustinus, Evangelio non crede-
rem.

a Loc. cit.
cap. 14.

b Contra
Epist. Ma-
nich, c. 5.

rem, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas. Quibus ergo obtemperavi dicentibus, Credite Evangelio, cur eis non obtemperem mihi noli credere Manichæo, (Luthero, Calvino, &c.) Elige quid velis. Si dixeris, crede Catholicis, ipsi me monent, ut nullam fidem accommodem vobis. Quapropter non possum illis credens, nisi tibi non credere. Si dixeris: Noli Catholicis credere: non rectè facies per Evangelium me cogere ad Manichæi (Lutheri, Calvini, &c.) fidem, quia ipsi Evangelio Catholicis prædicantibus credidi. Si autem dixeris: Rectè credidisti Catholicis laudantibus Evangelium, sed non rectè illis credidisti vituperantibus Manichæum, (Lutherum, Calvinum, &c.) Usque adeò me stultum putas, ut nullà reddidit ratione, quod vis credā, quod non vis non credā? Multò quippè justius & cautius facio, si Catholicis, quoniam semel credidi ad te non transeo. Hæc de communi Catholicorum auctoritate, de qua, & Doctorum Catholicorum consensu sic alibi scribit ad intentum: (a) Si autem in alicujus Hæretici Volumina incurrit, & nesciens fortè, quod vera fides improbat, tenuit animo, & Catholicum esse arbitratur: sedulo edocendus est, prælatà auctoritate universalis Ecclesie, aliorumque doctissimorum hominum, & disputationibus & scriptionibus in ejus veritate florentium. Quosdam verò hujusmodi doctissimos homines, eosque nominatissimos, recenset alio loco: (b) Propter Catholicam, ait, veritatem Sancti & Beati, & in divinis

a De Catechizans.
rud. c. 8.

b Lib. 2.
contra Julian. Pe-
lag. prope
finem

Cc §

elo-

eloquiorum pertraditionem clarissimi Sacerdotes, Irenæus, Cyprianus, Reticius, Olympius, Hilarius, Ambrosius, Gregorius, Innocentius, Joannes, Basilus, quibus addo Presbyterum calisnolis, Hieronymum... adversus vos profertur sententiam. Quibus ego addo ipsum Augustinum. Plura huc spectantia tradidi capite superiore.

a Sess. 4.
Decret. de
edit. S.
Scrip.

His omnibus conformia statuit sacra Tridentina Synodus: (a) Ad coercenda petulantia ingenia decernit, ut nemo sua prudentia innixus, in rebus fidei, & morum, ad adificationem doctrinae Christianae pertinentium, sacram Scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit, & tenet sancta Mater Ecclesia, cujus est iudicare de vero sensu & interpretatione Scripturarum sanctarum, aut etiam contra unanimem consensum Patrum, ipsam Scripturam sacram interpretari audeat. Hæc Synodus: quibus ignarum vulgus, cui & sensus Ecclesiae, & consensus Patrum, quoad recondita Scripturarum mysteria, planè est ignotus, longissimè arcetur à munere interpretandi Scripturas sacras. Quocirca ita demum monet S. Augustinus: Omnia divina eloquia salubria sunt benè intelligentibus, periculosa verò his qui ea volunt ad sui cordis perversitatem detorquere, potius quàm suum cor ad eorum rectitudinem corrigere. Quam sententiâ acriter nostri feriuntur Novatores, qui sacras Litteras non eò legunt animò, ut Deum in eis quærant, & quid ille ab ipsis

ipsis postulet, quæque ejus voluntas sit, agno-
 scant: sed eas ad cordis sui perversitatem de-
 torquent, indeque contradicendi & veritati re-
 pugnandi materiam sumunt. Quò fit, ut me-
 rito eis dicere liceat, quod olim S. Augustinus
 dixit Fausto Manichæi discipulo: (a) *Hæc* ^{a Lib. 16}
presumptio tumida arrogantia oculum cordis vel ^{cap. 14.}
claudit, ut omnino non videat: vel distorquet, ut ^{contra}
perversè videat, & aliud pro alio prober, aut im- ^{Faust.}
prober. Invehatur (b) Christus olim in Scri- ^{b Mar. 12}
 bas, & Phariseos, in quiens: *Erratis, nescien-*
tes Scripturas, neque virtutem Dei. Quàm verè
 in Novatores hæc Christi quadrant verba: qui,
 ut Scribæ, & Pharisei, non ideò sacros libros
 legebant, ut in eis Christum adumbratum vi-
 derent, ejusque vitam, facta & dicta ample-
 cterentur, sed ut fastus, ambitionis, & avaritiæ
 suæ latebras invenirent: ita isti non ideò sancta
 versant Volumina, ut inde intelligant, quæ sit
 Christi Ecclesia, quæ ab ea beneficia accepe-
 rint, quanto studio, & voluntate eidem obe-
 dire debeant: sed, ut Scripturarum testimoniis
 perperam interpretatis, viria sua, & malas af-
 fectiones contegant. Quis autem credat hu-
 jusmodi lurconibus Spiritum Sanctum divi-
 norum eloquiorum aperire arcana? *in male-*
volam animam non intrat sapientia, nec habitat ^{c Sap 1}
in corpore subdito peccatis (c) Rectè Divus ^{d De Ecc}
 Dionysius, (d) Pauli Apostoli discipulus, & ^{clesia. Hic}
 Theologorum facilè Princeps: *Divina, in-* ^{rar. c. 2:}
quit, non capit, qui Dei mandata non servat.

Et Clemens Alexandrinus Presbyter, qui non multis post eum sæculis claruit: *Facientis, ait, Dei voluntatem, voluntatem ejus cognoscimus.*

a Lib. I.
Strom.
b Lib. de
Theol.

(a) Addit causam Gregorius ille cognomento Theologus: (b) *Non enim cujusvis est hominis de Deo disputare, & sacras Litteras intelligere: Non hac adeò res vilis est, & eorum, qui etiamnum humi serpentes, terrenis studiis occupantur. Quoniam eorum tantum est, qui inter multos, habent delectu, ad tantum munus videantur idonei: quique contemplandi acuminem ceteros antecellunt: qui iam ante, & corpus & animum ab affectionibus inordinatis purgant.*

c Epist. ad
Gregor.
Nazian.
de vita
solitaria.

Magnus quoque Basilius, (c) docens, quantà animi puritate libri sacri sint tractandi: *Quemadmodum, inquit, in cera scribere quis non poterit, nisi characteres impressos deleverit: Sic nec anima, divina dogmata degustare, nisi pristinos ex animo mores penitus extirperit. Cum verò & Novatorum Duces, & vulgus, pravis affectibus, odii, invidiæ, arrogantiæ, avaritiæ, incontinentiæ, intemperantiæ sint coinquinati, quomodo divinas Scripturas absque ulla prævia animi præparatione, ac sine Magistris idoneis, poterunt intelligere?*

Quod si ad Sanctos Patres Christianæ pietatis columnæ mentem reflectamus, eorumque consideremus exempla, innumera sese offerent argumenta, ex quibus

quibus perspicere liquidò posset, quanta animi præparatione, puritate ac reverentiâ ad divinarum rerum studia sit accedendum: adducam pauca. Scribunt, qui veterum Patrum res gestas litteris mandarunt, eos ita vitam instituisse, ut à caducarum rerum cogitatione animum penitus abduxerint; manus, linguam, oculos, ab omni intemperantia cohibuerint: & puritatem, ac submissiorem animi imprimis coluerunt: atque ubi corpori tantum ea tribuissent, sine quibus vita mortalium tueri se nequit, reliquum tempus sacræ scripturæ lectioni, ac orationi impendisse, ac frequentibus vigiliis ad sacræ Scripturæ adyta viam sibi parasse; exploratum quippe habebant, hisce tantum gradibus ad altissimam divinarum rerum cognitionem parari ascensum. Duos in medium adducam, duo illa videlicet Græciæ, & Ecclesiæ lumina, Basilium verè magnum: & Gregorium jure Theologum nuncupatum. Ac de Basilio quidem litteris prodidit ipse Gregorius (a), quod ut cœlestis philosophiæ arcana intelligentiâ assequi posset, eâ primum omnia abiecit, & pro nihilo habuit, quæ mortales in bonis ponunt. Deinde tale vitæ genus ingressus, ut humi cubarit, noctes ferè integras insomnes transegerit, quotidie jejunaverit, pane solo contentus fuerit, & sal pro delitiis habuerit, & ab omni libidinis contagione integram ætatem conservavit, & unicâ

a Moned.
in vitam
S. Basl.

Cc s

tan-

*a In vita
S. Gregor.
Nazian.*

tantum veste corpus texerit : nec ante ad sacra studia accesserit , quam precibus fundendis & Dei beneficiis mente recolendis , aditum sibi ad ea sterneret. Hæc , plurimis omissis , de Basilio. De Gregorio autem , quem Theologum nominat Græcia universa , quid dicam ? Narrat Gregorius presbyter (a) , quod à puero se , suaque studia & cogitationes Deo dedicaverit , & rebus omnibus caducis remisit nuntium , ac Deo sese consecraverit , sacramque Litterarum studiis addixerit , ut inde , quis esset veritatis splendor , perciperet. Hanc animi præparationem , quam adhibuerunt duo illi maximi viri , reliquos omnes Patres adhibuisse , antequam se sacris Scripturis applicarent , ex eorum scriptis quilibet facile poterit intelligere : *Omnes* , inquam , *Deum in sanctis libris loquentem audituri , sensum moderati sunt* , ut Divus ait Hilarius , *ad ea , quæ Deo digna existant*. Cum Patres isti , aliique , & vitæ sanctimoniâ , & ingenii acumine tantopere emincerent , semper tamen testati sunt , imbecilliores se esse , quam ut animo possent comprehendere quàm plurima , quæ sanctis Litteris continentur. Unde & factum est , ut ad sanctos Libros tractandos , ante non accesserint , quàm magistros tales consulissent , quorum in eisdem interpretandis doctrina , diligentia , & integritas nota esset ac spectata. Clemens Petrum audivit : Polycarpus Joannem habuit præceptorem : Irenæus Polycarpum :

pum: Clemens Alexandrinus Panthæni Martyris scholam frequentavit: Clementis hujus discipulus fuit Origenes, ex cujus schola (tanquam ex equo Trojano) innumeri celebres Theologi prodierunt. Hieronymus Didymo, & Gregorio Nazianzeno se in disciplinam dedit, quorum alterum, videntem suum vocat, altero præceptore sacras se Litteras didicisse gloriatur (a). Doctor Doctorum, Augustinus, S. Ambrosium sacrarum Litterarum mysteria interpretantem Mediolani diu audivit. Sed quid opus est hac de re plura congerere exēpla? Nemo enim ex Catholicis Majoribus umquam fuit, qui sibi suæ imbecillitatis conscius non fuerit, & alteri magistro divinas Scripturas exponenti se non submiserit, intellectumque in obsequium Christi non captivaverit, donec idoneo dirigente præceptore, in virum perfectum adolesceret, & depositum, quod à Patribus acceperat, fidelibus Ecclesiæ filiis commendaret.

Quid modò ex iis, quæ dicta sunt, concludamus aliud, quàm hæreticos omnes, tam magistros, quàm vulgus, propterea genuinum, verum, & rectum sacræ Scripturæ sensum non intelligere, quia Patres sanctos & illuminatos non imitantur, neque animum purgant à vitiis, antequam sacræ Scripturæ mysteria percipere studeant: neque de se ipsis submisè sentiunt: neque in intelligendis sacris libris antiquorum Patrum sententias amplecti volunt:

a Proem.
in epist. ad
Galat.

400 Hydra prophan. Novit.

volunt: sed mirabili superbiâ, incredibili arrogantiâ, ac inflatione carnis suæ, illotisque manibus divinas Scripturas attingunt, ac, prout ipsorum genio ac cerebro placuerit, interpretantur, eosque inde eruunt sensus, qui cum ea pugnant sententia, quam tota Christi Ecclesia semper laudavit, approbavit, ac servavit: & (sicut olim dixit S. Hilarius) (a)

a Lib. 1. de prin.

Boni interpretis officium sequi nolunt, qui è Scriptura sensum potius retulerit, quàm attulerit: ne togat hoc in dictis contentum videri, quod ante intelligentiam docere præsumpserit. In quos

b Contra heres. lib.

2. Tom. 1.

proinde quadrat istud S. Epiphani. Terminis nobis positi sunt, & fundamenta, & edificatio fidei, & Apostolorum traditiones, & Scriptura sancta, & successiones doctrinae, & undequeque veritas Dei munita est. Nemo ergo decipiat novis fabulis; quas novissimi distorti Scripturarii cum horrenda confusione in sacras invehunt Scripturas: sed quid miramur? nam, ut laudatus jure asserit S. Epiphanius (c), Omnis hæresis mentitur, quæ non accipit Spiritum sanctum secundum traditionem Patrum in sancta Dei Ecclesia. Sed perdet Deus omnes qui loquuntur mendacium hujusmodi (d).

c In Anacorano.

d Psal. 5.

Cum igitur & ratione, & experimento manifestum sit, ex nimis libera, promiscua, ac temeraria sacrorum Bibliorum lectione, multa oriri incommoda, eaque gravissima, utilitates verò nullas, vel paucas; jure merito cautum semper fuit à sapientibus, ne sacrorum libro-

Librorum lectio passim sine discrimine concederetur omnibus. Judæis certè (S. Hieronymo teste) (a) non licebat ante trigésimum ætatis annum legere librum Geneseos, & Cantica Canticorum, quia multa in eis continentur intellectu difficilia, quæ indoctis, & in vitia pronis, facilè mali præberent occasionem exempli: v. g. istud Canticorum (b): *Osculetur me osculo oris sui. Dilectus meus mihi, & ego illi, inter ubera mea commorabitur.* Et hujusmodi, quæ carnalibus hominibus, non nisi carnaliter videri possent interpretanda; unde eveniret, quod Paulus ait (c): *Littera occidit.* Ex illo Judæorum exemplo sic ad Catholicos arguit D. Gregorius Nazianzen. (d): *Sanè & apud nos, quemadmodum veteres sapientes Hebræos legem condere deceret: illi enim nequaquam permittebant, ut juvenes sacros legere libros, tanquam inutiles animabus adhuc infirmis ac tenellis: quò non omni nec semper concederentur omnia, sed præscriberetur quibus fidei imbui deberent sermonibus.* Hic fuit sensus sanctissimi ac sapientissimi hujus Patris ante mille ducentos annos de sacrorum librorum lectione, non omnibus, non juvenibus, non mulierculis, non opificibus, non lurconibus, ac cæteris de fece populi eam esse permittendam, ut novissimi fieri volunt Novatores; apud quos divinæ Scripturæ in minori habentur æstimatione ac reverentia, quam apud Gentiles libri sacra eorum continentes.

Libri

a Epi. 103.

b Cant. 1.
c. 2.c 2. Corin.
3.
d Orat. 21
in fin.

^a Lib. 1. de
Magist.
cap. 13.

Libri; sanè Sibyllini in tanta apud Romanos
habiti sunt reverentia, teste Fenestella (^a), ut
solis duumviris liceret inspicere. Postquam
autem istud Duumvirorū Sacerdotium ad de-
cem fuisset extensum, qui decemviri appella-
bantur, ab his demum solis illi libri legi per-
mittebantur. multò ergo magis decet Chri-
stianos sacris libris illam exhibere reverentiam
ut non passim omnibus legendi tradantur, sed
eis dumtaxat qui probati fide, & aliquanta
saltem cæterarum rerum scientia præditi sunt:
de fide enim ait Elaias (^b) *Nisi credideritis, non
intelligetis*. Scientiam autem rerum humana-
rum ad sacræ Scripturæ intelligentiam esse
necessariam, & res ipsa loquitur, res enim hu-
manas & naturales scriptura frequenter attingit
ut generationem & corruptionem, elementa,
sidera, meteora, & alia; & sancti Patres suis
probant exemplis, qui non prius se sacrarum
Litterarum addixerunt studio, quàm natura-
lium rerum scientia essent imbuti. Et utrum-
que una oratione Christus insinuavit, dicens:
^c Matt. 7. (^c) *Nolite sanctum dare canibus, neque mit-
tis margaritas vestras ante porcos, ne forte con-
culcent eas pedibus suis, & conversi disrumpant
vos*. Quod exponens Theophylactus ait: *canes
sunt infideles, porci autem porcina vitam a-
gentes. Mystera igitur incredulis non sunt pro-
denda*. Neque Divinæ Litteræ hominibus
carnalibus committendæ, ne fortè conculcent
eas pedibus suis, ad pravorum suos affectus eas de-
torquendo.

His

His attexo consilium Ambrosii Catharini
 Archiepiscopi Compiani Ordinis Prædica-
 torum, de hac quæstione ita loquentis (a).
 Superest nunc postquam quorundam præ-
 valuit audacia, & versæ sunt Scripturæ mul-
 tis locis in linguas vernaculas ferè cujusque
 gentis, quid huic malo sit adhibendum re-
 medii consideremus. Si quis enim me con-
 suleret, quæ jam sunt editæ non prohiberem,
 nisi fortè mendosæ invenirentur ac dolosæ
 translationes, aut per adjecta hæreticorum
 scholia scandalosæ: idque eo consilio face-
 rem, ne daretur ansa malignis garriendi in-
 nos, quasi velimus suppressere Evangelicas
 veritates. Sed illud diligenter curari vellem,
 ut in eis Scripturæ locis quibus adversum
 nos abutuntur hæretici, declararetur sensus
 Catholicus, aut in præfatione admoneretur
 lector de offendiculis, & instrueretur, in
 cunctis turissimum esse, ritus & observan-
 tias Patrum, ac Traditiones obedienter se-
 cutari. Novas autem versiones nollem per-
 mitti, nisi & nomen authoris haberent, &
 diligenter probatæ à doctis & verè Catholi-
 cis, testimonium secum ferrent. Placeret,
 ut in locis per hæreticos controversis habe-
 rent glossema Catholicum. Hoc autem se-
 cundum indulgentiam ad duritiam cordiū,
 non secundum consilium. Hæc Catharinus,
 quibus apertè insinuat, lectionem promi-
 scuam sacrae Scripturæ simpliciter esse prohi-
 ben-

a Quæst.
 de transl.
 Script.

bendam. Quapropter laudandum meritò venit edictum illustrissimorum Catholicorum Hispaniæ Regum Ferdinandi, ejusque conjugis Elisabethæ, de quo testatur à Castro (a), quò sub gravissimis pœnis prohibuerunt, ne quis sacras Litteras in linguam vulgare transferret, aut ab alio translatas retineret: timuerunt namque prudenter plebi suæ, ne illi errandi præberetur occasio, nec sine causa timuerunt, ut ex hæcenus dictis evadit manifestum. Nunc aliter sentientium respondeamus objectis, ac querelis.

Primò quidam fortè dicent: vulgus & idiotas quidem non posse de sacrarum Litterarum sensu censere ac docere, sed Doctores audire, & consulere: tamen ipsos debere eas legere, & audita cum lectis conferre ad ædificationem & confirmationem: quemadmodum Apostolorum tempore (b) *Scrutabantur Scripturas, si hæc ita se haberent.* Et Christus ipse movebat Judæos (c): *scrutamini Scripturas.* His respondeo: collationem illam auditorum ex sacra Scriptura cum lectis plenam esse periculis, rara enim in hominibus plebeis & curiosis ea est submissio, ut doctis simpliciter acquiescant: aut si eis acquiescant factâ collatione, cur non id præstant sine collatione? adeoque frustranda est hujusmodi curiosa sciolorum indagatio ac collatio: verendum que est, ne in eis illud Sapientis verificetur (d): *Qui servator est majestatis, opprimetur à gloria.* Per-

a de hæres.
lib. 1. c. 12.

b Act. 17.

c Ioan. 5.

d Prov. 25

mittuntur nihilominus aliqui, in particulari casu, legere, ac scrutari Scripturas, ii nimirum, qui in errorem abducti sunt, vel in fide hæsitant, noluntque acquiescere Ecclesiæ: his enim suadet ut Scripturas legant, attamen non sine magistro, qui eis ex Scripturis Ecclesiæ probet & veritatem: & hujusmodi erant Judæi illi, de quibus loquitur liber Actuum Apostolorum, in textu relato, & Christus Dominus, dum jubet scrutari Scripturas: priores enim nondum sciebant Paulum esse verum Dei verbi præconem: posteriores etiam ignorabant Christum esse Messiam: at verò Catholici, qui jam veram amplexi sunt fidem, non possunt dubitando de ejus veritate inquire in Scripturis an cum illis conveniat. Possunt tamen hoc facere docti pro confirmatione & demonstratione fidei: & sic doctrina Ecclesiæ in scholis & templis à Doctoribus ex sacra Scriptura demonstratur. Denique loca illa Scripturæ de scrutatione Scripturarum non diriguntur ad quoslibet, sed ad nobiliores Judæorum, Scribas & Doctores, qui erant in Scripturis eruditi, uti expressè habet locus Actuum Apostolorum: unde nihil inde concluditur, quàm Doctores & Prælatos Catholicorum debere scrutari Scripturas pro ædificatione & confirmatione populi: perperam proinde novi ac imperiti Scripturarii ea Scripturæ loca in suam rapiunt partem.

Objiciunt deinde, Christum, & Aposto-

D d

los

los prædicasse Verbum Dei linguâ vulgari, & deòque & imprimi, ac legi debere linguâ vernaculis, perinde enim est, siue linguâ proferatur, siue scribatur. Respondeo hoc non sequi: prædicatio enim continet explicationem, quæ faciliè capitur: at cum Verbum Dei nudum scribitur manet obscurum, nec ab omnibus rectè potest intelligi. Unde, siue non sequitur: nutrices cibant parvulos cibo præmanso, ergo etiam integro & solidò sunt nutriendi: ita mala est consequentia: ministratur populo Verbum Dei explicatum à Concionatore: ergo etiam debet ministrari ac scribi linguâ vulgari sine explicatione: explicatio enim tollit obscuritatem, & per consequens periculum in errorem labendi.

Opponunt tertio, & signanter Erasmus: olim sacram Scripturam in linguam vulgarem fuisse versam: & S. Hieronymum eandem in Dalmaticam linguam transtulisse. Respondeo primò: non sequi ab eo quod olim factum fuit, ad idem semper faciendum, sæpe enim aliqua profunt, quæ postmodum, mutatis circumstantiis, nociva fiunt, & proinde jure abrogantur. Accipe exempla. Currebant olim ad sepulchra Martyrum, sub nocturnis vigiliis, viri ac mulieres, eamque praxim vehementer commendavit Hieronymus adversus Vigilantium (a), quam tamen statutâ definitione abrogavit Concilium Elibertinum, sic decernens: *Placuit prohiberi ne femina*

a Lib. contra Vigilantium. c. 35.

in cemiterio pervigilent, eò quod sæpe sub obtentu orationis, scelera latenter committant. Olim etiam corpus Domini dabatur in manus domum asportandum, ut domi quisque illud opportunè sumeret, ut videre licet apud Eusebiū (a): at, cum multi inde fuissent orti abusus, abrogata est consuetudo. Fuerunt ergo olim sacræ litteræ in linguam vulgarem translatae, ac etiam promiscuè lectæ, quod tamen non potest probari, ut mox dicam, non tamen hoc hodie fieri expedit, experiētiā enim didicim⁹, hac de causa multos idiotas in tetros errores fuisse prolapsos, aut certè errorum, ab aliis inventorum, defensores factos, ut visum est supra. Respondeo secundo. Quod si fortè quidam populi habuerint sacras Scripturas in lingua vernacula, id idèò factum, quia linguam Latinam, Græcam & Hebraicam ignorabant: ne igitur harum linguarum defectu divinis libris omninò carerent, in linguam vulgarem oportuit eos transferri. Testatur tamen Belarminus (b), se nusquam legisse, S. Hieronymum sacram Scripturam in linguam vulgarem vertisse: tamen si id factum fuit à S. Hieronymo, aut quovis alio, non idèò factum est, ut omnibus sine discrimine earum foret permixta lectio, sed ad consolationem eorum, qui sine periculo eis uti poterant, quemadmodum & hodie inter Catholicos, quibusdam conceditur sacrorum Bibliorum lectio. Denique, quamvis apud quasdam gentes fuerit usus sacrarum Scripturarum versarū

D d 2

in

a Hist.
Eccles. lib.
6. cap. 33.

b Lib. 2.
de verbo
Dei cap. 16

in linguam vulgarem, tamen earum interpretatio reservabatur Majorib⁹, & Sacerdotibus.

Objicitur quarto, Scripturas olim fuisse veras in linguam Chaldaicam, & Græcā, quando illæ erant vulgares. Postmodum etiam versæ sunt in linguam latinam, quæ similiter erat vulgaris. Respondeo, imprimis nos non negare, Scripturas posse verti in linguas vulgares, sed solū contendimus, eas passim omnib⁹ non esse permittendas legendas in lingua vulgari. Deinde versio Chaldaica, non tam versio, quam brevis est explicatio, inquit Bellarminus. Quod spectat ad linguas Græcam, & Latinam, licet eæ multis quandoque fuerint communes, non fuerunt tamen omnibus vulgares, ut docet idē Bellarminus, adde responsionem ad objectionem præcedentem.

Rursum obijciunt exemplum S. Hieronymi, qui multas mulieres sacras docuit Litteras, & ad eas legendas induxit, ad suam consolationem & ædificationem: nempe Marcellam, Paulam, Eustochium, Demetriadem, & alias. In promptu ad hoc responsio est. Istæ enim Matronæ erant eruditæ linguis: erant & à mundo separatæ, Deo dedicatæ, divinarumq; rerum contemplationibus deditæ, & jam veram didicerant humilitatem, paratissimæ captivare intellectum in obsequium fidei: patitur ergo doctrina nostra in istis, & hujusmodi Catholicis exceptionem. Dent autem, qui sic argumentantur, nobis Marcellas, Paulas, Eustochia, & nos illis libenter dabimus lectionē
& me-

Les. cit.

& meditationem Scripturarum. Etenim mulieres illæ verâ sapientiâ ac Dei timore præditæ numquam sibi arrogassent censuram ac iudicium sacræ Scripturæ, ut nunc multæ vanæ & arrogantes faciunt mulierculæ. Paula sanè, cū esset doctissima, à quodam hæretico subdolè circa articulum resurrectionis tentatâ, non ausa est respondere, sed loco suo suffecit S. Hieronymum magistrum suum. Optimè enim noverat prudentissima ac sanctissima mulier, inquit meritò Catharinus (a), istud B. Petri dictum (b): *Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos ratione de ea qua in vobis est, spt.* non promiscuè pertinere ad omnes, sed proprie, ut B. Hieronym. declarat, ad Sacerdotes Dei, non ad mulieres, & idiotas. De quibus loquens laudatus Catharinus, sic exclamat: Novi ego, novi heu, quasdam & sanguine nobiles, & ingenio & lingua, ac nonnullis etiam litteris pollentes, & fortunis ac sæculi principatibus claras, & nihilominus facilè à diabolo per Scripturarum lectione deceptas, in hypocrisi abscondentes superbiam, atq; hæreses imbibentes. Hæ Sectas more Jezabel mirificè diligunt, & favore ac sumptibus amplis favent, & libenter à viris eâdem farinâ compactis audiunt honorificam sui nominis mentionem crebrò fieri & laudibus in cælum se efferri, quò magis sibi ipsis placeant & insulentur, & ita inanis gloriæ funiculis, & proprii amoris dulcedine illaqueatæ, infelicitè cum multis pereant. Quocirca meo periculo omnibus dictū velim, longe

a *Quæst. de
translat.
Script.
b 1. Pet. 3.*

gè præstare, & omninò conducibilis esse
 fervare obedientiam & fidem in simplicitate,
 quàm operosius investigare mysteria, & secta-
 ri novitates ac peregrinas doctrinas. Hac cu-
 riosâ sciendi cupiditate extimulata prima mu-
 lier corruit, quæ dum plus sapere quàm o-
 portebat, gestivit, insipientissima reddita
 est, & jumentis comparata. Hactenus Ca-
 tharinus, cujus instructionem & curiosarum
 ac scolarum muliercularum, & earum pæ-
 dagogorum ac adulatorum animis altissimè
 peropto inculptam.

Objiciunt ad hæc: sacram Scripturam esse
 animarum cibum, ac medicinam, quo indo-
 cti privari non debeant, eò quod ignorent
 linguam Græcam, Latinam ac Hebraicam,
 cum apud Deum non sit personarum accep-
 tio. Addunt, in Scripturis contineri Testa-
 mentum fidelium, quo à cœlesti Patre insti-
 tuti sunt hæredes: indignum autem esse ipsos
 hæredes testamentum perpetuò latere.

Respondeo: nos non privare quemquam a-
 nimarum cibo ac medicina, sed cibum ac me-
 dicinam istam administrare secundum ordi-
 nem & œconomiam à Deo institutum, qui
 posuit in Ecclesia Apostolos, Doctores, Inter-
 pretes, ad eum finem, ut quæ de Scripturis
 pertinent ad salutem tam in communi, quàm
 in particulari, ea publicè ac privatim tradant
 & exponant, & quasi præmanso cibo infirmos
 ac imperitos pascant. Ab his quoque verius, cla-

rius, & tutius fideles suum intelligent Testa-
mentum, & conditiones sub quibus institu-
ti sunt hæredes regni cœlorum, quàm si per se
quisque conetur multiplices & difficiles Scri-
pturas perscrutari: facilius enim percipitur
verbum Dei vivâ voce cum explicatione pro-
nuntiatum, quàm secundum se considera-
tum: Hinc temporibus Apostolorum legimus,
eorum discipulos potius prædicatione, quàm
lectione fuisse in fide instructos, & roboratos.

Urgent ulterius adversum Ecclesiæ praxim
adversarii auctoritatem S. Chrysostomi (a),
qui variis locis prima facie videtur communi
Catholicorum usui repugnare; quodam loco
habet ista: *Audite, inquit, obsecro, seculares o-
mnes, comparate vobis Biblia, anima pharma-
ca, si nihil aliud vultis, vel novum Testamen-
tum acquirite, Apostolorum Acta, Evangelia,*
Etc. Similia docet aliis locis (b).

Respondeo, verba hujus S. Doctoris esse
intelligenda ad mentem ejusdem, & juxta oc-
casiones, quibus ad ea proferenda moveba-
tur: ea verò tempestate homines dediti erant
comœdiis, spectaculis, aliisque vanitatibus,
& divinas Scripturas negligebant etiam ii,
quibus eas fructuosè legere permissum fuisset:
aut etiam in concionibus expositas audire
contemnebant plerique: idcirco S. Chryso-
stomus ad eam desidiâ excutiendam, perpe-
tuo hortabatur omnes ad lectionem Scriptu-
rarum, non quod eam licentiam omnibus om-
nino,

a Hom. 9.
in ep. ad
Colos.

b Hom. 2.
in Matth.
Præfat. in
epist. B.
Paul.
hom. 3. in
2. ad Thes.
sal. 10. in
Ioan. hom.
3. de Lazaro

412 Hydræ prophan. Novit.

ninò, etiam rudissimis de plebe fabris & opificibus, concederet, sed ut ii saltem id facerent, qui cum fructu poterant, alii verò studiosè Scripturas à Concionatoribus expositas exciperent. Sciebat enim se cum iis agere, qui huiusmodi egerent amplificationibus: responsio vel ex uno S. Doct. loco manifesta evadit: sic

a Hom. 3.
de Lazaro

enim quadam scribit Homilia (4): *Non potest fieri ut quisquam salutem assequatur, nisi perperuo versetur in lectione spirituali.* Hoc autem falsum esse patet; aliàs litterarum ignari non possent salvari: igitur hyperbolica sunt huiusmodi locutiones. Denique S. Chrysostomi authoritati prævalet authoritas Ecclesiæ, & Capitis ejusdem contrarium jubentis & sentientis.

Objicit denique Erasmus in hunc modum: quidquid est hæreseon in mundo, totū ferè naturum est vel ex philosophia, vel ex ipsis sacris litteris perperam intellectis: sed à libris Philosophorum nullus arcetur: nullus ergo similiter à sacris Litteris est repellendus.

Respondeo, latissimum esse discrimen, etiam in hoc puncto, inter gentiliū Philosophorū libros, & sacram Scripturam: sacram enim Scripturam Catholicorum quisque legit ut divina oracula authoritatis infallibilis, quā de causa nec illi contradicere, nec de ejusdem audet ambigere veritate, & animo constanti credit cuncta à se lecta: Unde

de si quidpiam in sacra Scriptura perversò intellexerit sensu, æquè constanter credit ac reliqua, nam secundum suum sensum arbitratur verba lecta à Spiritu S. esse dictata: quapropter conceptum errorem eà propugnat pertinaciâ, quâ divinas defenderet revelationes. At verò Gentilium Philosophorum scripta Christianus nullus sic legit, quasi divina forent oracula, sed velut doctrinas hominum erroribus & mendaciis obnoxiorum: Unde & liberè illis dissentit, contradicit, ac de lectorum veritate dubitat. Accedit, quod errores Gentilium sint prorsus aboleri ac proscripti à Christianismo, quapropter non est tantum periculum eosdem resuscitandi, aut imitandi, sicut errores grassantium hæresum, qui solâ sacrâ Scripturâ jactantur probari: Hinc est, quod rarissimè experiamur nasci hæreses ex lectione librorum Gentilium, sæpissimè verè ex indiscriminata sacræ Scripturæ lectione. Quoniam nihilominus sæpè contingit ex lectione librorum Gentilium, ac aliorum errorum exoriri vitia, ac hæreses propter argumentorum fallaciam verisimilitudinem, ac styli elegantem concinnitatem, caput sequens ab huiusmodi fursuris librorum lectione instanter dehortabitur.

CAP. X. HYDRÆ.

Auditio sermonum, ac lectio librorum Hæreticorum est causa prophanae Novitatis, seu Hæreseos.

OMnis interior animi motus ac affectio, humanitus acquisita, ab exteriori sensu ducit initium, ut enim vulgata Philosophorum habet paroemia, nihil est in intellectu, corpori alligato, quod prius non fuerit in sensu. Unde objectum bonum, sensu perceptum, bonæ animi affectionis est occasio ac illicium, malum è contra praviæ ac perversæ: tanti interest quid quis audiat, videat, aliove sensu percipiat. Hinc S. Basilus, *pravius*, inquit, *assuescere sermonibus, via quadam est ad rem ipsam*: Hæreticis proinde assuescere sermonibus sive voce pronuntiatis, sive calamo paratis, via est ad hæresim ipsam, quemadmodum, Apostolo docente, (a) *Fides ex auditu*, ita & ex auditu hæresis: & universim vita & mors intrant in animam per fenestras sensuum, vita, sive fides ac pietas per auditum ac lectionem sermonum, librorumque piorum, ac Ca-

a Rom. 10.

tholicorum, mores, seu impietas ac hæresis per
indiscretam auditionem ac lectionem sermo-
num ac librorum impiorum & Hæreticorum:
si enim libri Catholici Orthodoxa doctrinâ
ac pietate pleni ad fidei constantiam & piera-
tem addant calcar, etiam libri Hæretici incau-
tos lectores inducent ad hæresim: quô spe-
ctat illud Prophetæ Regii: (a) *Cum Sancto* ^{a Psal. 17.}
sanctus eris, & cum perverso perverteris. Nec
non istud Apostoli: (b) *Corrumpunt mores bo-* ^{b 1. Co-}
nos colloquia mala. Cum igitur consuetudo, ^{rinth. 13.}
convictus, ac colloquia cum hominibus per-
versis pervertant hominum mores, efficacius
tamen id præstat perversorum librorum incau-
ta lectio: licet enim verba efficacius mo-
veant, vehementius trahant, celeriusque ra-
pant quàm Scriptura, eò quod viva vox acu-
tius animum penetret: tamen ea quæ scribun-
tur, cum ex longa proveniant meditatione, me-
lius sunt digesta, accuratiusque coordinata,
quàm quæ voce ex tempore plerumque profe-
runtur; ideoque efficacior nonnumquam est
Scriptura quàm vox.

Quò verò efficacius curiosi alliciantur ad
Hæreticorum librorum lectionem, certiusque
incauti circumveniantur, solent Authores eo-
rundem illos quodam verborum splendore,
eloquentiâ, ac sublimi stylo adornare, & la-
tentes in eis hæreses specie quadam pietatis, &
sententiis ex sacris Litteris detruncatis, velut
aquis paleis, melleque venenum tegere & oc-
cultare:

a Collof.
2.

cultare : Unde monet Apostolus : (a) *Hu-
antem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate
sermonis. Quod exponens Theophylactus
subdit : Nemo vos decipiat verborum lenocinio
& sublimitate, ornatu scilicet & comitate, &
elegantia quadam dicendi. Quid enim si adse-
rat quispiam quæ ad persuadendum plurimum
valeant, ipse verò sit omnium prorsus, id est, ve-
ritatis ignarus ? Id sanè nihil est aliud, nisi ca-
piunculis quibusdam & sophismatibus mihi.*
b Rom. 16. (b) Monet idipsum Apostolus alio loco, ubi,
postquam Romanis ab Hæreticis cavendum
præcepisset, adjungit de ipsis Hæreticis : *Per-
dulces sermones, & benedictiones seducunt cor-
da innocentium.* Unde Origenes : (c) *Sapè,*
c Hom. 2.
super
Hier. inquit, *vidi aureum calicem in pulchro sermo-
nis ornatu, & dogmatum venena considerans
deprehendi calicem Babylonis.* Fucò igitur e-
loquentiæ, specieque pietatis, ut jam osten-
dam, Novatores adulterinas suas doctrinas
divenditant, simpliciumque animis instillant :
Nam serpens ille sub pulchris illis (ut prima
fronte videntur) Hæreticorum Scriptorum
floribus latens, ubi oculos ad legendum pel-
lexerit, virus suum animis statim tacitè afflat,
producta enim eorundem lectio sensus judi-
ciumq; corrumpit in iis, qui firmæ constantiq;
fidei antidoto non præmuniti res tam pestife-
ras tractare non verentur. Rudis enim mala-
rum artium tendicularumque Hæreticarum
Lector, in hujusmodi libris nihil frequentius
quàm

quàm Jesu Christi, quàm Salvatoris, quàm Domini nostri nomen, quàm fidem, fiduciam in Deo meritisque Christi, ac charitatem inculcatam videns, veram in eis fidem, meramque sanctitatem contineri statim arbitratur, atque inde mirifico lectionis studio magis magisque incenditur: nihil interim memor, nihil tam sacrum, nihil tam divinum esse, quo malignus spiritus non abutatur: ut in chartis superstitiosis indies videre licet, in quibus cum signis sanctæ Crucis, sacrisque nominibus, alia abominanda nomina & signa permiscantur. Non perpendens etiam, nullam tam abominandam esse, hæresim quæ aut nomine Christi, aut simulatâ pietate non pallietur; hæc quippe esca illa est, quâ homines curiosi & incauti à dæmone non aliter quàm hamo pisces capiuntur.

Cunctis igitur Catholicis indiscreta Hæreticorum librorum lectio existit exitialis: ac in primis juvenus hujusmodi laqueis irretitur, capiturque facilius, utpote in cujus animis experientiæ longæ defectu, certa ac firma aliqua veritatis cognitio, & veritatis à falsitate discretio non egit radices: externam enim illam & artificiosam orationis structuram admirati, nondum maturo ad judicandum his de rebus, quæ sub verbis latent judicio, facilè se impelli ac seduci patiuntur: est quippè juvenalis animus quasi cereus quarumcumque rerum characteres ac figuras, quæ imprimuntur,

tur,

^a Lib. 7. de
hæres. cap.
21. p. 5.

tur, facile recipiendi, quò autem semel est im-
buta recens, servabit odorem testa diu. (a) Un-
de refert Floremundus Remundus Calvinis-
tas in Gallia primæ Academicam juventutem
seduxisse, & per eam hæresim fuisse fundatam,
& sparsis per scholares hæreticis libellis, pro-
pagatam: & quia historia admodum est nota-
bilis, præsertim parentibus, ut diligenter cir-
cumspiciant, quibus Magistris proles suas tra-
dant erudiendas, ideò operæ pretium duxi
eam hic adscribere. „ Vernovius, Calvini
„ discipulus, Pictavii mansit, ut inter Acade-
„ micam juventutem, ad credendum natura
„ facilem, & novarum rerum cupidam, doctri-
„ næ suæ zizania disseminaret. Tam hic verò,
„ quàm reliqui illud imprimis agebant, ut
„ Professores & Rectores juventutis ad suas
„ partes adjungerent: non ignari, quemad-
„ modum prostrato Imperatore facilis ple-
„ rumque est victoria; sic his veluti juventu-
„ tis devictis Ducibus, facile gregarios illos
„ milites ductum illorum & auspicia sequi
„ solitos, manus quoque præbituros. Et qui-
„ dem ille quem Boni viri nomen assumpsisse
„ diximus, Aginni Rectorem quendam scho-
„ lasticæ juventutis, suarum parvium obru-
„ sit, qui primus Calvinismum ibi, licet rectè,
„ docuit. Mox huc illuc alii circummissi
„ sunt, qui hac potissimum ratione, corruptis
„ nimirum Præceptoribus, perniciosæ suæ do-
„ ctrinæ virus scholasticæ juventuti instillare
sata-

fatagerunt. Memini Burdigalæ ex horum,,
numero, sed inferioris subsellii Pædagogum,,
aliquem, consuetudinem illam quâ initio,,
lectionis cruce se quisque signare solet, tam-,,
quam ineptam & similiis potius convenien-,,
tem irrississe; deinde privatim capita quæ-,,
dam novæ religionis veluti per ludum & jo-,,
cum inculcasse. Quâ arte quid mirum si ani-,,
mos adhuc tenellos facilè subegerit? ,, Nam

*Quo semel est imbuta recens servabit odorem
Testa diu.*

Quemadmodum videmus, ea quæ prima a-,,
nimis pueritiæ impressa sunt, difficillimè ubi,,
vel paululum radices egerint, evelli. Ut enim,,
oculi maligni vel aspectus quoque ad ipsum,,
infantium cor facilè penetrat, eique virus,,
quodammodo affundit; sic teneri juventutis,,
animi hæreseos aconito facilè intoxicantur,,
nisi bonis remediis præservativis, ut vocant,,
muniti sint. Ethoc quidem modo, ut ad,,
propositum redeam, à Calvino missi Mer-,,
curii in in duabus illis Academiis, Tosolana,,
scilicet & Piæstaviensi, plurimum damni de-,,
derunt. Quid verò hoc mirum in juvenibus,,
quibus sanguis calet, & animus futuri im-,,
providus & periculi securus, cæca tam nova-,,
rum rerum quàm falsæ libertatis cupiditate,,
flagrat? Quid gratius his prædicari poterat,,
quàm à carniū esu etiam diebus vetitis non,,
absti-

„ abstinendum, non jejunandum, non peccatorum exomologesin apud Sacerdotem esse faciendam? Et alioqui ita comparatum est, ut nova etiam quaecumque magis placeant, quam usitata. Quocirca minus miror, non paucos nova hæc dogmata ita mordicus fuisse amplexos, ut etiam imberbes ferè adhuc tam corporis quam animæ jacturam facere maluerint, quam hæresi renuntiare. Adeo scilicet perversus ille spiritus animos illos teneros fascinaverat. Et hi quidem, ut est ætas illa, ubi semel frænos ruperit, ad quidvis audendum projecta, primi famulos contra Ecclesiam libellos templorum valvis affixerunt, fores effregerunt, statuas dejecerunt, baptisteria foedissime conspurcarunt, mille denique insolentias, noctu præsertim, vel sacrilegia potius, commiserunt. Decretum est etiam, ne cui scholarium, qui veritatis cognitionem haberet (hujus enim prætextu tamquam clypeo utebantur) sine ministrorum licentia domum discedere liceret. Discedentes verò ab iisdem copiosè instruebantur, quomodo domi & alibi passim se gerere, & quas divini Verbi, scilicet, amplificandi rationes inire deberent. Ne verò necessaria ad hanc rem desissent subsidia, multis libellis partim contra Ecclesiasticos diffamatoriis, partim fortiusculas quasdam precandi, & novæ fidei capita continentibus, emissarii illi instructi fuerunt.

fuerunt. Francisci I. enim & Henrici II. ,
 temporibus libelli illi Catechisti, qui postea ,
 regnante Francisco II. tanto numero in pu- ,
 blicum evolarunt , clanculum tantum cir- ,
 cumferebantur. Dicitur verò vix potest, quam ,
 latè pestis hæc inter Gallicam juventutem ,
 per totum ferè regnum brevi tempore pro- ,
 serpsit, aliis alios inficientibus, dum quis- ,
 que novæ illius religionis secreta expiscari ,
 conatur. Videre erat passim textores, suto ,
 res, sartores, fullones, institores, vel clam ,
 vel palam etiam ad populum de verbo Dei ,
 uti jactabant, declamantes, & novas fundan- ,
 tes Ecclesias. Satis illis erat, si novum Te- ,
 stamentum vulgari lingua legere, & ineptis ,
 quibusdam ratiunculis Catholicorum do- ,
 gmata impugnare, & in dubium revocare, ,
 omnia denique suo more explicare possent. ,
 Ecce ex quam tenuibus initiis ad tantam ma- ,
 gnitudinem progressa sit hæresis! ,

Quod Calvinicolæ, idipsum sparsis libellis
 machinati sunt Lutheri emissarii ad suam etiam
 hæresim in Gallia disseminandam, de qui-
 bus hæc narrat laudatus Floremundus. , (a) *2 Lib. 7. c. 5. n. 1.*
 Neque enim eo contenti, quod passim per to- ,
 tum regnum libellos suos Latinâ & Gallica ,
 lingua scriptos disseminassent, etiam in secre- ,
 tius Regis conclavè, pueri cujusdam, qui ,
 Myropolæ Regio, Ferreto nomine, inser- ,
 viebat, ad id opera abusi sunt, complusculas ,
 scedulas & chartas intulerunt, imò in ipso ,

cœnaculo sparserunt. Quid opus pluribus?
 Omnes hæresiarchæ hac callida libellorû sparsione hæresim suâ fundarunt ac propagarunt.
 Cum igitur Hæretici & juventutis depravatione, & libellorum emissionem errores suos instillent ac divulgent, inexcusabilis inprimis est eorum Catholicorum parentum levitas & incuria, imò crudelitas, qui proles suas Magistris Hæreticis, aut de hæresi suspectis, in litteris, aut alia arte tradunt instruendas; quid enim hoc est aliud quàm lupis committere agnos, & quorum genuerunt corpora, eorum enecare animas: satius sanè millies foret rudes & inopes educare cœlo, quàm Magistros aut Doctores reservare inferno, quod verosimillimè fit, dum tenera & improvida juvenus diuturnum tenet cum Hæreticis Magistris convictum, non enim inquietus ac turbulentus Hæreticorum animus eas silere sinit, aut virus contrinere, sed quamvis cum Catholicis nacti tractandi occasionem, mox in suæ sectæ erumpunt laudes, in Catholicæ verò fidei calumnias ac blasphemias. Unde sapienter noster, (a) Incognitus dictus, super Psalmos: *Notandum*, inquit, *quod in doctrina Hæreticorum talis est processus: quia primò ad ipsam audiendam fidelibus ab Hæreticis consulitur, secundo in ipsa per frequentem audium qui habituatur, tertio qui in ipsa habituatus, aliorum perversus Doctor efficitur.* Ecce, consummata hæreseos initium est Hæretici sermonis auditus! Mirari etiam

Ad Ps. i.
v. i.

etiam ac deplorari satis non potest eorum Catholicorum levitas ac temeritas, qui damnosa adacti curiositate, magna aviditate excipiunt ac legunt libellos fermento hæreticæ doctrinæ turgidos, qui tanto numero ab Hæreticis indies quaquaversum disperguntur, hinc enim tantus Catholicæ fidei in multis languor, hinc omnis seductionis ad hæresim origo. Plurima huc spectantia adduxi in Clipeo Religionis part. 1. cap. 4. 5. 6. & 17. quare, eò remittens, caput hoc in longius non produco.

CAP. XI. HYDRÆ.

*Negligentia Prelatorum Ecclesiæ,
ac Concionatorum, nec non ci-
vilis potestatis incuria, est cau-
sa prophane novitatis, siue
hæreseos.*

Quas hætenus prosecuti sumus prophane novitatis, seu hæreseos causas, sunt velut intrinsecæ, nam insunt personis ipsis quæ prophanas novitates inducunt. Præter has autem supersunt discutiendæ nonnullæ extrinsecæ, quæ non personis quibus insunt, sed aliis ansam præbent & occasionem hæreses susci-
Ec 2 tandi

tandi ac disseminandi; cuiusmodi potissimum sunt Prælatorum Ecclesiæ negligentia, civilisq; Magistratus incuria ac nimia conniventia, atq; neglectus prædicationis doctrinæ Catholicæ, quas præsens exhibebit caput. Est igitur negligentia earum rerum, quæ ad uniuscuiusque officiû pertinent prætermissio; sic Prælati Ecclesiarum negligentes sunt, qui nec secundum status sui exigentiam vivunt, nec oves sibi commissas, quo minus à lupis in ovile Christi irumpentibus diripiantur ac dilanientur, curant ac custodiunt: nec verbo Dei ac Sacramentorum pabulis reficiunt, & Vicariis mercenariis magis, aut etiam lupis, quàm fidelibus & sollicitis Pastoribus easdem pascendas, seu vetius mactandas ac perdendas committunt, ipsis interim superioribus Prælati aliis rebus ad suum officium minimè spectantibus, intentis. Cum tamen pastorum proprium sit circa gregem suum vigilare & excubare, nam ut optime dixit D. Antiochus, (a) *Oportet ut pastor totus sit mens, & oculus*, maximè dum lupubrum timeatur incursus. Unde cum Christus verus & bonus ille Pastor nasceretur, *erant pastores*, inquit Evangelista Lucas, (b) *in regione eadem vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem suum*. Quem textum ad rem nostram exponens S. Ambrosius, subdit: *Videte Ecclesiæ surgentis exordium, Christus nascitur, & pastores vigilare ceperunt, qui gentium greges, peccatorum more ante viventes, in aulam Domini congre-*

a Rom.
141.

b Luc. 2.

gregarent, ne quos spiritualium bestiarum per
effusas nocturnas tenebras paterentur incursum.
Et bene pastores vigilant, quos bonus pastor in-
format. Sed quare bonus pastor? Quia, co-
gnosco oves meas, inquit, (a) *Et cognoscunt me* a Ioan. 10.
mea: *Et animam meam pono pro ovi-
bus meis*: Unde convincuntur non esse boni
pastores, qui nec oves suas cognoscunt, aut
mores eorum & studia explorant, nec ab ovi-
bus cognoscuntur, aut consuluntur; aut si eas
cognoscant, & hæreseos scabie infici videant,
medicinam tamen salutaris correptionis non
adhibent, nec morbidas oves à grege separare
curant, & lupos venientes, aut etiam grassantes
fugare contemnunt, ipsimet fugientes, ut vi-
tam suam, aut etiam minoris momenti reculas,
quas pro concreditarum ovium salute expone-
re deberent, fervent: atque ita ostendunt se
non pastores esse, sed mercenarios, sollicitos
potius ut pascantur ab ovibus & de velleribus
earum ditentur, quam ut oves æternum sal-
ventur.

Horum pastorum crudelem socordiam in-
curiamq; arguens Propheta Ezechiel, (b) *non b Exech!*
ascendistis, inquit, ex adverso, neque posuistis cap. 13.
vos murum pro domo Israel, ut staretis in pralio
in die Domini, contra luporum, Hæreticorum,
inquam, invasiones. Apostolus quoq; Episco-
pos & Sacerdotes obnixè instanterque monet
ad indefessam sollicitamque gregis Dominici
custodiam & vigilantiam contra exurgentes

Ec 3

sedu-

a Act. 20.

b 1. Tim. 3.

c Ioan. 21.

d Marci. 16.

e 1. Pet. 2.

seductores: (a) Attendite, ait, vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo. Ego scio, quoniam intrabunt post discessionem meam lupi rapaces in vos, non parcentes gregi. Et ex vobis ipsis exurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se, propter quod vigilate. Timotheum autem tuum per Christum Iudicem obtestatur, ut adversus falsos Doctores, & eos qui tales sibi coacervant, constanter prædicet, ac vigilet: Testificor, inquit, coram Deo & Iesu Christo qui iudicaturus est vivos & mortuos, & per adventum ipsius, & regnum eius: Prædica verbum: instat oportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coacervabunt sibi Magistros, prurientes auribus, & à veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. Tu verò vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelista, ministerium tuum imple. Unicum ergo adversus hæreses remedium est sedula verbi Dei prædicatio, & sollicita Pastorum gregis Christi vigilantia, hinc Petro Pastori Pastorum dictum est à Christo: Pasce oves meas, pasce agnos meos: & cunctis Pastoribus: Prædicate Evangelium omni creatura. Et ipse Petrus omnibus Prælati ait: Pascite, qui in vobis est, gregem. Qui autem verior animæ pastus, quis magis necessarius cibis, quam verbum Dei, quo anima non solum

solum nutritur, sed etiam saginatur ac impinguatur? Unde non sine causa Hieremias plorat, dicens (a): *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.* a Thren. 4.

Ad Prælatos ac Prædicatores etiam spectat populum ignorantiae tenebris involutum illuminare, at lumen istud quod aliud, nisi prædicatio verbi Dei? *Lucerna*, inquit Propheta, (b) *pedibus meis verbum tuum, & lumen seminis meis.* b Ps. 118. Et iterum: *Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis.* ibid.

Nonne, si lumen quo quis ducendus ac dirigendus est, ab eo subtrahatur, necesse est ut in tenebris ambulans cespitet, & offendant? Quid ergo miri si populus prædicatione verbi Dei privatus frequenter in fide ac moribus erret? Imò mirandum potius foret, si populus verbi Divini annuntiatione destitutus, rectè semper de fidei mysteriis sentiret: cum enim illa quæ divinà fide credimus, humani intellectus superent capacitatem, ad ea rectè percipienda assurgere ex se nemo valet: oportet enim credere, ut postea intelligatur: *Nisi enim credideritis*, inquit Esaias, (c) *non intelligetis.* c Esa. 6. Credere autem sine prædicante non esse possibile testis est Apostolus: (d) *Quomodo*, d Rom. 10. ait, *credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante?* Ergo sic concludit post pauca) *fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei.*

Socordia ergo Prælatorum Ecclesiæ in vigi-

lando, & in verbo Dei populo annuntiando
 causa est & origo erroris in subditis: nec hoc
 tantum, sed & falsi Doctores ex Pastorum in-
 curia occasionem sumunt errores suos disse-
 minandi: nimia siquidem Prælatorum negli-
 gentia in causa est, ut non solum liberum sit
 perversis hominibus pro libito sentire, sed et-
 iam ea quæ senserint, impunè docere. Nam ut
 habet parabola seminantis apud Mattheū, (a)
*cū dormirent homines, venit inimicus, & su-
 perseminavit zizania in medio tritici.* Quid sit
 triticum, sive semen bonum, veritas ipsa expo-
 nit, dicens: *Semen est verbum Dei*, quod pri-
 mo à Christo seminatum est, qui veram & sa-
 nam mundo artulit doctrinam. Ad hujusau-
 tem seminis custodiam deputavit Episcopos &
 Sacerdotes, quibus verbum Dei est concedi-
 tum, & ut illud populo annuntient, manda-
 tum: eis autem dormientibus, hoc est pastora-
 lem sollicitudinem negligentibus, nec oves
 suas verbi Dei pabulo pascentibus, veniunt
 inimici Christi, id est, Hæretici, & à Prælato-
 rum Ecclesiæ socordia sumptâ audaciâ ac oc-
 casione, superseminant zizania falsæ doctrinæ,
 idque *in medio tritici*, hoc enim solemne est o-
 mnibus Hæreticis, quò facilius ac securius in-
 cautos seducant, semper suam hæresim & er-
 roneam doctrinam quibusdam aliis & Catho-
 licis permiscere, cujus mali causa est, ut dixi, pa-
 storum somnus tam altus, ut stertere, ac sensi-
 bus destituti videantur, unde fit ut & Pastores
 & oves fiant præda luporum.

Plurima hujus rei apud Historicos extant exempla, quorum insigniora quædam, ac temporibus nostris viciniore producam. Sanè Floremundus Remundus (a) causam indictæ Lutheranæ hæreseos Pastorum & Sacerdotum segnitiei, somno ac luxui adscribit, quia plerique opibus, quas longa pax Ecclesiæ attulerat, quasi indormiebant, suisque officiis segniter fungebantur. Tum vaticinium illud Prophetæ Amos impletum fuit, *Famem non panis & vini, sed divini Verbi mundo minantis*, Imo tempus illud erat, de quo Esaias dicit, *Sacerdotes aquè ac simplicem populum rudes fore atque ignorantes.*, Magna pars Prælatorum & Ecclesiæ Præsulum, antiqua sua possessione contenti, suam vitam ducebant, parum interim de legendis sacris Libris solliciti, donec improvise super eos venit tempestas & turbo, uti in diebus Noë diluvium. O infortunati Archimedes, qui interea dum civitas vestra diripitur, figuris in pulvere describendis occupamini! O canes culinæ potius quàm custodiendo gregi intenti! qui dum muti estis, ac mille & quadringentorum annorum possessioni ac præscriptioni nimium fiditis, & oves lupo, & vestram ipsorum causam hostibus ferme prodidistis. Quid enim de ignorantia, luxu & vitiis temporum illorum dicam? quibus plerique immergi, nihil aliud quàm otium spectabant, & cuticulam suam tantùm curabant. Hactenus

Ec s

Flo-

a Lib. 2.
cap. ult.
n. 6.

Floremundus, qui jure Pastorum gregis Dominici perstringit socordiam, utpotè quæ lupis ad oves dilaniandas patefecit aditum, & Germaniam penè totam Lutherana hæreseos veneno infecit. Eadem pastoralis negligentia ac conniventia Lutheranis in Gallia ansam & occasionem præbuit novum suum Evangelium in Christianissimorum Regum regno etiam disseminandi, rem totam enarrat laudatus Floremundus (a), ut sequitur. „Ajunt
 „ novellæ Ecclesiæ Historici in urbe Mel-
 „ deni Evangelium (Lutheranismum intel-
 „ lige) fideliter fuisse annunciatum, alacriter
 „ receptum, auctum brevi tempore admirabi-
 „ liter, & constanter propugnatum. Erat
 „ tum ejus loci Episcopus Guilielmus Brisslo-
 „ netus, qui licet circa gregis fidei suæ com-
 „ missi custodiam non esset indiligens, pri-
 „ mus tamen Lutheranis ibi portam aperuisse
 „ existimatur, curiositate quadam ductus,
 „ cæteroqui laudabili, si cum prudentia fuisset
 „ conjuncta. Is enim contracta cum no vis li-
 „ terarum Professoribus, qui Lutetiam tunc
 „ undique convolarant, & multorum aures
 „ atque animos Græcissationibus & Hebrai-
 „ zationibus suis titillabant, notitiâ & fami-
 „ liaritate, aliquot ex iis Lutheranis Zuinglia-
 „ nis ad se evocavit. Et horum quidem manibus
 „ prima hæreseos semina in Galliis jacta, pau-
 „ latim adoleverunt, *Nimia facilitatis Episco-
 „ po ad conatus eorum connivente.* Neque e-
 nim

a Lib. 7.
 cap. 8. n. 1.
 c. 2.

nim quis solus sibi errat, ut ait Sapiens; sed, alios quoque in devia mittit: ac ferè fit, ut, stulti stultitiam suam & deliria aliis, quibus, cum sunt, tamquam scabiem affricent. Hi, ergo Meldas profecti, sub Catholico habitu, semi Lutheranorum (sic enim erant), personam occultantes, mox in civium familiaritatem sese insinuarunt, priscæ interim, Majorum pietati, à qua planè discessisse videri non volebant, novum aliquod dogma, aspergentes, ac præcipuè D. Virgini Deiparæ, & sanctis Cœlitibus exhibitum hætenus honorem, quasi is Deo soli deberetur, calumniantes: qua arte olim quoque Arriani usi sunt. Deitatem Filio, quod illa soli Patri competeret, detrahentes: interim verò modò hunc, modò illum fidei articulum, partim cuniculis, partim aperto Marte, per S. Scripturam malè detortam, impugnant, & convellentes. Et faciliè quidem illis fuit, ut est gens hominum novitatis avida, eorum animos, qui aures ipsis præbebant, novis dogmatibus imbuere, quum plerique indocti essent & simplices, manuariis artibus, vitam sustentantes, sartores, sutores, textores, & id genus. Ubi verò diutius se latere non posse animadverterunt (jam enim ubique fama de hæresi Meldis gliscente percrebuerat) mature collectis velis antequam tempestas ingrueret, naviculam in tutum aliquem portum subducendum sibi statuerunt;

runt;

„runt ; Episcopo non minus benignè tutum
 „illis exitum quàm ingressum antea proce-
 „rante , & illis vel solo martyrii nomine alia
 „ad fugam addente. Episcopus præventus, &
 „hæreseos accusatus , ad primam statim cor-
 „reptionem , ignorantiam suam fassus est, ac
 „tandem ad sanio rem mentem rediens, er-
 „rorem agnovit, ac resipuit, & ad extremum
 „usque spiritum deinceps in Catholica Eccle-
 „sia perseveravit. „ Hæc Floremundus, qui
 „alibi etiam refert (a), Genevensen Episco-
 „pum, unâ cum Clero civitate à Calvinianis
 „pulsam, quia hominibus rerum novarum
 „studiosis, aditum, prout debuit, non ob-
 „struxerat. Ecce unius Episcopi incauta curio-
 „sitas, negligentia ac conniventia cum novis
 „subdolisq; Doctoribus initium dedit horren-
 „dò illi hæreseos incendio, quò tot deinceps
 „Provinciæ ac civitates conflagnarunt : Unde
 „bene monet Sapiens (b) : *Consilium custodiet*
 „*te, Græcus legit, Vigilia custodiet te, ut eruam*
 „*à via mala, & ab homine qui loquitur perversa*
 „quæ enim via peior labyrintho hæreseos, quæ
 „tamen carnalibus hominibus, malitiâ suâ ex-
 „cæcatis, videretur recta, sed novissimæ ius ad
 „infernum deducunt : quis etiam queat loqui
 „perversiora quàm hæretici, quorum lingua à
 „gehenna inflammata ac infecta animas au-
 „dientium enecat, omnisque boni operis, me-
 „riti ac salutis, fidem inquam, destruit ac sub-
 „vertit.

a Lib. 7.
 cap. 17.

b Prov. 2.

State

Stare ergo super custodiam Pastores, vigilate & lupos arcete, qui, hisce præsertim in partibus hæreticis circumdatis ac vicinis, gregibus vestris insidiantur, & indefinenter circumcumeunt, quærentes oves incautas quas devorent, ne & vos & oves fiatís lupis in prædam. Et vos, Præcones verbi Dei, avitæ fidei defensores, inquirete diligenter in fraudes, dolos & laqueos Novatorum, & fideli populo annuntiate omnes adinventiones eorum, easque detegite, ne eisdem circumveniantur simplices Catholici; ne sitis canes muti non valentes latrare, sed latrate, mordete, necate grassantes lupos, non ferrò, sed gladiò spiritus, quod est Verbum Dei: indigni profectò sunt Prædicatoris officio, qui, aut ignorantiam impediti, aut pusillanimitate deterriti, aut Novatorum errores ac fraudes nolunt, aut verentur palam denuntiare ac insectari: felices autem terque vos arbitremini Beatos, si pro nomine Jesu, pro ejus fide & Ecclesia non dico contumelias tantum, sed & cruces, carceres, patibula, mortem denique ipsam paridigni habeamini à summo illo Pastore, qui & pro vobis, & pro omnibus perditis ovibus animam suam posuit: si ille, & nos debemus pro fratribus nostris salvandis animas nostras ponere, qui verò sic oderit animam suam, in vitam æternam custodiet eam.

Quæ de Prælatorum Ecclesiæ negligentia differui, de nimia Principum civilium cum hære-

hæreticis conniventia, servata proportione, etiam veniunt intelligenda, dum enim ipsi de sunt officio, nec in hæreticos Rerum publicarum perturbatores justâ animadvertunt severitate, Novatores liberè, quia impune, hæreseos suæ venena diffundunt. Cujus rei exempla passim apud Ecclesiasticos & civiles historicos sunt obvia, quædam adducam ex Domino Conrado Bruno (a). Sicut ergo Arriana hæresis, ut Constantini Principis diligentia in Concilio Nicæno damnata atque suppressa fuit: ita negligentia, & conniventia Constantii in immensum aucta, totum prope orbem turbavit, atque devastavit. Sic etiam Eutichiana hæresis negligentia Theodosii junioris in Concilio illo Latrocinali Ephesino secundo (sic enim à Divo Leone appellatur) tantum collegit virium, ut, etsi diligentia Martiani Imperatoris in Concilio Chalcedonensi postea sopita fuerit: tamen multo post tempore, quantalibet succedentium Patrum atque Principum diligentia & prudentia, radicatus extirpari non potuerit. Et Wentzeslæi Regis negligentia Hussitica hæresis in Bohemia, non solum nata, sed ita etiam confirmata est, tantumque roboris accepit, ut tamen in Concilio Constantiensi, ante annos plus minus centum & triginta, damnata fuerit, tamen hodie etiam majorem Bohemici Regni partem occupet: quàm & ipsam nostris temporibus (incertum Pontificum, ne an Principum

a De seditionis lib. 2. cap. 22.

cupum negligentia) denuò reerudescenrem ,
non solum in Germania , sed in cæteris etiam
Christiani orbis Regnis & Nationibus, quàm
latissimè diffusam ac propagatam videmus,
Hactenus Conradus Brunus,

Ut proximius ad novissimas Hæreses pro-
ducamus narrationem , sanè Floremundus
Remundus pluribus demonstrat argumentis ,
confusissimam Lutheri Calvinique hæresim
sæcularium potestatum lenitate , negligentia
ac coniventia etiam fuisse ortam , radicatum
ac propagatam : *Uterque*, inquit , nimirum
Cardinalis Cajetanus Legatus Pontificis , &
Imperator , *lenitate utendum sibi existimavit :*
quod remedium invalescentibus malis admodum
est periculosum. , Testatur enim experientia ,
ita prosequitur Remundus a, morbos pecu-
dum magis magisque ingravescere & dispalari.

a Lib. 1.
cap. 9 &
alibi.

Dum medicas adhibere manus ad vulnera pastor
Abnegat, & meliora Deos sedet omina poscens.

Et quemadmodum urtica levi & suspensa ,
manu contacta urit, at rudi manu compressa ,
obrunditur, ac vim suam perdit : sic nascens ,
quæcumque hæresis facile opprimi potest, si ,
Auctori os claudatur , & irrisa ejus stultitia ,
& temeritate, vox planè adimatur. Hoc ,
modo multorum faruitas sanata fuit. Con-
tra obstinatos verò non verbis , sed factis ,
non lenibus sed asperis remediis utendum ,
primisque principiis obstandum est. Dila-
tio

436 Hydræ prophan. Novit.

„tio enim seu mora novas malo addit vires
 „tantoque illud fit incurabilius, quanto magis
 „inveterascit. Hinc Synesius ad Imperato-
 „rem Arcadium sic scribit : malum nascens
 „facile avertitur & sanatur : at ubi invetera-
 „verit, omnem medicinam respuit. Nimi-
 „rum.

--- Serò medicina paratur

Quum mala per longas invaluerit moras.

„Et sapienter monet Aristoteles, ad præ-
 „cavendas Imperiorum ruinas, turbarum
 „quamvis tenuissimis initiis esse occurren-
 „dum. Nam quemadmodum in fluminibus
 „videmus, si quid inciderit, aut aquarum
 „impetu eò delatum sit, quod aquarum flu-
 „xum remoretur, paulatim molem accresce-
 „re, ac sæpe integras Insulas existere : sic
 „mundi huius, ac præcipuè religionis nego-
 „tiis ex parvis initiis magnæ rerum mutatio-
 „nes sequuntur. An non exigua Arianismi
 „Alexandriæ accensa scintilla totum ferè ter-
 „rarum Orbem fœdo incendio involvit, eò
 „quod primo sui ortu non fuerat extincta.
 „Sic Lutherana quoque hæresis ex obscuro
 „Germaniæ angulo progressa, magnam Chri-
 „stianæ Reipublicæ partem suâ contagione
 „infecit, eam ob causam, quod initia ejusel-
 „sent neglecta. Sed hæc divinæ voluntatis e-
 „rant permissiones : hanc pœnam, adeoque
 multo

multo maiorem peccata nostra mereban-
tur. Et quamvis veræ causæ nos lateant, sic,
tamen judicare oportet, eas planè esse iustis-
simas, ut quæ à iustissimo omnium causa-
rum motore, qui in numero & mensura
omnia disposuit, procedunt, hæc ad rem no-
stram opportunè haudatus Remundus.

Ex dictis colligere licet, vigilantiam ac dili-
gentiam Prælatorum Ecclesiæ, nec non civilis
potestatis, pro officii sui ratione, sollicitudine,
fidem servari, populi que devotionem imper-
turbatam custodiri; è contra verò, eorumdem
negligentiam ac cum Novatoribus conniven-
tiam hæreses induci, idque non solum cum spi-
ritualis, sed & cum temporalis politiæ excidio:
hinc utraque illa potestas spiritalis & civilis,
quælibet juxta muneris sui exigentiam, pro fi-
dei Religionisque custodia debent excubare:
sunt enim velut duo oculi, ac duo Brachia à
Christo corpori suo, quod est Ecclesia, data
ad ejusdem defensionem. Appositè etiam V.
noster Thomas Waldensis (a) adversus
Wicleffistas decertans Ecclesiam comparat
Dinæ illi Filia Lix, in cujus violationis puni-
tionem & ultionem conspirarunt bini Dinæ
Fratres Simeon & Levi (b) quos figuram ges-
sisse docet Binæ istius potestatis spiritalis ni-
mirum & civilis respectu Ecclesiæ, cujus Di-
nam figuram dicit, adversus hæreticos defen-
dendæ: uti ergo duo illi fratres pari succensi
Zelo, collatisque viribus sororis suæ ulci fuere
stuprum; ita etiam Ecclesiastica & civilis pote-
stas

a Tom. 2.
lib. 2. art. 3
cap. 20.

b Gen. 34

F f

stas

stas Ecclesiæ Christi illatam injuriam, aut ab
 hæreticis inferendam debent vindicare, aut
 propulsare: *Utraque enim potestas, inquit val-*
deus ille Ecclesiæ Doctor, debet alteri vicissim
succurrere, non quidem ut utens potestate, sed
fraternitatis accessu: quemadmodum Sapiens
ait Proverb. 18. Frater qui adjuvatur à Fratre
quasi civitas firma. Et Ecclesiastici 40. Fratres
in adiutorium & in tempore tribulationis, &
super eos misericordia liberabit. Et ita altern-
trum uterque Frater, sive Simeon, sive Levi, id
est sacerdotalis, vel militaris potestas ad ereptio-
nem Dina de manu corruptoris vi charitatis, et
non auctoritatis assurgit: dicens, quia soror
nostra parva est, id est impotens, & ubera non
habet: quid faciemus sorori nostræ? Hoc etiam
attento, ne Princeps Rex terrenus potestatem suam
magnâ reverentia & exhibitione humilitatis et-
iam tempore necessitatis exerceat, ne tunc temer-
incensum offerat cum Oza, inde displiceat Do-
cui promissit obsequium. Præmiserat autem Do-
ctor noster sequentia. Mihi videtur Ecclesia
 » politia sive laicalis vel Cleri una Virgo quasi
 » Dina Filia Jacob Christi Jesu Patris cœlestis
 » Quam, si ipsa quandoque justas metas sit
 » gressa per libidinosum Principem, continget
 » esse pollutam, sequitur *infra*. Sed habet Vir-
 » go duos Fratres Simonem & Levi, sacerdo-
 » talem scilicet & Principalem potentiam: ubi
 » verò principalis seu militaris potestas tepue-
 » rit, saltem modo suo Frater Levi sorori suc-
 » currat. Maximè ubi ab incolis terræ vel reg-
 » ni fuerit accersitus. Si etiam intra sacerdo-
 » tem cœtum extremus languor Ecclesiam
 » occupat, terrenus Princeps potestatis suæ
 brachium,

Cant. 8.

brachium, saltem ut ipsi sacerdotes eum doce-
cebunt, decenter exponat. Nolo autem ut
Princeps, aut Rex terrenus potentiam suam,
vel legum suarum vires super Christi sacer-
dotes jactanter, maximè necessitatis tempo-
re, commemoret.

Proferam modo ex eodem Doctore (a) a *Tom. 1.*
Principum aliquot exempla, qui fidem suam *epist. ad*
hac in re præclare liberarunt, seque ut murum *Papam.*
æneum adversus irrumperentes hæreticos op-
posuerunt. Tempore Philippi filii Ludovici,
Regis Francorum, Publicanorum Hæresis,
surrexit in Francia, dicentium parvulos non
Baptizandos, donec ad intelligibilem veni-
rent ætatem. Non orandum pro mortuis,
non Sanctorum suffragia expetenda. Non
nulli eorum in Angliam venerant, qui apud
Oponesfordiam deprehensi, jubente Rege,
Henrico secundo, clave candente in fronti-
bus deformiter sunt signati, & effugati. Ve-
niamus ad nostros. Rex Henricus quintus,
Christo, & mundo commendatissimus, in-
ter Reges gaudebat, in ipso regni sui primor-
dio primo contra Witcleffistas hæreticos e-
rexisse vexillum: dum scilicet ad Christi Na-
talem cum duce iniquitatis eorum Joanne
Castri veteris, contra inclytum Regem con-
spirare cœperunt. Nec mora longa procescit,
quin statutum publicum per omne regni
conciliū in publico emanavit, addicto, quod
omnes Witcleffistæ sicut Dei proditores esset,
sic proditores Regis proscriptis bonis cense-
rentur, & regni. Duplici pœnæ dandi: incen-
dio propter Deum: suspendio propter regem.
Factumque est ita: stat res jure perenni. Mul-

F f a

cieg-

„tiorum deprehensi ignibus consumpti
 „sunt, contriti sunt: & sic malignantes habita-
 „opportunitate, relicto regno decesserunt. O
 Zelum cunctis Principibus commendabilem
 Si ea curâ ac severitate in exorientes Novato-
 res Germani inquisivissent ac animadvertis-
 sent, non tam horrendis hæresibus ac cædibus
 animarum magis quam corporum æstuas-
 Germania, aliæque Nationes, ad quas è Ger-
 mania veneni hæreseos disseminatores accu-
 rerunt ac irrepserunt, à nimia Principum leni-
 tate ac levitate sumprâ grassandi audaciâ. Hi-
 sce autem malis ac periculis sapiant Principes,
 ac Magistratus Catholicarum adhuc Rerum
 publicarum, & omni sollicitudine Novatori-
 bus in suas Communitates præcludant ad-
 tum, quosque subintrasse deprehenderint, in
 eos sine dilatione justâ animadvertant seve-
 ritate, ne scintilla hæreseos contempta inextin-
 guibile exciter incendium.

CAPUT. XII.

*Peccata populi sunt causa Prophanæ
 novitatis, si vè
 hæreseos.*

Dicta usque modò certum ac manifestum
 reddunt, vitia pravaque hominum in-
 clinationes eos ad Prophanas novitates
 excogitandas ac disseminandas instigare, ad-
 eoque propria Novatorum peccata esse causas
 hæresum & schismatum: juxta quod prædixit
 a Cap. I. Propheta Sophonias: (a) *Tribulabo homines,*
 Es am.

Et ambulabunt ut caci, quia Domino peccave-
runt. Unde & S. Anselmus exponens illud A- a *Ephes.*
postoli ad Ephesios, ut non circumferamur om- cap. 4.
ni vento doctrina in nequitia hominum, sic lo-
quitur: In nequitia hominum dixit, quia heresis
non est nisi in anima subdita peccatis: quia pecca-
ta commissasunt causa, ut Deus permittat eos
errare in baratrum heresis. Quod exemplo
suo clarè nimis ostenderunt novissimi Hære-
siarchæ, qui, cum æstuarent invidiâ, ambitiosâ
tumerent avaritiâ, difflorentque voluptate,
Ecclesiam, in qua Christi exemplo docetur
fraterna charitas, humilitas, sui abnegatio, ac
voluptatum contemptio, verbò, arcta salutis
via, lacerarunt, ac deseruerunt ob percipiras
delitias. Lutheri licentiosam ac voluptuosam
reformationem, difformationem dixerim po-
tius, describit in hæc verba Floremundus Re-
mundus. (b) Quemadmodum crocodilus b Lib. 1.
durissimis squamis undique munitus non,, cap. 12.
facile nisi ventre nudo & aperto lædi potest;,,
sic Lutherus Corpus Ecclesiæ munitum qua-,,
si clypeis, per carnalem in ea partem, tam-,,
quam ventrem potissimum impugnare vo-,,
luptates ad quas omnem suam doctrinam &,,
dogmata direxit: non ignarus naturâ homi-,,
nem fere à coelibatu, jejunio, poenitentia, ab-,,
negatione sui, bajulatione Crucis ac cæteris,,
austeræ vitæ exercitiis abhorere. Et certè, si-,,
cuti Christi Ecclesia est ædificata super Pe-,,
tram duram, laboriosam &c. Ita Lutheri,,
Ecclesia omnisque ejus doctrina ventri quasi,,
est inædificata: ut in qua gulosi nec Vigiliæ,,
nec Quadragesimam, nec ullos dies esuriales,,
reperituri sunt, nec judicium suum ulli subji-,,
cere

cere seu captivare, nec voluntatem suam resignare coguntur. Quocirca ut suam religionem carnalibus hominibus acceptiorem faceret, jejunia in convivia, cilicia in teneras subuculas, servitutem in libertatem commutandam, & Monachorum Deoque dicatarum Virginum claustra perfringenda fibi putavit: summa suo cuique modo vivendi genioque indulgendi licentia proposita. Licentia, inquam, pessima & infami omnium, Hæreseon lena & conciliatrice. Hæc enim illa est, quæ Hæresibus portam aperit, viam sternit, & planum facilemque cursum reddit, non vivendi tantum ut velis, sed credendi, etiam quæ velis, libertas. *Credamus modo, satis est*, clamabat Lutherus de grege porci, *quæ quanto es improbius, tanto es Deo propinquior. O detestabilem doctrinam! quæ omnem reverentiam & cultum Dei convellit & tollit. Hæc Floremundus, quæ cum per aperitissima exempla etiam hodie sint comprobata, supersedeo.*

Non solum autem propter propria peccata Novatorum permittit eos Deus decipi, errores Hæresesque disseminare, sed etiam propter peccata populi permittit Deus quandoque ut culpâ suâ exurgant, aut irrumpani falsi doctores, à quibus in Hæresim abducantur: Sic enim comminatur Dominus Impiis Judæis apud Ezechielem: (b) *Fili hominis, viri isti posuerunt immunditias suas in cordibus suis, & scandalum iniquitatis suæ statuerunt contra faciem suam. Numquid interrogatus respondebo eis? Propter hoc loquere eis, & dices ad eos: Hæc dicit Dominus Deus: Homo, homo de domo Israel,*

qui

*a Tom. 4
fol. 319.*

*b Ezech.
cap. 14.*

qui posuerit immunditias suas in corde suo, & scandalum iniquitatis sue statuerit contra faciem suam, & venerit ad Prophetam interrogans per eum me: ego Dominus respondebo ei in multitudine immunditiarum suarum, ut capiat domus Israel in corde suo, quo recesserunt a me in cunctis idolis suis. Propterea dic ad domum Israel: Hec dicit Dominus Deus: Convertimini & recedite ab idolis vestris, & ab Universis contaminationibus vestris avertite facies vestras: quia Homo, homo de domo Israel, & de proselytis quicumque advena fuerit in Israel, si alienatus fuerit à me, & posuerit idola sua in corde suo, & scandalum iniquitatis sue statuerit contra faciem suam, & venerit ad Prophetam, ut interroget per eum me: ego Dominus respondebo ei per me, & ponam faciem meam super hominem illum, & faciam eum in exemplum & in Proverbium, & disperdam eum de medio populi mei, & scietis quia ego Dominus. Et Propheta cum erraverit, & locutus fuerit verbum, ego Dominus decepi Prophetam illum: & extendam manum meam super eum, & delebo eum de medio populi mei Israel: & portabunt iniquitatem suam. luxuria iniquitatem interrogantis, sic iniquitas Propheta erit. Hæc ibi. Ex quo Scripturæ loco aperte colligitur populo iniquo propter sua demerita hæreticos doctores à Deo permitti. Quod Germaniæ, Angliæ, aliisque evenit Nationibus, quibus Lutherus ac Calvinus facti sunt falsi Prophetæ & Pseudoapostoli: nam illorum manifesta erant opera carnis, in luxuriis, gula, & crapula, aliisque peccatis, atque ita gloria eorum, qui terrena sapiebant, versa est in confusionem: quare evenisse oportebat quod

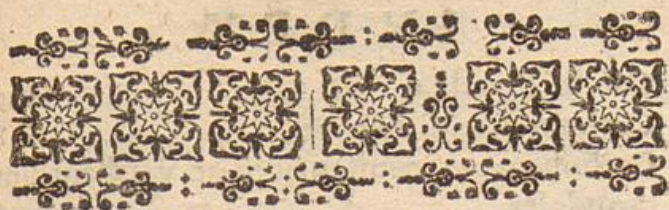
444 Hydræ prophan. Novit.

a Ioan. 16

Dominus per Prophetam minatus est, ut juxta iniquitatem interrogantis, iniquitas fuerit Prophetæ falsi & mendacis. (a) quo errore ac deceptione non aliâ avocandi sunt viâ, quam illâ, quam ostendit Dominus, ut scilicet convertantur à viis suis pessimis, & male actorum eos poeniteat, vitamque commutent in melius, & tandem si Dominum oraverint, Ut veritatem suam eis ostendat, promissionem suam implebit qua dixit: *Petite & accipietis, pulsate & aperietur vobis.* Amen. Idem moniti sint Catholici adhuc ex hæreseos peste suspersites, nimirum ut vitam suam ad Christianæ disciplinæ normam studeant componere ac conformare, ne, peccatis eorum offensus Dominus, fidei Catholicæ vineam auferat ab eis, & det genti facienti fructus ejus, infidelesque servos à circumcursantibus lupis falsis inquam Prophetis ac Pseudo-Apostolis invadi sinat, morderi ac dilacerari. Quod per suam clementiam benignissimus avertat Deus, Patrocicante ejus misericordissimâ Matre, hæresum Interemptrice, Mariâ, Christianorum refugio, meâ, omniumque Carmelitarum singularissimâ Patrona.

F I N I S.

INDEX

Rerum Memorabilium.

A.

Busus Catholicorum exaggerant Novatores, 185.201

Albigensium hæresi Deus opposuit SS.Dominicum & Franciscum, 65

Amor proprius est causa Prophanæ novitatis. 91.& seqq.

Ambitio inducit hæreses & Schismata. 10.94.& seqq.

Antiquitas est mensura veræ fidei. 53.& seqq. 253.

Avaritia est causa Prophanæ novitatis, 121.& seqq.

B

Benignitas Dei ac Confessariorum erga poenitentes commendata, 219.& seqq.

C.

Campanâ unicâ cur Catholici ad conciones vocentur. 178

Calvini

I N D E X

- Calvini superbia, 183
- Catholici frigidi descripti, 183
- Catholicorum constantium ac vacillantium
indoles, 53. & seqq. 55.
- Catholici majorum Hæreditatem contra No-
vatores propugnant, 184. & seqq.
- Canones antiquos recudunt Novatores zel-
distorto, 289. & seqq.
- Canones antiqui hodie non observati, 290. &
seqq.
- Carmelita gratis prædicans contra Witcleff-
istas arguit eorum avaritiam, 113
- Claves Petri nituntur tollere inimici pœnitentia,
212. & seqq.
- Claves cœli certiores cordibus Regum, 224.
- Clerus Witcleffisticus ex avaritia pro facultatibus Ecclesiæ contra Catholicos decetabat, 131
- Clerus Witcleffisticus redditus Ecclesiæ rapiebat, & Religiosis invadebat, 145. & seqq.
- Clerici non poterant antiquitus comedere in cauponis, 251
- Clerici non possunt soli ad feminas accedere, 292.
- Clerici non possunt cohabitare feminis extraneis, 293
- Constantia in fide commendata, 56
- Contentio pertinax est causa Schismatis.
- Contentiosorum indoles, 156. & seqq.
- Confessariorum quorundam perstringitur rigor, 207
- Confes-

R E R U M.

Confessariis in taxanda satisfactione nimis
anxiis consolatoria datur instructio, 217. &
seqq.

Confessarii non debent ex prævia satisfactio-
ne judicare de pœnitentium dispositione,
217. & seqq.

Confessarius in taxanda pœnitentia, humanâ
sit contentus prudentiâ, 238

Confessarii debent credere pœnitentibus, 218.
220.

Confessarii nimis rigidi agunt pœniten-
tes in desperationem, 221. & seqq.
227.

Confessarii debent absolvere pœnitentes
etiamsi timeant relapsum, 222. &
seqq.

Confessarii debent esse benigni erga pœniten-
tes, 226. & seqq.

Confessarii debent esse memores propriæ in-
firmitatis, ut sint misericordes erga pœni-
tentes, 232

Confessarii severi diabolum habent magi-
strum, 233. & seqq.

Confessarii nimis rigidi horrendum exem-
plum. 234

Confessariis Scrupulosis & rigidis salutare
datur monitum, 234. & seqq.
239.

Confessarii difficiles in impertiendo absolu-
tionem, timeant ne moriantur inabsoluti,
235. & seqq. 245

Confessariis parvas pœnitentias imponentes
datur solatium, 236. & seqq.

INDEX

Confessariorum rigidorum de æqualitate
divinæ justitiæ & misericordiæ argumen-
tum solvitur, 245. & seq.

D.

Delicta hæresis suspicionem ingerentia, 87.
& seqq.

Depositum Ecclesiæ antiqua doctrina, 266.
272.

Deus est. pronior ad parcendum quam ad
puniendum, 240. & seqq.

Deus mavult misericordiam, quàm externam
pœnitentiam, 247. 250

Diabolus ad fraudem utitur scriptura,
318.

Discordia in religione est causa hæresis, 150.
& seqq.

Doctores cum Ecclesia recipiendi, non Eccle-
sia cum doctoribus deferenda, 45

Docti viri cur hæreses spargere permittan-
tur, 53. & seqq.

Dubius in fide quando sit hæreticus, 9

E.

Ecclésiæ infallibilitas, 3. & seqq.

Ecclesiæ modernæ calamitas, 69

Ecclesiæ membra diversa habent officia, 385.
& seqq.

Ecclesiam omnes hæretici impugnant, 175

Ecclesiæ persecutio est ejusdem correctio, 70.
175.

Ecclesia appugnari potest, expugnari non po-
test, 185

Epis-

R E R V M.

Episcopi debent esse hostes Prophanæ novita-
tis, 304

Epistolæ Pauli sunt difficiles intellectu, 325.
349.358.

Error in fide sine pertinacia excusatur,
10.

Evangelium omnes jactant Novatores, 112.
& seqq.

F.

Fidei nomine quæ veniant, 2
Fidei certitudo, 3.264

Fidei fundamenta, 183. & seqq.

Fides nulla prorsus autoritate immutan-
da. 261. & seqq.

Fides nec syllabæ mutationem admittit, 267.
272.

Fidei minima mutatio totius causat rui-
nam, 268

Fides exponenda, non mutanda, 295

G.

Vacat.

H.

Hæresis ac hæretici describuntur, 1. &
seqq.

Hæretici quidam latent in Ecclesia, 6.75
79.83.

Hæretici errores ut mysteria divendunt.
7.

Hæresi-

I N D E X

Hæresiarcha quis,	13
Hæresis ac Schismatis discrimen,	14
Hæretici pietatis simulatores,	22. & seqq.
Hæreticis novis novos opponit Deus antago-	
nistas,	64. & seqq.
Hæresis gradus,	75. & seqq.
Hæretici dolosi detecti,	79. & seqq.
Hæretici insolenter superbi,	93. 101. & seqq.
Hæreticus est Diaboli adjutor & Filius,	167.
Hæreticorum inter se dissidia,	175. & seqq.
Hæretici solo novitatis titulo confutantur,	281. & seqq.
Hæretici ex lege Christi Christum crucifi-	
gunt,	323
Hæretici carent Scripturâ,	257. & seqq.

I.

I ngenii præstantia superbiâ elatâ, Hæreses	
causat,	48
Iactantia Hæreticorum insolentissima,	
III.	111.
Invidia est causa Prophanæ novitatis,	138. & seqq.
Juvenes Hæreticorum Librorum Lectione	
pervertuntur,	417. & seqq.

R E R U M.

L.

Librorum Hæreticorum Lectio Hæresim
causat. cap. 10. per totum, 414
Lutheri ambitio, 109. Iactantia inaudita,
110. & seqq.
Lutherus unius cappæ, & 60. flor. pretio hæ-
reses suas est adoratus, 134

M.

Mulierum temeritas in legendo scripturas,
369. 378. 382. 384. 409.
Mulieres apud Novatores docendi munus
usurpant, 379. & seqq.

N.

Novitas Prophana omnis generis inducit
mala, 23. & seqq.
Novatores Magistros suos arroganter extol-
lunt, 39. & seqq.
Novandi libido religionem evertit, 26.
251.
Novatorum mira Hypocrisis & sævitia, 26. &
seqq.
Novatores pacem publicam perturbant,
27.
Novatores blandis sermonibus seducunt in-
cautos, 28
Novatores ut pestes fugiendi, 37. 81. 86. 273.
355.
Novatores cur Deus grassari permittat. 38.
& seqq.

NOVI

I N D E X

- Novitates Prophanæ sunt occasio magnarum
Btilitarum, 56. & seqq.
- Novatores sunt lupi & apparent Pasto-
res, 43. 84.
- Novatores depicti in Nestorio 42. In Pho-
tino. 43. In Apollinari. 43. In Origene.
45. & seqq. In Tertulliano, 48. & seqq.
- Novatores Eleemosynis, Zelo fucato, & ex-
ternâ sanctimoniâ simplices seducunt, 51. &
seqq. 86.
- Novatores versipelles, 74. 81. & seqq.
- Novitas est falsæ doctrinæ nota, 87. 252. 265.
& seqq.
- Novatorum conglobata Epitheta,
260.
- Novatores ex Hypocrisi de divinis rebus lo-
quuntur, 87.
- Novatores unum scelus peiore palliant,
99.
- Novatores ad vulgi stuporem mysticis utun-
tur verbis, 101.
- Novatores in suis conventiculis onerant Ca-
tholicos dictis & probris, 107.
- Novatores sua deliria vocant Evangelia,
112.
- Novatores persequuntur hæreses antiquas ut
inducant novas, 42. 44.
- Nova vulgo grata, 253.
- Novatores habent Diabolum Magistrum,
254.
- Novatores convicti ad tempus subdole si-
lent, 167. 168.
- Novatores delectantur contentionibus, 168.
& seqq.

Nova

R E R U M.

Novatores mentiuntur revelationes, 173. 339.

340. 348.

Novatores bella & seditiones causant, 173. 300

& seqq.

Novatorum conventicula ambitionem &

discordiam habent præfides, 174

Novatores Magistrorum suorum errores

mutant, ut propriam sectam cudant,

179.

Novatores omni molimine erroris quærunt

socios, 180

Novatores tot procudunt fides, quod habent

vitia, 180. 298

Novatores in cunis enecandi, 181

Novatores solos suos asseclas fingunt san-

ctos, 189. 198

Novatores sub pallio scripturæ & simula-

ta virtute hæreses occulunt, 190. 194.

337.

Novatores dum se Catholicorum vitia fu-

gere fingunt, in Schismatis abyssum pro-

filiunt, 190. 200

Novatores sæcularium principum corda sol-

licitant, 191

Novatores antiquæ Ecclesiæ mores se velle

restituere jactitant, 193

Novatores Monachos persequuntur,

197.

Novatores sibi tantum volunt credi, 264.

340.

Novandi libido descripta, 270

Novatores furtivè hæreses in stillant,

271.

Gg

Novitas

INDEX

- Novitas prophana quæ sit, 274
 Novitates adinvenire proprium hæreticorum,
 274. 278.
 Novitatum magistri novos emittunt Aposto-
 los, 271.
 Novatores dum antiquitatem jactant, novos
 errores procudunt, 276. 285. & seqq. 286
 & seqq.
 Novatores errores suos pro mysteriis diver-
 dunt, 271. 277
 Nova doctrina novis probanda miraculis, 281
 & seqq. 309
 Novandi pruritus Hæretici animi index,
 285.
 Novissimorum novatorum dogmatum spe-
 cimina, 281
 Novatores antiquas recudunt Hæreses, 288
 & seqq.
 Nova non omnia noxia, 294
 Novatores novum jactant Testamentum,
 319.
 Novatores quavis occasione personant purum
 verbum Dei, scilicet, 320. 335
 Novatores feminas fascinant Lectione scrip-
 turæ, 260. 320. 373. 409
 Novatores sunt falsi Fratres & Apostoli,
 324.
 Novatores nimio rigore destruere moliuntur
 pœnitentiam, 208. & seqq.
 Novatores sibi laxi, aliis rigidi, 209
 Novatores scripturas detorquent ad severita-
 tem, 209. & seqq.
 Novatores durè tractandi, 211
 Nova-

R E R U M.

- Novatores in suis conventiculis Hæreses excludunt, 211
- Novatores errent simplices severitate & scrupulis, 211
- Novatores Confessariis varia obijciunt crimina, nunc nimiam lenitatem, nunc incertitudinem dispositionis poenitentium &c. 215. & seqq.
- Novatores poenitentiam vepribus sepiunt, 221. 229. 239.
- Novatores Epistolas Pauli jactant, & depravant, 325. 347. 349
- Novatores scripturam suis erroribus servire cogunt, 329. & seqq.
- Novatores exemplo Diaboli scripturam allegant, 329. 332
- Novatores quo frequentius citant scripturas, eo magis fugiendi, 330
- Novatores fingunt sua conventicula speciali gaudere gratia, 334
- Novatores muliercularum phantasiis ut revelationibus credunt, 338
- Novatores scripturas detruncant, 340. & seqq.
- Novitas à SS. Patribus damnata, 276. & seqq.
- Novatores sacra Biblia vulgari lingua plebi seducendæ obtrudunt, 373. & seqq.
- Novatores mulierculis libellos hæresi infectos occultè tradunt, 374
- Novatores novum Testamentum corruptum feminis & pueris commendant, 374. 377. 384
- Novatores juventutem Academicam seducunt, 418. & seqq.
- Gg 2
- Nova-

INDEX

Novatores Sparfis Libellis prapagant hære-
sim, 418 & seqq.

O.

Odium-Fraternum est causa Prophana
novitatis, seu hæresis & schismatis,
138. & seqq.

P.

Pacis publicæ commoda destruit prophana
novitas,

Peccata populi sunt causa hæresis, 70. &
seqq.

Pertinacia contra fidem quando committa-
tur,

Pœnitentiam tollunt hæretici nimia severi-
tate, 205. & seqq.

Pœnitentiæ inimici descripti, 250. &
seqq.

Pœnitentiæ inimici obijciunt Confessariis
nimiam lenitatem, 216. & seqq.

Pœnitentiæ inimici obijciunt Confessariis
incertitudinem dispositionis & relapsus,
218. & seqq.

Pœnitentiæ modus pro pœnitentium diver-
sitate diversus, 231

Pœnitentia Levis exemplo Christi,
232.

Q.

Vacat.

R. Reli-

R E R U M.

R.

Religiosi ab avaris Novatoribus avaritiæ
accusantur, 129. 130

Reformatores distorti describuntur,
201.

Relapsuri sunt absolvendi, 219. &
seqq.

S.

Schisma quid sit, 14. & seqq.
Schisma simplex & mixtum, 15. 17. &
seqq.

Schismatis horrendissima mala, 20. & seqq.
28. 161.

Schisma idololatria pejus, 30. & seqq.

Schismaticorum Tyrannis inaudibilis, 33. &
seqq.

Scriptura omnes abutuntur hæretici, 311. &
seqq. 325. & seqq.

Scripturæ promiscua lectio antiquitus prohi-
bita, 291. & seqq. 375. & seqq.

Scriptura consistit in recta intellectuione,
117.

Scripturæ sensus distinguit inter hæreticos
& Catholicos, 332

Scripturæ sensus captivandi, 345

Scripturæ perversa interpretatio hæreses cau-
sat, 357. & seqq. 378. 380. 381

Scripturæ promiscua lectio hæreses causat, 357
& seqq.

Scripturæ

INDEX.

- Scriptura est intellectu difficilis , 359. & seqq.
- Scripturam etiam mulierculæ apud Novato-
res legunt, 360. & seqq. 369. 373. 377
- Scripturæ studium requirit virtuosum ani-
mum, 382
- Scripturam in linguam vulgarem versam ple-
bi commendantes sunt Hæretici vel de Hæ-
resii suspecti, 383. & seqq. 395. & seqq.
- Scriptura à Catholicis Doctoribus discenda,
391. 392. 393.
- Scripturæ lectio mulierculis interdicta , 40.
& seqq. 181
- Scripturæ in vulgarem linguam transferendæ
quæ habenda ratio, 403
- Scripturæ lectio quibus, & quando permitten-
da, 404. & seqq.
- Scripturæ lectio quâ cautelâ permittenda mu-
lieribus, 384. 408. & seqq.

T.

- T**estamentum novum corruptum certa-
tim Hæretici plebi seducendæ obtru-
dunt legendum, 374
- S. Teresa à Deo opposita Luthero, 66
- V. Thomas Waldensis à Deo oppositus Wit-
clefistis, 66
- Traditionum contemptio in hæresim abdu-
cit, 48. 383
- Traditione fides discenda, 400

V.

V acat.

Z. Ze-

R E R U M.

Z.

Zelus indiscretus reformandi Ecclesiam
est causa hæresum.

Zelus indiscretus reformandi Sacramen-
tum pœnitentiæ idem abolere probatur,
295. & seqq.

FINIS INDICIS.

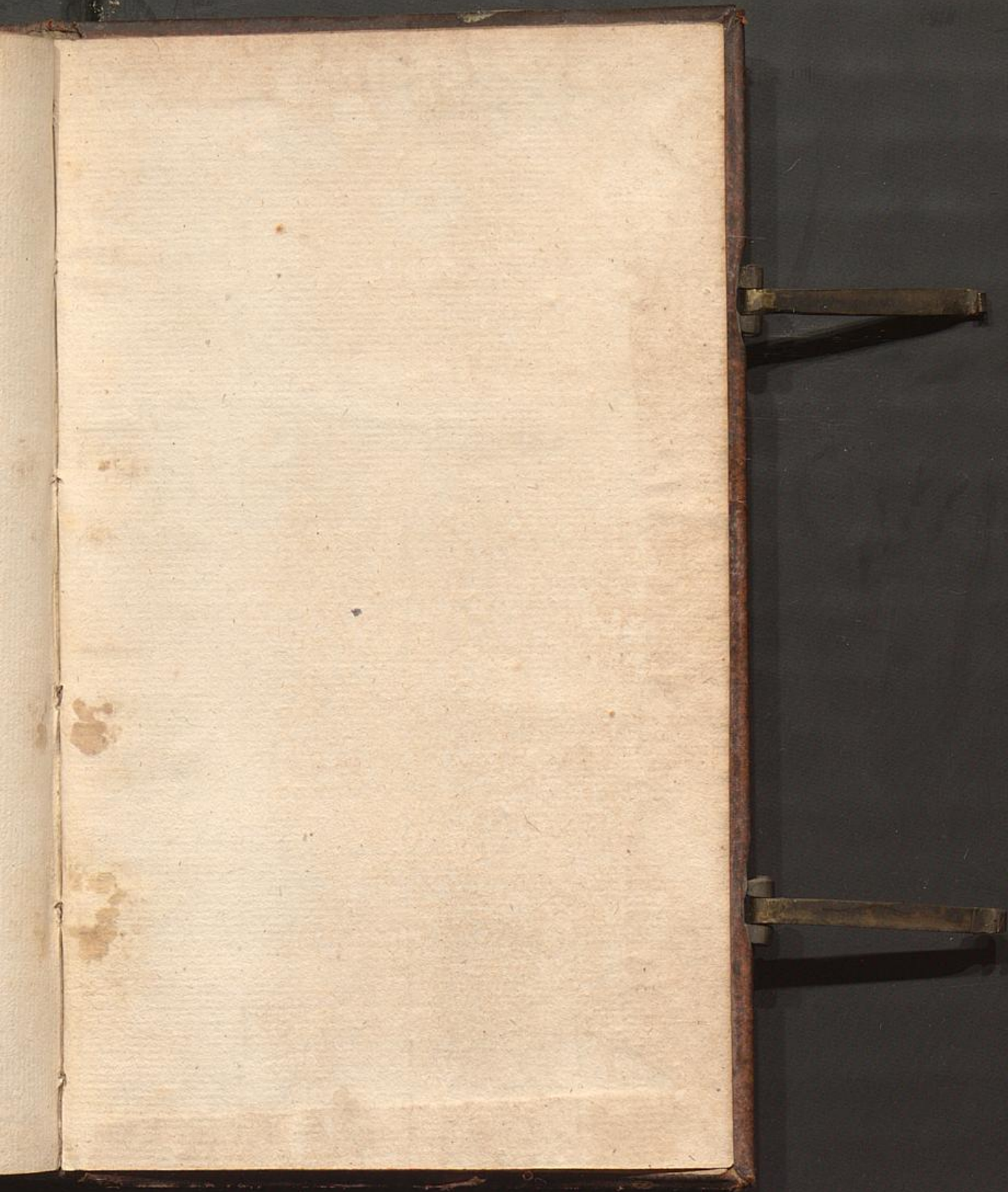

FW
21

FIV

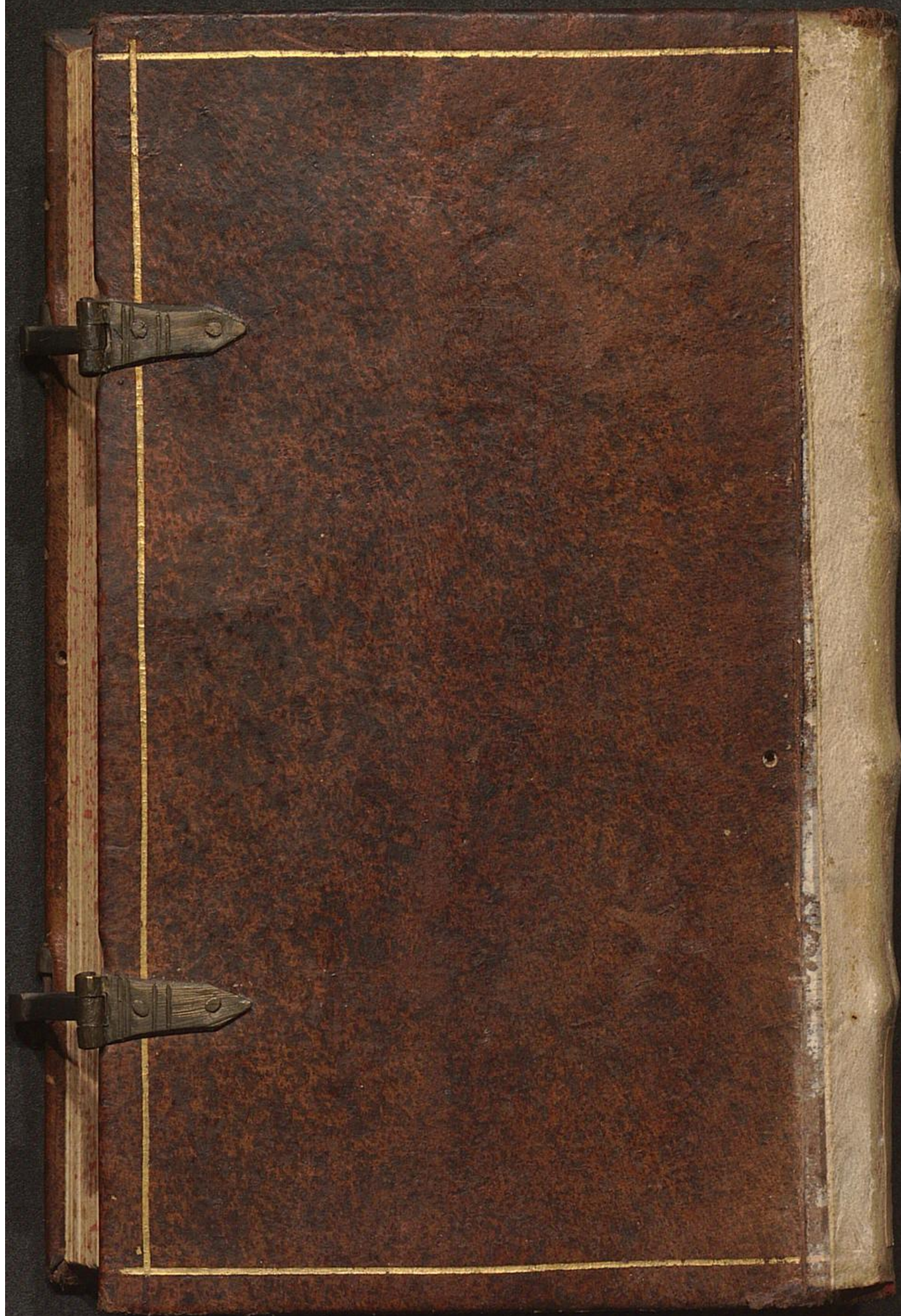
21

Th

1422